

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
İNSAN HAKLARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL MEDYADA DEĞİŞEN İFADE KÜLTÜRÜNÜN
HAKARET SUÇUNA ETKİSİ

Çağla ÇELEN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Serkan MERAKLI

İZMİR – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Medyada Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Çağla ÇELEN

10/06/2022

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Medyada Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

Çağla ÇELEN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

İnsan Hakları Programı

Sosyal medya kavramı her geçen gün değişmeye ve gelişmeye devam ederek hayatımızda önemli bir yer kaplamaya başlamıştır. İnternetin ve teknolojik imkanların gelişmesiyle kişilerin birbirleriyle olan iletişimleri ve etkileşimleri aynı paralelde ve hızda artış göstermektedir. Bu durum hayatın her alanında olduğu gibi sosyal medyanın hukuki boyutlarını ve getirdiği sorunları da ele almak gerekliliği doğurmuştur. İnternette ve özellikle sosyal medyada en fazla işlenen suçlar arasında ele alınan hakaret suçu, bireylerin eleştiri kavramı çerçevesinde değişen ifade kültürlerine göre şekillenmeye başlamıştır. Bu durum hakaret suçunun sosyal medya üzerinde nasıl işlendiği ve suçun cezalandırılabilirliği konusunda pek çok soru işareti oluşmasına sebebiyet vermiştir. İfade özgürlüğünün insan hakları çerçevesinde büyük önem arz ettiği göz önüne alındığında, değişen dünyaya ayak uydurulurken bir yandan bireylerin hakları korunmalı diğer yandan da suç oluşumuna sebebiyet veren ifadelerin sınırları çizilmeye çalışılmalıdır.

Bu çalışmada sırasıyla hakaret suçunun genel özellikleri belirtilmiş, benzer suçlarla karşılaştırılması işlenmiş, ifade özgürlüğünün genel nitelikleri, sınırlandırılması ve sosyal medyadaki görünümü ifade edilmiş, eleştiri hakkının özellikleri ve sınırları belirlenmeye çalışılmış ve son olarak da üçüncü bölümde günümüzde en çok kullanılan sosyal medyalar kendi içlerinde ele alınarak hakaret suçunun işlenmesi, sosyal medya uygulamalarının özellikleri, paylaşım esasları ve kullanıcıların suç karşısındaki cezai sorumlulukları ile bu suçların ispat sorunu irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hakaret Suçu, Sosyal Medya, İfade Özgürlüğü, Eleştiri Kavramı, İnternet, Ceza Sorumluluğu.

ABSTRACT
Master's Thesis
The Effect of Changing Expression Culture on Social Media on Defamation
Crime
Çağla ÇELEN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Public Law
Human Rights Law Program

The concept of social media has started to take an important place in our lives by continuing to change and develop day by day. With the development of the internet and technological opportunities, the communication and interaction of people with each other increases in parallel and at the same speed. This situation has necessitated to deal with the legal dimensions of social media and the problems it brings, as in all areas of life. The crime of insult, which is among the most committed crimes on the Internet and especially in social media, has begun to take shape according to the changing expression cultures of individuals within the framework of the concept of criticism. This situation has led to many question marks about how the crime of insult is committed on social media and the punishability of the crime. Considering that freedom of expression is of great importance within the framework of human rights, while keeping pace with the changing world, the rights of individuals should be protected on the one hand, and the limits of expressions that cause crime should be tried to be drawn on the other.

In this study, the general characteristics of the crime of insult were specified, compared with similar crimes, the general characteristics of the freedom of expression, its limitation and its appearance in social media were expressed, the characteristics and limits of the right to criticize were tried to be determined. committing the crime of defamation, the characteristics of social

media applications, sharing principles and criminal liability of users against crime and the problem of proving these crimes are examined.

Keywords: Defamation Crime, Social Media, Freedom of Expression, Concept of Criticism, Internet, Criminal Responsibility.

SOSYAL MEDYADA DEĞİŞEN İFADE KÜLTÜRÜNÜN HAKARET SUÇUNA ETKİSİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM HAKARET SUÇU

I. HAKARET SUÇUNA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	3
II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER	4
III. SUÇUN UNSURLARI	5
A. TİPİKLİK UNSURU	5
1. Maddi Unsur	5
a. Fail	5
b. Mağdur	6
(1). Şerefe Karşı Suçlarda	7
(i). Gerçek Kişiler	7
(ii). Ölüler	9
(iii). Kamu Görevlileri	10
(iv). Tüzel Kişiliğe Sahip Topluluklar	11
(v). Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan Topluluklar	12
c. Eylem	12
(1) İsnat Ve Sövme	13
(i). Somut Bir Olgu İsnat Edilmesi	13

(ii). Sövmeye Suretiyle Hakaret Suçunun İşlenmesi	13
(2). İsnat ve Sövmenin Gerçekleşme Şekilleri	14
(i). Huzurda Hakaret Suçu	14
(ii). Gıyapta Hakaret Suçu	17
2. Manevi Unsur	18
B. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	19
C. KUSURLULUK	21
D. SUÇA ETKİ EDEN HALLER	23
1. Ağırlaştırıcı Sebepler (Daha Fazla Ceza Verilmesini Gerektiren Haller)	23
a. Madde 125/3 de Düzenlenen Haller	23
b. Suçun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi	23
c. Suçun Kişinin Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi	24
d. Suçun Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi	24
e. TCK m.125/4; Suçun Alenen İşlenmesi	25
2. Şahsi Cezasızlık Sebepleri	25
a. Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi	26
b. Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi	27
c. Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi	28
IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	30
A. İştirak	30
B. Teşebbüs	31
C. İçtima	32
V. SUÇUN MUHALEMESİ	33
A. Sosyal Medyada İşlenen Hakaret Suçunda Şikayet Süresi ve Zamanaşımı	33
B. Hakaret Suçunda Yetkili ve Görevli Mahkeme	35
VI. HAKARET SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA KIYASLANMASI	36
A. Cumhurbaşkanı'na Hakaret Suçu	36

İKİNCİ BÖLÜM

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ, ELEŞTİRİ KAVRAMI, SINIRLARI VE KAPSAMI

I. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI	42
II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KISA TARİHÇESİ	45
III. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN FARKLI GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	46
A. Radyo ve Televizyon	47
B. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Önceden Durdurulması	47
C. Basın Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılması	48
D. Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Erişimin Engellenmesi	50
IV. DÜŞÜNCEYİ AÇIKLAMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI VE SINIRLARI	56
A. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması Konusundaki Tutumu	59
B. Sosyal Medyanın Bir İfade Aracı Olarak Ortaya Çıkması ve Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması	61
V. SİBER ZORBALIK	64
VI. ELEŞTİRİ KAVRAMI	66
VII. ELEŞTİRİ HAKKININ KAPSAMI VE SINIRLARI	69
A. Eleştiri Hakkı ve Haber Verme Hakkının Ceza Hukukundaki Yeri	70
B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Çerçevesinde Eleştiri Amacıyla Yapılan Düşünce Açıklamalarının ve Kişilik Haklarına Müdahalenin Sınırları	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA BAĞLAMINDA DEĞİŞEN İFADE KÜLTÜRÜNÜN HAKARET SUÇUNA ETKİSİ VE BUNUNLA İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN BAZI HUKUKİ SORUNLAR

I. SOSYAL MEDYA DÜZLEMİNDE İFADE KÜLTÜRÜNÜN DEĞİŞİMİ VE BİLGİYE ULAŞIM	77
---	----

A. Facebook’da Sosyal Medya Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	80
1. Genel Olarak	80
2. Beğenme Fonksiyonu (Like Etmek)	82
3. Paylaşma Fonksiyonu	84
B. Twitter Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	86
1. Genel Olarak	86
2. Retweet etmek	89
3. Tweet Beğenmek	92
C. Youtube Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	93
D. Instagram Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	97
1. Genel Olarak	97
2. Repost Etmek	100
3. Beğenme Fonksiyonu	101
4. Canlı Yayın Yapma Özelliği	103
E. Snapchat Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	104
F. Tiktok Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	105
G. Whatsapp Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi	109
1. Genel Olarak	109
2. Whatsapp Gruplarında Grup Yöneticisinin Sorumluluğu	111
3. Whatsapp Gruplarında Yönetici Olmayanların Sorumluluğu	113
4. Whatsapp Uygulamasında Bire Bir Yazışma	114
H. Wikipedia Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi ve Erişim Engeli	114
I. Ekşi Sözlük Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi Ve Erişim Engeli	115
II. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDE İŞLENEN HAKARET SUÇLARIYLA İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN BAZI HUKUKİ SORUNLAR	118
A. Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçunda Delil Elde Etme ve İspat Sorunu	118
1. Ekran Görüntüsünün Delil Değeri	119
2. URL Adresinin Delil Değeri	122

3. IP Adresinin Delil Değeri	123
4. Noterlikte E-Tespit Uygulaması	125
B. İnternet Ortamında İşlenen Suçlar Karşısında Türlerine Göre Sağlayıcıların Cezai Sorumlulukları	127
1. Servis (Erişim) Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu	127
2. İçerik Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu	129
3. Yer Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu	131
4. Sosyal Ağ Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu	132
SONUÇ	133
KAYNAKÇA	140

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	Bölge Adliye mahkemesi
CD	Ceza Dairesi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
HD	Hukuk Dairesi
m.	Madde
pp.	Sayfadan Sayfaya
s.	Sayfa Numarası
ss.	Sayfadan Sayfaya
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve Benzeri
Vd.	Ve Devamı
Vs.	Vesaire
Y.	Yargıtay
YY	Yüzyıl

GİRİŞ

Sosyal medya kavramı teknolojik gelişmeler sayesinde modern dünya üzerinde hayatımızda büyük yer kaplamaktadır. Her yaştan birey sosyal medya sayesinde birbiriyle iletişim kurmakta, günlük aktivitelerinden profesyonel iş yaşamlarına kadar birçok konuda paylaşım yapmaktadırlar. Artık günümüzde şirketler dahi iş ilanlarını sosyal medya üzerinden yayınlamakta, markalar iş birlikleri ve reklamları ise geleneksel televizyon yayınlarındansa sosyal medya üzerinden duyurmayı tercih etmektedirler. Bugün gelişen imkanlar sayesinde hemen hemen herkesin evinde veya cep telefonunda internet kullanımı mevcuttur. Bu sayede özellikle küresel pandemi sonrasında iş toplantıları, dersler ve daha akla gelebilecek bir sürü iletişim bu mecralardan sağlanmaya devam etmektedir. İnternetin bizlere sunmuş olduğu böylesine büyük kolaylıklar sayesinde yalnızca gündelik hayattan paylaşımlar yaparak bile kullanıcılar kendilerine bir dünya yaratma imkanına sahip olmuşlardır. Hal böyleyken, bireyler duygularını, düşüncelerini ve eleştirilerini bu mecralardan yayınlamakta böylelikle ifade kültürü çok yönlü bir değişikliğe uğramaktadır.

Sosyal medyanın herhangi bir denetim mekanizması olmamasını fırsat bilen kullanıcılar aslında gerçek hayatta dile dökemedikleri ağır eleştiri boyutunu aşan ve hakarete varan ifadelerini de kolaylıkla dile getirebilmektedirler. Bu yanıla sosyal medyada kişilere karşı birçok suç oluşumu meydana gelmektedir. Özel hayatın gizliliğini ihlal, tehdit, hakaret gibi suçlar çok fazla işlenmeye başlamaktadır. Ancak özellikle hakaret suçu, bu suçların içerisinde sosyal medya üzerinden yoğunlukla işlenen suçlar arasındadır. İşte bu noktada gerçek hayatta bazı ifadelerini dile getiremeyen bireyler, sosyal medya üzerinde klavye başında cesaret bularak kolaylıkla bu suçları işlemeye başlamışlardır. Bunun yanı sıra eleştiri kavramı ve ifade özgürlüğü arasında sıkışan ifade kültürü yeni görünüm şekilleriyle karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Sosyal medya üzerinden işlenen suçların denetim mekanizmasının eksikliği ve ispat sorunu, faillere özgüven kazandırarak, suçun işlenmesine engel olunmasını zorlaştırmaktadır. Değişen teknoloji sayesinde kanunlardaki boşluklar ve bu konudaki eksiklikler fark edilerek, özellikle internet ve sosyal medyayı düzenleyen kanunlar

oluşturulmaya başlanmıştır. Yargıtay'ın ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) görüşleri ve içtihatları da bizlere bu konuda yol göstermektedir.

Değişen teknoloji ile suçların ve suçluların cezalandırılması sorunu gündeme gelmiş, eski kanunların kıyas yoluyla yeni durumlara uygulanabilmesi sağlanmıştır. Her geçen gün yeni bir sosyal medya uygulaması ortaya çıkmakta olduğundan artık eski düzenlenen kanunlar olaylar karşısında yetersiz kalmakta ve bu nedenle de suçun işleniş şekli tartışmalara yol açmaktadır. Özellikle Anayasa'da ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkı, bir insan hakkıdır. Dolayısıyla kişiler tarafından özellikle politikacılara ve kamuya mal olmuş kişilere karşı yapılan ağır eleştiri niteliğinde sayılabilecek ifadelerin de cezalandırılıp cezalandırılmayacakları ve yine günümüzde en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarındaki ifadelerin, hakaret unsuru sayılacak paylaşımların farklı şekillerde yayılmasına sebebiyet veren kullanıcıların sorumlulukları incelenmelidir.

Bu çalışmadaki amacımız öncelikle hakaret suçunun genel hükümler ve özel hükümler çerçevesinde unsurlarını değerlendirmek, ikinci olarak eleştiri kavramı ve ifade özgürlüğünün kapsamı ile sosyal medyadaki erişim hakkının engellenmesini irdelemektir. Son olarak da sosyal medya kullanıcılarının hakaret unsuru sayılan ifadelerinin yayılış şekli karşısındaki sorumlulukları, internetteki ispat sorunu, internet, içerik ve yer sağlayıcılarının suç karşısındaki sorumlulukları üzerinde durulacaktır. Bütün bunlar ışığında özetle amacımız son dönemlerde çalışmaların oldukça arttığı bir alan olan sosyal medya üzerindeki ifade kültürünün değişimi ve ortaya çıkan hakaret suçundaki cezai sorumluluğu konuları hakkında bilgi vermeye çalışmak ve literatüre bu bağlamda katkı sağlamaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HAKARET SUÇU

I. HAKARET SUÇUNA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Hakaret hukuku, Roma İmparatorluğu'na kadar dayanmaktadır. Kamu görevlileri, dönemin kralının ve hükümetin eleştirilmesi durumunda, kimi zaman küçük düşürücü yazılı ifadelerle kargaşa yaratma suçu olarak kimi zamansa idam ile cezalandırılıbiliyorlardı. Günümüzde ise hakarete bağlı suçlar ciddi olmasa dahi çoğu ülkede mesleki soğutma ve korku etkisi yaratacak şekilde gazetecilerin hapis cezasıyla yahut yüklü tazminatlarla cezalandırılmaları gündeme gelmekte ve tehlike arz etmektedir¹.

Türk Dil Kurumu'na bakıldığında onur kelimesi, insanın kendine duyduğu öz saygı, şeref ve haysiyet tanımlamaları içermekteyken, şeref kelimesi ise başka birisinin birisine gösterdiği saygının dayandığı şahsi değer, toplumca benimsenen iyi şöhret olarak tanımlanmaktadır. Hakaret tanımı ise yine TDK'ya bakıldığında onur kırıcı davranış veya küçültücü söz, davranış biçiminde tanımlanmaktadır². Onur ve şeref kelimelerinin anlamca birbiri içerisinde olduğu görülebiliyorken esasen tanımı bireyin toplum içerisindeki yerini, başkaları karşısındaki sosyal değerlerini göstermektedir. Hakaret etmek eylemi ise kişilerin benliklerinden doğan ve diğerleri nezdindeki sosyal değerini itibarsızlaştırılarak saygınlıklarının yitirilmesini içeriyorken, başka bir deyişle kimliklerinin yok sayılarak değersizleştirilmesi durumudur³.

Şerefe tecavüz fiillerinin oluşturduğu suç biçimleri insan şerefine ihlali veya başka çeşitli değerlere saldırıları cezalandıran düzenlemelerdir⁴. Yürürlükten kaldırmış olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) hakaret ve sövme suçları ayrı ayrı maddelerde düzenlenerek ikiye ayrılmıştı. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza

¹ İfade Özgürlüğü, Basın Hukuku ve Adalet, **Avrupa İçin Bir Kaynakça ve Eğitim Kılavuzu**, Şubat 2016, s. 17, <https://bit.ly/36NKSCo>, (10.04.2020).

² Türk Dil Kurumu, **Hakaret Tanımı**, (www.tdk.gov.tr), (09.04.2020).

³ Devrim Aydın, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt:19, Sayı:2, İstanbul 2013, ss. 879-918, s. 881.

⁴ V. Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 497.

Kanunu'nda ise bu suç hakaret suçu olarak tek başlık altında toplanmış ve verilecek ceza bakımından bir ayrıma tabi tutulmamıştır⁵.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda şerefe karşı suçlar başlığı altında düzenlenen hakaret suçu, yalnızca temel haliyle kalmamış aynı zamanda kanun koyucu tarafından suçun nitelikli hallerine de yer verilmiştir. Keza suçun kamu görevlisine karşı görevi itibariyle işlenmiş olması suçu müstakil suç tanımından çıkararak hakaret suçunun nitelikli haline dönüştürmesine sebep olmuştur⁶. Görüldüğü üzere 5237 sayılı TCK'da suç tanımına dolaylı şekilde yer verilerek esasen suçun oluşması için kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte somut bir fiil isnadının yanı sıra sövmek suretiyle kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarına saldırılması aranmıştır. Bu sebeple kanun koyucunun suçu oluşturan olguları tasvir ederken hakaret ve sövme fiilleri olarak ayırdığını söylemek mümkündür. Hakaret suçu için mağdura bir olgu yahut bir fiil isnadı söz konusuysa sövme eylemi mağdurun şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte bir harekette bulunmaktan geçmektedir⁷.

Kanun koyucu tarafından bu suç ile koruma altına alınan hukuki yarar mağdurun şerefini ve saygınlığını kapsamaktadır. Şeref, haysiyet, namus ve toplum içerisinde kişiler nezdinde saygınlıktır. Kişinin kendisine karşı beslediği iyi duygular iç şeref adı altında toplanırken, insan onurundan kaynaklanan diğer bireylerin verdiği değer dış şerefi ifade eder⁸. Mağdurun belirlenmesi için gerekli kriterlerde kişinin isminin açıkça belirtilmemiş oluşu yahut isnadın üstü kapalı biçimde geçirtilmiş oluşu önemli olmayıp esas mühim nokta mağdurun şahsına yönelik saldırıda kim olduğu konusunda duraksamaya mahal vermeyecek bir durumun varlığıdır.

⁵ Durmuş Tezcan, M. Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 634; A. Caner Yenidünya ve M. Emin Alşahin, "Bireyin Şerefine Karşı Suçlar", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:68, 2007, ss. 43-93, s. 43; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 4. Baskı, Beta Basım, Ankara, Eylül 2017, s. 231.

⁶ Özbek ve diğerleri, s. 497.

⁷ Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 9,10.

⁸ Özbek ve diğerleri, s. 501; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, Ekim 2019, s. 470; Centel ve diğerleri, s. 235.

III. SUÇUN UNSURLARI

A. TİPİKLİK UNSURU

1. Maddi Unsur

a. Fail

Ceza hukukunda bir amaca yönelik iradi bir eylemde bulunabilme yeteneği insana özel bir özellik olduğundan dolayı ölümlerin, hayvanların ve eşyaların bu anlamda hareket yeteneği bulunmamaktadır. Kusur yeteneğine göre doğruyu ayırabilmek haksızı görebilmek bütün bunları algılayabilmek ve bu şekilde davranmak kabiliyetine sahip bir varlık olan insan fail olabilmektedir⁹.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, ceza hukukundaki diğer bazı suçlarda fail olmak için aranan gerekli özellikler bu suç için geçerli değildir. Kanunun belirttiği gibi; “bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran” ceza sorumluluğuna sahip herkes bu suçun faili olabilir¹⁰. Gerçek kişiler dışında, tüzel kişilerin de belirttiğimiz “herkes” kavramına girip girmediğini anlamak için, TCK m.20’ye bakabiliriz. Maddede açıkça, ceza sorumluluğunun şahsiliğinden ve tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağından bahsedilmektedir¹¹. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbirlerine hükmolunacak olan tüzel kişilerin, TCK m.125 vd. maddelerinde (şerefe karşı suçlar başlığı altında) ceza sorumlulukları konusunda bir düzenlemeye tabi tutulmadıkları görülmektedir. Keza kanun koyucu hangi suçlar bakımından tüzel kişilerin güvenlik tedbirlerine ve yaptırımlara hükmedileceği konusunda o suçları düzenlerken açıkça belirtmiştir. Bu nedenle hakaret suçu bakımından kanun koyucunun bu düzenlemeye girişmediği, tüzel kişilerin tedbir sorumluluklarını kabul etmediği ortadadır¹².

⁹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 11. Baskı, Ankara, Eylül 2017, s. 290.

¹⁰ Özbek ve diğerleri, s. 501.; Centel ve diğerleri, s. 236.

¹¹ Centel ve diğerleri, s. 236.

¹² Özbek ve diğerleri, s. 502.

5187 Sayılı Basın Kanunu incelendiğinde, m.11'deki cezai sorumluluk başlığına bakıldığında;

Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Sürekli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Sürekli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

5187 Sayılı Basın Kanunu'ndaki bu hükmün, Anayasa 38/7'de yer alan “şahsilik” ilkesine uygun olmadığı görülmektedir¹³.

Bu kanunda yazılı olan yayınlatan ya da basımcının tüzel kişi olması elbette mümkündür. Bu durumda hakaret suçunun basılmış eser yoluyla işlenmesi durumunda tüzel kişinin sorumluluğuna gidilebilir. Ancak belirtmekte fayda vardır ki TCK genel kanundur ve hakaret suçunda özel olarak tüzel kişilerin cezai sorumluluğu düzenlenmediğinden dolayı yine tüzel kişilerin güvenlik tedbirine hükmolunmasından da bahsedilemez¹⁴. Ancak tüzel kişilerin yetkili temsilcisi gerçek kişiler suç faili olabilirler¹⁵.

b. Mağdur

TCK m. 125'e bakıldığında, “bir kimseye” denilerek suçun mağdurunun “herkes” olabileceği kabul edilmiştir. Mağdurun, algılama yahut isnat kabiliyetinin

¹³ Yenidünya ve Alşahin, s. 46; Tezcan ve diğerleri, s. 568.

¹⁴ Özbek ve diğerleri, s. 502.; Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2017, (Ceza Özel), s. 541; Farklı olarak, Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu olmasa da güvenlik tedbirine hükmolunabilirler, Artuk ve diğerleri, s. 303.

¹⁵ Özen, (Ceza Özel), s. 540.

olması zaruri değildir¹⁶. Mağdurun sıfatının özellik gösterdiği kimi durumlar mevcuttur. Bunlardan biri TCK m. 299’u göstermektedir. Mağdurun cumhurbaşkanı olduğu durumda, özel olarak ve daha ağır cezayı öngören bu kanun uygulanacaktır. TCK’da suçlar nitelikli hallerine göre artırıcı veya azaltıcı haller şeklinde düzenlenmesine karşın cumhurbaşkanına hakaret suçu, hakaret suçunun nitelikli hali şeklinde değil de ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, AİHM içtihatlarıyla da açıklandığı üzere, tek bir şahsa özel bir koruma alanı sağlayan bu hükmün varlığının kabulü mümkün görülmemektedir¹⁷.

(1). Şerefe Karşı Suçlarda

(i). Gerçek Kişiler

Ceza hukuku çerçevesinde mağdur kavramı, suçun konusunun kişilere aidiyetini ifade etmektedir¹⁸. Hakaret suçunda mağdur, kendisine hakaret edilen kimse olarak tanımlandığından; “kişi” olarak söz edilerek, suçun yöneltilebildiği belirli yahut belirlenebilir biri olması dışında herhangi bir özellik aranmamıştır. Her ne kadar kişinin kendi kendine iftirası suç yüklenmesi sayılmışsa da kişi kendi kendine hakaret edemeyeceğinden, böyle bir durumda mağdur ile failin birleşmesi¹⁹ hakaret suçunun oluşmasına sebebiyet vermez. Mağdurun kim olduğunun belirlenmesi ve onur, saygınlık ve şerefin edilmesi gerekir. Bu hallerde de kimsenin kendi kendine ulu orta sövmesi hakaret suçunu oluşturmaz²⁰.

TCK m. 126’da denmektedir ki: “hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksatmayacak bir durum var ise hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.” Bu madde hükmüne göre, bir

¹⁶ Özen, (Ceza Özel), s. 542.

¹⁷ Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak, “TCK 299: Olmayan Hükmün Gazabı Mı?”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Ekim 2015, <https://bit.ly/3kiLrY7>, (22.04.2022).

¹⁸ Fatih Birtek, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2018, s. 202.

¹⁹ Faillik ve mağdurluk sıfatı aynı kişide birleşemez, Artuk ve diğerleri, s. 306.

²⁰ Mustafa Artuç, **Kişilere Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018, s. 1328; Özen, (Ceza Özel), s. 543.

kimsenin lakabı, isim ve soy isminin baş harfleri²¹, failin özel olarak kişiye karşı hitaben taktığı ismi veya yine o kişinin kim olduğu herkes tarafından anlaşılacak²² biçimde “malum şahıs” denilmesi durumlarında hakaret eylemi gerçekleşmiş sayılacaktır. Bu konuda örnek vermek gerekirse,

Y.18.C.D. 2016/18978 E. ve 2017/1193 K. sayılı kararında sanığın icra takibine itiraz dilekçesinde tüzel kişi şirkete karşı hakaret söylemlerinde bulunduğu ancak TCK m. 125’e göre şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte sözlerin ancak ve ancak gerçek kişilere yöneltildiğinde hakaret kapsamına gireceği ve bu suçu oluşturabileceği, aksi halde gerçek kişiyle arasında aidiyet ilişkisi kurulmadan tüzel kişiye sarf edilen sözlerin hakaret suçu kapsamına alınamayacağı değerlendirilmiştir²³.

Bir başka Yargıtay kararında ise, sanığın hayvanlarını beslediği köyün muhtarı olan katılana karşı “Benim hayvanlarımdan kim rahatsız oldu, boynuzları bir yerine mi battı, beni kim şikayet ettiyse hayvanların boynuzu k....çına girsin, kim şikayet ettiyse lafım ona” şeklindeki hakaret niteliğinde söylemlerde bulunduğu, bu sözlerin tanıklar tarafından duyulduğunun ve bu söylemlerde katılanın ismi

²¹ Enes Köken, “Şerefe Karşı Suçlar”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 2015, Cilt: 0, Sayı: 6, s. 288. Yenidünya ve Alşahin, s. 48.

²² Centel ve diğerleri, s. 238.

²³ “...İstem yazısında; ‘Benzer bir olaya dair Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 01.12.2014 tarihli ve 2013/38862 esas, 2014/34608 Sayılı ilamında yer alan, TCK’nın 125. maddesine göre hakaret suçunda şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte sözlerin gerçek kişilere yöneltildiğinde hakaret suçunu oluşturabileceği, herhangi bir gerçek kişiyle arasında aidiyet ilişkisi kurulmadan tüzel kişiye söylenen sözlerin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği gözetilmeden, sanığın mahkumiyetine karar verilmesi...hükümün bozulmasına” şeklindeki açıklamalar karşısında, somut olayda anılan kararın gerekçe kısmında hakaret fiilinin müşteki kuruma karşı işlendiğinin kabul edildiği nazara alındığında, şüphelinin icra takibine karşı verdiği itiraz dilekçesinde müşteki şirket aleyhine hakaret içeren ifadeler kullanması şeklindeki eylemi sebebiyle mahkumiyetine karar verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde verilmesinde isabet görülmemiştir.” denilmektedir. TCK’nın 125/1. Maddesi TCK’nın 125/1. maddesi: “(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilâl ederek işlenmesi gerekir.” hükmünü; Aynı Kanunun Aynı Kanunun 126. maddesi ise: “Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.” hükmünü içermektedir. İncelenen dosyada, sanığın icra takibine karşı verdiği itiraz dilekçesinde, iddianamede bahsi geçen sözleri söylediği, TCK’nın 125. maddesine göre hakaret suçunda şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte sözlerin gerçek kişilere yöneltildiğinde hakaret suçunu oluşturabileceği, herhangi bir gerçek kişiyle arasında aidiyet ilişkisi kurulmadan tüzel kişiye söylenen sözlerin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği gözetilmeden, sanık hakkında mahkumiyet kararı verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, düzenlediği tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden, 1) Hakaret suçundan sanık hakkında, Kuşadası 4. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 29.04.2016 tarihli ve 2015/386 esas, 2016/661 Sayılı kararının, 5271 Sayılı CMK’nın 309. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 2-) Hükümdeki hukuka aykırılık sanığa verilen cezanın kaldırılmasını gerektirmekle, anılan yasa maddesinin 4-d fıkrası gereğince, sanığın hakaret suçundan BERAATİNE....”, Y.18.C.D. 2016/18978 E., 2017/1193 K., 06.02.2017, <https://bit.ly/39gzcJg>, (25.04.2022).

zikredilmemişse de bütün herkesin sanığın söylemlerindeki kişinin kim olduğunu anladığının doğrulanması üzerine TCK m. 126 uyarınca hakaret söylemlerinde mağdurun isminin açık açık geçmemesine rağmen hakaret söylemlerinin mağdurun şahsına yönelik olduğu konusunda duraksanmayacak bir durum ile hakaret açıklanmış sayılır²⁴.

Bunun yanı sıra “bütün avukatlar yalancıdır”, “Protestanlar salaktır.” gibi ifadeler hakaret suçu kapsamında değerlendirilmese de²⁵ belirli bir kimseyi hedef almayarak yine belirli bir kimsenin hakaret suçu tanımında yer alan onur, şeref ve saygınlığını rencide edici değilse de bu tür ifadelerin TCK m. 213 ile 217 arasında yer alan suçlardan birini oluşturma olasılığı mevcuttur. Örneğin “şu bölgede yaşayan herkes salaktır.” “Şu milletten olanlar canidir.” İfadeleri TCK m. 216’da düzenlenen halkı kin veya düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu oluşabilecektir²⁶. Öyle ki özetlemek gerekirse hakaret suçunun oluşumu için suçun mağduru olan gerçek kişilerde bir kimsenin mağdur olarak belirlenebilir olması dışında herhangi bir özellik aranmamıştır. Çünkü sanığın gelişi güzel sarf ettiği ve şikayetçisi belli olmayan sözler hakaret suçunun oluşumuna sebebiyet vermeyecektir²⁷.

(ii). Ölüler

Ölülerin hakaret suçunun mağduru olup olmayacakları hususu tartışmalıdır. Ölülerin şerefının bulunduğu sayılması yine onların hukuksal yararının da olduğunun kabulünü gerektirir. Ancak TCK’da m.130/1’de düzenlenen “(1) Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi, üç

²⁴ Y.18.C.D. 2015/3116 E., 2015/3572 K., 29.06.2015.: “.....*Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğine ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa hem isim belirtilmiş hem de hakaret açıklanmış sayılır hükmü karşısında, sanığın katılana hakaret ettiğinin kabulü ile hükümlülük kararı verilmesi gerekirken, hakaret içeren sözlerinin katılana yönelik olmadığı şeklindeki yerinde olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi, Kanuna aykırı ve Cumhuriyet savcısının temyiz nedenleri ile tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına, yargılamanın bozma öncesi aşamadan başlayarak sürdürülüp sonuçlandırılmak üzere dosyanın esas/hüküm mahkemesine gönderilmesine, 29.06.2015 tarihinde oybirliği ile, karar verildi*”, <https://bit.ly/3KdTcJg>, (25.04.2022).

²⁵ Köken, s. 288; Karşı görüş olarak, belirlenebilir kolektif hakaret söz konusu olabilir, Centel ve diğerleri, s. 238; Erman Sahir, **Hakaret ve Sövme Suçları**, 2. Baskı, İstanbul, 1989, s. 3.

²⁶ Artuç, s. 1329, 1330.

²⁷ Gökhan Taneri ve Gani Kamışlı, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2018, s. 585.

aydan iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde, altıda biri oranında artırılır.” “(2) Bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” hükmü uyarınca korunmak istenen ölünün yakınları ile hatırasıdır²⁸.

Kimi görüşlere göre ise, ölüm ile kişilik son bulduğundan dolayı ölülerin hakaret suçunun mağduru olamayacağı kabul edilmiştir. Buna göre ölü kimse bundan böyle hukukun süjesi değildir²⁹. Ceza ilişkisinin kişiliği olan varlıklar yönünden kurulabildiği söylenebilir. Kanunlarda düzenlenen ve ölümlere yahut hayvanlara karşı işlenen hakaret suçlarında gösterilmesi gereken saygının korunduğu süljeler devlet yahut ölü kimsenin yakınları ya da hayvanlara karşı olanlarda da hayvanların sahipleridir³⁰.

Ceza hukukunda şikâyet hakkı mağdura tanınmış bir hak olmasına ve yine bu hak sıkı sıkıya bağılı haklardan olmasına karşın, devredilmesi yahut varislerine geçmesi mümkün olmasa da kanun koyucu ölünün hatırasına hakaret suçu için bir istisna tanımlayarak TCK m.131/2’de, bu şikâyet hakkının ikinci dereceye kadar alt ve üst soy mirasçılara ve eş ya da kardeşlere tanınmasını mümkün kılarak, böylelikle failin cezalandırılmamasının önüne geçmiştir. Ayrıca bu konuyla ilgili de Yargıtay 2. Ceza Dairesi’nin 2012/16291 E. ve 2012/14363 K. sayılı 21.05.2012 tarihli kararında; Türkan Saylan’ın katılan sıfatıyla süren davada hüküm sonrası ölmesi nedeniyle haklarını takip etme yetkisi mirasçılara geçmiştir.³¹.

(iii). Kamu Görevlileri

TCK m. 6’da tanımlar başlığı altında Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişinin anlaşılacağı belirtilmiştir. Mağdurun sıfatı

²⁸ Durmuş Tezcan, M. Ruhan Erdem, R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 638.

²⁹ Aydın, s. 884; Recep Ünal, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Şerefe Karşı Suçlar**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes, 2008, s. 28; Taneri ve Kamışlı, s. 591.

³⁰ Taneri ve Kamışlı, s. 591.

³¹ Taneri ve Kamışlı, s. 592.

dolayısıyla hakaret suçu temel olarak fark etmese de TCK m. 125/3 bakımından, kamu görevlisine hakaret suçu daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hale girmektedir³². TCK m.125/3 şu şekilde düzenlenmiştir:

“Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, (...) cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.”

Ayrıca yine TCK m.131’de; “Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikayetine bağlıdır.” Denilmektedir. Buradan bahisle hakaret suçunun kamu görevlisine karşı işlenmesinden dolayı, hem nitelikli hal kabul edilerek cezada artırıma gidilecektir hem de suçun soruşturma ve kovuşturması şikâyet aranmaksızın resen yapılacaktır³³.

Maddede düzenlenen nitelikli halde “görevinden dolayı” ifadesi kullanıldığı için, görevinden dolayı olmayan bir duruma istinaden bu suçun işlenmesi durumunda, suç adi hakaret suçu olarak değerlendirilecek ve TCK m. 125 kapsamında değerlendirmeye alınacaktır. Aynı zamanda cumhurbaşkanına hakaret dışındaki bütün kamu görevlilerine hakaret suçu aynı madde kapsamına alınmıştır³⁴.

Bu noktadan hareketle yine kanunda tanımlanan kamu görevlisi kavramı kapsamına giren kişilere karşı görevlerinden dolayı işlenen hakaret suçu hem resen soruşturulacak hem de cezada ağırlaştırmaya gidilecektir, denilebilmektedir.

(iv). Tüzel Kişiliğe Sahip Topluluklar

Tüzel kişilerin de tüzel kişi olmayan toplulukların da bu suçun mağduru olabilecekleri düşünülmektedir³⁵. Ancak bazı yazarlara göre, şeref yalnızca gerçek kişileri alakadar ettiğinden dolayı diğer suçlarda olduğu gibi tüzel kişiler bu suçun mağduru olamazlar yalnızca suçtan zarar gören sıfatına sahip olabilirler³⁶. Tüzel kişiliğe sahip bir topluluğa hakaret edilmesi durumunda bu topluluğunun kamu görevlilerin oluşup oluşmadığı araştırılacak ve böyle değilse suç topluluk üyelerinin her birine karşı ayrı ayrı işlenmiş olacaktır. Burada da TCK m. 43/2 uyarınca nitelikli

³² Yenidünya ve Alşahin, s. 48.

³³ Yenidünya ve Alşahin, s. 48.

³⁴ Arısoy, 153.

³⁵ Özbek ve diğerleri, s. 503; Özen, (Ceza Özel), s. 542.

³⁶ Koca ve Üzülmüş, s. 472; Artuk ve diğerleri, s. 304.

hal oluşacaktır. Tüzel kişiler şeref ve saygınlık gibi insanlara has maddi özelliklere sahip olmadığından bu değerlerin insan topluluğunun tamamından gelerek oluştuğu görülmeli ve aleyhe işlenen suç bu şekilde cezalandırılmalıdır³⁷.

(v). Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan Topluluklar

Bu noktada karıştırılmaması gereken nokta, toplu halde bulunan kalabalığa karşı işlenen suç ile tüzel kişi olmayan kişi topluluklarına karşı işlenen suçun aynı olmamasıdır. Kişi toplulukları denilince mağdurun direkt olarak topluluk olarak algılanması gerekmektedir. Öte yandan ise birden çok kişi bir aradayken hakaret suçunun tek bir eylemle işlenmesi durumunda TCK m. 43/2'ye göre zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır³⁸.

c. Eylem

Yeni TCK'da eskisinden farklı olarak suç içerisinde tanımlanan sövme ve hakaret suçu ayrımları kaldırılarak somut bir olgu isnadı ve sövmek fiilleri suçu oluşturan seçimlik hareket olarak tanımlanmıştır³⁹. Hakaret suçunu oluşturan isnat ve sövme hareketleri seçimlik hareket olarak tanımlanmakta ve bu eylemlerin kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarını rencide edici nitelikte olması gerekmektedir. Bu eylemlerin ortalama örf ve âdet kurallarına göre tahkir edici nitelik sayılmaları gerekmekte olup örneğin bir kişinin fazlaca alıngan olması ancak ortalama örf ve adete göre aslında onur kırıcı bir davranış sergilenmemesi durumlarında bu eylemler tahkir niteliği oluşturmamaktadır⁴⁰. Ayrıca hakaret suçu netice unsurunu içermediğinden dolayı bu suçun ihmali davranışla işlenmesi de mümkün olmayacaktır⁴¹.

³⁷ Ünal, s. 25, 26.

³⁸ Özbek ve diğerleri, s. 503; Tezcan ve diğerleri, s. 639.

³⁹ Koca ve Üzülmüş, s. 474.

⁴⁰ Arısoy, s. 162.

⁴¹ Koca ve Üzülmüş, s. 474.

(1) İsnat Ve Sövmeye

(i). Somut Bir Olguya İsnat Edilmesi

Bir diğer cezasızlık sebebi olarak da isnadın ispatını söyleyebiliriz. Bu durumda da TCK m. 127'ye göre,

İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

Denilmektedir. Bu durumda da eğer ki isnat edilen somut olgu bir suç ise ve bu fiilin doğruluğunun tespitinde kamu yararı bulunuyorsa, yine şikâyetçi ispata razı ise sonuç olarak isnat edilen suç sebebiyle hakarete uğrayan kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı veriliyorsa, bu durumların hepsinin varlığı halinde ispat hakkı kabul edilebilirdir ve bu durumlarda faile ceza verilmemektedir.⁴²

Yani gerçeğin ispatı durumunda fail ceza almamaktadır. Bu durum yine hakaretin içeriğinin somut bir olguya dayanması durumunda mümkün olmaktadır⁴³. Yine de bu durum aslında suçun oluşumuna etki etmekten çok cezasızlık durumu olarak belirlenmektedir⁴⁴.

(ii). Sövmeye Suretiyle Hakaret Suçunun İşlenmesi

Sövmek kelimesi Türk Dil Kurumu'na⁴⁵ göre, “bir kimsenin namus, onur ve kişiliğine yönelik, sözle yapılan saldırı” tanımlanmaktadır. Bu anlamı sözlükteki hukuk terimi anlamına karşılık gelmektedir.

Yine sövmeye eylemi yazarlara göre, somut fiil isnadı içermeyen, bir olayla ilişkilendirilmeyen, kişinin onur, haysiyet ve şerefini rencide eden birtakım isnatlardır.

⁴² Köken, s. 304; Ünal, s. 45; Yenidünya ve Alşahin, s. 82.

⁴³ Yenidünya ve Alşahin, s. 81.

⁴⁴ Arısoy, s. 163.

⁴⁵ TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, (12.04.2022).

Bu şekilde sövme fiilinde, bireyleri toplum karşısında inciten ve küçük düşüren hareketler yer almaktadır⁴⁶. Sövme eyleminin, Yargıtay kararlarında da genel itibariyle de resim, işaret, söz, yazı yahut müstehcen hareketlerle de gerçekleştirilebileceği kabul edilmektedir⁴⁷. Kimi yazarlara göre de, hakaret fiilinin sövme şeklinde işlenmesi durumu mevcuttur⁴⁸.

Yine sövme fiilinin eski Türk Ceza Kanunu'nda ayrıca düzenlendiğini bu nedenle yeni Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemenin, sövme eyleminin haksızlık yoğunluğunun hakaret fiiline nazaran daha az olmasına karşın yaptırımları farklı olmadığı için yerinde olmadığı düşünülmektedir⁴⁹.

Bizce de sövme fiili bir hakaret fiili kadar ağır itham içermediğinden, yaptırımlarının farklı olmasının mümkün olması gerekmektedir. Ayrıca sövme eylemi bahsettiğimiz gibi müstehcen hareketlerle de işlenmesi mümkün olan bir suç olduğundan, haksızlık yoğunluğunun da daha az olduğunun düşünülmesi yerinde olacaktır.

Yine beddua niteliğindeki ifadelerin, sövme konusuna girip girmediği hususu Yargıtay kararlarında da genel olarak incelenmiş, “*Allah belanı versin*”, şeklindeki ifadelerin beddua niteliğinde olup dua dilemeyle eş değer sayılacağı, bu nedenle onur ve haysiyeti zedeleyici nitelikte olmadıkları kararlaştırılmıştır⁵⁰.

(2). İsnat ve Sövmenin Gerçekleşme Şekilleri

(i). Huzurda Hakaret Suçu

Türk Ceza Kanunu'nda m. 125'te tanımlanan hakaret suçunda hem huzurda hem de gıyapta (yoklukta) hakaret belirlenmiştir. Buna göre, 1. Cümlede huzurda hakaret suçu tanımlanırken 2. Cümlede gıyapta hakaret suçu tanımlanmış ve gıyapta hakaret suçunun cezalandırılması için ihtilat şartı aranmıştır. Bizler bu bölümde

⁴⁶ Yenidünya ve Alşahin, s. 52; Arısoy, s. 164.

⁴⁷ Failin mağduru cinsel organını göstermesi sövme kapsamında değerlendirilmiştir: Y.C.G.K., 1985/5-576 E., 1985/209 K., 08.04.1985, www.legalbank.net, (20.01.2022).; yine başka bir kararda müştekiye karşı sanığın cinsel organını göstermesi sövme niteliğinde değerlendirilmiştir: Y.2.C.D., 1991/1577 E., 1991/2351 K., 05.03.1991, www.legalbank.net, (20.01.2022).

⁴⁸ Köken, s. 292.

⁴⁹ Köken, s. 293; Yenidünya ve Alşahin, s. 53; Aydın, s. 881.

⁵⁰ Yenidünya ve Alşahin, s. 53.

hakaretin huzurda, huzura eş değerde sayılacak araçlarla ve gıyapta işlenmesini ayrıntılı olarak inceleyeceğiz. Çünkü çalışmamız kapsamında hakaret suçuna ilişkin genel bilgiler verilirken suçun ileriki bölümlerde anlatacağımız sosyal medya üzerinde işlenmesi durumuna ilişkin daha ayrıntılı inceleme yapmak gerekeceğinden özellikle huzura eş sayılacak araçlarla işlenmesi konusu üzerinde de ayrıca duracağız.

Hakaret içeren davranış mağdura ulaştığında, fiil tamamlanmaktadır. Bu sayede kanunun tanımladığı huzur şartı gerçekleşmektedir. Ancak bir ek olarak mutlaka bu suç içeren fiilin gerçekleşmesi mağdur ile failin yüz yüze gelmesini de gerektirmemektedir. Mağdur failin sarf ettiği sözleri duymalı ve fail de bunu bilmelidir, fail mağduru hedef almalıdır. İşte bu şartlar birlikte gerçekleştiğinde huzurda hakaret suçunun unsurları tamamlanmış sayılmaktadır⁵¹.

Örneğin hakaret içerikli sözün uzaktan söylenmesi yahut duyma engelli kişinin bu sözü duymaması durumunda, eğer ki olayda ihtilat⁵² da yok ise, direkt olarak mağdur tarafından duyulma şartı gerçekleşmeyeceğinden fail cezalandırılmaz⁵³. Ancak çok eski bir Yargıtay kararında⁵⁴ karışık görüş olarak “Yargıtay 2. Ceza Dairesi de 9.5.1950 gün ve 6580/5451 sayılı kararında benzer olarak huzurda yapılan tahkir eyleminde, mağdurun kulağının ağır işitmesinin suçun oluşmasına engel teşkil etmeyeceği” sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı görüşlere göre, fail üçüncü kimselerle konuşurken mağdur kişinin söylenenleri duymasından ve varlığından habersizse fiil huzurda işlenmiş kabul

⁵¹ Ünal, s. 53; Tezcan ve diğerleri, s. 648, 649; Arısoy, s. 165; Koca ve Üzülmüş, s. 480; M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2015, (Ceza Özel), s. 486.

⁵² TDK: Karşılaşp görüşme. <https://sozluk.gov.tr/>, (25.04.2022).

⁵³ Tezcan ve diğerleri, s. 649.

⁵⁴ “...Huzur (hazır olma, yüze karşı) kavramları bu şekilde açıklandıktan sonra; TCY’nin 482. maddesinin 2. fıkrasındaki huzurda sövme suçunun ağırlaştırıcı nedenini oluşturan, 3 üncü fıkradaki ‘huzurda alenen işlenmesi’ haline gelince, aleniyet; belirsiz sayıdaki kişilerin sövmeyi oluşturan sözü duymalarına olanak sağlayan herhangi bir araç kullanılmak suretiyle suçun işlenmesini ifade eder, söylenen sözün fiilen duyulup duyulmadığı önemli olmayıp, böyle bir olanağın yaratılması yeterlidir”. (CGK’nun 24.4.1999 gün ve 74/104 sayılı kararı, Tezcan, D. Age. sh. 487, Soy aslan D. Age. sh.241). “Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; aldıkları alkolün etkisiyle sokakta yüksek sesle konuşan sanıklar, kendilerini ikaz eden şikayetçi İsmail’e huzurunda alenen sinkaflı bir şekilde sövmüşlerdir. Sanıkların kastı gıyapta hakaret olmayıp tahkir edici sözler mağdurun yüzüne karşı söylenmiştir. Mağdurun söylenen tahkir edici sözleri işitme duyusunun azlığı nedeniyle duymaması atılı suçun gıyapta işlendiğinin kabulünü gerektirmez”. Zira böyle bir kabul, Yasa koyucunun amacıyla bağdaşmadığı gibi sağır olan veya çeşitli engellerle söylenen sözleri işitmeyen veya anlayamayan kişilere karşı, TCY’nin 482/2-3. maddelerindeki suçun işlenmesini olanaksız hale getirir...” C.G.K., 2003/37 E., 2003/25 K., 04.03.2003, <https://bit.ly/3Lib3jt> (25.04.2022).

edilmemektedir. Yine mağdur duysun diye söylenmesine rağmen o sözleri mağdurun başka işlerle uğraşmasından dolayı duymaması durumunda da huzurda hakaret suçundan bahsedilmemektedir⁵⁵. Buradan bahisle yola çıkarak huzurda hakaretin unsurların oluşması için hem duyma hem de algılama koşulunu kabul etmek gerekecektir.

İşte hakaret fiilinin huzurda işlenmesi durumuna ek olarak huzurda sayılabilecek araçlarla da işlenmesi durumu kanunda yer edinmiştir⁵⁶. Mağdura karşı yazılı veya sesli şekilde yahut yine görüntülü bir iletiyle bu suçun işlenmesi durumunda yine hakaret huzurda yapılmış olarak kabul edilecektir⁵⁷. Hatta çok eskiden beri süregelen bu görüşe istinaden yine çok eski bir Yargıtay kararında⁵⁸

Sanığın mağdur hekime görevi sırasında ve görevi dolayısıyla telefonla sövdüğünün oluşa uygun kabulü karşısında, bu durumun TCY'nin 268/3 madde ve fıkrası aracılığıyla yani Yasanın 266/1. madde fıkrasına girdiği gözetilmeden, "yüz yüzelik" ögesinin oluşmadığı gerekçesiyle yazılı biçimde karar verilmesi yasaya aykırıdır

Şeklinde hüküm kurulmuştur. Nitekim TCK m. 125/2'de de fiil aynı şekilde cezaya bağlanmış ve hakaret suçunun mağduru direkt muhatap alması aranmıştır.

Hatta şu şekilde bir örnekle durumu daha iyi ifade edebileceğiz. Bir failin hakaret içerikli mektubunu üçüncü bir kişiye göndermesi durumunda, mağdur doğrudan muhatap alınmadığı için suç gıyapta işlenmiş kabul edilecektir ancak bu sefer de suçun gıyapta işlenmesinin ihtilat unsuru durumu ortaya çıkacağından genellikle bu tür eylemlerde suç oluşmamış kabul edilecektir. İşte bu noktada daha sonra da mektubun ulaştığı kişinin birkaç kişi yanında bu içeriği mağdura okuması ifade etmeyecektir, failin kastının bu yönde olmadığı gayet açıktır. Eski Yargıtay kararları dahi bu yönde olmuştur⁵⁹. Suç için genel kast aransa da bazı görüşler bu suçun olası kasta da işlenebileceğini düşünmektedir⁶⁰.

⁵⁵ Arısoy, s. 166.

⁵⁶ Bkz: TCK m. 125/2.

⁵⁷ Yenidünya ve Alşahin, s. 59; Ünal, s. 55; Koca ve Üzülmüş, s. 480; Centel ve diğerleri, s. 243.

⁵⁸ Y.4.C.D., 1997/4123 E., 1997/4421, 27.05.1997 için Bkz. Yenidünya ve Alşahin, s. 59.

⁵⁹ Ünal, s. 57, 58; "Yakınan E. 'nin nişanlısına gönderilen ve fakat yakınana yazılmayan özel mektupla hakaret suçunda, sanığın iradesi dışında başkalarına duyurmanın iletişim (ihtilat) ögesini oluşturmayacağı gözetilmeden TCY'nin 480. maddesiyle hüküm kurulması yasaya aykırıdır", Y.4. C.D., 1993/7711 E., 1993/31 K., 19.01.1993, Karagöz, s. 36, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/46284.pdf>, (25.04.2022).

⁶⁰ Yenidünya ve Alşahin, s. 60.

(ii). Gıyapta Hakaret Suçu

TCK m. 125'te 2. Cümlede yer alan yoklukta hakaret suçu ihtilat unsurunun varlığına bağlanmıştır⁶¹. Madde metninde açıkça “*en az üç kişiyle ihtilat ederek*” denilmektedir. Ancak burada aleniyet ve ihtilat kelimelerinin aynı anlamda kullanılmadığını bilmeliyiz.

Yargıtay örneklerinde aleniyet ve ihtilat kavramları şöyle açıklanır; aleniyet durumu suçun başkaları tarafından rahatlıkla görülmesi ve işitilmesi şeklinde gerçekleşmekteyken, ihtilatta ise eylem diğer kimseler tarafından duyulması ve bilgi edinilecek şartlarda gerçekleşmelidir. Yargıtay bu iki kavramı bu şekilde ayırarak açıklamıştır⁶².

İhtilat çeşitli biçimlerde meydana gelebilmektedir:

En az üç kişinin duyabileceği şekilde sarf edilen sözler ihtilat unsurunu oluşturur. Yine, en az üç kişinin öğrenebileceği yazılı bir içerikte ihtilat unsuru gerçekleşmiş sayılır. Bir mektubun bu şekilde gönderilmesi ya da resmi dairelere verilecek dilekçede en az üç kişinin incelemesinden (havale vb.) geçen içerikte bu şart gerçekleşmiş sayılacaktır. Bizim burada ek olarak bir örneğimiz daha vardır. İhtilat şartı en az üç kişinin alıcı kısmında bulunduğu bir e-mail yolu ile internet üzerinde de gerçekleşebilir. Nitekim buna örnek olarak da, televizyon, radyo, internet yoluyla da bu unsurun meydana gelebildiğini biliyoruz⁶³.

Yargıtay bir kararında, hakaret içeren sözlerin apartman holü gibi başkalarının rahatlıkla duyabilecekleri yerde yüksek sesle söylenmesi durumunda ihtilat şartının gerçekleşmiş olacağına karar vermiştir⁶⁴.

Burada şu noktaya da değinmek gerekecektir. Onur kırıcı sözün mağdur harici birinin başkalarına iletmesinin istenmesi durumunda ancak tahkir edici nitelikteki sözleri başkalarına ulaştırılmasının engellenmediği durumlarda teşebbüsten bahsedilemeyecektir. Ancak icrai davranışla işlenen ve huzura eşit sayılabilecek araçlarla işlendiği takdirde teşebbüsten bahsedilebilecektir. Örneğin failin mağdura

⁶¹ Ünal, s. 58; Bayındır ve Apiş, s. 83; Yenidünya ve Alşahin, s. 56; Arısoy, s. 167; Köken, s. 284; Tezcan ve diğerleri, s. 651; Özbek ve diğerleri, s. 499.

⁶² Özbek ve diğerleri, s. 499.

⁶³ Özbek ve diğerleri, s. 500; Centel ve diğerleri, s. 245.

⁶⁴ Y.C.G.K., 1998/4-473 E., 1998/517 K., 05.12.1998 tarihli kararı için bkz: Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu**, 3. Baskı, 4. Cilt, Ankara 1999, s. 5071.

yazdığı hakaret içerikli mektubu, mağdurun eline geçmeden geri alması durumunda da yine gönüllü vazgeçme hükümleri uygulama alanı bulabilecektir⁶⁵.

2. Manevi Unsur

Suçun manevi unsuru olarak kastedilen kast ve taksir unsurları, failin cezalandırılabilmesi için somut bir hareket ile manevi unsurlarla işlenmiş olmasını arar. Genel olarak kusurluluk olarak adlandırılan bu durum tanım itibariyle suçun manevi unsurudur⁶⁶. Dilek, buyruk, isteme olarak tanımlanan irade kusurlu hareketin dayanak noktasıdır. Suçu meydana getiren eylem harekete geçme ve neticenin oluşması olarak iki parçadan oluşmaktadır. İşte buna göre fail tarafından iradi olarak gerçekleştirilen eylem neticesinde suç oluşmalıdır. Bu suçlara kasten işlenen suçlar denilmekteyken, failin yine iradi hareketle meydana getirdiği durumun sonuçlarını bilmiyor ve istemiyor olması durumunda suçun taksirle işlenmesi denilmektedir. En az bir iradi davranışla meydana gelen fiilde kusurluluk durumu mevcuttur⁶⁷. Failin belli bir amaçla hareket etmesine gerek yoktur, yapılan hareketin mağdurun onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek olmasının bilinmesi yeterlidir. Suçun olası kastla işlenmesi durumunda da TCK m. 21/2 uyarınca cezada indirimle gidilmesi söz konusu olacaktır⁶⁸. Ancak eğer bu şart da yoksa failin kusurluluğundan söz edilemeyeceğinden ortada suçun manevi unsuru da bulunmayacaktır⁶⁹.

Yine bir başka görüşe göre de failin sözleri sarf ederken kızgınlık ve öfke durumunda olması yine de kasten hareket gibi değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorusunu gündeme taşımaktadır. Bu hareket de olumlu değerlendirilmektedir. Şöyle ki, hayatın gidişatı içerisinde zaten hakaret içerikli sözler kızgınlık ve sinir anlarında ağızdan çıkmaktadır. Eğer bu durum suçun manevi unsurundan sayılmaz ve suç oluşumuna sebebiyet verdiği düşünülmezse failin cezalandırılma olasılığı neredeyse kalmayacaktır ve cezanın uygulama alanı oldukça daralmış olacaktır⁷⁰.

⁶⁵ Bayındır ve Apış, s. 85, 86.

⁶⁶ Cengiz Apaydın, **Ceza Hukukunda Kusurluluk**, Seçkin Hukuk, Ankara, Temmuz 2018, s. 25.

⁶⁷ Ünal, s. 66; “Karşıt görüş olarak, şaka yapma ya da dalga geçme amaçlarıyla hareket eden kişilerin fiilleri hakaret suçunun objektif unsurlarını taşıyorsa suç oluşmuş sayılacaktır”, Arısoy, s. 170.

⁶⁸ Yenidünya ve Alşahin, s. 59, 60.

⁶⁹ Ünal, s. 65, 66.

⁷⁰ Köken, s. 299.

Sonuç itibariyle kusur yeteneği için hem anlama hem isteme yetisinin bir arada olması gerekmektedir⁷¹. Suçun manevi unsuru da kusurluluk olarak değerlendirilen bir olgu olduğundan bazı görüşlere göre her ne kadar suçun taksirle işlenemeyeceği kabul edilse de⁷² çoğunlukça fiilin hem kast ile hem taksirle işlenebileceği kabul edilmiştir. Bizce de icrai davranışla gerçekleşme olgularının varlığı bir arada bulunmalıdır. Ancak fail belli bir amaçla hareket etmese de sonuç olarak mağdura hakaret eylemi gerçekleşmişse suçun varlığı kabul edilmelidir. Ancak her ne şekilde olursa olsun somut olaya göre değerlendirme yapılması gerekmekte ve kızgınlık halinde failin cezalandırılmayacağı olgusu kabul edilmemelidir.

B. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık, suçun tipiklikten ayrık yapısal bir unsuru olduğundan suç tanımlanırken ek olarak ifade edilmesine ihtiyaç yoktur. Yine de kimi zaman bazı suç tipleri “rızası olmaksızın” ifadesiyle tanımlanmaktadır⁷³. Aslında bir fiilin suç teşkil etmesi, kanunda düzenlenen suç tanımına uymasıyla yeterli görülmemiş ve eylemin cezalandırılabilmesi için hukuka aykırı olarak nitelendirilen fiilin hoş görülebilir hukuka uygunluk sebeplerinin somut olay nezdinde gerçekleşmemiş olması gerekmektedir⁷⁴.

Çalışmamızın bu bölümünde hakaret suçu özelinde hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenlere yer vermeye çalışacağız.

Bu suç bağlamında, savunma dokunulmazlığı, haber verme hakkı, ihbar ve şikâyet hakkı veya mağdurun rızası gibi durumlar hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenler olarak bilinmektedir. Kişiler dilekçe haklarını kullanarak suç ihbarı yapmakta ve bu şekilde bireylere bir suç isnadında bulunmaktadırlar. Şikayetin konusunu oluşturan eylemin gerçeğe uygun olması, nedensel bir bağ bulunması ve bu

⁷¹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Hukuk, 12. Baskı, Ankara, Şubat 2022, (Genel Hükümler), s. 224.

⁷² Örneğin Türkçe bilmeyen birinin iltifat ettiğini sanarak hakaret etmesi durumunda taksirli davranıştan ötürü cezalandırılmaz. Yenidünya ve Alşahin, s. 60.; Centel ve diğerleri, s. 255.

⁷³ Neslihan Göktürk, “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2016, ss. 407-450, s. 408, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/416380>, (07.04.2022).

⁷⁴ Sinan Bayındır ve Özge Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2010, Cilt: 91, ss. 67-109, s. 84.

şikayetin/ihbarın yetkili organlara yapılması koşulları gerçekleştiğinde söz konusu fiil hukuka uygun sayılmaktadır. Yine eleştiri ve haber verme hakkı gibi Anayasa ile güvence altına alınmış ifade ve basın özgürlüğüne bağlı haklardandır. Örneğin bu noktada da yine haber değeri taşıyan olayın gerçek, güncel, kamu yararı bulunan ve haber niteliği taşıyan bir olgu olması gerekmektedir ki bu hak kullanılırken karşı tarafın kişilik hakları da zedelenmesin. Eğer ki bu iki ayrı hakkın dengesi kurulabilirse işte o zaman kişilik haklarının da zedelenmesinin önüne geçilmiş olur.⁷⁵

Adli ve idari makamlar huzurunda savunma dokunulmazlığının kullanılması durumu kişilerin hiçbir tereddüt etmeden tam anlamıyla haklarını savunmalarını sağlamak amacıyla getirilen bir olgudur⁷⁶. TCK m. 128⁷⁷'de belirtilen haller haricinde onur kırıcı hareketler sergilemek eylemin hukuka uygun bulunma nedenini oluşturmamaktadır. Bu maddede açıklanan durum da bahsettiğimiz gibi, kişilere karşı somut isnatlarda bulunulmasının ancak bu iddiaların gerçek, güncel ve somut durumlara dayanması ve ihtilaf konusuyla ilgili olması halinde ceza verilmesini engellemektedir.

İşte hakaret olgusunun şikayet edilen olay ile ilgili olmaması durumunda işlenen suç ile hukuka uygunluk nedeni arasında düşünsel bağ bulunmadığından ve savunma ve iddia sınırının aşılmasından dolayı bu hududa tecavüz edildiği düşünülür⁷⁸.

Bütün bu açıkladığımız hususlar neticesinde genel bir değerlendirme ile konuyu toplamak gerekirse, aslında hukuka uygunluk sebebini temel aldığımız TCK m. 128'de genel hatlarıyla bu olgu açıklanmıştır diyebiliriz. Öyle ki, savunma ve haber verme hakkımızı yahut şikayet ya da ihbar hakkımızı kullanırken kişilere isnat ettiğimiz fiiller, güncel ve gerçeğe⁷⁹ uygun olmalı, basın hürriyeti çerçevesinde kullanılan hak çerçevesinde yine kamunun yararı olan bir haberin varlığı olmalıdır. Ancak bu şekilde suçun oluşumunda hukuka uygunluk sebebinin varlığı kabul edilir.

⁷⁵ Tezcan ve diğerleri, s. 658, 659.

⁷⁶ Yenidünya ve Alşahin, s. 66.

⁷⁷ *"Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakialara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir".

⁷⁸ Sahir, s. 3.

⁷⁹ Artuk ve diğerleri, (Ceza Özel), s. 504.

Yine çalışmamız kapsamında inceliyor olacağımız sosyal medya platformları da basın hürriyetinin kullanıldığı mecralardan biri olarak günümüzde hakaret suçunun en fazla işlendiği mecralardandır. Bizler bu noktada da hukuka uygunluk sebeplerinin aynı şekilde yer aldığını görüyoruz. Kişiler ifadelerini dile getirirken yahut kanundan doğan diğer haklarını kullanırken dikkatli olmalı ve kişilere karşı tahkir edici eylemleri gerçekleştirmemeye özen göstermelidirler.

C. KUSURLULUK

Alman hukukunda da kusurluluğu ortadan kaldıran sebepler ile hukuka uygunluk nedenlerinin kusurluluk ve hukuka aykırılık kavramları gibi net biçimde ayrılması gerektiği savunulmaktadır⁸⁰. Bu nedenle hukuka aykırılık sebepleri ile kusurluluk kavramlarını ayrı ayrı inceleme zorunluluğu hasıl olmuştur.

Kusur ya da kusurluluk olarak tanımlana kavram, suç teşkil eden fiili işleyen failin cezalandırılıp cezalandırılmayacağı konusundaki değer yargısıdır. Kişi hakkında bir değer yargısı olduğundan dolayı, sürdürülen hayat tarzından dolayı kusurluluğunun kabulü mümkün değildir⁸¹. Kusur yeteneği denilen ifade ise, yine suçu işleyen failin, doğruyu yanlış ayırabilme⁸² ve fiilin hukuki olarak anlam ve sonuçlarını algılayabilecek ve yönlendirebilecek olmasıdır⁸³. Ceza sorumluluğu amacıyla failin taksirli ya da kasti hareket etmesi sebebiyle eylemin kişiye isnat edilmesi, failin bu eylem nedeniyle kınanıyor olması gerekmektedir. Kusurluluk aslında hukuka aykırı ve tipik eylemin faile isnadı, kusur olarak yüklenebilmesidir. Kusurlu olunmadan verilen zarar ile hukuki sorumluluk altına girilebilse de kusur olmaksızın zarar verenin cezalandırılması mümkün olmamaktadır⁸⁴.

⁸⁰ Elvan Keçelioğlu, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 87, 2010, s. 299-321, s. 300.

⁸¹ Artuk ve diğerleri, s. 493.

⁸² Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 597.; Veli Özer Özbek ve diğerleri, (Genel Hükümler), s.223.; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 406.

⁸³ Selami Turabi, “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, (101), ss. 267-292, s. 268.

⁸⁴ Hale Akdağ Yüksel, **TCK’da Düzenlenen Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018, s. 4.

Kusur, failin fiili ile hukuk düzenine olan sadakatsizliğin getirisi sonucu olarak kınanabilmesidir⁸⁵. Bu prensipten yola çıkılarak cezanın kusuru gerektirdiği ve kusuru olmayan kişinin cezalandırılmasının mümkün olamayacağı belirtmek⁸⁶ ve kusurun suçun bir unsuru olduğunu ve faaliyet ile netice arasındaki iradi bağlantı olduğunu söylemek gerekecektir⁸⁷. Kusurluluğu etkileyen durumlar Türk Ceza Kanunu'nda "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" şeklinde yer almaktadır. Kusurluluk durumu, genel itibariyle failin akımı isteyerek iradi şekilde yapıp yapmaması yani kast ve taksir teorilerine dayanmaktadır⁸⁸. Ortada bir iradi davranış yoksa fiilin varlığından da söz edilemez⁸⁹. Kusur yeteneğini etkileyen özel haksız tahrik düzenlemeleri TCK m. 129'da görülmektedir. Bunlar kusur yeteneğini tamamen ortadan kaldırabilen ya da azaltan hallerdendir. Hakaret bakımından özel haksız tahrik halleri inceleme alanı bulurken diğer durumlarda genel hükümler irdelenmeye devam edilecektir⁹⁰. TCK m. 129, haksız tahrik hükümlerinin kişiye özel halidir. Bireyler yalnızca kendilerine karşı gerçekleştirilen haksızlıklara cevaben hakaret suçunu işlerlerse bu hükümden yararlanılabilecektir. Bu nedenle kişinin kendisine karşı değil üçüncü kişilere karşı gerçekleştirilen haksızlıklara tepkilerde TCK m. 29 gereği genel hükümlere yönelik haksız tahrik hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁹¹.

Kusurluluğu ortadan kaldıran sebeplere bakıldığında, zorunluluk hali, cebir ve tehdit ile hata unsurları da görülmektedir⁹². Hakaret suçu bakımından zorunluluk hali mümkün görünmemektedir. Ayrıca suç işleyen kimse cebir veya tehdit altında bu suç işlerse hareketi gerçekleştiren kişi fail sayılmayacaktır. Yine mağdurun kendisinde

⁸⁵ Serkan Meraklı, **Ceza Hukukunda Kusur**, 2. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, Şubat 2020, s. 34.; Kayıhan İçel, "Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı:7, 2016, ss. 621-635, s. 622, 623.; Turabi, ss. 268-290.; Uğur Ersoy, "Türk ve Alman Ceza Hukuku Sistemlerinde Kusur Prensibinin Kapsamı ve Objektif Cezalandırılabilirlik Şartlarının Kusur Prensibi İle Bağdaştırılabilirliği" **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:109, 2013, ss. 203-250, s. 219.

⁸⁶ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 39.; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 35.; Özen, ss.78-82.

⁸⁷ Cengiz Apaydın, "Kusurluluk", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 116, Nisan 2016, Sayfa: 69-89 s. 69.

⁸⁸ Turabi, s. 271.

⁸⁹ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s.227.

⁹⁰ Tuba Kelep Pekmez, "Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu (TCK m.125)", **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 43, Ağustos 2020, ss. 523-565, s. 553; Koca ve Üzülmüş, s. 496.

⁹¹ Koca ve Üzülmüş, s. 497.

⁹² Artuk ve diğerleri, s. 496, 497.

yanılma olsa da suç oluşacaktır. Mesela cumhurbaşkanına hakaret etmek istenirken normal bir vatandaşa hakaret edilmesiyle suç oluşacaktır. Ancak başka bir söylemde bulunmaya çalışılırken hakaret edilmesi durumunda suç oluşmayabilmektedir⁹³.

D. SUÇA ETKİ EDEN HALLER

1. Ağırlaştırıcı Sebepler (Daha Fazla Ceza Verilmesini Gerektiren Haller)

a. Madde 125/3 de Düzenlenen Haller

Bu noktada şunu söylemek yerinde olacaktır ki; artık TCK m. 125/3'te cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağı ibaresi, artık bu suç karşısında para cezasına hükmedilemeyeceği yalnızca hapis cezasına hükmedilebileceği de açıklığa kavuşmuştur⁹⁴.

b. Suçun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi

Suç işleyene bu ağırlatıcı sebebin uygulanabilmesi için suçun şu iki şartı içermesi gerekmektedir:

Mağdurun kamu görevlisi olması durumu: “TCK m.6/1'e göre; kamu görevlisi deyiminden, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli ya da geçici olarak katılan kişinin anlaşılmasıdır”⁹⁵.

⁹³ Özen, (Ceza Özel), s. 567, 568.

⁹⁴ Özbek ve diğerleri, s.511.

⁹⁵ Karara göre; “..... köy imamının kamu görevlisi olması, mağdurun şikayetçi olmadan ölmesi halinde TCK m. 131/2'ye göre ikinci dereceye kadar üstsoy, altsoy, eş veya kardeşlerin şikayette bulunabilecekleri, CMK m.243'e göre ise katılanın ölmesi durumunda katılmanın hükümsüz kalacağı, mirasçıların katılanın haklarını takip etmek amacıyla davaya katılabilecekleri, TCK m.73'te sanığın ölmesi durumunda kamu davasının düşeceğinin öngörüldüğü ancak şikayetçinin ölümü halinde böyle bir düzenlemenin olmadığı, sanığın ölmeden önce şikayetçi olduğu, kamu davası açıldığı ve yine ölmeden önce şikayetinden vazgeçmediği, davaya katılmadığı, yargılamaya devam ile esas hakkında hüküm kurulması gerekirken şikayetçinin öldüğü gerekçesiyle davanın düşürülmesine karar verilmesi.....”, Y.2.C.D., , 2010/8418 E., 2010/28858 K., 19.10.2010, <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=483178>, (25.04.2022).; Özbek ve diğerleri, s. 512.

İster huzurda ister gıyapta işlenmiş olsun, suçun kamu görevinden ötürü işlenmiş olması gerekmektedir⁹⁶.

c. Suçun Kişinin Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi

765 Sayılı TCK m.175/3 ile benzerlik gösterse de kapsamının daha geniş olduğu söylenebilir⁹⁷. Bu maddede din ve ibadet özgürlüğünün yanı sıra aynı zamanda düşünce özgürlüğünün de korunduğu söylenmektedir⁹⁸. Ancak başka bir düşünceye göre, kişiler arasında ortak olan tek değer şeref değeri olduğu, din ve inancın çeşitlilik arz ettiği, herkes bakımından ortak bir değer olmadığı söylenir. İhlal edilen ve korunan hukuki değer kişinin şerefidir. Bu durumda şerefe karşı suçlar başlığı altında kişiyi korumaktan kasıtlı din ve inancı korumak şeref kalıbı içinde inanca bir kimlik oluşturmaktır⁹⁹.

d. Suçun Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi

Kanun koyucu önceki kanunda din özgürlüğüne karşı işlenen suçlarda tanımlanan bu suçu 5237 Sayılı kanunda hakaret suçunun nitelikli hali olarak göstermiştir¹⁰⁰. Genel olarak din kavramı ve kutsal sayılan değerler koruma altına alınmıştır. Buradaki önemli nokta hakaret içeren sözlerin belirlenebilir veya belirli kişi ve gruplara yönelip yönelmediği sorunudur. Buradaki direkt dini değerlerin

⁹⁶ Karara göre; “.... Sanığın mahkeme hakimine hitaben “Allah belanı versin, adalet mülkün temeli değildir” şeklindeki söylemlerinin kamu görevlisine bir bütün halinde görevinden dolayı hakaret suçunu oluşturduğu sabittir.”, Y.4.C.D., 2006/7080, 2008/111K., 14.01.2008, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).; Tezcan ve diğerleri, s. 654; Özbek ve diğerleri, s. 512.

⁹⁷ Tezcan ve diğerleri, s. 649. Aynı Yönde Özbek ve diğerleri, s.516.

⁹⁸ Özbek ve diğerleri, s. 513.

⁹⁹ Zeki Hafızogulları ve Güngör Devrim, “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 69, 2007, ss. 21-50, s.32-33.

¹⁰⁰ Özbek ve diğerleri, s. 513.

aşağılanması aranmayarak bir kimse üzerinden somut şekilde hakaret suçunun işlenmesi göz önüne alınmıştır. Sonuç itibariyle genel kast yeterli olacaktır¹⁰¹.

e. TCK m.125/4; Suçun Alenen İşlenmesi

Suçun alenen işlenmesi hususunda 765 Sayılı TCK ve 5237 Sayılı TCK arasında çok bir fark bulunmamaktadır. Yeni kanuna göre aleniyetin varlığında kalabalık sayılacak kadar kimsenin hakareti öğrenmesinin imkân dahilinde oluşu ve yeterliliğidir¹⁰². Üçüncü şahıslar hakaret suçuna vakıf olmasalar da bu durum geçerlidir. Hakaret kamuya açık yerlerde işlendiğinde aleniyetin unsuru var olacaktır. Sokaklar, parklar gibi televizyon vb. kitle iletişim araçları da aleniyet içerisinde kabul görecektir¹⁰³.

Aleniyetin varlığı, ilerleyen bölümlerde sosyal medya üzerinden herkese açık profillerde suçun işlenmesi bakımından önem arz edeceğinden tekrar üzerinde durulacaktır.

2. Şahsi Cezasızlık Sebepleri

Şahsi cezasızlık sebepleri, kişilerin işlemiş oldukları suçtan dolayı cezalandırılmalarını engelleyen ve suçu kanundaki tanımının dışında bırakan sebeplere dendir. Bu sebeplere TCK m. 167, 273, 284/son, 283/3'ü örnek gösterebiliyoruz¹⁰⁴.

Hakaret suçu kapsamında ise üç ayrı nedeni inceleyeceğiz. Bu nedenler mevcut olduğunda hakaret suçu çerçevesinde şahsi cezasızlık sebepleri uygulanmaktadır. Bunları şu şekilde sınıflandırabiliyoruz: suçun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi,

¹⁰¹ Tezcan ve diğerleri, ss. 655, 656.;

¹⁰² Karara göre; “... Apartman içerisinde meydana gelen bir tartışmada sanığın katılana hakaret ettiği, apartman sakinlerinin oluşunun aleniyet unsurunun gerçekleşmesi için yeterli olmayışı, hakaret eyleminin sokaktan geçenler tarafından duyulup duyulmadığının araştırılması gereklidir...”, Y.2. C.D., 2011/30056 E., 2013/17181 K., 25.06.2013, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).; “...Sanığın katılanın park halindeki aracının üzerine hakaret içerikli sözler yazılı kağıt koyması eyleminde hakaret suçunun alenen işlenip işlenmediğinin araştırılıp tartışılmaması yasaya aykırıdır...”, Y.2. C.D., 2009/2196 E., 2010/3901 K., 15.02.2010, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022); Centel ve diğerleri, s. 259.

¹⁰³ Koca ve Üzülmüş, s. 495.; Tezcan ve diğerleri, s. 656;

¹⁰⁴ Özbek ve diğerleri, (Genel Hükümler), s. 130.

suçun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi ve suçun karşılıklı olarak işlenmesidir.

a. Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi

TCK m. 129/1 bendi, “Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir” şeklinde düzenlenmiştir. Eski TCK’da bu benzer madde, cezada indirim sebebi olarak düzenlenmişken, yeni TCK’da hem indirim hem de takdiri cezasızlık sebebi olarak düzenlenmiştir. Aslında bu madde ile TCK m.29’da düzenlenen haksız tahrik maddesinin özel görünüş biçimi düzenlenmiştir. Ancak eski kanun ile karşılaştırılmasına bakıldığında “ceza verilmeyebilir” denilerek şahsi cezasızlık sebebi öngörülmüştür¹⁰⁵.

Haksız fiile tepki olarak işlenen hakaret suçunda söz konusu haksız fiilin suç olması gerekmediği gibi yalnızca hukuka aykırı bir fiil olması yeterlidir¹⁰⁶. Elbette bu konuda haksız fiilin yalnızca hakaret edene yöneltilmiş olması gerekmektedir. Ancak haksız fiile yönelik tepkiyi icra eden kişinin hakaret fiilini mutlaka, söz konusu haksız fiilde bulunan mağdura yöneltilmiş olması beklenir¹⁰⁷. Haksız fiil üzerinden geçen süre ne kadar uzarsa bu hükümden yararlanma olanağı azalır¹⁰⁸. Fail, haksız fiile tepki olarak hakaret ederken, bu hükümden yararlanması için hiddet ve eleme kapılmış olarak haksız fiilde bulunması mecburiyetinde değildir¹⁰⁹.

Haksız fiile tepki olarak işlenen hakaret suçunun indirim sebebi olmasının yanında diğer iki unsuru da inceleyeceğiz.

¹⁰⁵ Aydın, s. 909.

¹⁰⁶ İlhan Üzülmöz: “Hakaret Suçu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Nisan 2010, Cilt:5, Sayı: 12, ss. 41-71, s. 65, <https://www.jurix.com.tr/article/2947>, (11.04.2022).

¹⁰⁷ Tezcan ve diğerler, s. 666; Arısoy, s. 186; Özbek ve diğerleri, s. 524; Köken, s. 303; Yeşim Garipoğlu Özen, “Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçlarında Özel Tahrik Halleri (TCK m. 129)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 70, Sayı: 3, 2021, ss. 1133-1146, s. 1140, 1141; Koca ve Üzülmöz, s. 497.

¹⁰⁸ Tezcan ve diğerler, s. 666.

¹⁰⁹ Aydın, s. 909; Muharrem Özen, **Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Haller**, Cilt: 51, Sayı: 3, 2002, ss. 27-49, s. 31, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629049>, (11.04.2022).

b. Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi

TCK m. 129/2 gereğince, “Bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinde, kişiye ceza verilmez.” Bu hükümden anlaşılabacağı üzere, suçun kasten yaralama suçuna tepki şeklinde işlenmesi şahsi cezasızlık nedeni olarak görülmüştür. Yargıtay’ın bir kararında da bu tür durumlarda “Sanığın hakaret eylemini haksız bir fiile tepki olarak gerçekleştirdiğinin kabul edilmesi karşısında, TCK’nın 129/1 maddesi uyarınca doğrudan ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken önce TCK’nın 125/3-a maddesine göre hapis cezası verildikten sonra ceza verilmesine yer olmadığına karar verilerek çelişkili hüküm kurulması, Yasaya aykırıdır.” Şeklinde karar verilmiştir¹¹⁰.

Ek olarak kasten yaralama fiilinin ağırlığı ya da teşebbüsü durumunda da tepki şeklinde bir hakaret söz konusu olduğunda yine bu suç hakkında ceza verilmemelidir. Nitekim bizim de katıldığımız bazı görüşlere göre, TCK m. 43/1 uyarınca “*Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.*” Denilerek aslında kanunda detaylandırılmayan kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret suçunun, kasten yaralama fiilinin teşebbüs durumunda kalması yahut nitelikli halinin oluşması durumu bir fark yaratmayacaktır¹¹¹. Ayrıca kasten yaralama fiilinin direkt faile karşı gerçekleşmesi gerekmemektedir. Burada üçüncü bir kişiye karşı işlenen bir kasten yaralama fiilinin varlığı halinde de bu tepki verilerek hakaret suçu işlenebilir¹¹². Buradaki önemli nokta hakaret fiilinin mutlaka kasten yaralama suçunu işleyen faile karşı gerçekleşmiş olmasıdır. Pek tabii işlenen suç bakımından öncelik ilişkisi kasten yaralama fiilinde olmalıdır ki, tepki olarak işlenen hakaret cezasızlık nedeni sayılabilsin¹¹³.

Hakaret fiilinin kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenmesi durumunda, fail üzerinde devam eden psikolojik bir etki olmalıdır ki bu hareket şahsi cezasızlık sebebi sayılabilsin¹¹⁴. Kasten yaralama fiilinde kanunda düzenlenmemiş olmasına rağmen

¹¹⁰ Y.4.C.D., 2008/22281 E., 2011/639 K., 31.01.2011, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

¹¹¹ Aydın, s. 910.

¹¹² Karşıt bir görüşe göre; bu değerlendirmenin ancak, suç işlenen kişi ile tepki olarak hakaret suçunu işleyen kişi arasındaki bağ çok kuvvetli olmalıdır, mağdur ile üçüncü kişi arasındaki bağa göre somut olay değerlendirilmelidir. Köken, s. 303.

¹¹³ Tezcan ve diğerler, s. 677.

¹¹⁴ Yenidünya ve Alşahin, s. 78; Koca ve Üzülmüş, s. 498.

herhangi bir hukuka uygun sebebinin varlığı halinde ise yaralamaya tepki olarak işlenen hakaret suçunda cezasızlık sebebi aranmamalıdır. Yine eğer ki yaralama eylemi kasten değil teksirle gerçekleşmişse, bu fiile tepki olarak verilen hakaret suçunda TCK m.129/2 uygulanmayacak, onun yerine TCK m. 29 haksız tahrik hükümleri uygulanacaktır¹¹⁵.

c. Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi

Suçun karşılıklı olarak işlenmesi durumu da yine cezasızlık ya da indirim sebebi olarak mevcuttur. Bu bakımdan bir inceleme yapmak gerekirse, sosyal medyada işlenen hakaret suçuna da bir düzlem yaratabiliriz.

Öncelikle bu durumda yararlanabilme için bazı şartların varlığı gerekmektedir: buna göre, hakaret suçunun somut bir olgu isnadı veya sövme şeklinde olması düşünülür. Ayrıca ilk onur kırıcı davranışın yine haksız olarak meydana gelmiş olması aranmaktadır. Son olarak karşılıklı hakaret suçu işlenmeli ve aralarında nedensellik bağı bulunmalıdır¹¹⁶. Madde tanımına göre, ilk olarak suçu işleyen kişinin ikinci hakaret nedeniyle cezalandırılması ve buna bağlı olarak ikinci suç işleyen ilk hakaret dolayısıyla tahrik olmasına dayalı olarak haksızlık ya da kusurun ortadan kalkması yahut azalması durumudur¹¹⁷.

TCK m. 129/3'e göre, "Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir." Denilmektedir. Aslında uygulamada birçok Yargıtay kararında ceza vermekten vazgeçildiğini görüyoruz. Bir bakıma bu durum bir anlık gafletle veya sinirle ağızdan karşılıklı çıkan hakaret içerikli sözlerin olması durumunda birbirlerinden şikayetçi olan sanıklara bir yarar sağlamakta, boş yere adli sicillerinin de bozulmasını engellemektedir.

Karşılıklı hakaret suçunda, tek veya iki her iki kişi için de cezada azaltma veya indirim nedeni oluşmasının sebebi öğretide tartışmalı olmasına rağmen bu duruma şu şekilde bir açıklama getirilmektedir: aslında suçu işleyen ilk fail ile ikinci fail

¹¹⁵ Yenidünya ve Alşahin, s. 79.

¹¹⁶ Özbek ve diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 526.

¹¹⁷ Mustafa R. Erdem, "Karşılıklı Hakaret (TCK m. 129/3)", **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 35, Aralık 2017, ss. 203-211, s. 203.

arasındaki ayrım nedeniyle, ilk olarak hakaret eden faile karşı hakaret edildiğinde, o kişinin başkaca bir yöntemle cezalandırılmasına gerek duyulmadan zaten kişinin bir kötülükle karşılaşması durumu göz önüne alınmaktadır. Bununla birlikte ikinci olarak hakaret suçunu işleyen fail bakımından da tahrik edici davranışlardan dolayı meşru savunma durumu haksızlığın ya da kusurun ortadan kaldırılmasına ya da azalmasına sebebiyet vermektedir¹¹⁸.

Ancak yine de bazen yargılama sonucunda hakim olayın mahiyetine göre karar verecektir ve mutlaka cezadan vazgeçmek ya da cezada indirimle gitmek mecburiyetinde değildir. Böyle durumlarda ille bir tarafa ceza vermekten kaçınılacaksa bunun hakarete karşılık veren taraf olması beklenmektedir. Ancak elbette ki karşılık verenin hareketi ilk hakaret edene oranladığımızda daha ağır görülüyorsa o zaman ilk hakaret eden değil karşılık veren daha fazla ceza alacak, ilk hakaret eden ise cezasızlık yahut cezada indirimle hüküm kurulacaktır¹¹⁹.

Yine bu madde hükmüne göre şahsi cezasızlık ya da indirim uygulanabilmesi için, hakaret fiilleri arasında nedensellik bağı bulunmalı ve karşılıklı işlenen her bir fiilin haksız olması gerekmektedir¹²⁰. Bu noktada yine kullanılan ifadelerin benzer ya da aynı olması beklenemez. Failler mutlaka karşı karşıya da olmak zorunda da değildir, gıyapta işlenen bir hakarete tepki olarak karşılıklı hakaret suçunun huzurda işlenmesi durumu olabilir ya da kişiler arası değil karşılıklı gruplar arası hakaret fiili işlenmiş olabilir veya ek olarak bu fiiller basın yoluyla da işlenmiş olabilir. Bu durumların her birinin varlığı halinde bahsi geçen hüküm uygulanabilecektir¹²¹. Yine bu hüküm bir hukuka uygunluk sebebi olarak değil, cezada indirim yahut cezasızlık sebebi olarak görünmektedir¹²².

Bizce bu hareket her ne kadar basın yoluyla da işlenebilen bir fiil olabiliyorsa aynı şekilde sosyal medya üzerinden de bu duruma aşına olduğumuzu söylememiz gerekecektir. Örneğin, Facebook, Twitter yahut Instagram özelinde, farklı profiller birbirlerine platform üzerindeki yorum açısından bu şekilde eylemlerde bulunabilirler ve internet üzerinden bu eylemlerin gerçekleşmesi halinde aynı şekilde cezada indirim yahut cezasızlık sebeplerinin uygulanması gerçekleşebilecektir.

¹¹⁸ Erdem, s. 204; Koca ve Üzülmüş, s.498, 499.

¹¹⁹ Yenidünya ve Alşahin, s. 81.

¹²⁰ Aydın, s. 911.

¹²¹ Aydın, s. 911.

¹²² Yenidünya ve Alşahin, s. 79, 80.

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

Suçun özel görünüş şekilleri çok geniş bir konu olması sebebiyle, bu çalışmamızda genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılacak daha sonrasında hakaret suçu özelinde incelenecektir.

Bir bütün halinde bakıldığında ceza hukukunun temelini kasten ve icrai hareketle işlenen suçlar oluşturmaktadır. Bunların haricinde ise ihmali ya da taksirle işlenen suçlar mevcuttur. Ancak her iki türde de var olan bir durum vardır: kişiler suç oluşturan fiilleri suçun kanunda tanımlanan şekline uymamasına rağmen kanunda özel hükümlerle oluşturulan diğer cezalandırma durumları öne çıkmaktadır. Yani tipe uygun olmayan fiiller de bu şekilde cezalandırılmaktadır. Bunlara örnek olarak; teşebbüs, içtima ve iştirak hükümleri verilebilir. Cezalandırılabilme sahasını daraltan ya da genişleten kurallar suçun görünüş biçimleri olarak tanımlanmaktadır¹²³.

Özel görünüş biçimleri çerçevesinde sunulan içtima, iştirak ve teşebbüs hükümleri hakaret suçu için de mevcuttur. Diğer suç tiplerinde olduğu gibi hakaret suçunu işlerken de suç teşebbüs aşamasında kalabilir, suç yine zincirleme olarak işlenebilir yahut iştirak halinde ağırlaştırıcı neden olarak sayılabilir¹²⁴.

Bu bölümde hakaret suçu açısından ve genel özellikleri ile suçta teşebbüs, iştirak ve içtima hükümleri değerlendirilecektir.

A. İştirak

Hakaret suçunun iştirak açısından herhangi bir özellik göstermediğini söylemek mümkündür¹²⁵ ancak bu suça farklı yollarla iştirak olasıdır¹²⁶. Türk Ceza Kanunu m. 37’de, faillik tanımlanmıştır. Buna göre maddede;

- “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”

¹²³ Mahmut Koca, “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay Kararları”, **Ceza Hukuku Kriminoloji Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2015, ss. 103-118, s. 104.

¹²⁴ Ünal, s. 115.

¹²⁵ Artuk ve diğerleri, (Ceza Özel), s. 506; Özen, (Ceza Özel), s. 569; Centel ve diğerleri, s. 270.

¹²⁶ Tezcan ve diğerleri, s. 683; Özbek ve diğerleri, s. 528.

- “Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur”
- “Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır”

Yine azmettirme ve suça yardım etmeye yönelik maddeler bu suç bakımından da öteki koşulların oluşması halinde uygulanacaktır¹²⁷. Yine TCK m. 37 olduğu gibi 38 ve 39. Maddelerin azmettirme ve yardım etme hükümlerince uygulama alanı bulacağını görüyoruz¹²⁸. Ancak suça iştirak edenler bu suçta en az teşebbüs seviyesine ulaşmış bulunmalı ve arasında iştirak gayesi var olmalıdır¹²⁹.

Yargıtay iştirak konusunda verdiği kararlarda Türk Ceza Kanunu’nun bağılılık kuralını benimsemektedir. Faillerin sorumluluğunu doğrudan değil bağılılık kuralı neticesinde belirlemektedir. Örneğin mağdur ile fail arasındaki yakınlık nitelik hali gerektiriyorsa da ortak faillerden hangisi bu nitelikli hale uyuyorsa sadece onun nitelikli halden sorumluluğu olmakta diğer müşterek failler yönündense suçun temel biçiminden ceza almaktadır¹³⁰.

İştirak hükümleri uygulanırken temel şekil ve nitelikli hal yönündeki ayrıma istinaden uyulan öğreti görüşlerine katılmaktayız. İştirak hükümleri değerlendirilirken somut olaya göre hüküm verilmelidir.

B. Teşebbüs

Fail, icra hareketlerine başlar ancak kendi istemediği sebeplerle sonuç gerçekleşmezse bu duruma teşebbüs denilmektedir¹³¹. Hakaret suçu kapsamında ise yapılan değerlendirme bu suçun tehlike suçu olduğu yönündedir¹³². Suç teşebbüse elverişli değildir¹³³. Hakaret suçunu incelerken oluşumunun iki ayrıma dayandığından bahsetmiştik. Bu kapsamda değerlendirmemiz gerekirse, gıyapta hakaret suçunda en az üç kişinin duymasıyla/öğrenmesiyle suç gerçekleşeceği için, teşebbüsün oluşması

¹²⁷ Ünal, s. 130, 131; Köken, s. 300; Yenidünya ve Alşahin, s. 69.

¹²⁸ Arısoy, s. 199.

¹²⁹ Aydın, s. 904.

¹³⁰ Koca, s. 110, 111.

¹³¹ Ünal, s. 116.

¹³² Aydın, s. 902; Arısoy, s. 199; Yenidünya ve Alşahin, s. 68; Ünal, s. 120; Özbek ve diğerleri, s. 527.

¹³³ Koca ve Üzülmüş, s. 500; Centel ve diğerleri, s. 269.

imkansızdır. Ancak huzurda hakaret suçunda da yine mağdurun bu sözleri duyduğu ve anladığı anda suç gerçekleşmiş olacağından yine teşebbüs imkanının olmadığı düşünülmektedir. Ancak huzura eş sayılacak araçlarla işlenmesi durumunda (internet, mektup, telgraf vs.) teşebbüs mümkün olacaktır¹³⁴.

Bu konuda güzel bir örnek olarak; failin mağdura yönelik hakaret içeren sözlerine başlamasına rağmen tamamlamadıysa ancak yine de sarf ettiği sözlerden dolayı mağdurun onur, şeref ve saygınlığını zedeleyici müdahale oluşuyorsa bu durumda direkt olarak suç oluşmuş kabul edileceğinden zaten teşebbüs oluşmayacak ve aksi halde suç baştan oluşmamış olacaktır¹³⁵. Bu nedenle bizce de bu konudaki görüşümüz huzurda ve gıyapta hakaret suçlarının oluşum sebebi ve tamamlanma nitelikleri gereği teşebbüse elverişli olmamalarıdır. İstisnai olarak verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere yalnızca huzurda hakarete eş sayılacak araçlarla işlenmesi halinde; mektubun ulaşmaması, telgrafın gönderilmemesi yahut sosyal medya düzleminde bahsedersek iletinin gönderildiği anda internet bağlantısının kopması sebebiyle mesajın karşı tarafa ulaşamaması ancak serverlarda kalması durumlarında bize göre suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılacak ve buna göre somut olayda değerlendirme yapılacaktır.

C. İctima

Fail, suç işleme fikriyle farklı zamanlarda¹³⁶ ancak aynı kişiye yönelik olarak suçu işlerse işte o zaman TCK m. 43/1 uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Ancak mağdurlar farklı zaman dilimlerinde farklı kimseler ise bu durumda her biri ayrı ayrı suç olarak sayılacak ve zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır¹³⁷. Eğer ki yine hem somut fiil yahut olgu isnadı hem

¹³⁴ Tezcan ve diğerler, s. 682; Aydın, s. 903; Yenidünya ve Alşahin, s. 68, 69; Arısoy, s. 199; Ünal, s. 120, 121; Özbek ve diğerleri, s. 527.

¹³⁵ Ünal, s. 121.

¹³⁶ “.... Somut olayda sanık savunması, müşteki beyanı ve tanık ifadelerinden, sanık ile müşteki arasındaki hakaret ve tehdit içeren görüşmelerin 5 dakika arayla gerçekleştiğinin anlaşılması üzerine, araya belli bir zaman aralığı girmeksizin aynı eylemin devamı niteliğindeki sözlerden dolayı sanık hakkında zincirleme suç hükümleri uygulanarak fazla ceza tayin edilmesi hukuka uygun bulunmamıştır.”, Y.18.C.D., 2016/13242 E., 2016/15967 K., 17.10.2016, <https://bit.ly/3k8nVga>, (25.04.2022). Özbek ve diğerleri, s. 528.

¹³⁷ Tezcan ve diğerler, s. 682; Ünal, s. 124; Arısoy, s. 199; Yenidünya ve Alşahin, s. 70; Özbek ve diğerleri, s. 528.

sövmeye şeklindeki birden fazla hareketi ile failin farklı zamanlarda aynı mağdura karşı işlenmesi durumunda seçimlik hareket nedeniyle aynı suçun konusu oluşacağından zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır¹³⁸. Zincirleme suç hükümlerinin uygulanması durumunda tek ceza verilmesine karşın cezada artırım yoluna gidilecektir¹³⁹. Yine burada dikkat edilmesi gereken başka bir husus da değerlendirme yapılırken, gıyapta hakaret suçuyla zincirleme suçun karıştırılmaması gerektiğidir. Çünkü yoklukta hakaret suçunun unsuru hali hazırda failin en az üç kişiye söylenmesiyle ihtilat unsurunun varlığıdır. Bu mevcutta suçun unsuru olduğundan burada zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına yer yoktur. Bu nedenle tek suç olarak kabul edilecektir¹⁴⁰.

Bu noktada gıyapta hakaret suçu olan suçun temel şekliyle zincirleme suç hükümleri karıştırılmamalı ve ayrı suçlar ile zincirleme suç hükümlerine girecek suçlar farklı tutulmalıdır. Yargıtay da somut olaya göre hayatın olağan akışında art arda yapılan fiilleri kesintisiz ve devam niteliğinde kabul etmektedir. Hakaret suçu bağlamında suçun özel görünüş biçimlerini de inceleyerek, suçun sosyal medya üzerinden oluşmasında yalnızca teşebbüs hükümlerinde farklılık olabileceğini tespit etmiş olduk. Onun haricinde suçun internet üzerinden, huzurda yahut gıyapta işlenmesi biçimlerinde iştirak ve içtima bakımından da farklılık bulunmamaktadır. Yalnızca suçun içtimaî kapsamında, gıyapta hakaret fiilinin unsuruyla karıştırılmamaya dikkat edilmesi gerekmektedir.

V. SUÇUN MUHAKEMESİ

A. Sosyal Medyada İşlenen Hakaret Suçunda Şikayet Süresi ve Zamanaşımı

Suçlar genel itibarıyla resen soruşturulur ve kovuşturulur. Ancak bazı suçlar bakımından da şikayet aranmıştır¹⁴¹. Hakaret suçunun soruşturma ve kovuşturmasının

¹³⁸ Yenidünya ve Alşahin, s. 70; Tezcan ve diğerler, s. 682; Ünal, s. 126.

¹³⁹ Aydın, s. 904.

¹⁴⁰ Arısoy, s. 200.

¹⁴¹ Mustafa Albayrak, “Şikâyet Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 77, Temmuz 2008, s. 282.

yapılabilmesi şikayete tabiidir. Fakat kamu görevlisine karşı işlenen suçtan ötürü resen takip edilmesi mümkündür. Aynı zamanda suçun mağdurunun şikayet hakkı olduğundan dolayı eğer ki mağdur bu hakkının kullanmadan ölürse eş ve kardeşleri ile ikinci dereceye kadar alt ve üst soylarının da bu şikayeti kullanma hakları mevcuttur. Buna ilişkin ölen mağdurun ölmeden önce yapmış olduğu şikayet başvurusunu da geri alabilecekleri kabul edilmelidir¹⁴².

TCK m. 73¹⁴³ uyarınca, suçun şikayet süresi altı ay olarak düzenlenmiştir. Hak düşürücü sürenin geçmemesi şartıyla fiilin yahut fiili işleyen failin mağdur tarafından öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır¹⁴⁴. Zamanaşımı geçtikten sonra suça bağlı soruşturma ve kovuşturma yapılamayacaktır¹⁴⁵. TCK'nın ilgili maddesine bakıldığında, hakaret suçunun üst sınırının üç yıl olduğu görülmektedir. Yine TCK m. 66/e¹⁴⁶’ye göre üst sınırı beş yıl olan suçlarda dava zamanaşımı süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir. Buradan yola çıkıldığında hakaret suçu için düzenlenen zamanaşımının da 8 yıl olduğunu anlayabiliyoruz¹⁴⁷.

Şikayetin suçtan zarar gören kişiye verilen bir hak olduğunu bazı Yargıtay kararlarında da görebiliyoruz. Buna göre Yargıtay bir kararında¹⁴⁸;

Hakaret suçunda hem şikayet hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan hem de şikayetin süresinde yapılması gereken bir hak olduğundan bahisle bahse konu kararda sanık hakkında şikayet yokluğuyla davanın düşürülmesine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

¹⁴² Mine Arısoy, “Hakaret”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 72, 2007, ss. 152-205, s. 200; Artuk ve diğerleri, (Ceza Özel), s. 518.

¹⁴³ “Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.”; Artuk ve diğerleri, (Ceza Özel), s. 519.

¹⁴⁴ Özbek ve diğerleri, s. 529;

¹⁴⁵ Şengül, s. 89; Arısoy, s. 200; Albayrak, s. 288; Özbek ve diğerleri, s. 529.

¹⁴⁶ “Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası; (...) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer.”

¹⁴⁷ Şengül, s. 90; Centel ve diğerleri, s. 270.

¹⁴⁸ “...hakaret suçuna ilişkin soruşturmanın suçtan zarar görenin şikâyetine bağlı olduğu, somut olayımızda şikâyet hakkının mağdur müşteki Fatma İşbilir’e ait olduğu, ancak 16.08.2004 tarihinde işlenen telefonla hakaret suçundan dolayı müşteki Fatma İşbilir’in adına kocası Mehmet İşbilir’in şikâyetinde bulunduğu, şikâyet hakkı bulunmayan kişinin süresi geçtikten sonra 22.11.2005 tarihinde yapılan duruşmada şikâyetçi olup davaya katılmasının geçersiz olduğu gözetilmeden sanık hakkında açılan kamu davasının şikâyet yokluğu nedeniyle 5237 sayılı TCK’nın 73/1. maddesi uyarınca düşürülmesine karar verilmesi yerine yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması..”, ” Y.8.C.D., 2006/6120 E., 2006/12291 K., 21.06.2006, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

B. Hakaret Suçunda Yetkili ve Görevli Mahkeme

Mahkemelerin belirli yer ölçülerine göre aralarında yargılama yetkisini bölüştükleri ve bu bölüşmeye göre mahkemelere düşen yetki hissesine yer yönünden yetki denilmektedir¹⁴⁹. Yetki açısından suçun işlendiği yer mahkemesi davaya bakmakla yetkili olacaktır¹⁵⁰. “CMK m.12/1’ye göre; davaya bakma yetkisi de kanunen suçun işlendiği yer mahkemesi olarak düzenlenmiştir. Yine CMK m.12 vd. göre, suça teşebbüs durumunda son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi yetkiliyken, kesintisiz suçlarda da kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suç işlendiğinin yer mahkemesinin yetkili kılındığını görüyoruz”.

Eğer ki hakaret içeren suç bir basılı eser yoluyla işlenmişse bu durumda eserin yayım merkezi olan yer mahkemesinin yetkili olduğu kanunen düzenlenmiştir. Bahse konu bu eserler eğer ki mağdurun ikamet ettiği yerde dağıtılıyorsa o yer mahkemesi de yetkili olmaktadır. Bu noktada CMK tarafından yeni bir düzenleme getirilmiştir. Böylece CMK m.12/5 uyarınca, görsel ve işitsel yayın mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş ya da görüşmüş ise o yer mahkemesi yetkili kılınmıştır. Bu sayede durmadan gelişen teknolojiye ayak uydurularak görsel ve işitsel yayın içine radyo, televizyon, mobil telefon, internet gibi araçlar da katılmıştır¹⁵¹.

Huzurda hakaret bakımından mağdurun isnadı öğrendiği yer kabul görürken, internet yoluyla işlenen hakaret suçu bakımından mağdurun yahut failin yerleşim yeri veya oturduğu yer mahkemesi olacaktır¹⁵². Telefonda işlenen hakaret suçunda ise daha önce bahsettiğimiz şekilde, mağdurun hakaret içeren sözleri duyup anlaması gerekmekte olduğundan bu durumda mağdurun duyduğu ve idrak ettiği yer, mağdurun yokluğunda hakaret suçunda ise yine ihtilat şartı gerçekleşerek üçüncü kişinin duyup öğrenmesiyle suç meydana geleceğinden dolayı, yine bu noktada yetkili mahkeme isnadın üçüncü kişi tarafından öğrenildiği yer mahkemesi olacaktır¹⁵³.

¹⁴⁹ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoglu, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 16. Baskı, İstanbul, Ocak 2008, s. 390.

¹⁵⁰ Kocaoğlu, s. 352.

¹⁵¹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler, Seçkin Hukuk, 11. Baskı, Ankara, Ekim 2020, s. 398, 399.

¹⁵² Aydın, s. 916.

¹⁵³ Özkan Gürdoğan, **Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s.317, Ankara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi, <http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/bitstream/handle/20.500.12416/1185/Sezen%2C%20Du%20ygu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (05.04.2022).

Hakaret suçu için TCK m. 125'e göre düzenlenen ceza, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası olarak öngörüldüğünden bu suç bakımından görevli mahkemenin ise Asliye Ceza Mahkemeleri olduğu söylenebilecektir¹⁵⁴.

Genel olarak bakıldığında, yetkili mahkeme genel görüşe göre kabul görecektir şekilde mağdurun fiili öğrendiği ve algıladığı yer olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda kural olarak da yetkili mahkeme, suça ilişkin cezanın üst sınırından dolayı Asliye Ceza Mahkemeleri'dir.

VI. HAKARET SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA KIYASLANMASI

A. Cumhurbaşkanı'na Hakaret Suçu

TCK m. 299'a göre, "*Cumhurbaşkanına hakaret eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun alenen işlenmesi hâlinde, verilecek ceza altıda biri oranında artırılır. (3) Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır*". Yani kanunda cumhurbaşkanına hakaret suçu, hakaret suçunun nitelikli hali olarak düzenlenmemiş ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.

Şehit cenazelerinde acıyla isyan eden insanlara, gazetecilere, karikatüristlere, akademisyenlere ve sanatçılara karşı cumhurbaşkanına hakaret suçunu işledikleri iddiasıyla açılan davalara bakıldığında Türk yargısının kamuoyunda bu suç tartışmalarına sebebiyet vermiştir¹⁵⁵. Bu suç tipi farklı ülkeler nezdinde de suç olarak düzenlenmiş ve İtalya, Almanya gibi Avrupa Birliği ülkelerinde de hapis cezasıyla yaptırıma bağlanmıştır. Ancak Almanya'da Türk hukukundaki ceza kanunlarından farklı şekilde suç oluşumu için bu suçun herkesin gözü önünde ve açıkça olmak suretiyle bir toplantı içerisinde yahut yayın yoluyla işlenmesi ve ağır aşağılama içermesi gerekmekte ve yine suçun soruşturulması ve kovuşturulması için

¹⁵⁴ Özbek ve diğerleri, s. 531; Duygu Sezen, **Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ocak 2016, s. 135; Centel ve diğerleri, s. 271; *cep telefonu ile hakaret suçu işlendiğinde hem mesajın gönderildiği hem de ulaştığı yerde işlenmiş kabul edilir*.

¹⁵⁵ Bilal Kolbükten, "Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu Üzerine Bir Deneme", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 3, 2015, ss. 33-50, s. 33.

cumhurbaşkanının onayına ihtiyaç olmaktadır. Buna bağlı kurallar nedeniyle bu gibi ülkelerde bu suç nedeniyle hapis cezası ile cezalandırılan kişiler pek fazla olmaz¹⁵⁶.

Cumhurbaşkanlığı makamı, Türkiye Cumhuriyeti'nde devleti temsil ettiğinden ve üst düzey yetkilere sahip olan kişi konumunda olduğundan cumhurbaşkanına karşı işlenen hakaret suçu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne yapılmış gibi değerlendirilmekte ve bu nedenle de hukuka aykırı haksız fiil sıfatını almaktadır¹⁵⁷. Sonuç itibarıyla cumhurbaşkanına hakaret suçu her ne kadar kamu görevlisine hakaret olarak değerlendirilse de kanun tanımına göre ayrı bir suç tipi oluşturduğundan ötürü, TCK m. 299'da düzenlenerek yaptırıma bağlanmıştır¹⁵⁸. Yine de bazı düşünürlere göre, bu suç çerçevesinde korunan hukuki değer, makamın işlevlerinden çok cumhurbaşkanı olan kişinin şahsiyeti olduğundan ona karşı işlenen fiilin makamın görevine bağlı olmasına gerek yoktur¹⁵⁹.

Yargıtay bir kararında¹⁶⁰ bu suça ilişkin korunan hukuki yararı devletin makamının korunması olarak açıklamıştır.

Bu suçun işlenmesinde ağırlaştıran sebepler içerisinde TCK m. 125'te düzenlenen hakaret suçuna benzer olarak suçun alenen işlenmesi sayılmıştır. Hakaret suçundan farklı olarak ise madde gereği Adalet Bakanlığının izni aranmıştır¹⁶¹.

Çalışmamızın içeriği çerçevesinde değineceğimiz bir diğer nokta da cumhurbaşkanına hakaret suçunun günümüzde sosyal medya üzerinde de çok fazla işlenmeye devam etmesidir. Bu suçun hangi yayın organında yahut nerede işlendiği fark etmemektedir. Bahsettiğimiz gibi suçun kanunda düzenlenmiş nitelikli hali alenen

¹⁵⁶ Nuh Hüseyin Köse, "Cumhurbaşkanı'na Hakaret Suçlarına Dair Bir İrdeleme", **Hukuk Defterleri**, Sayı: 1, Mayıs-Haziran 2016, <https://bit.ly/36PUzQQ>, (05.04.2022).

¹⁵⁷ Kolbükten, s. 39, 40; Hasan Sınar, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkartılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi", **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 24, 2014, ss. 75-119, s. 81.

¹⁵⁸ Ender Cihat Örnek, **Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2021, s. 64.

¹⁵⁹ Hasan, Sınar, "Cumhurbaşkanına Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama Suçları", **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl:10, Sayı:27, ss. 29-69, s. 41; Şengül, s. 81.

¹⁶⁰ "(...) Cumhurbaşkanına hakaret suçu, kişilere ve şerefe karşı suçlar içerisinde değil Devlete karşı işlenmiş suçlar bölümünde düzenlenerek Devleti temsil eden Cumhurbaşkanlığı makamının saygınlığının korunmasını amaçlamıştır. Devlete karşı işlenen suçlardan bir kısmının gerçek mağdurunun makamı temsil eden gerçek kişi olmakla birlikte, devlete ilişkin hukuki yararın korunması, kişiye nazaran daha üstün tutulmuştur, (...) Suç doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı olan kişiye karşı işlenmekte ise de, suçla korunan ve bu nedenle ihlal edilen hukuki değer devletin siyasal iktidar yapısıdır, (...) Normun aynı zamanda Cumhurbaşkanının şeref ve saygınlığını da koruma altına aldığı kuşku yoktur, (...)". Y.16.C.D., 2018/2172 E., 2019/1139 K., 13.02.2019, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

¹⁶¹ Yılmazlar, s. 33; Centel ve diğerleri, s. 235.

işlenmesi olarak değerlendirilmiştir¹⁶². Buna ilişkin bir Bölge Adliye Mahkemesi kararında¹⁶³ da sosyal medyadaki aleniyet hususu dikkate alınarak şu şekilde bir karar verilmiştir: “(...) Sanığın "medya fenomeni" kullanıcı adlı Facebook sayfasında, (...) Cumhurbaşkanına hakaret suçunu işlediği, (...) Facebook hesabından paylaşımda bulunan sanığın eyleminde aleniyet unsurunun gerçekleştiği gözetilerek cezasının *TCK'nın 299/2. maddesi uyarınca artırılması gerektiği, (...)”*.

Anayasa Mahkemesi (AYM) bir başvuruda¹⁶⁴ 15.03.2022 tarihinde cumhurbaşkanına hakaret konusunda ifade özgürlüğünün ihlaline karar vermiştir. Buna göre olayın özeti şu şekildedir: Şırnak milletvekili başvuru, seçim öncesi mitingde yaptığı bir konuşmada eleştiri sınırını aşan, şikâyetçinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici ifadelerde bulunduğu iddia edilerek başvuru hakkında kamu davası açılmış ve adli para cezasıyla cezalandırılarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiştir. Suçun kanunda tanımlanış şekline göre, suçun hem kamu görevlisine karşı işlenmesi hem de alenen işlenmesinden dolayı cezada artırımı gidilmesi gerekmektedir. Mahkeme, “ifadelerinin eleştiri sınırlarını aştığı yönündeki soyut nitelendirme dışında hiçbir inceleme ve değerlendirme yapılmadığı gibi başvuru tarafından kullanılan hangi ifadenin özellikle hakaret suçunu oluşturduğunun da açıklanmadığı görüldüğünden bahisle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine” ilişkin karar vermiştir.

Günümüzde toplumsal hoş görünüm daraldığı, eleştiri sınırının aşıldığı durumlarda da çizgi eleştiri yapan aleyhine olmak üzere daralmaktadır¹⁶⁵. Sosyal medya üzerinden işlenen hakaret suçlarının sayısı, özellikle günümüzde cumhurbaşkanına hakaret suçu bakımından önemli denilecek ciddi rakamlara varmıştır. Bunun nedenlerinden biri de eleştiri ve ifade özgürlüğünün dar yorumlanarak kişilerin ifadelerinden dolayı ceza ilkesinin caydırıcılığı ilkesi gözetilmeden cezalandırma amacıyla hareket edilmesidir. Ancak gelişmiş ülkelerde gelişen ifade özgürlüğü kavramı Türkiye’de halen gelişmekte olan kavramlar arasında değerlendirilmektedir. Hatta öyle ki, seneler önce oluşturulmasına rağmen günümüzde halen kullanılmaya devam eden ceza kanunları, özellikle internet ve sosyal medyada

¹⁶² Şengül, s. 80.

¹⁶³ B.A.M İstanbul 2.C.D., 2017156 E., 2017/260 K., 22.02.2017, www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

¹⁶⁴ A.Y.M., 2016/25640, 5.3.2022, <https://bit.ly/36JFD6z>, (21.04.2022).

¹⁶⁵ Atalay Aksay, *Sosyal Medya Paylaşımları/Hakaret*, s.4, <https://bit.ly/3Owjeeh>, (21.04.2022).

işlenen suçlar bakımından somut olaylara pek fazla uyarlanamamakta, bu nedenle kişiler çokça cezaya çarptırılmaktadır. Zaten istatistiki olarak bakıldığında Türkiye’de her sene cumhurbaşkanına hakaret dolayısıyla işlenen suçlarda artış görülmektedir. Hatta bu durum birçok muhalefet partilerinden kişilerce eleştiri konusu olmuş, Twitter aracılığıyla bu konuda paylaşımlar yapılmaya başlanmıştır¹⁶⁶. Yine 2021 yılı verilerine göre bazı haber siteleri¹⁶⁷, 2014 ile 2020 yılları arasında cumhurbaşkanına hakaret suçundan dolayı savcılıklarda toplamda 160 bin 169 soruşturma dosyası ve 35 bin 507 kamu davası olduğunu belirtmiştir. Hatta bir sınıflandırma yaparak; Süleyman Demirel döneminde 158, Ahmet Necdet Sezer döneminde 163, Turgut Özal döneminde 207, Kenan Evren döneminde 340, Abdullah Gül döneminde 848 ve Recep Tayyip Erdoğan döneminde 38 bin 581 dava açıldığını bildirmiştir.

B. Atatürk’ün Hatırasına Hakaret Suçu

Atatürk aleyhine işlenen tüm suçlar Türk Ceza Kanunu’nda değil, özel bir kanun olan 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun’da düzenlenmiştir.

Aslında bilindiği üzere kanunların genel ve soyut durumlar için düzenlendiği kabul edilir. Buna istisna olarak belli bir kişiye yönelik olarak düzenlenen Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, Atatürk’ün hatırasını korumak amacıyla düzenlenmiştir¹⁶⁸.

Bu kanunun 1. Maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

Madde 1 – “Atatürk’ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Yukardaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

Madde 2 – Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.”

¹⁶⁶ Lütfü Türkkan, **Twitter Post**, <https://bit.ly/3LisTTt>, (20.04.2022).

¹⁶⁷ Haber Sol Haber, **Hangi Cumhurbaşkanı İçin Kaç Hakaret Davası Açıldı**, <https://bit.ly/3EKQO-sg>, (20.04.2022).

¹⁶⁸ Aydın, s. 884.

Bu suç da cumhurbaşkanına hakaret suçu gibi sosyal medyada hakaret kapsamı altında en çok işlenen suçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Önemli bir noktayı belirtmek gerekecektir ki, bu suçta yer alan “*alenen*” kelimesi TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçundaki “*aleniyet*” kelimesiyle benzer görülmemelidir. Hakaret suçunda yer alan aleniyet kelimesini kast ederek suç eyleminin birden çok kişinin huzurunda yapıldığında etkisinin fazlalaşmasından bahsedilmektedir. Ancak Atatürk’e karşı işlenen hakaret suçunda geçen aleni kelimesi ile 2. Maddede belirtildiği üzere bahse konu suçun “toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde” işlenmesinden bahsedilmektedir¹⁶⁹. Korunan hukuki yarara bakıldığında ise yine Mustafa Kemal Atatürk’ün hatırasının ve saygınlığının korunmasının amaçlandığı görülmektedir¹⁷⁰.

Yine bu suçun faili kimsenin, Atatürk’ün hatırasına karşı işlenen onur aşağılayıcı fiillerin yine Atatürk’ün mirasçılarına karşı değil direkt olarak Türk Milletine karşı işlendiği kabul edilerek, bahsi geçen eylemin savcılık makamında resen soruşturularak ilgili suçun cezalandırılacağı düzenlenmiştir¹⁷¹.

Sosyal medyada en sık karşılaşılan suçlardan biri olduğundan bahsetmiştik. Yine bu suçun da TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçunda olduğu gibi, “*sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi*” mümkündür. Ancak bu durumda fiilin internet ortamında (sosyal medyada) ikiden fazla bireyin duyabileceği ve algılayabileceği biçimde gerçekleşmesi durumunda verilecek cezada artırımı gidilmesi durumu gerçekleşecektir. Yine bu ifadelerin her ne kadar eleştiri mahiyetinde olduğu iddia edilse de, ifade ve düşüncüyü yayma özgürlüğünün sınırları aşıldığından bahisle suçun unsurlarının oluştuğuna karar verilmesi ve onur ve şerefi zedeleyici ifadeler olduğu kanısına varılması mümkün olabilecektir.

Sonuç itibarıyla cumhurbaşkanına hakaret ve Atatürk’ün hatırasına hakaret suçları mahkemelerce uzun yıllardır yargılama konusu olmaktadır. Çalışmamız kapsamında edindiğimiz bilgilere göre, bireylerin modern çağda çok kolay şekilde paylaşım ve yorum yapma, fikir beyan etme eylemleri artmıştır. Bunun getirdiği birtakım sorunlar, suç teşkil eden eylemleri cezalandırma olgusu olmaktadır. Kişiler

¹⁶⁹ Şengül, s. 75.

¹⁷⁰ Şengül, s. 76; Aydın, s. 885.

¹⁷¹ Müyesser Karagöz, **5237 Sayılı Türk Ceza Yasası’nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 144, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/46284.pdf>, (06.04.2022).

ifadelerini beyan ederken, kimi zaman sınırları aşabilmekte, özellikle diğer bireylerin şeref, onur ve haysiyetlerini rencide edici beyanlarda bulunabilmektedirler.

Ancak bu durum bazen de karşımıza ifade özgürlüğünün sınırlandırılması şeklinde çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse, yalnızca eleştiri mahiyetinde kalması ve o şekilde tanımlanması gereken bir ifade günümüzde çoğu zaman soruşturma konusu olmakta ve bu nedenle Türkiye’de yargılamanın büyük bir çoğunluğunu cumhurbaşkanına ve Atatürk’ün hatırasına hakaret fiilleri oluşturmaktadır. Bu nedenle artık ne yazık ki bireyler kendi ifadelerini kullanırken birçok filtreye maruz bırakmakta bazense korku nedeniyle fikirlerini özgürce ve açıkça ifade edememeye başlamaktadırlar.

İşte bu noktada, eleştiri ve hakaret kavramları birbirinden ayrılmalı ve sırf ağır eleştirilerde bulunulması nedeniyle, kişiler fikirlerinden dolayı cezaya mahkûm edilmemelidirler. Kanunlar düzenlenirken klasik ifade ölçütleri dikkate alınmıştır. Günlük konuşmalarda ve yüz yüze iletişimde bu ölçütlerin işlemesi zordur. Bu nedenle kişilerin sosyal medyada işledikleri Atatürk’ün hatırasına hakaret suçu veya genel itibariyle hakaret suçları ele alınırken daha farklı düzenlemelere ihtiyaç doğmaktadır. Sosyal medyada kişilerin sahte profillerden veya kendi profillerinden hakaret suçunun eskiye nazaran daha fazla işlendiğinden bahsetmiştik. Çünkü kişiler daha özgür ve bilginin anlık olarak daha fazla yayıldığı platformda fikirlerini kolayca açığa vurmaktadırlar demiştik. Bütün bunlar göz önüne alındığında kişilerin ne kadar konuşurlarsa o kadar fazla suç işleme risklerinin arttığı fark edilmektedir. Özgür devletlerde bu tür suçlar büyük sorunlar olmaktan çıkarılmış ve toplum yapısı itibariyle görüldüğü üzere, bireylere çok geniş çapta eleştiri ve ifade özgürlüğü hakları tanınır hale gelmiştir. Çalışmamızın kapsamında da irdelemeye çalıştığımız ölçüde bireyler toplumlar nezdinde ifadeleri ile suç kapsamı arasında sıkışmamalı ve fikirlerini her konuda ve sınırı aşmayacak ölçüde dile getirebilmelidirler. Ancak bu şekilde ortaya daha özgür toplumların çıkabileceğine inanıyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ, ELEŞTİRİ KAVRAMI, SINIRLARI VE KAPSAMI

I. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI

İfade özgürlüğü kavramı; bir düşünce, kanaat, inanç veya duygunun barışçıl yollardan açığa vurulması ya da dış dünya üzerinde serbestçe ifade edilebilmesidir¹⁷². Bu kavram yalnızca bilgi verme, açıklama, konuşma, düşünme gibi fiilleri korumakla kalmayarak, görüşe sahip oluş ve haber ve görüş alışveriş özgürlüklerini de kapsamaktadır. İfadeleri dışa vuruş şekilleri bu özgürlükle güvence altına alınmıştır¹⁷³. Düşünceyi açıklama özgürlüğü olarak da tanımlanan kavramın, özgürlük sahibi demokratik toplum yapısını oluşturarak demokratik devletlerin ilerlemesi, gelişmesi ve yine her bir kişinin kişiliklerini geliştirebilmeleri için gerekli temel şartlardan olduğu kabul edilmektedir. Bu özgürlük hem konuşma hem düşünme hem de açıklayıcı unsurları kendi içerisinde barındıran kapsayıcı bir terimdir¹⁷⁴. Ayrıca Türkçede ifade özgürlüğü şu şekilde ifade edilir: “Düşüncenin dış baskı ve yasaklarla sınırlandırılmaması, fikir hürriyeti¹⁷⁵”. İfade özgürlüğü kişilere, kendi fiillerini kendi ifadeleriyle gerçekleştirerek bunun sonucunda amaçlarını da gerçekleştirdiklerinden dolayı kişisel bağımsızlık sağlamaktadır¹⁷⁶. Konuşma özgürlüğü de olarak geçen bu kavram, birçok evrensel sözleşmede ve ülkemizde Anayasa ile koruma altına alınmıştır. Ancak her ne kadar bir tanıma yaymaya çalışsak da bilim insanları bu kavramın tanımını yaparken güçlüğü düşmekte, tam anlamıyla bir fikir birliği oluşturamamaktadırlar.

¹⁷² Seher Kırbaç Caniklioğlu, “İfade Özgürlüğü Nedir? Eleştiri Hakkı ile İlişkisi Nasıl Kurulur?”, <http://www.bianet.org/biamag/biamag/148053-ifadeozgurlugu-nedir-elestiri-hakki-ile-iliskisi-nasil-kurulur> , (12.06.2021).; Suzan Dede, **İfade Özgürlüğü ve İnternet**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2021, s. 5.

¹⁷³ Osman Doğru ve Atilla Nalbant, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, Legal Yayıncılık, Cilt: 2, 2013 İstanbul, s. 183.; Felemez Güneş ve Zeynep Güneş, “İfade Özgürlüğünün Sosyal Medya İçin Taşıdığı Anlam”, **Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, <http://www.umut.org.tr/userfiles/files/FElemez%20G%C3%BCne%C5%9F.pdf> , s. 3.

¹⁷⁴ Durmuş Tezcan, M. Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, Rifat M. Önok, **İnsan Hakları El Kitabı**, 9. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, Nisan 2021, (İnsan Hakları), s. 517.

¹⁷⁵ Türk Dil Kurumu, **Fikir Hürriyeti**, <https://sozluk.gov.tr>, (09.05.2021).

¹⁷⁶ Tezcan ve diğerleri, (İnsan Hakları), s. 519.

Geniş bir tanım yapılacak olursa ifade özgürlüğü için, kişilerin serbestçe düşünebilmelerine hizmet eden fikir ve oluşumlara erişebilmesi ve düşünce ve kanaatlerini tek olarak yahut toplu şekilde başkalarına aktarabilmesi, bunu yaptığı esnada da toplum tarafından kınanmaması, düşünce ve fikirlerini özgürce yayarak savunabilmesidir¹⁷⁷.

İfade özgürlüğünün bir yönünden bahsetmek de gerekecektir. Buna göre, ifade özgürlüğü aslında kavramsal açıdan karışık bir terminolojiye sahiptir. Düşünce özgürlüğü, tartışma ve düşünceyi açıklama hürriyeti olarak da geçmektedir. Ancak ifade özgürlüğünün salt düşünce özgürlüğüne indirgenmesi yanlıştır. Kişiler zihinlerinde dış dünyaya vurulmamış fikirleri vardır. Bu nedenle bu düşüncelerin korunmasının anlamı pek fazla olmayacaktır. Bu nedenle kişiler iç dünyalarındaki düşünceleri dış dünyaya aktardıklarında mevcut durum açıklama özgürlüğü olacaktır¹⁷⁸.

Bu özgürlük birçok insan hakkı belgesi, sözleşmeler ve Anayasamızla da koruma altına alınmıştır. Örnek vermek gerekirse;

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde m.19; "Herkesin kanaat ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak, müdahale olmaksızın kanaat taşıma ve herhangi bir yoldan ve ülke sınırlarını gözetmeksizin bilgi ve fikirlere ulaşmaya çalışma, onları edinme ve yayma serbestliğini de kapsar."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde m.10'da "Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

"Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."

¹⁷⁷ Dede, s. 5.

¹⁷⁸ Dede, s. 5.

Anayasa m. 25'e göre; "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz."

Yine AY m. 26'ya göre de "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar."

Bu hak uluslararası sözleşmeler haricinde birçok ülkede de kabul edilmiştir. İfade özgürlüğü ülkeden ülkeye değişiklik gösterir ve devletlerin otoritelerine ve sansürlerine bağlı olarak gelişir. Yine aynı zamanda devletlerin otoriteleri arttıkça ifade özgürlüğü sınırlandırılır. Anayasa m.13'e göre; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

Hem Anayasa m.13 hem de AİHS m.10'a göre ifade özgürlüğünün kısıtlanmasında göz önüne alınacak temel ilke ve esasları belirtmiştir. Bu maddeler uygulamada ve kanunlarda kullanılacak çerçeveyi belirtmiş ve ifade özgürlüğünü kısıtlamamaya özen göstermiştir¹⁷⁹.

Baskıcı rejimlere nazaran demokratik ülkelerde daha çok ifade özgürlüğü vardır. Ancak bu ülkelerde bile fikirler tam anlamıyla özgür kılınamaz. Bu ülkelerde ifade özgürlükleri gelenekleri varsa hâkim, savcı, yasa koyucu ve vatandaşların çoğunlukla hangi ifadenin sınırlandırılacağı, hangisinin cezalandırılacağı, diğer haklar karşısında nasıl bir dengede olduğu konusuyla ilgilenirler. Bu sorulara bulunan cevaplar çoğunlukla siyasi, kültürel ve dini yorumlardır¹⁸⁰.

AİHM, ifade özgürlüğüne dair pilot dava niteliğinde olan 1976 tarihli Handyside & Birleşik Krallık (U.K.) davasında, ifade özgürlüğünün tanımını yaparken şunlara değinmiştir: "ifade özgürlüğü yalnızca lehe kabul edilen ya da zararsız, önemsiz görülen bilgi ve düşünceler için değil aynı zamanda devletin ya da toplumun

¹⁷⁹ Ersan Şen ve Nilüfer Yenice, **İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi (Yorumlu Karar Derlemesi)**, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.13.

¹⁸⁰ Özcan Özbey, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 106, Sayı: 1, 2013, ss. 41-92, s. 43.

bir bölümü için saldırgan, şok eden veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gerekleridir.” Diyerek eleştirinin sert biçimde dışa vuruşunu güvence altına almış ve eleştiri özgürlüğünü savunarak bunun toplum tarafından da hoşgörüyle karşılanması gerektiğini belirtmiştir¹⁸¹. Hatta düşüncelerini ifade konusunda rahatça ifade alanı bulan siyasetçiler, karşıdan aynı ölçüde gelen fikirleri sabırla karşılamalıdır. Aksi durumda fikirlerini açıklamayan bir toplumda huzursuzluk baş gösterecektir. Vatandaşların bu kısıtlanan özgürlükleri dolayısıyla, özgürlüklerini kısıtlayan kişilerin yasa dışı işler içerisinde olduklarını düşünmelerine neden olabilirler. Bu gibi sınırlamalar ve sosyal medya platformlarının da kısıtlanması durumu -ileriki bölümlerde inceleyeceğiz- demokratik toplum gereklerine aykırı olacaktır¹⁸².

İfade özgürlüğünü sınırlandırma konusuna daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak değineceğiz.

II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KISA TARİHÇESİ

İnsan hakları kavramının 20. Yüzyılın ilk yarısından beri değerlendirilmiş ve dünya üzerinde devletlerce kabul görmüştür. İfade özgürlüğü de bu kavram içerisinde yer edinerek gerek anayasalarda ve ulusal mevzuatta gerekse uluslararası düzenlemelerde yer edinmiş, hukuk ve demokrasi kavramlarıyla iç içe bir kavramdır¹⁸³.

Anayasalarda ve insan hakları belgelerinde yer alan ifade özgürlüğü hakkı, bazı durumlarda devlet tarafından, hakkın kullanımında devletin varlığı tehdit ediliyorsa kullanım biçimiyle alakalı tutumlarda bulunmaktadır. Milli güvenlik dolayısıyla ve ülkeden ülkeye değişen kavram tanımıyla birlikte ifade özgürlüğü farklı şekillerde sınırlandırılmaktadır. Buna göre örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde kanunla öngörülmüş bir sınırlama olmamasına karşın milli güvenlik kıstasından dolayı ABD Yüksek Mahkemesi kararlar vermekte, yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde

¹⁸¹ Ramazan Özkepir, Salih Zeki Kocaman, Erkal Hilmi Kart, **Sosyal Medya ve Basın Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2020, s.70.

¹⁸² Servet Yetim, “Sosyal Medya, İfade Özgürlüğü İlişkisi ve Türkiye”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 97, Eylül 2014, ss. 29-38, s. 32.

¹⁸³ Murat Tümay, “Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü Kavramı, İçeriği ve Sınırlarının Belirlenmesi Sorunu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, 2019, ss. 117-130, s. 117.

sayılan sınırlı haller dolayısıyla AİHM kendi belirlediği kriterlerle içtihatlar oluşturmaktadır¹⁸⁴.

İfade özgürlüğü, orta çağda devlet ve din baskısı nedeniyle kişiler fikirlerini rahatça ifade edecekleri bir ortam bulamazlardı. O dönemdeki mahkemelerce verilen ölüm cezaları insan hakları ihlallerine birer örnek olmuştur. Matbaanın geliştiği süreçle beraber aklın üstünlüğüyle bilgiye ulaşımı kolaylaştıran kitaplar yayılmıştır ve bu sayede Aydınlanma Çağı başlamıştır¹⁸⁵.

16. yüzyıldaki reform hareketleriyle muhalif ve protestan hareketlere mensup kişiler ifade hürriyetinin çıkışına vesile olmuşlardır. Modern dönemin özgürlük işareti olarak bilinmektedir. Hukuki olarak ortaya çıkışı Bill Of Rights denilen İngiltere Haklar Bildirisi ile olmuştur.¹⁸⁶

Günümüze kadar değişik yollardan geçilerek ifade özgürlüğü hususunda önemli adımlar atılmıştır ancak halen bu özgürlüğün yersiz ve haksız sınırlandırılması durumları toplumların sorunu olmaya devam etmektedir.

III. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN FARKLI GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

İfade özgürlüğünün dış dünyaya yayılış biçimleri birkaç farklı alanda kendini gösterir. Bu bölümde bu yayın organlarının çeşidini ve neler olduğunu inceleyeceğiz. Kitle iletişim araçları olarak isimlendirilen bu yayın organları; televizyon, sinema, dergi, gazete, internet yayınları ve platformlarıdır.

Klasik olarak anılan çevrimiçi olmayan ifade özgürlüğü ile korunan bilgi edinme, basın, yayın, kanaat ve bilimsel, sanatsal ifade özgürlüklerinin internet platformunda da dış dünyadaki gibi korunma alanı bulacağı konusunda hemfikirizdir. Elbette ki bu çevrimiçi ifade özgürlüğü konusu neyin ne oranda korunacağına ilişkin tartışmalar da yaratmıştır¹⁸⁷.

¹⁸⁴ Mehmet Emin Akgül, “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 61, Sayı: 1, 2012, ss. 1-42, s. 1.

¹⁸⁵ Dede, s. 6, 7.

¹⁸⁶ Akgül, s. 4.

¹⁸⁷ Cabir Aliyev, *Çevrimiçi İfade Özgürlüğü: Teorisi ve Hukuku*, Liberte Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 170.

Ancak bu kavramlardan kısaca bahsedildikten sonra esas çalışmamızın konusu olan sosyal medyadaki ifade kültürü için internet organı olan sosyal medyayı ve ifade kültürünün sosyal medyada nasıl değişiklik gösterdiğini inceleyeceğiz.

A. Radyo ve Televizyon

Radyo ve televizyon yayınları yazılı basına (dergi, gazete gibi kitle iletişim araçları) nazaran daha geniş bir etki alanı oluşu ve daha hızlı sonuçlar doğurması nedeniyle önemlidir. Etkili bir ifade özgürlüğünün yaratılması radyo ve televizyon yayınları için oldukça önemlidir¹⁸⁸. Sınırsız özgürlük mümkün değildir. Fakat buradaki en önemli nokta şudur: Esas amaç, sınırlanan özgürlüklerin ölçülülük sınırı kaçırılmadan uygulamada kendini göstermesidir. Radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması özgürlüğe getirilen bir sınırdır. Kanunla düzenlenen bu sınırlamanın meşru bir sebebe dayanması ve demokratik toplum yapısı açısından gerekli olması gerekmektedir. Radyo ve televizyon yayınlarının önceden durdurulması ya da denetlenmesi mümkün değilken istisnai olarak başvuru bir yoldur. Bu bölümde yayınların durdurulması ve denetlenmesi ile ilgili verilen kararları da ifade özgürlüğü kapsamında inceleyeceğiz.

B. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Önceden Durdurulması

Danıştay 13. Dairesi'nin 2007/13686 E. 2008/7969 K. ve 19.12.2008 tarihli kararına göre; 2007'de Hakkari'de meydana gelen terörist saldırılarına ilişkin kamu düzenini, halkın moralini ve toplum psikolojisini olumsuz etkileyen radyo ve televizyon yayınlarının 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 25. Maddesi gereğince durdurulması istemiyle yürütmenin durdurulması talepli dava açılmıştır. Öncelikle 48 saat içinde yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş, sonrasında ise dava konusu karar iptal edilmiştir. Danıştay bu kararı, yayınların önceden durdurulması hususu bir "yasaklama" niteliği taşıyacağından bunun yapılabilmesinin açık ve somut biçimde belirtilmesi gerektiği

¹⁸⁸ Zuhal Aysun Sunay, "AİHM ve Danıştay Kararları Işığında Radyo ve Televizyon Yayınlarının Önceden Durdurulması Suretiyle İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması", **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2015, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 96.

ile kapsam ve sınırlarının belirlenmesi gerektiğine dayandırmıştır¹⁸⁹. Bu kararda AİHS, Anayasa ve uluslararası antlaşmalarla da koruma altına alınan ifade özgürlüğü kavramının korunduğunu görüyoruz. İstisnai olan bu uygulamanın yasaklama niteliğinde de olması nedeniyle kapsam ve sınırlarının açık ve somut şekilde belirlenmesi, uygulamada karmaşaya neden olmayacak biçimde işlem tesis edilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹⁹⁰.

Özgür fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayan ifade özgürlüğü günümüz yönetimlerince de kabul edilen temel bir demokratik hak olarak kendini gösterir ve radyo, televizyon yayıncılığını da kapsar.

C. Basın Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılması

5187 sayılı Basın Kanunu'nda **basın** kavramına yer verilmemiştir. Kanun kapsamında basılmış eserler olduğu belirtilmiştir. Bu kanunun 2. maddesinin (a) bendindeki tanıma göre basılmış eser; “yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarıdır.” Yine Türk Ceza Kanunu tanımlar başlıklı 6. Maddesinin g bendinde, “basın ve yayın yoluyla deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçlarıyla yapılan yayınlar...anlaşılır.” denilmektedir. Basın kavramı, Basın Kanunu'nda daha dar ele alınmakla birlikte, TCK'da daha geniş biçimde ele alınmıştır.

Yine Basın Kanunu'nun 3. Maddesinde basın özgürlüğü kavramı tanımlanmıştır. Buna göre,

Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir. Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir.

¹⁸⁹ “... radyo ve televizyon yayınlarının çeşitliliği de göz önüne alındığında, yayın durdurma kapsamına alınan ‘kamu düzenini ve halkın moral değerlerini olumsuz etkileyen, güvenlik güçlerine dönük zaaf imajı yayan, toplumsal psikolojiyi olumsuz etkileyen radyo ve televizyon yayınlarının’ hangi tür yayınlar olduğunun açık ve somut şekilde ortaya konulmaması nedeniyle, durdurmanın kapsam ve sınırlarının kararda belli edilmediği ve kararın bu yönüyle 3984 sayılı Yasa’nın 25. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık oluşturduğu açıktır.” Danıştay 13.D., 2007/13686 E., 2008/7969 K., 19.12.2008., www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

¹⁹⁰ Sunay, 110.

Kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere, aslında basın özgürlüğü haber verme ve eleştiri haklarını içerir. Bu hakkın kullanılması yalnız ve yalnız demokratik toplum gereklerince sınırlandırılabilir. Bu sınırlandırmanın amacını ve nasıl olması gerektiğini de aslında kanundaki tanıma bakarak anlayabiliriz: Bir başkasının şöhretinin ve haklarının, toplumun sağlığının ve ahlakının yine milli güvenlik, kamu düzeni ve güvenliği ile toprak bütünlüğünün tehlikeye girdiği durumlarda Devlet sırlarının açıklanması yahut suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla ve yargısal otoritenin ve tarafsızlığının sağlanması gayesiyle sınırlandırılabilir, denilmektedir.

Doktrinde ise basın özgürlüğünün içeriğinde, “haber verme hakkı”, “eleştiri-inceleme hakkı” ve “yaratma hakkı” üç başlık altında incelenmektedir¹⁹¹. Buradaki haber verme hakkının ise, kişilerin haberlere ulaşarak bu ulaşılan haberleri yayınlatabilme ve dağıtabilme hakkına sahip olabilmeleri demektir¹⁹². Dolayısıyla basın hürriyetinin varlığı için düşünce, haber ve bilgilere ulaşma ile yine bu düşünce, haber ve bilgileri yorumlara ve bunları basma ve dağıtma yeterliliği hakkının korunması gerektiği söylenmektedir¹⁹³.

“Düşünce, bir şey, kimse, olay, konu veya sorun hakkında zihinsel olarak hüküm kurmak, görüş sahibi olmak, vaziyet almak, değerlendirmede veya mütalaada bulunmak ve bunları, dış dünyaya söz, yazı, resim gibi araçlarla yansıtmaktır¹⁹⁴.” Şeklindeki tanımdan anlayabileceğimiz üzere, düşünce hürriyeti birden çok faaliyeti kapsayarak, bu çerçevede haber alma, kanaat özgürlüğü, ifade özgürlüğü olarak belirtilmektedir¹⁹⁵.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde basın hürriyeti bahsedilmese de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nce bu özgürlük, ifade özgürlüğünün doğal bir uzantısı niteliğinde değerlendirilmektedir. AİHS m. 10’da, sadece ifade özgürlüğünden

¹⁹¹ Muharrem, Özen, “*Hakaret Suçlarında Haber Verme ve Eleştiri Hakkı*”, 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Bahri Öztürk (edt.), İstanbul Kültür Üniversitesi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 324.

¹⁹² Ayvaz, Cebre, “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı: 7, 2016, ss. 287-319, s. 293, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229905>, (05.03.2022).

¹⁹³ Yaşar, Salihpaşaoğlu, **Türkiye’de Basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s. 27.

¹⁹⁴ Bahri, Öztürk, Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan, Erdem, Özge Sırma, Gezer, Yasemin F, Saygılar Kırıt, Esra, Alan Akcan, Özdem, Özaydın, Efser, Erden Tütüncü, Derya, Altınok Villemin, Mehmet, Can Tok, **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, (edt. Bahri Öztürk), Seçkin Hukuk, 15. Baskı, Ankara, 2021, s. 112.

¹⁹⁵ Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011, s. 168.

bahsedilmiş ancak mahkeme ve komisyon tarafında basın hürriyeti ifadeyi açıklama şeklinde ve bu özgürlüğü kullanma amaçlarından biri olarak değerlendirilmiştir.

İfade özgürlüğü daha önce de bahsedildiği gibi Anayasa m.28’de düzenlenen bir temel hak ve özgürlük kavramıdır. Bu hak, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını düzenleyen 13. Maddeye göre sınırlandırılabilir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

Bu sınırlandırmalar, diğer temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi basın hürriyeti için de Anayasadaki kurallara uymak suretiyle uygulanabilir. Bu nitelikteki düzenlemeler elbette bir hukuka uygunluk nedeni olarak haber verme hakkı çerçevesinde değerlendirilse de basın özgürlüğü de sınırlandırılırken uygulanan yasal düzenlemelerin bu özgürlüğün ortadan kaldırılacak biçimde büyük ve haksız bir sınırlandırmaya tabii tutulmaması ve bu şekilde yorumlanmaması bir gerekliliktir¹⁹⁶.

D. Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Erişimin Engellenmesi

İnsan haklarının korunması açısından internetin yaygınlaşması yeni olanakları beraberinde getirir ve bu şekilde internet kullanıcıları için rahatlıkla kullanılabilirlik ve açıklık sağlayarak insan haklarının ihlal edilebildiği alanlar yaratır¹⁹⁷.

Sosyal medya sayesinde kişiler, klasik kitle iletişim araçlarına nazaran daha kolay bir etki alanı yaratabilmektedirler. Bu pozisyonlarının etkisinin büyüklüğü sebebiyle kullanıcılar hem bilgi edinir hem de bilgi paylaşımı yapabilirler. Bireyler siyasal hayata dair çözüm önerileri ve fikirler paylaşabilmekte bu düşüncelerini siyasal otoritelere sosyal medya üzerinden rahatlıkla iletebilmektedirler. Buna da siyasal katılım denilmektedir. Sosyal medyanın bu kolaylığı ve erişilebilirliği sayesinde yeni demokratikleşme görevi sosyal medyanın olmuştur¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Cebre, s. 296.

¹⁹⁷ İfade Özgürlüğü Üzerine Makaleler; Uluslararası Kapanış Sempozyumu’na Katkı Kitabı, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi Avrupa Birliği Avrupa Konseyi Ortak Projesi, s. 241, 242.

¹⁹⁸ Şükrü Macun, “Bir İfade Özgürlüğü Aracı Olarak Sosyal Medya”, **Dijital Çağda İletişim Okumaları II**, Hiperyayın, ss. 36-55, s. 42.

Günümüzde sosyal medyanın hızla yaygınlaşması her türlü alanı olduğu gibi hukuku da etkilemiştir. Bireyler, bu platformda *-her türlü sosyal medya tabanlı düşüncelerini ve kendi şahsi bilgilerini -kişisel veri olarak adlandırılır-* paylaştıklarından dolayıdır ki, kişilik haklarına karşı ihlaller sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu ihlaller ceza hukuku açısından özel hayatın gizliliğini ihlal, tehdit, şantaj, hakaret vs. gibi suç türleri şeklinde görünürken, özel hukuk açısından ise haksız fiil oluşturmaktadırlar. Bilindiği üzere internetin doğasından kaynaklanan hızlı ve önlenemez şekilde yayılma durumu, bu ihlallerin gerçek hayatta ortaya çıkan ihlallere nazaran hukuki olarak daha farklı değerlendirilmeleri gerekliliğini ön plana çıkarmıştır¹⁹⁹. Sosyal medya ağları ve bunların içinden en başarılılarından biri olarak adlandırılan Facebook, internet kullanıcıları tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmakta ve bu tarz sosyal ağlarda zaman geçiren kullanıcıların özel hukuka ilişkin eylemleriyle ilgilenilmektedir. Oysaki, şeref ve haysiyeti ihlal edici içeriklerin, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak sosyal ağlar üzerinde filtre olmaksızın paylaşılmasıyla ortaya çıkan ceza hukuku sorunları pek gündeme alınmamıştır²⁰⁰. Büyük bir kitleye sahip olmasıyla sosyal medya evreninde üstte hüküm süren Facebook, 2004 senesinden beri güncel verilere göre; her dakika 400 kullanıcı kaydı almakta, kullanıcılar dakikada 4 milyon beğeni yapmakta ve her gün 35 milyon kişi durumlarını güncellemektedir²⁰¹.

Sosyal medya sayesinde kişiler kendilerini özgür bir biçimde ifade ederler ve bu sayede içeriklerini kısa süre içerisinde birçok insana ulaştırabilirler. Bu durum toplumun her alanda ve her anlamda etkilenebilirliğini sağlar, çok seslilik ve değişik fikirler ile özgürlük gibi kişilere tanınan temel hak olarak ifade hürriyetini destekler bir alan olur²⁰².

Sosyal medya yoluyla işlenen hakaret suçunda görünen zorluk, suç failinin belirlenemez olmasından ileri gelmektedir. Suçu oluşturan içeriğin hesap sahibi tarafından paylaşıyor olması suçu işleyen failin hesap sahibi olmasını zorunlu tutmaz.

¹⁹⁹ Beyza Aka, “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, **İzmir Barosu Dergisi**, Mayıs 2017, ss. 231-287, s. 231.

²⁰⁰ Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, “Sosyal Ağlar Üzerinde İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Cilt: 19, Özel Sayı-2017, ss. 2703-2725, s. 2703.

²⁰¹ Bkz. <https://www.websiterating.com/tr/research/facebook-statistics/>, (23.03.2022).

²⁰² Macun, s. 38.

Mesela bahse konuya örnek olarak Yargıtay 4. Ceza Dairesi bir kararında, yapılan paylaşımların kim tarafından yapıldığının tespitinin yalnızca paylaşımın yapılmasından dolayı anlaşılamayacağından ötürü, hesap sahibi ile paylaşım yapanın kim olduğunun tespiti hususunda eksik inceleme yapıldığından bahisle mahkumiyet kararını bozmaya uygun bulmuştur²⁰³.

Yine bir başka kararında²⁰⁴, failin tespiti için Facebook isimli sosyal medya sitesine sorulması ve olay karşısında sanığa atılı suç sabit olmadığından beraatine karar verilmiştir.

Bu iki karardan da anlaşılacağı üzere, suç failinin belirlenemez olması durumu ABD kaynaklı sosyal medya platformlarında (özellikle Facebook) öne çıkmıştır. Belli bir süre ile erişim sağlayıcılar tarafından tutulan bilgilerin bu süre zarfında resmi makamlarca istenildiği takdirde belli bir süre için uzatılabileceği, onun haricinde bu

²⁰³ Erdem ve Şentürk, s. 2710,2711. Bkz: "...Sanığın,... internet ve bilgisayar kullanmayı bilmediğini, facebook hesabı açmadığını ve kullanmadığını, kendi adına birisinin açıp davaya konu mesajları göndermiş olabileceğini, boşanma davasında kendisinin zorda bırakılması için iddiaların ileri sürüldüğünü savunması ve mağdurun hesabına mesajların ortak çocuklarının hesabından gönderildiğinin anlaşılması karşısında söz konusu hesabın oluşturulması ve kullanımına dair gerekli teknik araştırmaların yapılması hesapta geçen ifadelerdeki "enişte"nin kim olduğunun tespit edilip dinlenmesi ve suçta kullanılan facebook hesabının ne şekilde sanığa ait olduğu ve sanık tarafından kullanılarak mesajların yazıldığına kanıtlanmasına dair delillerin gösterilip tartışılması gerekirken eksik inceleme ile mahkumiyet kararı verilmesi... bozmayı gerektirir.", Y.4.C.D., 2016/36152 E., 2016/3652 K., 29.2.2016, www.kazanci.com.tr, (23.03.2022).

²⁰⁴ "Sanığın, internette msn aracılığıyla tanıştığı müştekinin, kendisine gönderdiği fotoğrafları kullanarak facebook sosyal paylaşım sitesinde Z. C. kullanıcı adı ile profil sayfası oluşturduğu, sayfaya "Fadime gülün suçu ne, Tüm Güneysırlı gençlerin gözdesi haline gelen kimden hamile kerkes bunu konuşuyor... cevabı bulana para ödülü bile koymuşlar tüm Güneysırlı bu sorunun cevabını arıyo acaba kendi biliyomu?" şeklinde yazı yazarak müştekiye hakaret ettiği iddiasıyla açılan kamu davasında, sanığın suçlamayı kabul etmeyerek, müşteki ile askerliği döneminde internet kafelerdeki bilgisayarları kullanarak msn programı ile görüştüğü, facebook'tan görüşmediği, müştekinin mektupla kendisine bir vesikalık resmini gönderdiği, başkaca resminin olmadığı, müştekinin kendisine başkalarıyla da internette arkadaşlık yaptığını söylediği yönündeki savunması ile Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün İnternet Ortamında İşlenen Suçlarda Uluslararası Ceza İstinabe İşlemlerine ilişkin yazısına göre, google, yahoo, facebook, skype, hotmail, twitter, youtube gibi internet ortamında yaygın olarak kullanılan yer sağlayıcı firmaların merkezinin Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunduğu, ABD mevzuatına göre, internet ortamında işlenen suçlara ilişkin trafik bilgileri, yer sağlayıcılar veya erişim sağlayıcılar tarafından 90 gün süreyle saklandığı, bu süre içinde resmi otoritelerce başvurulduğunda anılan saklama süresine 90 gün daha ilave edildiği belirtilmiş olmakla, aradan geçen süre nedeniyle facebook sosyal paylaşım sitesine fotoğraf yüklemesi yapan bilgisayara ait IP bilgilerinin tespitinin mümkün olmaması karşısında, sanığa atılı suç sabit olmadığından beraatine karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiş, tebliğnamede eksik kovuşturma nedeniyle bozma öneren düşünceye iştirak edilmemiştir", Y.4.C.D., , 2013/26590 E., 2014/14164 K., 09.06.2014, www.kazanci.com.tr, (3.03.2022).

bilgilere ulaşamadığından mümkün olmayan tespitler neticesinde suç faalinin belirlenemez olduğundan dosya sanıklarına beraat verilmiştir.

İfade özgürlüğünün sınırlandırılması konusunun nasıl ve ne şekilde yapılacağına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 10. Maddesinde düzenleme altına alındığından bahsetmiştik. Hukuk devletleri demokratik bir yapıya sahip olduklarından ötürü birçok özgürlüğün temelini oluşturan ifade hürriyetinin engellenmesi durumu diğer özgürlüklere yapılan bir ihlal olarak görülmekte ve bu nedenle erişimin engellenmesi durumuna da demokratik hukuk devletleri hoş bakmamaktadır²⁰⁵. Ancak yine internet ve sosyal medya üzerinden yayılan bilgi ve haberlerin, kişilik haklarına saldırı niteliği taşıması söz konusu olmakta ayrıca bu haberler internet üzerinde çok hızlı yayıldıkları için haberlerin geri alınması mümkün olmamaktadır²⁰⁶. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 9/4 uyarınca; Mahkemeler nezdinde kişilik hakkı ihlalinin mevcut olduğu bölüme veya yayına erişim engellenmesi kararı verilir. Ancak yine bu noktada internet sitesinin tamamına erişim engeli getirilmez. Ancak hâkim tarafından URL adresinin belirtilmesi suretiyle ilgili içeriğe getirilen engelin ihlalin engellenmesine yaramayacağı düşünülüyorsa işte o zaman gerekçesi kararda belirtilmek üzere internet sitesinin tamamına erişim engeli getirilmesine karar verebilir²⁰⁷. İnternet, bir yandan insan haklarını koruma hususunda mühim imkanlar getirmekteyken; bir yandan da devletin ters kontrolü, artan internet kullanımına bağlı olarak birçok insan hakkı ihlali yapmaya devam etmektedir. Devletler yetkilerini kullanırken hem kişilerin internet kullanımlarını takip etmekte hem de toplumsal ayaklanma endişesiyle gelişmiş teknolojiyi kullanarak ifade şekillerine suç biçimleri yüklemekte ve internet erişimi kısıtlamaya çalışmaktadır²⁰⁸. İfade özgürlüğünün kullanımında geleneksel olarak tabir ettiğimiz kitle iletişim araçları (gazete, televizyon, radyo vs.) halen süregelse de internetin son yıllardaki ivmeli artışıyla ifade özgürlüğünün sıkça kullanıldığı

²⁰⁵ Güneş ve Güneş, s. 4.

²⁰⁶ Turan Atlı, “Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, 2020, s. 5.

²⁰⁷ Aliyev, s. 136.

²⁰⁸ Wolfgang Benedek ve Matthias C. Kettemann, **İfade Özgürlüğü ve İnternet, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi**, Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, s. 6, <https://rm.coe.int/16807005e4>, (15.04.2022).

alanlardan biri haline gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Daha demokratik ülkeler internet üzerinde denetim ve düzenlemeler yaparak ifade özgürlüğünün hassasiyeti dolayısıyla daha dikkatli davranırlarken demokratiklik konusunda sorun yaşayan ülkeler ise direkt olarak internet erişimini sınırlama yoluna gitmektedirler²⁰⁹.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi *Yıldırım* davasında, Türkiye’de internet erişiminin tamamen yasaklanamayacağına ilişkin bir karar da vermiştir²¹⁰. Kararda özetle; T.C. vatandaşı olan başvuru Ahmet Yıldırım’ın bir başkasının sahibi olduğu ve kendi akademik çalışmaları ile görüşlerini yayınladığı ihtilaflı siteye (Google Sites), “Atatürk’ün hatırasına hakaret” suçunun işlendiğine yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verildiği ve bu nedenle kendi çalışmaları için kullandığı siteye erişim sağlayamadığı, site geneline erişimin açılması talebiyle Mahkeme’ye başvurması hakkındadır. Başvurucu, söz konusu sitedeki suç eylemiyle ilgisi olmadığından bahisle, yalnızca suç oluşturan içeriğin URL bağlantısının engellemesi önleminin uygulanmasını talep etmiştir. Başvurucu, AİHS m. 10’un ihlal edildiğini, bu erişim engeli kararıyla ifade özgürlüğünü kullanamadığını savunmuştur. AİHM’nin daha önce verdiği benzer kararlarda da “İnternet siteleri, erişilebilirlikleri ve çok sayıda veriyi saklamak ve yaymak konusundaki yeterlilikleri sayesinde, halkın güncel haberlere erişimine ve daha genel olarak haberlerin iletilmesinin kolaylaşmasına büyük oranda hizmet etmektedirler.”²¹¹ Görüşünü savunmuştur. Başvurucu gibi birçok farklı kişinin sitelerini barındıran Google Sites’e tamamen erişim engeli getirilmesinin ifade özgürlüğünü açıkça kısıtladığı görülmektedir. Bu nedenle, Mahkeme başvuranın bilgi alma ve verme özgürlüklerine açıkça yapılan haksız bir müdahale olduğundan bahisle şikâyeti haklı görmüş ve AİHS m. 10’un ihlal edildiğine karar vererek Türkiye’nin başvurucuya 7.500 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Buradan da görülmektedir ki Mahkeme, tüm kullanıcıların kişisel web sitelerini barındıran Google Sites alan adına erişimi engelleyen bir ihtiyati tedbir kararının ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğine kanaat getirmiştir.

²⁰⁹ Alper Çelikel, Youtube.com Web Sitesine Türkiye’de Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti Bakımından Sonuçları, s. 2, <https://bit.ly/38lJLKO>, (12.04.2022).

²¹⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Yıldırım / Türkiye* (18 Aralık 2012), başvuru no. 3111/10; www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2012/2074.html, (15.04.2022).

²¹¹ *Times Newspapers Ltd v. Birleşik Krallık* (no .1 ve 2), (no. 3002/03 ve 23676/03, § 27, AİHM 2009, <https://bit.ly/3kdqjSM>, (15.04.2022).

İnternetin dijital yayın ve bilgi akışı anlamında çok önemli bir iletişim alt yapısı olduğu bilinmektedir. Birçok tasarruf ile zamanı ve maliyet giderini kısan internet, bir yandan da en başta çocuk kullanıcılara yönelik olmakla birlikte genel anlamda tehdit içermektedir. Yasal olmayan içeriklerle ilgili kaygıların da artmasıyla birlikte kötü amaçlı kullanımlarına önlem alabilmek için çeşitli engeller getirilmektedir²¹².

İnternette meydana gelen suçlarla mücadele edilmesi ve suçların önlenmesi için çeşitli şekillerde erişim engeli ortaya çıkmaktadır. Bu durum hukuka aykırılıkların giderilmesi ve özellikle gençlerle çocukların korunmasına yönelik önlemlerdir²¹³. Ancak bu durum hukuki açıdan değerlendirmeye ve yoruma açık bir konudur. Çünkü bu erişim engellemeleri yapılırken aynı zamanda kişilerin bilgi alma, ifade özgürlüğü, sosyal medya ve internete ulaşım özgürlükleri de yasa dışı olarak sınırlandırılmamalıdır.

İfade özgürlüğünün kullanılması çerçevesinde aktarılan duygu ve düşünceler, bazen kişilik haklarına saldırı boyutuna ulaşabilmektedirler. İşte böyle durumlarda hangi ifadelerin suç kapsamına girip girmediğinin değerlendirilmesi somut olaya göre değerlendirilmelidir. Bazı ihlaller suç niteliğinde ceza davası konusu olurken bazı ihlaller ise haksız fiil çerçevesinde medeni hukukun konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle de internet ve sosyal medya alanları da yeni düzenlemelere ihtiyaç duymaktadır²¹⁴.

İfade özgürlüğü ile bağlantılı olarak değerlendirilen haber verme hakkı da, olayları, duygu ve düşünceleri dış dünyaya taşıırken ve yansıtırken eleştiri ve yorum yapma haklarını da beraberinde getirir. Bütün bu durumlar kapsamında yasalar haber verme, açıklama ve halkın bilgi alma hakkını kısıtlayıcı biçimde suç tipi oluşturmamaktadır ve özgürlükleri sınırlandırıcı işlev yapmamaktadır²¹⁵.

Ancak Türkiye’de uygulanan sansür uygulamaları ve erişim engelleri, kişilerin ifade hürriyetlerini sınırlayıcı ve engelleyici niteliktedir. İfade hürriyetinin demokrasi yönünden önemi ele alındığında ise bu tarz sınırlamalar söz konusu olduğunda

²¹² Türkay Henkoğlu ve Bülent Yılmaz, “İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Bilgi Dünyası**, 2013, Cilt: 14, Sayı: 2, ss. 215-239, s. 216.

²¹³ Atlı, s. 13.

²¹⁴ Atlı, s. 16.

²¹⁵ Barış Günaydın, **İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi**, <https://muhaz.org/aras-gor-bars-gunaydin.html>, (12.04.2022).

Ülkelerin demokrasi ltleri geriye gitmektedir²¹⁶. Ülkelerin kimisinde sosyal ağların kullanım oranının artmasına karşın denetleme, kısıtlama, yasaklama gibi uygulamaların halen yapılmadığını görmekteyiz. Bu durum bizlere söz konusu ülkelerde sosyal medyaya ve internete erişim hakkının ve ifade özgürlüğünün en yüksek şekilde kullanılabilir mecralar oldukları örneğini vermektedirler²¹⁷.

Bütün bu anlatılanlar neticesinde ortaya çıkan ve bizim de katıldığımız sonuca göre, internet sansrleri ve sınırlayıcı uygulamalar, aslında kişilik hakkı ihlallerine karşı bir önlem gibi görülse de mevcutta en ufak bir eleştiri veya yorum dahilinde bu yola başvurulamayacağı açıkça görülmektedir. Eğer aksine bu şekildeki farklı fikirler kapsamında sınırı daraltıcı biçimde ilk akla gelecek çözüm sosyal medyanın veya internet kullanımının sınırlandırılması niteliğinde olursa bu durum demokratik ülke ve toplumlar nezdinde hoş karşılanmayan bir olgu olmakla birlikte bu sınırlamaların toplumları geriye götürdüğü mevzu bahis olmaktadır. Bu nedenle bu tarz durumlar söz konusu olduğunda, bütün sosyal medya platformuna erişimin engellenmesi yerine kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan içeriklerin paylaşım özelinde erişiminin kısıtlanması demokratiklik ve ifade özgürlüğü açısından daha doğru gelmektedir. Çünkü Türkiye’de ve dünyada Twitter, Instagram veya Facebook gibi sosyal paylaşım siteleri kullanıcılarının sesi olmakta, bireylerin günümüzde ifade özgürlüğünü en çok kullandığı alanlardan biri haline gelmektedir.

IV. DüşüNCEYİ AÇIKLAMA ZGRLğNN KAPSAMI VE SINIRLARI

Düşünceyi açıklama özgürlüğü olarak da tanımlanan ifade özgürlüğünden gerçek kişiler, insan toplulukları, şirketler gibi tüzel kişiler ve hükümet dışı kuruluşlar da yararlanmaktadırlar. Toplumun oğunluku görüşüne aykırı görüşlerin bu haktan yararlandıkları açıktır. Ek olarak nefret söylemi, hakaret, iftira, pornografı ve dini değerleri aşağılayıcı vb. söylemler ifade özgürlüğünün haricinde tutulmazlar ancak bazı durumlarda bu ifadelere karşın sınırlama nedenleri kabul edilmektedir²¹⁸.

İfade zgrlğ kavramı çoğu zaman düşünce özgürlüğü kavramıyla eş anlamda kullanılsa da düşünce özgürlüğü kadar mutlak ve sınırsız bir kavram değildir.

²¹⁶ elikel, s. 86.

²¹⁷ Macun, s. 46.

²¹⁸ Tezcan ve diğerleri, (İnsan Hakları), s. 525.

Özgürlüklerin sınırsız olmadığı ilkesi, özgürlük dengesinin ve otoritenin sağlanması zorunluluğu nedeniyle genel anlamda kabul edilmesiyle birlikte, özgürlükler arasında ayrı bir yer edinen ifade özgürlüğünün sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı yani bu ilkenin bu özgürlük için de geçerli olup olmadığı konusunda günümüze kadar iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Bunun nedenini ise şöyle belirtebiliriz: Bireylerin mutluluğu ve gelişimi için özgürlük ne kadar gerekliyse de insanların toplum halinde yaşamaları ve bu topluluğun bir düzen içerisinde olması, bu süreçte kendini var etmesi nedeniyle bir otorite gereklidir. Özgürlüğün toplum hayatından soyutlanarak yorumlanamayacağı görüşü bütün insan hakları belgelerinde bu özgürlüklerin sınırsız olmadıklarını kabul etmemize neden olmuştur²¹⁹.

Düşünce özgürlüğü müdahale edilemeyen ve içsel bir alanda varlığını sürdürürken, toplumu henüz ilgilendiren bir hal almamışken ifade özgürlüğü dışa yayılış biçimiyle ve anlatımla kamusal alanda kendini göstermektedir. Hal böyle olunca da ifade özgürlüğünün hukuk kurallarıyla düzenlenmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.10/2’de sayılan sınırlama halleri, ifade özgürlüğünün salt bir hak olmadığını ortaya çıkarır:

“...bu özgürlüklerin kullanımı, yasayla öngörülerek ve demokratik bir toplumda gerekli tedbirler niteliğinde olarak ... yargı organının otorite ve tarafsızlığının sağlanması için bazı biçimsel kurallara, şartlara, sınırlandırmalara ve cezalandırmalara tabi tutulabilir.”

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, sözleşmede sayılan bu sınırlamaların milletlerce dar yorumlanması gerektiğini kararlarında sıkça vurgulamaktadır²²⁰. AIHS m.10/2’deki sınırlama sebeplerine bakmak gerekirse;

Kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi,

Ulusak güvenlik, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması,

Sağlık, ahlak ve başkalarının hak ve şöhretlerinin korunması,

Yargının yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması ve gizli bilgilerinin yayılmasının engellenmesi,

Şeklinde dört ana başlıkta ele alındığını görmek mümkündür.

²¹⁹ Reyhan Sunay, **Avrupa sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları**, Edt Yayınları, Ankara 2021, s. 73.

²²⁰ Özkeper ve diğerleri, s. 71.

Bir temel hak ve özgürlüğün sınırlandırılması için gereken kriterler olarak sayılan; kanunla sınırlandırılma, demokratik toplum ve laik düzene uygunluk, meşru bir amaç ve ölçülülük ilkeleri pek tabii ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında da temel ölçütlerdendir. İşte bu noktada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ilgili davaları incelerken düşünceyi açıklama özgürlüğüne yapılan müdahalelerin tespitini kanundaki kıstaslarla uygunluk statüsünü belirleyerek yapmaktadır²²¹.

Sınırlamanın kanunla belirlenmiş olması, bilginin öngörülebilir ve ulaşılabilir olmasını sağlamaktadır. Vatandaşın, imkanlar ölçüsünde davranışlarını kanuna göre şekillendirebilmesine olanak tanımaktadır. Meşru amaç kriteri çerçevesinde ise ifade özgürlüğünün sınırlandırılması hususunda yasal gayelerin haklılığını kanıtlama yükümlülüğü devletin üzerinde bırakılmıştır. Acil ihtiyaç durumunda ve istisnai durumlar için ikna edici bir meşru amaç ortaya konulmalıdır. Bir diğer ölçüt ise sınırlamanın demokratik toplum ve laik düzene uygun olmasıdır. Bu kriter sözleşmenin özünden doğmaktadır. Siyasi olarak da demokratik toplumun gereklerine uygun olarak sınırlandırma ölçülü yapılmalıdır²²².

Devletin yükümlülükleri adı altında pozitif ve negatif yükümlülükleri görebiliyoruz. Buna göre; eğer ki devlet özgürlüğün yaşanabilmesi için gerekli ortamı ve şartları sağlamakla görevliyse ve bu gerekiyorsa o zaman devletin pozitif yükümlülüğünden bahsedilecektir. Ancak eğer ki özgürlüklerin kullanımı için bahsi geçen özgürlüğe müdahale etmeksizin kabul edilen sınırlar içerisinde kullanımı için etkisiz kalıyorsa o halde burada negatif yükümlülükten bahsedilecektir. Her ne kadar sınırsız özgürlük anlayışı felsefi yapı taşı olarak kabul edilse de demokratik toplumlarda dahi özgürlüğün sınırsız olması beklenebilir bir durum olmamaktadır. Bu noktada sınırlandırılabilme ölçütleri yukarıda da bahsettiğimiz gibi meşru sınırlar ve sözleşmesel edimleri dahilinde olabilecektir²²³. İfade özgürlüğü, devletin pozitif yükümlülükleri arasındayken kişilerin serbestçe iletişimi ve özgürce fikirlerini ifade

²²¹ Abdulkadir Pekel, “İfade Özgürlüğünün Sınırlandırma Sebeplerinden Biri Olarak “Yargı Organının Otorite ve Tarafsızlığının Sağlanması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 2, 2014, ss. 367-394, s. 371.

²²² Vahit Bıçak, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınevi, ss. 55-77, s. 56.

²²³ Özbey, s. 46.

edebilecekleri bir ortam devlet tarafından sağlanmalı ve bireylere karşı şiddet nitelikli hareketler önlenmelidir²²⁴.

Hali hazırda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 17. Maddesinde; “Bu Sözleşme’deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme’de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.” Denilmektedir. Buna göre de meşru amaç çerçevesinde sınırlama yapılabileceği, bu sınırlamanın sınırsız olamayacağı ve her ne olursa olsun hakkın özüne dokunulamayacağı sonucunu değiştirmemektedir²²⁵.

A. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması Konusundaki Tutumu

Önceki bölümlerde de ifade özgürlüğü kavramını açıkladığımız üzere; ifade özgürlüğü, haberleşme, enformasyon, düşünce ve kanaat ile düşünceyi yayma özgürlüklerini de içermektedir²²⁶. İfade ve düşünce özgürlüğü tüm özgürlüklerin temelidir. İnsanın beyninde düşündüğü özgürlükler, bunların açıklanması sonrasında ise tartışılmasından sonra yasal düzenlemelerde yer almışlardır²²⁷. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları uyarınca ifade özgürlüğü, sadece olumlu görünen, saldırgan olmayan veya bireylerin kayıtsız kaldığı tanılar değil, toplumun belirli bir kesimi için rahatsız edici, abartılı, keskin ve sarsıcı fikir ve ifadeler ile herkesçe kabul edilen açık fikirlilik çerçevesinde demokratik toplumun temel taşı olarak eleştiri dahilinde kabul edilmektedir²²⁸.

²²⁴ Tezcan ve diğerleri, (İnsan Hakları), s. 539.

²²⁵ Özbey, s. 48.

²²⁶ Enver Bozkurt ve Süleyman Dost, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Türkiye”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2002, ss.47-74, s. 48; Yahya Zabunoğlu, **Düşünceyi İfade Özgürlüğü**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 1999, s. 5.

²²⁷ Yahya Zabunoğlu, **Düşünceyi İfade Özgürlüğü**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 1999, s.5.

²²⁸ Duhan Kurt, **Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik’in İfade Özgürlüğü Bağlamında Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s. 86; Tezcan ve diğerleri, (İnsan Hakları), s. 524.

Sınırlama problemi ifade ya da düşünce olarak görülen davranışların kısıtlanmasıyla ilgili ölçütlerdir²²⁹. İfade özgürlüğü yalnızca belirli meşru amaçlar için sınırlandırılabilir. Diğer özgürlüklerde olduğu gibi ifade özgürlüğü de mutlak değildir ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, taraf devletlere bu özgürlüğü belirli ve meşru amaçlar için sınırlandırma yetkisi vermiştir. Ancak Mahkeme'ye göre ise, sözleşme, taraf devlet organlarını bu sözleşmenin güvenceye aldığı özgürlükleri ve hakları sınırlama yükümlülüğü altına sokmamıştır. Aynı zamanda Sözleşme'ye göre; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde belirlenen ve de belirtilen amaçlar için ifade özgürlüğünün sınırlandırılması olasıdır²³⁰. AİHS m.10/2'de sayılan bu amaçlar ise; ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınmasıdır. İfade özgürlüğüne ilişkin bu sınırlamaları sayarken madde şu açıklamalarla görev ve sorumluluk de yüklemiştir:

Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.

AİHM, Türkiye ile ilgili kararlarında, hükümet tarafından ifade hürriyetine getirilen sınırlamaların büyük çoğunluğunun, suç ve düzensizliğin önlenmesi, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, başkalarının şeref ve haklarının korunması ve kamu güvenliğine yönelik amaçlar olduğuna kanaat getirmiştir²³¹.

Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ifade özgürlüğüne ilişkin davalarda net bir tutumu olmadığı, somut olaya göre kendi şartları içerisinde söylemlere ve eylemlere göre özgürlük kapsamında olup olmadığını değerlendirdiği, buna ilişkin çok çeşitli kararlarının olduğu söylenmektedir. Ancak Mahkeme ilgili davalardaki kararlarında, kızdıran, rahatsız eden ifadelere hoşgörü gösterilmesi

²²⁹ Öykü Didem Aydın, “Düşünce Özgürlüğünün Anlamı ve İşlevi Işığında Düşünce Özgürlüğünü Sınırlamanın Anayasallığı”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2011, ss. 26-63, s. 46.

²³⁰ Bozkurt ve Dost, s. 52.

²³¹ Bkz: Gerger/Türkiye, 09.07.1999, s. 35-42.

gerektiğine ilişkin kararlar vermekte ancak bu söylemler şiddet övgüsü, teşviki yaratıyorsa ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeyeceğini belirtmektedir²³².

B. Sosyal Medyanın Bir İfade Aracı Olarak Ortaya Çıkması ve Sosyal Medyada İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması

Bu çalışmada esasen tamamıyla hakaret ve ifade özgürlüğünü irdeleyerek, sosyal medyada ifade edilen düşüncelerin, nereye kadar özgürce gidebildiğini ve nerede sınırlandığını açıklamaya çalışıyoruz. Herkes özgürce yaşarken, dilediği konularda da özgürce düşünebilme ve fikrini açıklayabilme hakkına sahiptir. Bu noktada bireyin bu dışavurumlarda kendini, bir iletişim aracıyla ifade etmesi gerekmektedir.

Mekân kavramı, genel itibariyle geçmişten günümüze toplumda yönetici sıfatına haiz kişiler tarafından kontrol altına alınmak istenen bir araç olmuştur. En fazla kontrol altında tutulmak istenen araç propaganda olmuştur. İşte bu nedenle ülkelerde yöneticiler her zaman televizyon ve radyo yayınlarını denetim altına almak istemişlerdir. Ülkelerdeki medya hürriyeti, o ülkenin demokratiklik ve gelişmiş seviyesiyle doğru orantılı kabul edilmektedir²³³. Zaman ve mekân olmaksızın bir iletişim aracı olan sosyal medya, bireylere kendilerini özgürce ifade edebildikleri ve bu ifadelerini ister tekil şekilde karşı bireye isterse kitlelere ulaştırabildikleri bir iletişim kanalı sunmaktadır.

Geleneksel medyanın karşılıklı iletişimle diyaloga çevrili, web tabanlı ve mobil teknolojiyi kullanan yeni medya türü olarak karşımıza çıkan sosyal medya sayesinde herkes gerçek anlamda internet üzerinde paylaşım ve yayın yaparak interneti kullanır ve görüşlerini ve yorumlarını anlık olarak iletebilir hale gelmiştir²³⁴. İfade aracı olarak sosyal medyanın ortaya çıkışı birdenbire olmamıştır. Kullanımı itibariyle yeni olan bu platform aslında 20. Yüzyılın ikinci yarısının başlarına kadar uzanmaktadır. Bu şekilde

²³² Cengiz Gül, “AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, 201), ss. 105-126, s. 113, 114.

²³³ Yavuz Selim Karakaya, **Sosyal Medyada Erişimin Engellenmesi: İfade Özgürlüğü Açısından Bir Değerlendirme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos 2018, s. 16.

²³⁴ Yavuz Erdoğan, “Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçu”, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 6, Aralık 2015, ss. 13-84, s. 20.

bireysel haberleşmenin önü açılarak teknolojik anlamda internet kullanımı nezdinde fazlaca yol kat edilmiştir²³⁵.

Hayatımızın her anında bizimle iç içe olan bu araç, teknolojinin gelişmesiyle birlikte erişim olanaklarında hızlı ve durdurulamaz bir artış göstermektedir. Hal böyle olunca, bazen 70 yaşında bir yaşlıda bazen de 13 yaşında bir çocuğun elinde görmekteyiz. Birey bu durum karşısında hem sosyal medyada haberi yapan hem yorum ekleyerek olumlu yahut olumsuz eleştiri sunan, hem de bu habere bizzat konu edilen kişidir. Günümüzde eğitici ve öğretici olduğu kadar eğlence alanı olarak da kendini konumlandıran sosyal medya, bazen sınırı olmayan bir kamuoyu görevi görmekte ve toplumu ilgilendiren sosyal olaylarda da bireylere konu hakkında yorum ve eleştiri yapabilme imkânı sunmaktadır. İşte tam bu aşamada bireylerin ifade özgürlüklerini yazıya dökerken gösterdikleri eğilim ve sınırsız mecra karşısındaki özgürlük, bireylerin kendilerini sınırlandırmaları gerektiğini ve aksi halde bu ifade kültürünün değişmesiyle hakaret suçuna konu olma riskini beraberinde getirmektedir.

İnsan hakları, tüm insanların hiçbir ayırım gözetmeksizin sadece insan oluşlarından dolayı özgür, eşit ve onurlu bir yaşama hakkına sahip olmasıdır. Herkes, cinsiyet, ırk, renk, din, dil, yaş, tabiiyet, düşünce farkı, ulusal veya toplumsal köken, zenginlik gibi fark olmaksızın kanun karşısında eşittir. Özetle insan hakkı, herhangi bir yerde ve zamanda yine herhangi birisi tarafından talep edilen ahlaki bir haktır. Bir ahlaki hak olarak insan hakları, yükümlülükler de doğurmaktadır. Mal ve hizmet sunma gibi pozitif yükümlülüklerin yanı sıra can ve mal güvenliğini korumak gibi negatif yükümlülükler de getirmektedir. İfade özgürlüğü hakkı, hükümetten beklenen ve kişilerin eğitim, bilgi, medya gibi alanlarda kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak adına bu yükümlülükleri üstlenmeleridir. Hükümetlerin üstlendikleri bu yükümlülükler pozitif yükümlülükler olurken, özgürlükleri cezalandırmak yerine düzenlemeleri ise negatif yükümlülük olarak düzenlenmektedir²³⁶.

İnternet ortamındaki yayınların da yasal olarak AİHS m.10/2'deki kıstaslara uygun olarak ifade özgürlüğü adı altında uygun bir yasayla korunması ve yine ifade

²³⁵ Karakaya, s. 13.

²³⁶ Fulya Şen ve Furkan Şen, **Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme**, s. 124. (Alexander, Larry (2005). Is There a Right of Freedom of Expression?, Cambridge: Cambridge University Press, pp.4.).

özgürlüğünce kabul edilen denetimlerin olması gerekmektedir. Bu yayınların denetimi yerel mahkemelerce yapılacakken mahkemelerin denetimi de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılacaktır. İnternet ortamında kullanılması için geliştirilen bilgi edinme ve haber alma hakkı, bu eldeki bilgi serbestçe dolaştığında ve yorumlandığında ise ifade özgürlüğünün bir neticesi durumunda olacaktır²³⁷. İsteyen herkesin her şeyi ister yazı ister görüntü yoluyla olsun, dile getirebildiği ve yazıya dökülebildiği alan olan sosyal medyada bir sınır olabilmesi ve bu sınırın belirlenebilmesi oldukça güçtür. Düşünceyi açıklama özgürlüğünün sosyal medyada nerede başlayıp bittiğini belirlemenin güçlüğü ile ortaya çıkan sınırlamalar, bu noktada kişilerin kişisel hak ve özgürlüklerine bir müdahale olarak görüldüğünden çoğu zaman eleştirilerin odağı olmuştur. Bu hususta bizce de dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, kişilerin mahremiyeti ve güvenlikleri için çoğu zaman sahte hesaplardan yapılan yorumlardan dolayı bu kişilerin haklarını korumak amacıyla, o hesapların tekil olarak kapatılması noktasıdır. Bunu düşünmek yerine tamamen yayın sağlayıcı olan sosyal medya platformunun erişiminin engellenmesi hususu tercih edilmemelidir ve de genel ölçüde bakıldığında bu da bir hak ihlali olarak sayılmalıdır.

Yıllardır öğretilen gelmiş bir konudur ki, birinin özgürlüğü bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde biter. Hukuk devletlerine göre, sosyal medyada bir başkasının özgürlüğünün diğerinin hukuki haklarını ihlal etmesi durumu kabul edilemez bir gerçekliktir. Bu iki kişi arasındaki alanın sınırı aşıldığında tek kişiye yarar sağlayan bir hukuk yerine iki kişiye de asgari ölçüde yarar sağlayan bir hukuk yaratılmalıdır. İfade özgürlüğü korunurken hukukun değerlerine de zeval vermemelidir. Bu noktada kurulması gereken denge ile minimum zararlar maksimum yarar elde edilmek istenmelidir. Sınırlamaların noktası ve ehemmiyeti her alanda önemli olduğu gibi sosyal medya gibi nispeten diğer alanlara nazaran daha yeni olan bir alanda da iyi çizilmelidir. Bu sınırlamalar sosyal medya için mutlak belli olan değil de her olaya ve günümüz şartlarına göre yorumlanabilen ölçüde kalmalıdır²³⁸.

²³⁷ Barış Günaydın, **İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi**, <https://muhaz.org/aras-gor-bars-gunaydin.html>, (13.12.2021).

²³⁸ Şen ve Şen, s. 7.

V. SİBER ZORBALIK

İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte sıkça duyduğumuz terimler biridir siber zorbalık. Aslında epeydir duyduğumuz bu kavrama Amerikan dizilerinden de aşınayız. Daha çok bilindiği üzere akran zorbalığı olarak karşımıza çıkan bu kavramı, özellikle ergenlik dönemindeki gençler ve çocuklar arasında sıklıkla görmek mümkündür. İşte bahsi geçen bu kavram, sosyal platformlarda ve internet aracılığıyla, kişisel yahut gruplar halinde görüntü veya yazılı iletişim yoluyla kasıtlı, düzenli ve de ısrarla gerçekleştirilen amaçları korkutma olan eylemlerdir²³⁹.

Zorbalık kelimesi Türk Dil Kurumu'na²⁴⁰ göre “zorbaca davranışta bulunma, müstebitlik” olarak tanımlanmaktadır. Müstebitlik kelimesi ile eş anlamlı olan bu kelime zorba kelimesinin türetilmiş halidir. Zorba kelimesi TDK'deki açılımında ise, “gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse), müstebit, mütegalibe, despot, diktatör” olarak tanımlanmaktadır²⁴¹. Diktatörlük altında baskı ile bir kişinin özgürce hareket etme yetisinin kısıtlanması durumu aslında bize zorbalık ile ilgili açık bilgiler vermektedir.

Zorbalık, yeni bir kavram olmamakla birlikte iletişim teknolojisinin yayılmasıyla sanal dünyada kendine yer edinmiştir. Kasten başkasına zarar vermeyi ve onu üzmeyi hedefleyen şiddetin bir türüdür. Mekan ve sınır tanımaksızın günün her saatinde ortaya çıkar ve okullardaki akran zorbalığı gibi okul saatlerinde ve sınırları içerisinde eğitimcilerin denetimiyle sınırlanabilir değildir. Bu durumda mağdurlar, kendilerine ilişkin yorumlara ve hakaretlere kesintisiz biçimde maruz kalırken bu gönderilerden kaçma imkanı bulamamakta ve geniş kitlelere yayılan bu durum sonucunda istismara ve zorbalığa maruz kalmaktadırlar²⁴².

Siber kelimesi ise, sibernetik kelimesinin kökeninden gelmekte olup Türkçe sözlüklerde yer bulmamaktadır. Ancak İngilizce “Cyber” kelimesinden çevrilmiştir. Cyber kelimesinin İngilizce sözlüklerdeki karşılığı ise, bilgisayarlarla ilgili olan, dahil

²³⁹ Murat Dülger, Volkan Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 121.

²⁴⁰ Türk Dil Kurumu, **Zorbalık**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

²⁴¹ Türk Dil Kurumu, **Zorba**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

²⁴² Emel Baştürk Akça ve İdil Sayımer, **Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme**, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1113742>, (14.12.2021).

olan, kullanılan anlamındadır. Ön ek olarak kullanılan bu kelime, önüne eklendiği kelimeye bilgisayar ile ilgili olan anlamını vermektedir²⁴³.

Bu başlıkta konuya henüz girmeden, biraz da sanal gerçeklik ve siber güvenlik kavramlarını irdelemek isteriz. Çünkü siber yani teknoloji ve bilgisayarla ilgili olan bir tamlamayı tanımlamak için o kelimenin getirdiği, benzer olarak sıklıkla günlük hayatta duymaya başladığımız kelimelerin de ne anlama geldiklerini açıklayarak başlamanın önemli olduğunu düşünmekteyiz. Öncelikle “sanal” kelimesine bakıldığında Türkçe sözlüklerde, “*gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan*” olarak tanımlanmaktadır²⁴⁴. Yukarıda da siber kelimesinin taşıdığı anlamı açıklamışken, şöyle söylemek çok da yanlış olmayacaktır: zorbalık kelimesinin internet ortamındaki yerini tanımlarken, gerçek dışı, farazi kavramlarının anlam bulduğu sanal kelimesi yerine tamamen internet ve bilgi teknolojileriyle ilgili kavram olan siberi kullanmak daha doğru olacaktır²⁴⁵.

Siber zorbalığın birkaç temel özelliğinden bahsetmek gerekirse şu şekilde sıralayabiliriz: anonimlik, erişebilirlik, güç dengesizliği, tekrar etme, denetimsizlik, üçüncü kişilerin katılımı²⁴⁶. Anonimlik, herkesin bildiği gibi sahte hesaplarla ve yüz yüze olmayan biçimde, teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmasıyla hayatımızda daha çok yer edinmeye başlayan bir durumdur. Anonim hesapları, bir yetişkinin açabileceği gibi 18 yaşın altında ve internete erişimi olan bir çocuk da açabilir. Bu durum aslında sosyal medya hesabı alırken herhangi bir yaş sınırı (yaş sınırı seçimlik şekilde olan sitelerde dahi bunun yasal bir denetimi bulunmamaktadır) denetimi olmayıp herhangi bir kimlik bilgisine de ihtiyaç duyulmamaktadır. Hal böyle olunca bir Twitter yahut Instagram hesabı açarak herhangi bir kişiye erişim sağlamak ve iletişime geçmek hiç de zor bir olay değildir. Bu tür vakalarda, mağdur kişiler karşılarında zorbalıkta bulunan kişileri tahmin de etseler kanıtlayamazlar ve bundan emin olamazlar. Bu durumda toplumda tanınırlığı olmadığını düşünen fail, eylemlerini daha kolay gerçekleştirir ve mağdura rahatsızlık verici davranışlardan kaçınmak için durup düşünmeye dahi gereksinim duymaz. Bu da siber zorbalığın en temel özelliği olan

²⁴³ Wikipedia, **Siber**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Siber>, (14.12.2021).

²⁴⁴ Türk Dil Kurumu, **Sanal**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

²⁴⁵ Nurten Karacan Öz, **Siber Zorbalık: Araştırmaya, Önlemeye ve Müdahale Etmeye Yönelik En Güncel Bilgiler**, Anı Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020, s. 8.

²⁴⁶ Volkan Maviş, “Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 3, ss. 2455-2500, s. 2462.

anonimlik özelliğini irdelememizi gerektirir. Günümüzde artık şikâyet konusu yapıldığında soruşturmalarda bilişim hukukunun ve teknolojinin gelişmesiyle failer kullandıkları I.P. adreslerinden tespit edilmeye başlandı. Bu durum failin sahte hesap kimliğini değiştirse de kapatsa da bulunmasını kolaylaştırır durumu getirdi.

Siber zorbalığın bir diğer özelliği olan erişilebilirliği, siber zorbalığı tanımlarken de dile getirmiştik. Amerikan dizilerinde sıklıkla karşımıza çıkan ve okul dönemi çocuklarının sıklıkla maruz kaldığı siber zorbalık olayları, geleneksel yaşamda çocuğa okulda, serviste, ev yolunda yaşatılırken, siber zorbalık zaman ve mekân dinlemeksizin her vakitte ve dolayısıyla teknolojinin olduğu her yerde failin mağdura ulaşma imkanına olanak tanıyor. Yine internetin niteliği gereği, zorbalık yapılan fiile geniş kitleler tarafından fizikselden çok daha kolay ve hızlı erişim sağlanır. Bu da tanıklık konumunu genişletir. Bir siber saldırı verisinin silinmesinin adli makamlardan talep edilmesi ve bunun uygulamaya geçirilmesi bile o kadar süre ister ki bu zaman aralığında saldırıdan haberdar olanların sayısı bir hayli fazlalaşır.

VI. ELEŞTİRİ KAVRAMI

Eleştiri kavramı, Türk Dil Kurumu'nda “*Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit*” olarak tanımlanmaktadır. Diğer anlamlarında ise şunlar dikkat çeker: ikinci anlam olarak; “bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türü, tenkit, kritik” olarak tanımlanırken, üçüncü ve son anlamı ise; “özellikle bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınama, yargılama” olarak tanımlanmaktadır²⁴⁷. Kişilerin şeref ve saygınlıklarının korunmasında önemli bir yere sahip olan eleştirinin sınırının, kişilik haklarına saldırı teşkil etmemesi için objektif ve tarafsız olması gerekmektedir. Bunun karşılığında, eğer ki eleştiri haksız şekilde kötülemeye ve tarafsızlığın sınırlarını aşarak kişilik haklarına saldırı mahiyetine dönüşürse, hukuka aykırı olarak nitelendirilir²⁴⁸. Türkiye’de uygulamada ve doktrinde eleştiri kavramı haksız fiile girmeyen ve hakaret oluşturmeyen kavramları tanımlarken kullanılmaktadır. Bu kavram bu tarz durumlarda

²⁴⁷ Bkz: Türk Dil Kurumu, **Eleştiri**, Türkçe Sözlük, (sozluk.gov.tr), (12.01.2022).

²⁴⁸ Emre Çiçek, **Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali**, (Uzmanlık Tezi), Ankara, Kasım, 2011, s. 109.

kendini eleştiri hakkı olarak göstermektedir²⁴⁹. Eleştiri kavramı ile ilgili karşımıza çıkan ilk sorun hangilerinin hangi kavramların suç oluşturduğu veya hangi kavramların ifade özgürlüğü içinde kaldığıdır. Ahmet Caner Yenidünya'nın bir yazısında hakaret suçunun ve eleştiri hakkının ele alındığı bir mahkeme kararını değerlendirmiştir. Buna göre; dosyada ehliyeti olmayan bir kişinin trafik kazası ile 7-8 yaşlarında bir çocuğun ölümüne sebep olması, daha sonra bir televizyon programında bahse konu olayla ilgili konuşulurken TV programı sunucusu şüpheli S.S.'nin müşteki hakkında,

sen o çocuğun canını alıyorsun ve senin sürücü ehliyetin yok...Allahtan ki peşini bırakmamışlar...beni izliyor musun izlemiyor musun umurumda değil...senin hiç mi vicdanın yok...suçlu cezasını çekecek...cehennemin dibine sen gideydin, nasıl gidiyordun, o adada hangi hızla gidiyordun...Bu suçu işleyenin ehliyeti yok...kendini savunacak hiçbir şeyi yok...sen tabiri caizse hem kelsin hem fodul..ne demek ya oradan gelecek de burada ehliyeti de yok gelecek benim çocuğumu Allah esirgesin öldürecek.. onun tırnağımla alırım be gırtlığını..

dediği, bu söylemlerin hakaret kapsamına girip girmediği yahut eleştiri sınırında kalıp kalmadığına ilişkin değerlendirmenin yapılabilmesi için dosyanın bilirkişiye tevdiine karar verilmesi üzerine bilirkişi olayı;

Fiil, mağdurun şeref ve saygınlığına tecavüz teşkil etmelidir. Hakaret suçu kasten işlenebilen suçlardandır. Failin belli bir saikle hareket etmesi şart değildir, yaptığı hareketin, mağdurun onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olduğunu bilmesi ve bunu istemesi yeterlidir. Somut olayda, hakaret suçu yönünden önem arz ettiğini düşündüğümüz düşüncüyü açıklama hürriyeti ve eleştiri hakkı üzerinde de kısaca durmak gerekir. Düşüncenin açıklanması hürriyeti, kişiye beğenmediği uygulamaları tenkit etme, düşüncelerine uygun şekilde davranabilme ve doğru olduğuna inandığı fikirlerini başkalarına kabul ettirme imkânlarını vermektedir. Düşünce hürriyeti, temel insan haklarından biri olup gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemelerde güvence altına alınmış ve bu özgürlüğün sınırlanma şartları da yine bu düzenlemelerde belirtilmiştir. Eleştiri hakkı da kaynağını düşünce hürriyetinden alır. Eleştiride çeşitli olaylar açıklanmakla yetinilmemekte, hadiseler ve bunlar içinde adı geçen kimselerin tutum ve davranışları hakkında değerlendirmeler yapılmaktadır²⁵⁰. Nitekim,

²⁴⁹ Elif Gül Yılmazlar, **Hakaret Suçu Bağlamında Eleştiri Hakkı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2015, s. 63.

²⁵⁰ “Açıklanan düşünce ve kanaatler eleştiri niteliğinde olunca, onun bir övgü olmaması, sert ve haşin olması doğal bir sonuçtur. AİHM kararları da dikkate alındığında bir eleştirmenin kendi görüşleri doğrultusunda, belirli olayları değerlendirmesi ve bunu yaparken de sert ifadeler kullanması, çeşitli icraatları tasvip etmediğini belirtmesi meşru bir davranıştır. Eleştiri, özellikle kamuoyunda ilgi çeken, tepki toplayan olaylar, bireyler üzerinde öfke, üzüntü, kaygı, yaratan, hadiselerle ilgili olan kimselere yönelik olduğunda, ifade edilen sözlerin eleştiri sınırlarını zorlaması, içeriğinin, sert, acımasız, incitici, ağır olması da doğaldır. Hiç şüphesiz ki, özellikle bu tip durumlarda bireylerin verdikleri tepkiler, ifade edilen ağır sözler, düşüncüyü açıklama hürriyeti ve eleştiri hakkı kapsamında, demokratik toplumun vazgeçilmez bir koşulu olarak kabul edilmeli ve değerlendirilmelidir. Tabidir ki, demokratik toplumda olağan karşılanması gereken bu türden ifadelerin, eleştiri hakkı kapsamında hukuka uygun sayılması gerektiği açıktır. Eleştiri hakkı da kaynağını düşünce hürriyetinden alır. Eleştiride çeşitli olaylar açıklanmakla yetinilmemekte,

olayın gerçekleşme biçimi, meydana gelen ölüm hadisesi ve ölen kişinin 7-8 yaşlarında bir çocuk olması nazara alındığında, hadisenin teşkil ettiği vahamet itibarıyla, toplumda ve özellikle çocuk annesi olan bireyler nezdinde daha büyük bir öfke yaratmasının olağan ve anlaşılır olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Program sunucusu S.S.'in, yayın sırasında kullandığı anlaşılan "hem kel hem fodul" deyiminin Türk Dil Kurumu sözlüğünde "yetenekli olmadığı hâlde üstünlük taslayanlar için kullanılan bir söz" olarak ifade edildiği, bahse konu sözlerin, onur, şeref ve haysiyeti incitici nitelikte olmadığı, "cehennemin dibine gitseydin.." (ve devamındaki) ifadelerin ise, olayın vahameti çerçevesinde ağır eleştiri, tenkit olarak nitelendirildiği, basın-yayın organlarında defalarca haber konusu yapılmış, kamuoyunun ilgisini ve tepkisini çekmiş, suç teşkil eden ve bir çocuğun ölümüyle sonuçlanan hadisenin, televizyon programında ele alınarak tartışılmasının ve bu çerçevede ehliyetsiz araba kullanırken bir çocuğun ölümüne sebebiyet verdiği anlaşılan müşteki hakkında kullanılan ifadelerin acıtıcı, incitici ve sert olmasının, demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları olan ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkı kapsamında kabul edilebilir olduğu ve eylemin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, bu itibarla mezkur ifadelerin eleştiri hakkı kapsamında hukuka uygun olduğu (TCK m.26/1), hakaret suçunun unsurlarının gerçekleşmediği²⁵¹ şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu şekilde değerlendirilen kararlar da olduğu gibi, çoğunlukla cumhurbaşkanına hakaret davalarında; eleştiri sınırını aşan ifadelerin düşünce özgürlüğü kapsamına alınamayacağından dolayı suç oluşturduğuna²⁵² karar verilmiştir. Bir başka Yargıtay kararında ise, yine hakaret unsuru barındıran ifadelerin ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceğine ilişkin hüküm kurulmuştur²⁵³.

hadiseler ve bunlar içinde adı geçen kimselerin tutum ve davranışları hakkında değerlendirmeler yapılmaktadır. Açıklanan düşünce ve kanaatler eleştiri niteliğinde olunca, onun bir övgü olmaması, sert ve haşın olması doğal bir sonuçtur. AİHM kararları da dikkate alındığında bir eleştirinin kendi görüşleri doğrultusunda, belirli olayları değerlendirmesi ve bunu yaparken de, sert ifadeler kullanması, çeşitli icraatları tasvip etmediğini belirtmesi meşru bir davranıştır. Eleştiri, özellikle kamuoyunda ilgi çeken, tepki toplayan olaylar, bireyler üzerinde öfke, üzüntü, kaygı, yaratan, hadiselerle konu olan kimselere yönelik olduğunda, ifade edilen sözlerin eleştiri sınırlarını zorlaması, içeriğinin, sert, acımasız, incitici, ağır olması da doğaldır. Hiç şüphesiz ki, özellikle bu tip durumlarda bireylerin verdikleri tepkiler, ifade edilen ağır sözler, düşünceyi açıklama hürriyeti ve eleştiri hakkı kapsamında, demokratik toplumun vazgeçilmez bir koşulu olarak kabul edilmeli ve değerlendirilmelidir. Tabidir ki, demokratik toplumda olağan karşılama gereken bu türden ifadelerin, eleştiri hakkı kapsamında hukuka uygun sayılması gerektiği açıktır."

²⁵¹ Ahmet Caner Yenidünya, **Hakaret, Haber Verme, Eleştiri Hakkı**, <https://caneryenidunya.com/hakaret-haber-verme-elestiri-hakki/>, (12.01.2022).

²⁵² "Sanığın facebook hesabından suça konu hakaret niteliğindeki paylaşımlarda bulunduğu ve bu şekilde gerçekleşen eylemlerinin, düşünceyi açıklama, yayma hürriyeti ve eleştiri sınırlarını aştığı, şeref ve itibarı ihlal edici nitelikte olduğunun anlaşılması karşısında; bu ifadelerin düşünce özgürlüğü bağlamında hukuki koruma görmesinin mümkün olmadığı ve sanığın eyleminin Cumhurbaşkanına hakaret suçunu oluşturduğu", İstanbul B.A.M. 2. C.D. 2017/93 E., 2017/156 K., 09.02.2017., www.kazanci.com.tr, (25.04.2022).

²⁵³ "Sanığın İnternet Sitesinde "...Tüm Trollere Tam Saplama Yetkisi Var Şu An Aq Kuduzunun" "...Ortadoğunun Hatta Dünyanın Baş Belası Hepsı Yok Olsun" "...Yancı ..." "Bebek Katili ... Terör Örgütü" "Bu Oçun Skk Politikaları Yüzünden Yakınlarından Birine Bişey Olsa Cinnet Geçirip Alsan Silahı Vurmaya Çalışsan Koruma Ordusundan Ulaşamazsın" şeklindeki paylaşımlarının Eleştiri Sınırlarını Aşarak Açıkça Cumhurbaşkanının Şeref ve Saygınlığına Saldırı Mahiyetinde Olması

Eleştiri kavramını Yargıtay kararları ışığında da irdelemek gerekecektir. Buna göre örneğin; Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 2017/978 E. 2018/422 K. sayılı kararında “savcıya karşı söylenen kim oluyorsun ifadesinin hakaret suçu oluşturmayacağı, bu ifadenin nezaket dışı, kaba, rahatsız edici ve ağır eleştiri niteliğinde olduğu, ...” hükme bağlanmıştır²⁵⁴.

Eleştiri kavramı, konunun anlaşılmasını sağlamak, toplumu yönlendirmek ve bir sonuç çıkarmak olarak adlandırılmıyken, genel anlamda kusur bulmak ve beğenmemek biçiminde algılanmaktadır²⁵⁵.

VII. ELEŞTİRİ HAKKININ KAPSAMI VE SINIRLARI

Bir kişi düşüncesini açıklarken eleştirisi doğru ve haklı da olsa adi, kötü, küçük düşürücü sözler ile bunu ifade ederse, eleştirisinin sınırlarını aşmış demektir²⁵⁶. Yargıtay istikrarlı kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin kriterlerini benimsemiştir. Örneğin, Hukuk Genel Kurulu bir kararında²⁵⁷, Yargıtay’ın, dava konusu olan basın açıklamasında yer alan “ahlak dışı saldırılar yapan, gaflet ve ihanet içinde olan, çukurda siyaset yapan” ifadelerinin eleştiri kapsamında değerlendirilemeyeceğinin ve söz konusu ifadelerin hukuka uygun olmadığı yönünde davacı lehine bir tazminata hükmettiği kararının aksine, AİHS ve iç hukuk kuralları çerçevesinde basın açıklamasını bir bütün olarak ele alarak, bu ifadelerin sert eleştiri niteliğinde olduğunu ve siyasilerin ise bu tarz eleştirilere katlanması gerektiğini ve bu nedenle de davaya konu tazminat isteminin reddi gerektiğine ilişkin hüküm kurmuştur. AİHM kararlarında da sade vatandaş ile siyasetçi ayrımı yaparak siyasi kişilerin

Nedeniyle İfade Hürriyeti Kapsamında Değerlendirilemeyeceği”, Y.16.C.D., 2020/1876 E., 2020/3519 K., 03.07.2020, www.kazanci.com.tr, (22.03.2022).

²⁵⁴ “..... Onur, Şeref ve Saygınlığını Rencide Edebilecek Nitelikte Somut Bir Fiil veya Olgu İsnadı İçermediği- Sövme Fiilini de Oluşturmaması Nedeniyle Hakaret Suçunun Kanuni Unsurlarının Gerçekleşmediği - Sanığın Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı Hakaret Suçundan Beraati Gerektiği...” Y.C.G.K., 2017/978 E., 2018/422 K., 11.10.2018, <https://legalbank.net/arama>, (17.01.2022).

²⁵⁵ Suat Çalışkan, **Eleştiri Hakkı Bağlamında Haber Verme Hakkının Sınırları**, <https://bit.ly/3OBoeOE>, (17.01.2022).

²⁵⁶ Seher Kırbac Caniklioğlu, “İfade Özgürlüğü Nedir? Eleştiri Hakkı ile İlişkisi Nasıl Kurulur?”, <https://bit.ly/3EO9zuN>, (22.02.2022).

²⁵⁷ H.G.K., 2013/4-205 E., 2014/56 K., 05.02.2014, www.kazanci.com.tr, (13.01.2022).

eleştirilere sade vatandaşlara nazaran fazla katlanmalarının gerekliliğini vurgulamıştır.²⁵⁸

İfade, teknolojik gelişmelerin getirdiği imkanlarla birlikte basın ve benzer organizasyonlar sayesinde birden çok kişiye ulaşmasının mümkün oluşuyla “hakkın” hem içeriğinin korunması hem de sınırlarının çizilmesi zorunluluğunu artırmıştır.²⁵⁹

AIHM’e göre düşünceleri ifade ederken yazı, söz, karikatür ya da sanat benzeri araçlar kullanabileceğimiz gibi gazete, internet, radyo, TV ya da dergi gibi yayın organları da kullanabiliriz. Bu nedenle Mahkeme’ye göre, düşüncelerin dışa vurum biçiminde yıkıcılık, kırıncılık, karşıtlık ya da rahatsız edici bir içerik olsa da bu düşünceler bir sınırlamaya tabii tutulmamalıdır. İfadelerin yalnızca içeriğine değil aynı zamanda söyleniş şekline, yerine ve zamanına bakılarak da değerlendirilmesi gerektiğini belirtilmiştir.²⁶⁰

Sonuç olarak bir ifade, sınırlandırılması ve değerlendirilmesi ölçütünde, tüm yönleriyle ele alınmalı, TCK’ya göre de suç olan halkı kin ve düşmanlığa sevk etme suçunu oluşturan ifadeler haricinde yalnızca düşmanca sarf edilen ifadeler ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeli ve hukuka aykırı olarak ele alınmamalıdır.

Mahkeme, ulusal makamların ifade özgürlüklerini derhal sınırlamak yerine, çözüme yönelik başka olanakların kullanılmasını tavsiye etmektedir. Hatta Mahkeme, bir kitabın yazarının kitabın içindeki ifadelerden dolayı mahkum edilmesini müteakip aynı kitabın başka bir yazarla satışa konulmasından sonra düşüncenin açıklanışının yine aynı mahkeme tarafından çok zaman geçmeden farklı şekilde değerlendirilmesini ve bu ikili çelişkiyi, ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasındaki isabetsiz ve orantısız olarak tanımlamıştır.²⁶¹

A. Eleştiri Hakkı ve Haber Verme Hakkının Ceza Hukukundaki Yeri

Eleştiri, herhangi bir eser, kişi, konu veya olayı enine boyuna ve derinlemesine bir şekilde her yönüyle inceleyerek bazı kriterlere göre ölçme ve değerlendirme ile

²⁵⁸ Özge Arık, “Eleştiri Hakkı ve Sınırları”, **Konya Barosu Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, Ocak 2019, ss. 75-100, s. 85, 86, (<https://www.jurix.com.tr/article/21354>, 22.02.2022).

²⁵⁹ Murat Tümay, “Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı: 32, 2015, s. 355.

²⁶⁰ Arık, s. 87.

²⁶¹ Bozkurt ve Dost, s. 69.

doğru ve yanlış yönlerini sergileme amacıyla ortaya çıkaran düşünceler olarak tanımlanabilir. Genel olarak beğenmemek ya da kusur bulmak şeklinde kabul görmekte ise de eleştirinin bir amacı da konuyu anlaşılır kılarak sonuç çıkarmak ve toplumu yönlendirmektir²⁶².

Eleştiri hakkı haber verme hakkının doğal bir uzantısı olarak karşımıza çıkar ve bir olayın kamuoyuna aktarılırken hukuka uygunluğu ile bu olayın gerçek olmasının yanı sıra, kişilerin tutum, davranış ve uygulamalarına yönelik değer yargısını da içermesi gerekmektedir²⁶³.

Değer yargısı denilen kavram, bir şeyin önemi, özü, nitelik ve niceliğini saptamaya yönelik bir yargı olarak tanımlanır, bir değerlendirme getiren yargıdır²⁶⁴. Felsefi bir terim olarak ise; bir değerlendirmeyi içeren, varlıkla değil değerle ilgili yargıdır. Sonuç olarak bir olayın ya da olgunun haber verme şeklinde eleştirel bir bakış açısıyla aktarılması esnasında bahse konu durumu yargılayan şekilde konunun değeri şekliyle aktarılmasıdır. Bunu yaparken ise eleştiri hakkının kullanımından doğan sonuçta, kişiler haber verme hakkı çerçevesinde bu eylemi hukuka uygun şekilde yapmalı ve ifadelerin kişilere yüklenen sıfatlarda onur, şeref ve haysiyet duygularını zedelememesi, durumun kişilere hakaret ölçüsüne ulaşmaması gerekmektedir.

Haber verme hakkı, ifade hürriyetinin bir uzantısı olarak basın özgürlüğü kapsamında hukuki alanda birtakım sonuçlar doğurması olarak tanımlanmaktadır. Mesela, basın mensubu kişilerin bu haber verme haklarını kullanırken, bu durumu hukuka uygun şekilde kullanmaları ve bu haberi verirken de herhangi bir suçun oluşumuna sebebiyet vermemeleri gerekmektedir. Doğal olarak bu hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni olarak özel nitelikli bir görüntüdür²⁶⁵.

Haber verme hakkı hem ifade özgürlüğünün hem de basın özgürlüğünün bir görünümü olduğundan dolayı, bu haklar çerçevesinde gerçekleştirilen eylemlerin, ulusal ve uluslararası hukukta düzenlenen basın ve ifade özgürlüklerinin korunmasına ilişkin yapılan düzenlemelerine ve bu düzenlemelerden yararlanmalarına olanak

²⁶² “Savcı olmuşsun ama adam olamamışsın’ sözünü sarf etmesi üzerine sanık ...’in de infaz bürosunda kapı açıken muhatabının Cumhuriyet savcısı olduğunu bilerek ve orada bulunan görevliler yanında vatandaşın da duyabileceği şekilde ‘...sen kim oluyorsun da böyle davranıyorsun’ diye yüksek sesle konuşması olayında sanığın kastı katılanın mesleki onur ve saygınlığını rencide etmektir.”, Y.C.G.K, 2017/978 E., 2018/422 K., 11.10.2018., <https://bit.ly/3Lss6PO>, (25.04.2022).

²⁶³ Sınar, s. 89.

²⁶⁴ Kelimeler Gen, **Değer Yargısı**, <https://bit.ly/3945CGD>, (05.03.2022).

²⁶⁵ Cebre, s. 287.

tanınmaktadır. Bu tarzda gerçekleştirilen eylemlerde basın hürriyetinin korunması kapsamından yararlanılabilmesi için yine bu eylemlerin yasal mevzuat ve yargı kararları ışığında değerlendirilmeleri gerekmektedir. Örneğin, TCK m.26’da düzenlenen “*hakkını kullanan kimseye ceza verilmez*” ilkesi nedeniyle doğal olarak bir hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebini de beraberinde getirir. İşte bahsettiğimiz gibi, bu tarz yasal mevzuatta düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri yalnızca TCK Genel Hükümler’deki gibi düzenleniş şekilleriyle özel bir görünüm olarak ortaya çıkmakta, dolayısıyla bu düzenlemeleri yalnızca bu şekilde sınırlamakla yetinemeyeceğimiz gibi, bu noktada da yargı kararlarıyla geniş çerçevede konuyu ele almak gerekecektir²⁶⁶.

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Çerçevesinde Eleştiri Amacıyla Yapılan Düşünce Açıklamalarının ve Kişilik Haklarına Müdahalenin Sınırları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre, kişilerin gelişimleri ve demokratik hukuk devletlerinin ilerleyebilmeleri için ifade özgürlüğü korunması gereken temel hak ve özgürlüklerin başında gelir. Hal böyle olsa da yine AIHS ve Mahkeme içtihatlarında bu özgürlüğün de sınırsız olmadığı ve sınırlandırılabilirlik koşullarının olduğu görülmektedir. Yine de bu sınırlamalar sıkı denetimlere tabiidir ve her temel hak ve özgürlükte olduğu gibi, bu sınırlamaların keyfiyetinin önüne geçilmeye çalışılarak bazı ilkeler ortaya çıkmıştır²⁶⁷.

Önceki konularda ele aldığımız gibi bu konuda da basın hürriyetinin ifade özgürlüğünün doğal bir uzantısı olduğunu ve bu özgürlük kapsamındaki sınırlamaların da yine ifade özgürlüğü baz alınarak yapıldığını göreceğiz. Yine eleştiri hakkının ifade özgürlüğü çerçevesinde ele alındığını ve doğal olarak iç içe giren bu iki kavramın içtihatlarla ve uygulamaya nasıl yansıdığını örneklemeye çalışacağız. Bu konu çerçevesinde yargı kararları ve AİHM içtihatlarının bu özgürlüğü ne derece kısıtlayabildiği ve hangi ölçütleri baz aldığını irdedeleyeceğiz.

²⁶⁶ Cebre, s. 288.

²⁶⁷ Özbey, s. 41.

Eleştiriyi herhangi bir konuda olumlu olmayan değer yargısı bildirmek olarak tanımlayabiliyoruz demiştik. Haber verme hakkının bir uzantısı olarak demokratik toplumlarda bu amaçla düşünceyi açıklama hürriyeti çerçevesinde kullanılır ve ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır. Haber verme ve eleştiri haklarının hukuka uygunluktan faydalanabilmeleri, olayın gerçek ve güncel olması, kamu yararı bulunması, eleştiri ile işlenen suç arasında bağlantı bulunması gerekmektedir²⁶⁸.

Meşru amaç kavramı, başka kişilerin haklarını ve itibarlarını koruma amacıyla ifade özgürlüğünün ulusal makamlar nezdinde sınırlandırılmasını ifade eder. Bu amaca, genel itibarıyla kamu görevlileri, siyasetçiler gibi halka mal olan kişilerin eleştirilere karşı korunması amacıyla başvurulur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, basın hürriyeti şeklinde görünen ifade özgürlüğüne verilmiş olan yüksek seviye koruyan bir içtihat sunmuştur. Mahkeme, kullanılan dili, sert ve acımasız eleştiri ile renkli ifadeler ve tartışma konularına dikkat çekme avantajı dolayısıyla kabul eder²⁶⁹.

Kamuya mal olmuş kişilerin kişilik haklarına yapılan el atmalar, diğer kişilerden farklı biçimde ele alınır. Örneğin, basın yoluyla kamuya mal olmuş kişinin kişilik haklarına yapılan saldırı söylemi, o kişinin sadece kamuya mal olmuş olmasından dolayı ve bu noktada yine kamunun bilgi ve haber alma konusunda üstün yararı olması sebebiyle bu müdahalenin hukuka uygun şekilde kabul edilmesini sağlayabilir. Kamuya mal olmuş kişi tanımından, ifa ettikleri görev ve faaliyetler nedeniyle halkın ilgisini mütemediyen üzerlerinde toplayan, hakkında bilgi edinmek istenen kişileri anlayabiliriz. Kişinin elbette ki kamuya mal olma durumu, o kişinin iradesi ve isteği nedeniyle ortaya çıkabileceği gibi tamamen bu durumlardan bağımsız şekilde de ortaya çıkabilir. Yer ve zaman bakımındansa objektif olmayıp, olayın cereyan ettiği yer ve zamanda o kişinin nitelik bakımından bu özelliğe sahip olup olmadığı ile ilgili olan sübjektif bir kavramdır²⁷⁰.

Her gerçek ve tüzel kişinin kişilik hakkına sahip olduğu gibi bu hakka yapılan bir müdahalenin yahut saldırının hukuka aykırı bir eylem olarak değerlendirip

²⁶⁸ Gökhan Taneri, “Sosyal Medyada Paylaşım Sorumluluğu” **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 24, 2016, (Sosyal Medya), ss. 433-460, ss. 443, 444.

²⁶⁹ Coe Avrupa Konseyi, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması Uygulamacılar İçin El Kitabı, s. 71.

²⁷⁰ Müjde, Kurt, “Kamuya Mal Olmuş Kişi Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 66, Sayı: 3, 2017, ss. 581-604, s. 581.

değerlendirilmemesi önemlidir. Bu noktada eylemin sonucunun kişiye manevi tazminat ödemeye mahkûm edileceği kararı da kişinin toplum nezdindeki sosyal statüsünden ileri gelmektedir. Yine bu durum hem Yargıtay kararlarında olsun hem de doktrinde olsun, kişilerin kamuya mal olmuş veya olmamış şeklindeki ayrıma tabi tutulmalarına ve böylelikle kamuya mal olmuş kişilerin kişilik haklarının koruma alanlarının diğer anonim yahut özel olarak nitelendirilen kamuya mal olmamış kişilere nazaran daha dar olarak değerlendirilmelerine neden olmaktadır²⁷¹. Doktrinde ve mahkeme kararlarında kişilik hakkının tanımı çeşitli şekillerde yapılmaktaysa da; en özet şekliyle şu şekilde tanımlanabilir: gerçek kişiler için doğum ile başlayarak ölüm ile son bulan, tüzel kişiler açısından ise hak ehliyeti kazanımları anında başlayarak bu hak ehliyetinin sona ermesine kadar geçen zaman diliminde kişilere ayrılmaz şekilde bağlı bulunan ve sahip olduğu hakları hukuken korunan değerlerin bütünüdür²⁷².

Sosyal medyada haber niteliği taşıyan veya taşımayan paylaşımlar, hukuki ve cezai sorumluluk oluştururken eleştiri, haber verme ve ifade hürriyeti haklarıyla birlikte değerlendirmek gerekecektir. Fail suç işleme kastıyla hareket etmese dahi kişisel yorumlarla eleştiri sınırını aşabilirken çoğu zaman ağır eleştiri niteliğinde değerlendirilen içerikler hukuki olarak sorumluluktan kurtarmamakta ve paylaşılan aleyhine sonuç doğurmaktadır²⁷³.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, kişilik hakkının değerlendirilmesi bakımından kişiler üç grup halinde sınıflandırılmıştır. Bu tasnife göre kişiler; siyasetçiler, siyasetçiler dışındaki kamuya mal olmuş kişiler ile sıradan kişiler olarak ayrılır. Bu ayrım göz önüne alındığında, kişilik hakkının korumasından yararlandırılan en dar grup siyasetçilerken en geniş korumadan yararlananlar ise sıradan kişilerdir²⁷⁴. AİHM Monako prensesi Caroline'in izinsiz çekilen fotoğraflarının basında yer alması üzerine, kişilik haklarının ihlal edildiğine dair başvuruya ilişkin verilen kararda (24.06.2004), kamuya mutlak olarak mal olmuş kişilerin haklarının sınırlı şekilde korunduğunu belirtmiştir. Yalnızca resmi bir görev gerçekleştiren siyasetçiler mevzu bahis olduğunda bu tanımın anlaşılabilceği ifade edilmiştir. Mahkeme aynı zamanda,

²⁷¹ Gamze, Cumalı, **Kamuya Mal Olmuş Kişilerin Kişilik Hakkı**, s. 1, <https://bit.ly/3jGh90P>, (06.03.2022).

²⁷² Ahmet Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 1982, s. 4.

²⁷³ Taneri, (Sosyal Medya), s. 455.

²⁷⁴ AİHM'nin Gourgenidze-Gürcistan Davası 17.10.2006 tarihli kararı (Başvuru No. 71678/01) § 59.

hukuk devletinde kişinin ne zamana ve nerede üçüncü bir kişi tarafından müdahaleye maruz kalabileceği bir alanda olduğunun bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. Kamuya mutlak ve nispi olarak mal olmuş kişi ayrımının açık ve net bir şekilde belirlenmesi gerektiğini kararlaştırmıştır. Bahsi geçen konuda Mahkeme, Alman mahkemelerinin prensesi kamuya mutlak olarak mal olmuş kişi olarak değerlendirmesinin yanı sıra, yalnızca bu sınıflandırmaya tabi olmanın kişinin özel hayatına müdahale edilmesini haklı kılmadığını belirtmiştir. Mahkeme aslında bu kararın detayında şunu belirtmiştir: prenses yalnızca kraliyet ailesine mensup olduğundan dolayı resmi bir görev ifa eden siyasetçiler gibi kamuya mutlak olarak mal olmuş kişi tanımına girmemekte anonim, özel ve sıradan bir birey olarak tasnif edilmektedir. Bu noktada Mahkeme, kamuya mutlak mal olmuş kavramını resmi görev yapan kişilerle sınırlı tutarak, kavrama dar bir anlam yüklemiştir²⁷⁵. Tabii bunların yanında Mahkeme bir başka kararında da siyasetçilerin kendileri hakkında yapılan eleştirilere sıradan vatandaşlardan daha fazla hoş görü göstermeleri gerektiğini, bu durumun yine diğer kamuya mal olmuş kişiler bakımından da geçerli olduğunu belirterek yine siyasetçileri “eylemleriyle veya bulundukları mevki ile kamu arenasına dâhil olan kişiler” olarak geniş anlamda ele almıştır²⁷⁶.

Tüm bu anlatılanlar ele alındığında anlaşılmaktadır ki; AİHM, kamuya mutlak ve nispi olarak mal olmuş kişiler kavramını ele alırken dar ve geniş anlamda yorumlayarak değerlendirmelerini yapmıştır. Aynı zamanda, resmi bir görev ifa eden siyasetçiler, siyasetçiler dışındaki kamuya mal olmuş kişiler ile sıradan kişileri de değerlendirerek şöyle bir sonuca varmıştır: kraliyet ailesine mensup olmak gibi bir ünden öte gelen bilinirlik ile resmi bir görev ifa eden siyasetçi kavramı aynı değerlendirilmemelidir ve siyasetçiler diğer sıradan sayılabilecek kişilerden daha fazla kişilik haklarına yapılan müdahaleye hoş görü göstermek durumundadırlar.

Bu şekilde kamu görevlilerine eleştirel yaklaşımlar yalnızca etkili bir eleştiri olduğu için kişilerin itibarlarını zedeleme durumu mevcut diyerek Anayasa ile koruma altına alınan düşünce ve ifade özgürlüğünden mahrum bırakılamaz²⁷⁷.

²⁷⁵ Kurt, s. 588,589.

²⁷⁶ Aynı şekilde; Kurt, s. 589,590, (AİHM’nin Kydonis-Yunanistan Davası 2.4.2009 tarihli kararı (Başvuru No. 24444/07) § 31.)

²⁷⁷ Öykü Didem Aydın, **Üç Demokraside Düşünce Özgürlüğü ve Ceza Hukuku 1 – ABD**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 162.

Sonuç olarak Mahkemeye göre, kamuya mal olmuş kişiler hem özel hayatlarına yapılan müdahaleleri hem de eleştiri amacıyla yapılan ifadeleri daha yumuşak şekilde göğüslemelidir. Bu sınırlama anonim ve diğer kişiler için daha hassas karşılanır ve Mahkeme ona bağlı başvurularda, anonim yahut resmi bir görev ifa etmeyen siyasetçiler gibi sıradan kişiler bakımından bu müdahalelerin pek de normal karşılanmayacağını düşünmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA BAĞLAMINDA DEĞİŞEN İFADE KÜLTÜRÜNÜN HAKARET SUÇUNA ETKİSİ VE BUNUNLA İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN BAZI HUKUKİ SORUNLAR

I. SOSYAL MEDYA DÜZLEMİNDE İFADE KÜLTÜRÜNÜN DEĞİŞİMİ VE BİLGİYE ULAŞIM

Modern toplum siyasal, ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel biçimde değişip gelişerek şekillenmekte, iletişim de bu şekilde şekil değiştirmektedir. İletişim dijitalleşerek internet ve sosyal medya ile burada da varlığını devam ettirmeye çalışmaktadır. İşte iletişimin dijitalleşme süreciyle ortaya çıkan sosyal medya şimdilerde hayatımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur²⁷⁸.

İnsan şerefi ve haysiyeti, TCK tarafından olduğu gibi global düzende de korunmaktadır. Gelişen ve değişen teknolojik ilerlemeler ile sosyal medya diye adlandırılan platform çerçevesinde, internete ulaşılabilen her kesimden kişi bir araya gelerek bir dünya oluşturmuştur. Bu kişiler sosyal medyada gizli isim ve hesaplar ile her konuda ve her olaya rahatça ulaşabilmekte ve yorum yapabilmektedirler. İşte bu durum hakaret suçunun sosyal medya düzleminde oluşumuna sebebiyet vermekte ve bu platform aracılığıyla işlenebilmesine olanak tanımaktadır. Elbette bu durum bahsettiğimiz gibi suç işleyen kimselerin rahatça bulunamamasına ve kendilerini kolayca gizleyebilmelerini sağlamaktadır²⁷⁹. Bu durum hakaret suçunu incelerken sosyal medyada oluşan suçların kanun kapsamında nasıl değerlendirildiğini, delil toplanması durumlarını, alenilik, doğrudan paylaşım, yalnızca içerik beğenisi yahut paylaşılması gibi aksiyonların ne tür sonuçlar doğuracağını inceleme gereksinimi oluşturmuştur²⁸⁰.

²⁷⁸ Gül Dilek Türk ve Şebnem Özdemir, **Sosyal Medya Sosyolojisi**, Remzi Kitabevi, Aralık 2020, s. 111.

²⁷⁹ Canberk Yıldırım, “Sosyal Medya Üzerinden Bireysel Hakaret Suçu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 94, Sayı: 5, Eylül 2020, ss. 191-208, s. 203.

²⁸⁰ Fırat Acay, “Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar”, **Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 1, Haziran 2021, ss. 71-140, s. 71, 72, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1443988>, (24.03.2022).

Sosyal medya düzleminde, kişiler fikirlerini dışı vurarak yazıya döktükleri içindir ki en çok karşılaşılan suç türlerinden biri hakarettir. Aslında hakaretin yanı sıra, yapılan paylaşımın niteliği ve içeriğine göre değişse de -video, fotoğraf- tehdit, şantaj gibi suçlar da oluşabilmektedir. Ancak biz çalışmamızın konusu olan hakaret sunucu başlıca ve ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz için, bu suç tanımına yer veriyoruz. Ancak yine de hakaret suçunun en sık karşılaşılan suç türü olması da yadsınamaz bir gerçektir.

Geçmişten günümüze gelişen ve değişen bilgi teknolojileri internet çağında bir çığır açmıştır. Dolayısıyla insanlar artık internet üzerinden karşılarındaki kişilerle gizli bilgilerini, adlarını, yaşlarını ve daha bir sürü kişisel verilerini paylaşmaya başlamışlardır. Bu durum da insanların birbirleri hakkındaki her şeyi gündelik gerçek hayattan daha çabuk öğrenmelerine, hatta tanışmaların bile daha hızlı şekilde gerçekleşmesine vesile olmuştur. Teknolojinin birçok iyi yönü olmasına karşın zararlı ve can sıkıcı yönleri de vardır. Milyonlarca kişi tarafından anlık olarak paylaşılabilen haberler, görüntüler, bilgi ve belgeler sayesinde, dünyanın bir ucunda olan bir olayı öbür ucundaki kişiyle aynı anda izleyebilir hale geldik. Bu iletişim, erişime hazır bilginin kolay ulaşılabilirliği ve yayılabilirliği sayesinde gelişmiştir.

Genel itibariyle gönderi diye adlandırdığımız ileti (paylaşım) kavramı, sosyal medya profillerinin kişisel duygu ve düşüncelerini paylaştığı, konular hakkındaki bilgi, fikir ve ifadelerini yazılı olarak yahut görsel ya da işitsel sunularla paylaşmalarını ifade eder. Bu nedenle sosyal mecralarda paylaşım dediğimizde bu ifadeden gönderi kelimesini anlayabiliyoruz. Kastedilen bu kavram daha çok sosyal mecralarda ifade edilirken kullanılır. Kullanıcılar bu sayede içeriklerini özel yazılarla kısıtlı kişilerle değil daha geniş kitlelerle paylaşırlar. Bahsi geçen gönderi kavramı farklı sosyal mecralarda farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Facebook'ta ve Instagram'da gönderi paylaşmak olarak adlandırılan ifade, Twitter'da cıvıldamak anlamına gelen tweet adıyla ifade edilmektedir²⁸¹. Z kuşağı günümüzde gerçek hayattaki sosyallikten çok sosyal medyada aktif olmaktadır. Z kuşağının kendine güveni, yaşamı algılayışı modern çağda kendini göstermektedir. Genç nesil resmi olmayan konuşma biçimine alışmış durumdadır. Nezaket kuralları herkes için aynı olmasa da asgari müşterekte birleşen kurallardır. Bu durum bizlere Z kuşağının

²⁸¹ Sinan Sami Akkurt, **Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, Ekim, 2020, s. 116, 117.

nezaketten daha uzak ifadelerini değerlendirirken bunu da göze almamız gerektiğini göstermektedir. Bu tarz ifadeler, sosyal mecralarda rahatça dile getirilen ifadelerdendir. Çalışma hayatının içerisinde olan ve e-mail yazı dilini gayet yerinde kullanan biriyle ergenlik çağındaki bir gencin sosyal medyada arkadaşlarıyla olan konuşmalarındaki ifadeleri elbette ki farklılık gösterecektir. İşte bu ifadelerin ne kadarının suç oluşturup oluşturmayacağının irdelenmesi gerekecektir.

Yine bir başka bakış açısıyla şunu söylemek yerinde olacaktır: sosyal medyadan farklı olarak süreli yayınlarda, eser sahibinin belli olmayışı yahut cezai ehliyeti olmaması, Türkiye’de yargılanamaması gibi farklı nedenlerin olduğu durumlarda, bağlı olunan sorumlu müdür, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi bağlı olunan müdürlerin sorumluluğu mevcuttur. Ancak eserin bahsi geçen kişilerin yayınlanmasına karşı çıkmalarına karşın yine de yayınlanması durumunda ilgili eseri yayımlatanın sorumluluğu doğacaktır. Yine bu durumun süresiz yayınlarda olması durumunda sorumluluk basımcıya ait olacaktır²⁸². İşte bu noktada dahi basın hukukunun denetime tabi olmasının yanı sıra sosyal medyanın denetim organı olmayışının sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle dahi sosyal medyada paylaşılan ifadelerde kullanıcılar sıklıkla hataya düşebilmektedirler. Dolayısıyla ifade özgürlüğü bu çerçevede çok detaylı irdelenmelidir. Kişilerin ifadeleri her ne kadar bir denetime tabi olmasa da ifade özgürlüğü otokontrole varmayacak seviyede olmalıdır.

Günlük konuşma dilinde ifadeler çoğu zaman farklı dinamiklerle oluşmakta, bu durum yüz yüze iletişimde veya telefonla kurulan iletişimde kişilerin anlık olarak karşı karşıya olduğu durumlarda nezaket kurallarını gözetererek ve daha dikkatli iletişim kurmalarına sebebiyet vermektedir. Ancak değişen ifade kültürü, kişilerin internet tabanlı sosyal medya platformlarında sosyal kuralları kendilerine göre yorumlamasını hatta bazen yeni kurallar oluşturmasını sağlamaktadır. Durum böyleyken ceza kanunları eski zamanlarda oluşturulup günümüzde halen kullanılmaya devam ettiğinden dolayı mevcut durumlara uygulanırken var olan suç tiplerine ayak uydurulmalı bir yandan da yetmediği durumlarda sosyal medyaya özgü kurallar yaratılmalıdır. Mevcut düzende kıyas yoluyla ve genellikle yargılamada emsal kararlarla konular çözüme kavuşturulmaya çalışılıyorsa da bu durum çoğu zaman yeterli

²⁸² Hasan Serdar Tabanoğlu, Genel Olarak Basın Hukuku, **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları**, ss. 151- 167, s. 158, <https://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIII/125.pdf>, (20.04.2022); Artuk ve diğerleri, (Ceza Özel), s. 486, 487; Centel ve diğerleri, s. 236.

olmamakta ve mağdurlar bakımından kendilerine karşı işlenen cezalar daha belirlenebilir ve net olmalı failer bakımından da suç konusu eylemler yine öngörülebilir şekilde cezalandırılmalıdır.

Çalışmamızın bu bölümünde en çok kullanılan sosyal medya platformlarını, bu mecralarda içerik paylaşımının ne şekilde olduğunu, hakaret suçu gibi en çok işlenen suçların bu gönderilerle ne gibi etkileşimlerle ortaya çıktığını inceleyeceğiz.

A. Facebook’da Sosyal Medya Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

1. Genel Olarak

Sosyal medyanın yaygınlaştığı günümüz dünyasında ünlenen ilk ve en eski mecralardan biri olarak kabul edilen Facebook, halen daha dünyada en fazla kullanıcı sayısına sahip bir platform olarak kabul edilmektedir. 2021 yılında 2,7 milyar aylık aktif kullanıcı sayısı ile dünyada en çok kullanılan sosyal ağ platformu olarak bilinmektedir. Dünya üzerinde toplamda 3,6 milyar sosyal medya kullanıcısı olduğu kabul edildiğinde görülmektedir ki, kullanıcıların çok büyük bir çoğunluğu bu platformu tercih ederek zirvede kalmasını sağlıyor²⁸³.

Öncelikle her platformda olduğu gibi, buraya da kullanıcılar öncelikle kişisel bilgilerini girerek (isim, e-mail, doğum tarihi vs.) kaydolmaktadırlar. Üyelik olarak adlandırılan bu kayıt sisteminde kişilerin gerçek bilgileri olup olmadığı bilinmemekte olduğu gibi aynı zamanda denetlenmemektedir. Çünkü bu bilgileri denetleyen bir mekanizma yahut bir kurum olmadığı için sahte profil olarak adlandırılan ve kişilerin gerçek isimleriyle değil de “nick name” olarak adlandırılan takma isimleriyle kaydoldukları bir platform haline gelmiştir. Bu sosyal ağda da, kullanıcılar diğer sosyal ağlarda olduğu gibi öncelikle birbirleriyle arkadaş olurlar. Bu “arkadaş olarak ekleme” işlevi sayesinde, kişiler kendi paylaştıkları kişisel bilgilerini bağlantılarının da görmesine olanak sağlıyorlar. Kullanıcılar anlık düşüncelerini, beğenileri, fotoğraf ve videolarını kendi hesaplarından paylaşarak internetin sınırsız depolama alanına bir

²⁸³ En Son Haber, **En Çok Kullanıcıya Sahip Sosyal Medya Uygulamaları**, <https://bit.ly/3JZh97b>, (31.03.2022).

nevi iz bırakıyorlar. İşte bu noktada kişilerin birbirlerine karşı hareketleri ve aksiyonları bazı suçları da beraberinde getiriyor. Bu suçların içinde sosyal medyada en çok işlenen suç olarak hakaret suçu karşımıza çıkıyor. Hakaret suçunun ise gerçek hayatta olduğu gibi failinin belirlenmesi bu düzlem de pek de kolay olmuyor. Çünkü hesap sahibinin takma isim kullanarak açtığı hesap üzerinden işlediği suçun failinin kim olduğunun tespit edilememesi yahut tespiti mümkün olmasına karşın adli yargılama sürecinde geçen sürenin uzunluğu da dikkate alındığında internette saklanan IP bilgilerinin tespitinin de mümkün olmaması gibi durumlarla karşılaşılmasına sebebiyet veriyor²⁸⁴.

Kullanıcıların Facebook vb. sosyal platformlarda yayınladığı iletiler birer veri niteliği taşımaktadır²⁸⁵. Sosyal ağlarda bahsettiğimiz şekilde denetim olmamasının verdiği rahatlıkla kullanıcılar, işledikleri suçlarda bir bilinmezliğin arkasına saklanmakta ve failer daha az riskli bir şekilde avantajlı duruma geçmektedirler²⁸⁶. Yargıtay'da karara bağlanan ve içeriğinde Facebook sosyal ağının yer aldığı 2016-2019 seneleri arasında toplamda 987 karar olduğu belirlenmiştir. Bu veriler incelendiğinde Facebook ağı yoluyla işlenen hakaret suçunun, toplamda 215 sayıyla %21,6'lık bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. Hakaret suçunu takip eden alt sıralarda ise cumhurbaşkanına hakaret suçunun 8. Sırada, 40 adet ile %4'ünü oluşturduğu görülmektedir.²⁸⁷. Buradan hareketle yine hakaret suçunun sosyal medyada işlenen suçlarda birinci sırayı aldığını görmekteyiz.

Facebook düzleminde kullanıcıların profillerine bakıldığında, yaşça daha büyük kişilerin bu sosyal medyayı daha fazla kullandığına şahit olmaktayız. Aslında bu noktada TCK'da düzenlenen suç tanımına uyan durumların yaşlıların fail oldukları durumlarda ne şekilde değerlendirileceğini incelemek gerekecektir. Bizce yaşlıları bu durumda iki seçenekte değerlendirmek gerekecektir. Örneğin yaşça büyük kişiler Z kuşağının ifade kültürüne göre çok daha fazla saygılı bir konuşma özelliğine sahiptirler. Bu noktada Facebook kullanıcısı olan yaşça büyük kişilerin sosyal

²⁸⁴ Erdem ve Şentürk, s. 2710,2711.

²⁸⁵ Gürkan Özocak, Sosyal Medyada İşlenen Suç Tipleri ve Suçluların Tespiti, s. 6, <http://ozocak.com/Dosyalar/a104b3.pdf>, (12.06.2021).

²⁸⁶ Murat Cihan ve Sıtkı Yıldız, "Sosyal Medya Aracılığı ile İşlenen Suçlar: Facebook, Twitter ve Instagram Örnekleri", **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, Ocak 2021, ss. 135-150, s. 135.

²⁸⁷ Cihan ve Yıldız, s. 141.

medyada işlenen hakaret suçundan daha az yargılanacaklarını ve ifadelerinin suç tanımına daha az girebileceğini söylemek mümkündür.

Ek olarak araştırmalar neticesinde Z kuşağının X ve Y kuşaklarına göre, imaj oluşturma ölçeklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir²⁸⁸. Z kuşağı gençleri sosyal medyada ilgi çekmek adına aksiyonlarda bulunurlar ve çoğu zaman yaptıkları hareketlerin suç tanımına girip girmediği hususunda önemsemez davranırlar.

İfadelerini oluştururken yaşça büyük kişilerin daha saygılı biçimde ve yüz yüze iletişimdeki gibi yazışma yapacaklarına şaşdırmamak gerekir. Bu nedenle aslında suç yargılamalarında sosyal medyayı kullanan kişilerin profilleri önem taşımaktadır. Kanunlar eski zamanlarda düzenlenmesine karşın günümüzde geçerliliği korumakta olmakla birlikte gelişen teknoloji karşısında yetersiz kalmaktadır. Ancak yaşlıların suç oluşumuna sebebiyet vermeleri durumunda sosyal medyayı bazen bilinçsiz kullanmaları durumu da ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kişilerin hataya düşmeleri ihtimali de suç tasvirinde göz ardı edilmemelidir.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde dünya üzerinde fazlaca yer edinen diğer sosyal ağ örneklerini inceleyeceğiz. Ancak buradan hareketle Facebook örneğinde olduğu gibi görmekteyiz ki, sosyal medya ulaşılabilirliği ve güncelliği ile sosyalleşmeyi sağlayan önemli avantajlarının yanı sıra suç işlemeye zemin hazırlayan ve yaşamı olumsuz etkileyen dezavantajları ile de yaygınlaşmaktadır. Bu bölümde Facebook'un kullanıcılarına sunduğu bazı fonksiyonları incelemeye çalışacağız.

2. Beğenme Fonksiyonu (Like Etmek)

Facebook beğenme düğmesi olarak adlandırılan bu işlev ilk olarak 9 Şubat 2009 tarihinde etkinleştirilmiştir. Bu özellik fotoğraf, video, durum güncellemesi ve bağlantı içeriklerinin yanı sıra 2010 senesinde yorumlarda da var olmuştur²⁸⁹. Bu özellik ilgili butona tıklanma ile bahsi geçen içeriğin ilgili kişi tarafından beğenildiğinin gösterilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca beğenilen içerik değişikliğe uğradığında beğenen kişi bu konuda uyarılmaktadır. Bu özellik elbette ki doğası gereği ilgili içeriğe ilişkin olduğundan o içerik kaldırıldığında beğeniler de

²⁸⁸ Birgül Taşdelen ve Şakira Özkan, "X, Y Ve Z Kuşaklarının Instagram Ve Facebook Aracılığıyla Oluşturdıkları İmaj", *Ata İlet Dergisi*, Cilt: 18, 2019, ss. 57-86, s. 63.

²⁸⁹ Wikipedia, **Facebook Beğenme Butonu**, <https://bit.ly/3xNM0kx>, (31.03.2022).

otomatik olarak kaybolmaktadır. İçeriği oluşturan kullanıcı, içeriği beğenen bütün diğer kullanıcıların isimlerini liste halinde görebilmekte ve içeriği oluşturan kişiye bu konuda bilgi vermektedir. Facebook bir olanak olarak da beğenilen içeriğin beğenen kişilerin arkadaş listesi tarafından da görüntülenmesini sağlamaktadır²⁹⁰. Bu noktada işlenen suçun bir başkası tarafından beğenildiğinde o suçun faili olup olmadığı ve suça iştirak edip etmediği tartışması gündeme gelmektedir. Çalışmamız kapsamında bu durum inceleyeceğimiz paylaş butonu kadar keskin bir şekilde ayrılamamakta ve aslında beğen butonunun tek bir tıkla yapılabilmesinin kolaylığı akla yanlışlıkla da bu işlevin kullanılabileceği durumunu getirmektedir. Bu sorun örneğin bir başkasına hakaret edilen bir içeriğin beğenildiğinde o suça iştirak edilip edilmediği hususunun tartışmasını gerektirmektedir.

Sosyal medyada suç oluşturan paylaşımların diğer kullanıcılar tarafından beğenilmesi TCK m. 215'te düzenlenen suç ve suçluyu övme suçunu oluşturmaktadır. Bu eylem bahsettiğimiz şekilde tek bir tıklama ile kolayca yapılabilirdi içindir ki aslında kullanıcılar çoğu zaman bu eylemlerini gerçekleştirirken yaptıkları fiilin suç teşkil ettiğinin ve aslında suç işlediklerinin farkına bile varmamaktadırlar²⁹¹.

Yargıtay'ın bazı emsal kararlarında hakaret suçunun, içeriği oluşturan değil paylaştan ya da beğenen tarafından da işlenmiş sayılıp sayılmadığına dair kararlar mevcuttur. Bunları örneklemeye çalışacağız. Bahse konu bir kararda²⁹² sanık hakkında suç içeren unsuru paylaşmasından dolayı beraat kararı verilemeyeceğine hükmetmiştir. Bu kararda beğenmenin yanı sıra paylaşılması durumu söz konusu olduğundan Yargıtay, sanığın suçu işlediğine kanaat getirmiştir. Ancak bir başka kararda ise beğenme eyleminin suç oluşturmayaacağına değinmiştir:

...Sanığın, sosyal paylaşım sitesi üzerinden müştekiye hitaben “C. oto yıkama” ve temyize gelmeyen sanık “A.. K..” profilleri adı altında gönderilen hakaret içerikli mesajları beğenmekten ibaret eyleminin, bu mesajların sanık tarafından da internet ortamında paylaşılıp veya başkalarına aktarılmadığı takdirde hakaret suçunun unsurlarını oluşturmayaacağı, kişisel değerlendirme kapsamında kalacağı gözetilmeden ve bu husus araştırılmadan, yetersiz gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi, ... hükmün bozulmasına karar verildi.

²⁹⁰ Erdem ve Şentürk, s.2712.

²⁹¹ Sosyal Medya Yoluyla “Suçu ve Suçluyu Övme Suçu”, <https://bit.ly/3uLYIOE>, (31.03.2022).

²⁹² “.....Sanığın sosyal paylaşım sitesinde kendisine ait olan sayfada katılan hakkındaki yazıyı beğenerek paylaşması ile müsnet suçun kast unsurunun gerçekleştiği gözetilmeden sanık hakkında beraat kararı verilmesi...hükmün bozulmasına karar verildi.”, Y.18.C.D, 2015/7732 E., 2015/7170 K., 12.10.2015., www.kazanci.com.tr, (12.05.2021).

Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, hakaret suçunun paylaşımın beğenilmesi yahut paylaşılması suretiyle oluşamayacağına ilişkin bir başvuru üzerine verdiği karardan²⁹³ anlaşılacağı üzere, kişinin yalnızca ilgili içeriği beğenmesi, bu içeriği oluşturmaması ve içeriğin beğenilmesi ile oluşturulması fiilinin aynı ağırlıkta olmaması sebebiyle kişi hakkında işten çıkarılma kararı verilmesinin kişinin ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Yalnızca beğenme eyleminin sabit olması ve sanık tarafından bu içeriğin internet ortamında paylaşılmadığından bahisle hakaret suçunun unsurlarının oluşmayacağına kanaat getirilmiştir. Buradan hareketle, yalnızca beğenme butonunun tek başına Yargıtay tarafından da suç oluşturduğu veya suça iştirak edildiğinin kabul edilmediğini göstermektedir. Nitekim beğenme butonu açıkladığımız üzere rahatlıkla tek bir tıkla yapılabilen bir eylem olduğundan kişinin mahkumiyetinin ve suçluluğunun kanıtlanmasının, eylemin kişi tarafından gerçekleştirildiği sabit de olsa yanlışlıkla yapılabileceğinin önemi göz önüne alındığında bu denli kolay olmaması gerektiğini işaret etmektedir.

3. Paylaşma Fonksiyonu

Haysiyeti ihlal eden bir içeriğin paylaşılması ceza hukuku açısından ele alınmaktadır. Facebook örneğinde paylaşım butonu ile bir içeriğin paylaşan kişinin kendi profilinde ve Facebook duvarı denilen yerde görünmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Beğenme eyleminde fail aslında bu içeriği yalnızca desteklerken

²⁹³ “Başvurucu, Facebook isimli sosyal paylaşım sitesi üzerinden üçüncü kişiler tarafından yayınlanan bir dizi makalede “Beğen” tuşuna basmış olduğu için işten çıkarılmıştır. İnsanların, sosyal paylaşım sitelerinde yapılan paylaşımların içeriğine ilgi gösterdiklerini ve içeriği onayladıklarını göstermeye yarayan “Beğen” tuşu bu haliyle ifade özgürlüğünün çevrimiçi kullanımının yaygın ve popüler bir biçimidir. Bu bağlamda, başvuru söz konusu sosyal paylaşım sitesinde ihtilaf konusu içeriği oluşturan ve yayınlayan kişi değildir; başvurunun eylemi, içeriğin altındaki “Beğen” tuşuna tıklamakla sınırlıdır. Sosyal paylaşım sitelerinde, paylaşılan içeriklerin altındaki “Beğen” tuşuna tıklamak, bu içerikleri paylaşmak ile aynı kategoride değerlendirilemez, “Beğen” tuşuna basmak yalnızca paylaşılan içeriğe duyulan sempatiyi ifade eder, bu içeriğin yayılmasının amaçlandığı söylenemez. Bununla beraber, söz konusu içeriğin sosyal medyada çok geniş bir kitleye ulaştığı da yetkililer tarafından iddia edilmemiştir. İlgili gönderilerden bazıları yalnızca bir düzine “Beğeni” ve çok az sayıda yorum almıştır. Ayrıca başvurunun çalışmış olduğu pozisyon gereği işyerinde büyük bir tanınmışlığa sahip olamayacağı ve yalnızca sınırlı bir temsil statüsüne sahip olabileceği, Facebook’taki faaliyetlerinin öğrenciler, ebeveynler, öğretmenler ve diğer çalışanlar üzerinde önemli bir etkisinin olmayacağı açıktır. Ek olarak, ulusal makamlar kararlarında başvurunun profilinin ilgili sosyal paylaşım sitesindeki popüleritesi, bağlantıları gibi parametreleri göz önüne alarak öğrenci, ebeveyn, öğretmen ve diğer çalışanların başvurunun Facebook hesabına mı yoksa tartışmalı “beğenilere” mi erişim sağladığının değerlendirmesini yapmamıştır.”, 35786/19 numaralı başvuru ve 15.06.2021 tarihli Melike ve Turkey Kararı.

paylaşma eyleminde ise bu içeriği desteklemekle kalmamakta içeriğin yeniden dile getirilmesine ve başkalarıyla paylaşılmasına olanak sağlamaktadır. Beğenme durumunda failin sosyal ağındaki arkadaşları o içeriğe herhangi bir etki edemezken Facebook adlı sosyal medyanın dünyası gereği içeriğin paylaşılması durumunda, failin arkadaşları bu içeriği tekrar paylaşabilme, beğenme ve yorum yapma gibi imkanlara sahip olmaktadır. Bu durum aslında bu içeriğin yeniden aktarılmasının yanı sıra içerik üzerinde tasarruf etme hakkı sağlamaktadır. Bu nedenle yalnızca beğenme durumu suç failliği oluşturmazken paylaşma durumu suçun özgün biçimde oluşturulmasına sebebiyet vermektedir. Ancak tüm bunların yanında da içeriği ilk paylaşan kişinin ilgili içeriği kaldırdığında onu paylaşan kişinin profilinde de artık görünmeyeceği açıktır. Bu da aslında paylaşım yapan failin egemenlik yetkisinin sınırı olarak yorumlanabilir. Ancak her ne olursa olsun suç konusu olan içeriği oluşturan ve paylaşan kullanıcılar bir noktada suç içeriğine aleniyet kazandırmakta ve bunu yayma eylemini gerçekleştirmektedir²⁹⁴.

Sosyal medya platformlarında yapılan eylemler arasında yer alan Facebook paylaşımları kişileri rencide edici nitelikte olduklarında suç oluşuma sebebiyet verirler. Yaratılan içerik ile örneğin bir başkasına hakaret edilmesiyle beraber bu içeriği paylaşma durumuyla da hakaret edilerek suçun işlenmesi olasıdır. Başkasının yarattığı bir içerikten kural olarak sorumlu tutulamayacak olsalar da kullanıcılar bu içeriği sunuş biçimi olarak içeriğe bağlantı sağlayarak ve içeriğin daha geniş kitlelere yayılmasını amaçlayarak sorumluluğa girmiş olurlar²⁹⁵.

Daha sonra ele alacağımız diğer sosyal medya platformlarında da yine benzer ve farklı özellikleri inceleyeceğiz. Ancak belirtmelidir ki sosyal medyanın iç içe oluşu durumu pek çok fonksiyonun birçok sosyal ağ platformunda benzer şekilde kullanıldığını göstermektedir. Bu durumdan dolayı suçun faili ve suça iştirak durumları ele alınmaktadır. Hakaret suçu en fazla işlenen internet suçlarının başında gelmesi nedeniyle birçok çalışmada inceleme konusu olmuştur. Hakaret suçu ile ifade özgürlüğü tanımları irdelenmekte ve bir kavramın suç oluşturup oluşturmayacağı sınırı önem arz etmektedir. Bu gibi durumlarda internet üzerinde işlenen suçlarda, failin kimliğinin belirlenebilir olmaması, bir denetim mekanizmasının bulunmaması, hem

²⁹⁴ Erdem ve Şentürk, s. 2723.

²⁹⁵ Mine Kaya, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2015, (Sosyal Medya Üçüncü Kişi), Sayı: 119, ss. 277-306, s. 292.

teknik bakımdan zayıf kalınan noktaları ortaya çıkarmakta hem de kanun koyucunun bu noktalarda boşluk bıraktığını göstermektedir. Bazı ülkelerde sosyal medyada değişen ve gelişen ifade kültürünü hakaret suçu olarak yorumlamakta, bu durum da AİHM tarafından ifade özgürlüğünü ihlal olarak kabul edilmektedir. Esasen kişilerin ifadelerini en serbestçe toplum ile ve çevreleriyle paylaşabildikleri özgür ortam olarak tanımlanan sosyal medya günümüzde bazı zamanlar pişmanlık yaratmakta ve kişilerin mahkemelerce suç isnadı ile karşı karşıya kalarak yargılanmalarına sebebiyet vermektedir. Ancak şu da yadsınamaz bir gerçektir ki, ifade özgürlüğünün dar kapsamlı değerlendirildiği ülkeler daha az gelişmiş ülkelerdir ve bu toplumlarda kişiler suç oluşturma baskısı ve korkusuyla çoğu zaman ifadelerini özgürce dile getiremezler. İfadelerin sınırının olması gerektiği doğrudur fakat hakaret suçu kapsamında kişilerin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte olmaması bu durum için yeterlidir. Karşıt görüştekilerin katılmadığı ifadelerden dolayı kimse boş yere yargılanmamalı ve cezalandırılmamalıdır.

B. Twitter Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

1. Genel Olarak

Son yıllarda kullanımın artmasıyla birlikte Twitter, toplumsal hayatta önemli bir yer almıştır. Bireylerin demokratik süreçlere katılımından iletişim tercihlerine, haberleşmeden toplanmaya birçok alanda yeni teknolojik gelişmelerle büyük bir değişim yaratmıştır²⁹⁶. Türkiye’de en çok kullanıcıya sahip olan 5. Sosyal medya uygulamasıdır. Aynı zamanda yine dünya üzerinde Türkiye, Twitter’i en çok kullanan ülkeler arasında yer almaktadır. Ocak 2021 itibarıyla Dünyada Twitter’ı en fazla kullanıcısı olan 69,3 milyon ile Amerika Birleşik Devletleri iken, Türkiye 13,6 milyon kullanıcısı ile 7. Sırada yer almaktadır²⁹⁷.

Twitter sayesinde kullanıcılar çevreleriyle fikir ve düşüncelerini paylaşabilmekte, paylaşımlara yorumlar yapabilmekte ve cevaplar verebilmektedir.

²⁹⁶ Ali Yıldırım, “Bir halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 4, Eylül 2014, ss. 234-253, s. 235.

²⁹⁷ Anadolu Ajansı, **Bilim ve Teknoloji**, <https://bit.ly/3voBjSt>, (01.04.2022).

Bu şekliyle kullanıcıların direkt mesaj gönderme amacının haricinde birbirleriyle iletileşiminde bulunarak özgür bir ortam yaratmalarına olanak sağlamaktadır. Twitter’da aynı zamanda “trend topic” (TT) özelliği sayesinde -hashtag denilen karakterin kullanılmasıyla- gündem hakkındaki fikirlere tek bir platformdan ulaşabilmektedir²⁹⁸. Bu özellik sayesinde profili gizli olmayan kullanıcıların yorumları herkes tarafından görülebilmektedir. Hatta Twitter profiline sahip olmayan harici internet sörfçüleri dahi bu içeriğe rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu durum yine diğer sosyal ağlardaki gibi iletinin alenilik özelliğini devreye sokmaktadır. Bazı toplumsal olaylar bu şekilde gündem olabilmekte, ses getirmek isteyen topluluklar bu yöntemi kullanabilmektedirler. Hatta Twitter’a bu özelliğinden dolayı 18 Mart 2014 tarihinde, mahkeme kararıyla erişim engellenmiştir. Daha sonra Anayasa Mahkemesi’ne yapılan bireysel başvurular neticesinde Mahkeme, ifade özgürlüğünde devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerinin var olduğu ve kamu makamlarının negatif yükümlülük çerçevesinde Anayasa m. 13 ve m. 26 uyarınca zorunluluk halleri haricinde ifadenin yayılması ve açıklanmasının yasaklanmasına ve yaptırıma tabii tutulmasına karar vermesinin haksız olduğuna karar vermiştir²⁹⁹. Ayrıca kararın dayanağını

Somut olayda, erişimin engellenmesinin URL bazında değil de tüm bir siteye yönelik erişimin engellenmesi şeklinde uygulandığı görülmektedir. 5651 sayılı Kanun’da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında TİB’in kararına dayanak gösterdiği mahkeme kararlarını aşan ve milyonlarca kullanıcısı bulunan bir sosyal medya ağı olan twitter.com sitesine erişimin tamamen engellenmesini öngören işlemin kanuni dayanağının bulunmadığı ve bu sosyal paylaşım sitesine erişimin kanuni dayanağı olmaksızın ve sınırları belirsiz bir yasaklama kararı ile engellenmesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğu açıktır.

şeklinde açıklamış ve başvuruların haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir³⁰⁰.

Twitter, Facebook’un aksine kullanıcıların birbirleriyle arkadaş olmalarını değil birbirlerini takip etmelerini sağlar³⁰¹. Örneğin Facebook bağlamında kullanıcılar

²⁹⁸ Emel Kuşku Özdemir, “Bir Sosyal Medya Haber Alma Ağı Olarak Twitter’ın Geleneksel Medyada Gündem Oluşturma Gücü: Gazete Haberlerine Yönelik Bir Analiz”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 67, 2019, ss. 915-928, s. 921, (01.04.2022).

²⁹⁹ Korkut Kanadoğlu ve Bertil Emrah Oder, “Anayasa Mahkemesi’nin Twitter Kararı, Usul ve Esasa İlişkin Sorunlar”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Temmuz 2014, s. 7-127, s. 54.; Gözde Atasayan, “Anayasa Mahkemesi’nin “Twitter” ve “Youtube” Kararları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran 2014, Cilt:2, Sayı: 1, ss. 13-36, s. 29.

³⁰⁰ AYM, 2014/3986, 02.04.2014, www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

³⁰¹ Murad Karaduman, “Sosyal Medya Geleneksel Medyanın Alternatifi Olabilir Mi?”, **Yeni Düşünceler Dergisi**, Sayı: 6, Ekim 2011, ss. 47-64, s. 58, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/725291>, (20.04.2022).

birbirlerini profil ağlarına eklediklerinde her iki kullanıcı da birbirlerinin paylaşımlarını görebiliyorlar. Ancak Twitter bunun aksine, kullanıcıların birbirlerini takip etmelerine olanak sağlar. “Following” denilen bu kavram sayesinde bir kullanıcı diğerini takip ederek paylaşımlarını görebilse de takip edilen kişi eğer ki takip eden kişiyi takip etmiyorsa o kişinin paylaşımlarını görmez. Hal böyle olunca aslında Twitter, Facebook’tan daha özerk bir alan sağlamaktadır. Twitter ortaya çıktığı ilk yıllarda Türkiye’de de ilk olarak ünlülerin profilleri olmasıyla duyulmuştur. Gerçek hayatta televizyon ekranlarından gördüğümüz kamuya mal olmuş ünlü kişilerin (sanatçı, oyuncu, siyasetçi vs.) profillerini takip ederek onların kendi profillerinde yazdıkları düşüncelere kolaylıkla ulaşılması ve sanki arkadaşımızmış gibi bir algı yaratılması sağlanmıştır. Bu durumla birlikte kişiler aynı ünlü kişilerin paylaşımlarının altına yorumlar yazabilmekte, onların içeriklerini beğenebilmekte ve tekrar paylaşabilmektedirler.

Twitter niteliği itibariye düşüncelerin kısaca ifade edilmesini sağlamaktadır. Her zaman uzun yazmak kısa yazmaktan daha kolay görülmektedir. Twitter platformunda kullanıcılar, bazen olayların heyecanına kapılarak bazense bilerek sansasyon yaratmak ve popüler olmak amacıyla ifadelerini dile getirirken aşırıya kaçabilmektedirler. Köşe yazarlığı ile Twitter yazarlığını karşılaştırmak gerekirse, köşe yazarlığında bir gün beklenerek alınan tepkilerin Twitter üzerinde bir gün dahi beklemeksizin anlık olarak alınabildiğini görmekteyiz. Bu durum modern dünyaya ve teknoloji çağına ayak uydurmanın farklı görünüş versiyonu olarak ortaya çıkmaktadır³⁰². Klasik medya köşe yazarlığı olgusu geleneksel olarak kalmış ve sosyal medya alternatif bir yol yaratmıştır. Her türlü haber kolayca ulaşılabilir olmuş, haberin üretim şartları değişikliğe uğramıştır. Geleneksel gazetecilik ve köşe yazarlığı yerini anlık olarak milyonlarca kişinin üretici konumuna geçtiği bir döneme bırakmıştır³⁰³. Bu noktada içeriğin meydana getirdiği hakaret suçu olgusunun kasten işlenmesi durumuna yeni bir bakış açısı getirmektedir. Örneğin geleneksel medya köşe yazarlığında, ilgili köşe yazarı daha tecrübeli olduğundan ifadelerinin hangi sonuçları doğurduğunu bilerek yazısını kaleme almaktadır. Bu durumda suç oluşumunun kasten yapılabilirdiğinin görülmesi gerekmektedir. Ancak Twitter yazarlığında her ne kadar

³⁰² Neslihan Acı, **Köşe Yazarı Ve Tweet Yazarı Arasındaki Farklar, Yazı Tiplerine Göre Yazarların Ruh Halleri**, <https://bit.ly/3LiaDtA>, (20.04.2022).

³⁰³ Karaduman, s. 47.

sosyal medyanın yayılım gücü dikkate alınsa da yazarlar sıradan insanlardır. Yazarlık konusunda herhangi bir eğitimi olmayan kişiler yüz yüze iletişimdeki rahatlık ile ifadelerini yazıya dökmektedirler. Bu durum suç oluşumu ve cezalandırma konusunda ceza kanunlarının modern çağa uyarlanması gerekliliğini doğurmaktadır. Hal böyleyken bir köşe yazarının suç içeren ifadeyi paylaşmasıyla sosyal medya yazarının bu eylemi gerçekleştirmesi arasındaki fark gözetilmeli ve ceza hukukunun cezalandırma değil caydırıcılığı ilkesiyle hareket edilmelidir. En azından cezanın belirlenmesi aşamasında mahkemelerce bu durum göz önüne alınmalı ve sosyal medya yazarlığında daha esnek davranılacağı göz ardı edilmemelidir. Sosyal medyanın günümüzdeki etkileyici gücü yadsınamaz bir gerçek olsa da kişilerin ifadelerinin hakaret boyutuna ulaşmadığı durumlarda kamuya mal olmuş ünlü birinin yahut bir politikacının eleştirilmesi ölçütleri esnetilebilmelidir.

Twitter'ın diğer sosyal ağlardan ayrılan en önemli ve neredeyse günümüze kadar ortaya çıkan ilk fonksiyonlardan biri olan “retweet” özelliğini ile diğer sosyal ağlarda da var olan “beğenme” özelliğini detaylıca inceleyeceğiz.

2. Retweet etmek

Retweet etmek kelimesinin Türkçe anlamı şu şekilde tanımlanabilir: “re” kelimesi İngilizce’de “tekrar” anlamına gelmektedir. “Tweet” kelimesi ise cıvıldamak anlamındadır. Zaten Twitter platformu ilk çıktığında da günümüzde de kuş cıvıltısı anlamına gelen mecazi bir anlamla tanınmaktadır. Kullanıcıların “cıvıldadığı” bir sosyal ağ olan platformda, fikirler yazı ile dile getirilerek iletiler paylaşılır. Kimse tarafından silinmeyen bu iletiler internetin sınırsız yer sağlayıcılarında sonsuza kadar saklanabilmektedirler. İşte retweet kelimesi de bu noktadan anlamla tekrar tweetlemek anlamına gelmektedir. Yani bir tweetin (iletinin) farklı bir kullanıcı tarafından, platformun sunmuş olduğu özellikler sayesinde tekrar dile getirilmesi ve kendi takipçileriyle paylaşılması demektir.

Sosyal medyanın kitle iletişim araçlarından biri olarak meydana gelmesi durumu beraberinde birçok kişiler arası iletişimi de getirmektedir. Kullanıcılar iletilerini üreterek platforma sundukları anda yayınlamış olmaktadır. Bu çevrimiçi yayılım potansiyeli ile söz konusu ileti kullanıcıların etki çevreleri tarafından

görünmekte ve daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Twitter bağlamında aktarılan bu eylemler retweet fonksiyonu ile kullanılmaktadır. Twitter’da yayılım sürecinin tetikleyen işlev retweet etmektir. Kullanıcılar bir iletiyi retweet ettiklerinde o iletiyi hem direkt olarak paylaşabilirler hem de yorumlayarak paylaşma imkanı bulabilirler. Böylelikle retweet eylemini gerçekleştiren kullanıcının takipçilerine de ulaşma durumuna geçen ileti potansiyel olarak daha fazla kullanıcıya ulaşma ve yayılma alanı bulur³⁰⁴.

Twitter üzerinden kullanıcılar hem yazı içeriği ile belli bir karakter sınırlaması dahilinde (280 karakter) fikirlerini beyan edebilmekte ve dış dünyayla paylaşabilmektedirler. Hem de aynı zamanda gelişen teknoloji ile fotoğraf, video, canlı yayın paylaşımı gibi uygulamaları da kullanabilmektedirler. Bir ifadenin internet tabanlı çevrimiçi yayın platformu olan Twitter aracılığıyla iletilmesi durumu, o ifadenin çok geniş kitlelere rahatlıkla ulaşabilmesini sağlamaktadır. Bu durum internet aracılığıyla işlenen suçlara da kolaylık getirmekte ve kişilerin fikirlerini eyleme dönüştürürken daha dikkatli davranmalarını sağlamak durumunda bırakmaktadır. Bu suçlar arasında cinsel taciz, tehdit, şantaj, nefret ve ayrımcılık, kişilerin huzur ve sükununu bozma, haberleşmenin engellenmesi, hakaret, haberleşmenin gizliliğini ihlal, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilen kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme, nitelikli dolandırıcılık, halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, hayasızca hareketler, müstehcenlik, kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, iftira, bilişim sistemine girme, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçları yer almaktadır. Yine daha önce de bahsettiğimiz gibi bu suçlar içerisinde en kolay ve en sık işlenen suç hakaret suçudur. Hakaret suçu, bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte ifadelerin çevrimiçi sosyal medya platformunda binlerce kişi tarafından -veya bazen çok az kişi tarafından- görülmesine yol açarak ortaya çıkar. Bu suç bakımından Twitter özelinde retweet işlevi ile Yargıtay’ın da bazı kararları mevcuttur.

³⁰⁴ Burak Polat, Necmi Emel Dilmen, Cem Sefa Sütçü, “Türkiye’de Twitter Kullanıcılarının Retweet Pratikleri Üzerine Kullanımlar ve Doymalar Paradigması ile Bir Karma Araştırma”, **Yeni Medya Elektronik Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 112-135, s. 112.

Yargıtay bazı kararlarında özellikle retweet işlevi özelinde değerlendirmeler yapmıştır. Örneğin; Yargıtay bir kararında³⁰⁵ retweet eyleminin suç oluşturduğunu açıklamıştır. Somut olayda kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karar verilmesini hukuka aykırı bulmuştur.

Yine bir başka kararında³⁰⁶ hakaret suçunun unsurlarının oluştuğunun sanığın tweet ve retweetlerinden anlaşıldığı konusunda sabit olduğundan beraat kararını bozma kararı vermiştir.

Yargıtay aynı durumdaki benzer kararlarında retweet işlevini ifadeyi benimsemek olarak saymıştır. Yine bir başka örnekte³⁰⁷; retweet eyleminin mahkumiyete sebep olacağını belirtmiştir. Bu kararlardan anlaşılabileceği kadarıyla, beğenme fonksiyonunun değil ancak retweet fonksiyonunun tweetlemek ile aynı etkiyi yarattığı görülmektedir. Yargıtayca da birbiriyle benzer kararlarından anlaşılabileceği üzere, hakaret içerikli bir ifadenin bir başka kullanıcı tarafından retweet edilmek suretiyle paylaşılması ve yayılmasının sağlanması, paylaşan kişinin o ifadenin içeriği oluşturan kullanıcı gibi değerlendirilerek cezalandırılması gerektiğine kanaat getirilmiştir³⁰⁸.

³⁰⁵ “..... İncelenen dosyada, şüphelinin ad ve soyadının yazılı olduğu @... kullanıcı adlı twitter hesabından müştekiden bahsedilerek paylaşımlar (retweetler) yapıldığının anlaşılması karşısında; CMK’nın 170/2. maddesi uyarınca dosyadaki delillerin şüpheli hakkında hakaret suçunun işlendiği hususunda iddianame düzenlenebilmesi için yeterli şüphe oluşturduğu açıktır. Şüphelinin eyleminin sübut bulup bulmadığı hususu, tüm kanıtların, mahkemece birlikte tartışılıp değerlendirilmesi sonucu belirlenmesi gerekmektedir. Yapılan açıklamalara göre, şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karar ve bu karara itiraz sonucunda verilen itirazın reddine dair mercii kararı hukuka aykırıdır.”, Y.18.C.D., 2018/7790 E., 2019/1445 K., 16.01.2019., www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

³⁰⁶ “.... Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, sanığın twitter isimli sosyal paylaşım sitesinden paylaştığı tweet ve retweetlerdeki ifadelerle, suçun işlendiği tarihler, paylaşımlarda kullanılan ifade ve resimlerden yola çıkılarak açıkça katılanı kastettiğinin anlaşılması ve bu paylaşımların küçük düşürücü, onur, şeref ve saygınlığı rencide edici boyutta olması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu gözetilmeden beraat kararı verilmesi, ... hükmün bozulmasına karar verildi.”, Y.18.C.D., 2016/12944 E., 2018/5756 K., 18.04.2018., www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

³⁰⁷ “Sanığın, twitter adlı sosyal paylaşım sitesinde diğer sanık tarafından paylaşılan tweeti retweetlediğinin, kendi ikrarı ile de sabit olması karşısında, kamu görevlisine görevinden dolayı zincirleme şekilde hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluştuğu gözetilmeden, sanığın mahkumiyeti yerine beraat kararı verilmesi, ... hükmün bozulmasına karar verildi.”, Y.18.C.D., 2015/10377 E., 2015/12777 K., 07.12.2015., www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

³⁰⁸ “.... Bir Kimseye Başka Bir Hesaptan Yazılan ‘Pislik, Namert, Edepsiz, Yalancı, Silah Kaçakçısı, Çirkef, İmansız, İzzetsiz, Şerefsiz’ Gibi İfadeleri ‘Retweet’ Eden Kimse De Hakaret Suçunu İşlemiş Olur.”, Y.18.C.D., 2018/7790 E., 2019/1445 K., 16.01.2019., www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

3. Tweet Beğenmek

Daha önce Facebook özelinde paylaşımı beğenme durumunun o paylaşımı paylaşma durumu kadar suç iştiraki yaratmayacağını belirtmiştik. Twitter platformunda da iletiyi veya görüntüyü oluşturan içeriği beğenme butonu mevcuttur. Ancak Twitterda da Facebook'taki gibi tek bir tık ile yapılabilen bu işlev hata ile birçok eyleme sebebiyet vermektedir. Timeline şeklinde ifade edilen ana sayfa akışı içerisinde, imleci telefon üzerinden aşağı doğru kaydırırken el değmesi suretiyle dahi bir içeriğin beğenilmesi yahut favorilere eklenmesi durumu oldukça basittir.

Sosyal medyada düşüncenin paylaşılması durumu olmadan yalnızca beğenilmesi propaganda suçu örneğinde olduğu gibi suç oluşturmayaacağı ancak paylaşım yapan kişinin toplumda bilinen biri olması durumunda medyatik popülerlikle görüşlerin yayılması durumunda suçun oluşumundan söz edilebilecektir³⁰⁹. Bu nedenle aslında Facebook örneğinde de irdelediğimiz ve yine önümüzdeki bölümlerde Instagram ve diğer sosyal medya örneklerinde de inceleyeceğimiz gibi sosyal ağlarda hakaret içerikli paylaşımların tekrar paylaşılması durumu -söz konusu sosyal ağda bu özellik hangi isimle geçiyorsa- Yargıtay'ın da kararlarında hakaret suçu olarak değerlendirilmiştir. Ancak beğenme fonksiyonunun yayılım gücü, tekrar paylaşım işlevine göre daha kısıtlı olduğundan bu noktada somut olaya göre değerlendirme yapmak mümkün olacaktır. Ayrıca burada bir noktaya daha değinmek istemekteyiz. Sosyal medya platformlarına ihtiyaçlar ölçüsünde teknolojinin gelişmesiyle yenilikler getirilmektedir. Örneğin bizim de katıldığımız esas görüş, beğenme fonksiyonunun suç oluşumuna sebebiyet vermemesi gerektiği olsa da bu durum ileriki dönemlerde değişiklik gösterebilecektir. Mesela Twitter ilk kullanılmaya başlandığı zamanlarda “favorilere ekleme” özelliği mevcut olup kişilerin beğendiği tweetler ancak profillerindeki beğeniler sekmesine girince görülebiliyordu. Ancak yıllar içerisinde bu özellik değişerek günümüze kadar gelmiştir. Mevcut uygulamada, özellikle binlerce veya milyonlarca beğeni sayısı ile etkileşim alan tweetler kullanıcıların takip etmediği ancak çok beğenilen tweetlerinin ana sayfalarına düşmelerini sağlamaya başlamıştır. Bu nedenle belirttiğimiz üzere, hakaret içerikli bir paylaşımın verdiğimiz örnekte olduğu gibi ünlü birisinin ilgili içeriği yayma gücü takipçi sayısı ve etkileşimiyle doğru

³⁰⁹ Hukuki Haber, **Twitter'da Propaganda Suçu İşlenebilir mi?**, <https://bit.ly/3vvgI4d>, (19.04.2022).

orantılı olarak artmaktadır. Sıradan bir vatandaşın tweeti beğenmesi ile ünlü birinin o tweeti birçok kişinin ana sayfasına düşürmesi ve daha fazla kişiye ulaştırması durumunda ikili bir ayırım yapmak mecburiyeti söz konusu olacaktır. Sonuç itibariyle günümüzde Yargıtay ve mahkemeler tarafından “beğenme” olgusu bir suç oluşturmuyorsa da ilerleyen zamanlarda sosyal medya platformlarının değişimiyle birlikte bu durum yargılama aşamasında somut olayın özelliğine göre farklı sonuçlar ortaya çıkarabilecektir.

C. Youtube Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

Sosyal ağ siteleri genel itibariyle kullanıcıların kendi profillerini oluşturarak diğer kişiler ile iletişime girdikleri sosyal medya araçlarıdır³¹⁰. Bunların başında Facebook örneğinin geldiğini daha önce de belirtmiştik. Medya paylaşım olarak isimlendirilen siteler ise görüntü paylaşım siteleri olarak bilinirler ve diğer sosyal ağlar ile iletişim halindedirler. Türkiye’de ise en ünlü sosyal medya paylaşım sitesi milyonlara ulaşan kullanıcı sayısı ile hem izleyici hem içerik paylaşımcı olarak kullanılan Youtube’dur³¹¹.

Web 2.0 teknolojisiyle beraber ortaya çıkan sosyal medya uygulamalarından olan Youtube, kişilerin video paylaşımı yaptığı ve izlediği internet tabanlı yeni nesil uygulamalardır. Youtube’da da Twitter’da olduğu gibi kullanıcılar uygulamaya üye olmaksızın içeriklere ulaşabilmekte, her yaştan ve kuşaktan farklı insan bu ortamdan yararlanabilmektedir³¹².

Sosyal medyanın hayatın olağan bir parçası halini aldığı günümüzde, Youtube yeni bir meslek türüne de zemin hazırlamıştır. İçerik paylaşma adı altında paylaşım yapan ve kendilerini “Youtuber” olarak adlandırılan içerik üreticileri Türkiye’de de zamanla çok fazla yaygınlaşmaya başlamıştır. Adı verilen bu meslek için herhangi bir yeterlik şartı yahut okul mezuniyeti de aranmadığı için ve yine bununla birlikte bir yaş

³¹⁰ Özlem Özyayın, “Sosyal Medya Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali”, **Fasikül Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 111, Şubat 2019, ss. 511-521, s. 513.

³¹¹ Acay, s. 78.

³¹² Ümit Arkan ve Nurullah Zafer Kartal, “Y Kuşağının İçerik Tüketicisi Olarak Youtube Kullanımı: Kullanım Amaçları, Kullanım Düzeyleri ve Takip Edilen İçerikler Üzerine Bir Araştırma”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 2, Eylül 2018, ss. 929-965, s. 929.

şartı da olmadığı için artık günümüzde çocuklar dahi bu işi rahatlıkla bir bilgisayar vasıtasıyla yapabilmeye başlamışlardır³¹³.

Youtube özeli olmaksızın genel itibariyle ülkemizde yoğun biçimde kullanılan sosyal medya platformlarıyla paylaşılan bir içeriğe yazılan hakaret içerikli bir yorum aleniyet unsuruna sahip olmaktadır. Bu tarz kamuya açık hesaplarda hakaret içeren paylaşımlar olduğu taktirde cezada artırımı gidilecek haller ortaya çıkmaktadır³¹⁴. Fakat bu sosyal medya araçlarında özel olarak mesajlaşma olanağı da bulunmaktadır. Bu tür iki kişinin yazışmalarında gerçekleşen hakaret suçunda aleniyet ilkesinden söz edilmemektedir. Kamuya açık şekilde paylaşım yapılabilen platformlarda bu suçların işlenmesi halinde elbette ki alenilik koşulları sağlanacak, bu yorumlar herkes tarafından rahatlıkla ulaşılabilir olacaktır³¹⁵.

Youtube platformunda kişiler, kurumlar, öğretmenler çoğu zaman ders içeriklerini de ücretsiz olarak paylaşmaktadırlar. Hatta bir dersane veya okul gibi kurumlar kanal açmakta, bu kanalda video içerikleri yoluyla bilgi paylaşımı yapmaktadırlar. Hal böyleyken, Youtube'a erişimin engellenmesi kararına yönelik olarak Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuruda³¹⁶ başvurusular arasında Youtube web sitesinin sahibinin yanı sıra, Türkiye'de bazı üniversitelerde çalışan öğretim üyeleri de bulunmaktaydı. Başvurucular genellikle bilgi edinme ve içerik sağlayıcı sıfatına sahip kullanıcıları. İnsan hakları, ceza hukuku konularında paylaşım yapanlar, bilimsel veya eğlence amaçlı izleyicilerin yanı sıra, Youtube'un ticari niteliğe sahip bir site olması nedeniyle ticari faaliyetlerin tanıtımında kullanıldığı belirtilerek başvurusular erişim engelinin kaldırılması talep edilmişti. Buna ilişkin Mahkeme'ce, başvurunun kabul edilebilir olduğu ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair bir karar verilmişti.

Youtube, Twitter, Facebook gibi sosyal ağlarda ise paylaşılan içerikler sosyal ve video paylaşımları çevresinde oluştuğundan işlenen hakaret suçları belirsiz ve birden çok kişi tarafından algılanabildiğinden aleniyet oluşmaktadır. Yine de bazı

³¹³ Burcu Özbek ve Nilgün Sofuoğlu Kılıç, **Çocuk Öznelerin Youtube ve Youtuberlık Algısı**, <https://bit.ly/3KNemPq>, (01.04.2022).

³¹⁴ Acay, s. 103.

³¹⁵ Gökhan Taneri, **Hakaret Tekzip Tazminat**, Bilge Yayınevi, Ankara 2. Baskı, 2013, s. 222.

³¹⁶ AYM., 2014/4705, 29/5/2014., www.kazanci.com.tr, (20.04.2022).

mecralarda eğer ki girişler birinin onayına bağlı ise veyahut üyelik şartları taşıyorsa bu tip durumlarda da aleniyetten söz edilemeyecektir³¹⁷.

Günümüzde sosyal medyada oluşan deliller, ceza davaları için kritik öneme sahiptir. Nispeten daha yeni bir alan olduğundan dolayı tartışmalar sürmektedir. Bununla birlikte sosyal medya platformları her geçen gün hızla gelişmekte ve değişmekte, farklı platformlar ortaya çıkmakta ve yeni özellikler eklenmektedir. Bu da demek olmaktadır ki her yeni genişleme yeni bir depo alanıdır³¹⁸. Sanal ortam sayesinde kullanıcılar gerçek hayatta olmadıkları kadar sosyal olabilmekte ve bu şekilde fikirlerini korkusuzca açığa çıkarabilmektedirler. Hatta hal böyleyken gerçek hayatta asosyal olarak nitelendirilen ve pek fazla çevresi olmayan, içe kapanık ve sessiz kişileri dahi sosyal medyada çok daha açık fikirli, sosyal kişiler olarak görebilmekteyiz.

Kişiler fikirlerini ve yaratımlarını bu şekilde rahatlıkla paylaşabildiklerinden sanal ortamda etkileşim artmaktadır. Bu nedenle çeşitli hak ve kişilik ihlalleri ile suçlar meydana gelir³¹⁹. Bu suçların içerisinde terör örgütü propagandası suçları da mevcuttur. Örgütler amaçlarına ulaşmak gayesiyle planlı bir şekilde sosyal ağlar üzerinde propaganda yapmaktadırlar. Çünkü bu propagandalar, denetim mekanizması zor olan kontrolsüz sosyal ağlar sayesinde aktif olarak büyüme kaydederler³²⁰.

Bu nedenle Youtube isimli sosyal medya platformunda da yayınlayan ve oluşturulan içeriklerle, birine karşı hakaret suçu işlenebilirken başka birisi tehdit edilebilir veya bir video içeriğinde terör propagandası yapılırken bir diğer içerikte cumhurbaşkanına hakaret suçu da işlenebilir. Sonuç itibarıyla video görsel içerikleri yayınlanan sosyal medya platformları kişilik hakkı ihlallerinin en sıklıkla karşılaşıldığı mecralardan olmaya devam etmektedir.

Youtube'da çok farklı içerik üretimi yapılabilmekte farklı tarzda videolar çekilebilmektedir. Kişiler kendi dizi/filmlerini hatta herhangi bir televizyon yayın iznine bağlı olmaksızın sansürsüz konuk ağırlamalı programlarını yapabilmekte,

³¹⁷ Serhat Sinan Kocaoğlu, **Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu**, Seçkin Hukuk, Ankara 2019, s. 276.

³¹⁸ Acay, s. 104.

³¹⁹ Cihangir Çakır, "Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, Aralık 2017, ss. 155-193, s. 155.

³²⁰ Erdem Taşdemir, Sosyal Medyada Terör Propagandası: Deaş Örneği, Gümüşhane Üniversitesi **İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 5, Sayı:2, 2017, ss. 726-722, s. 726.

yalnızca dijital platform dediğimiz bu ortama içerik üretmeye devam etmektedirler. Eskiden olduğu gibi televizyon yayınlarındaki rating olgusu yavaş yavaş önemini kaybetmekte, bu nedenle sosyal medyadaki izlenme ve etkileşim oranları gün yüzüne çıkmaktadır. Örneğin Youtube’da çok fazla moda olan sokak röportajları da yayınlanmaktadır. Özellikle genç bir muhabirin eline mikrofon alarak sokağa çıkması, halka sorular sorması, yarışmalar düzenlenmesi oldukça revaçtadır. Örneğin günümüzde özellikle Z kuşağı olmak üzere bazense X ve Y kuşaklarının bu röportajlara konu olduklarını görebiliyoruz. Bu noktada ilgi çeken bir örnek olarak geçmiş senelerle kıyaslandığında kişilerin ifadeleri arasındaki farklılıkları görebiliyoruz. Örneğin, 1970 senesinde bir sokak röportajında gençlere sorulan bir soruya verilen yanıtların yer aldığı “Yıl 1970/Atatürk Neden Geleceği Gençlere Emanet Etti” isimli videoda³²¹ dönemin gençlerinin kendilerini ifade ediş şekli ve üslubu çok büyük hayranlıkla izlenerek ve birçok güzel yoruma neden olmuştur. Örneğin bir karşılaştırma yapmamız gerektiğini, günümüz röportajlarıyla 1970’lerdeki bir sokak röportajından kişilerin ifade şekillerini çok rahat bir şekilde değerlendirebiliyoruz. Bir yandan da

Kibar kişilerin hakaret içerikli ifadelerde bulunmalarının ihtimali düşük olduğundan dolayı günümüzdeki üslup değişimiyle suç oluşma ihtimali de artmaya başlamaktadır. Bu nedenle kanunlarla düzenlenmiş suç tanımları geçmişe dayandığı için ve ceza hukuku da aslında modern çağ ile durmaksızın değişime devam ettiği için kanunların günümüz şartlarına göre yenilenmesi yahut cezanın belirlenmesinde bu kanunların günümüze uyarlanması gerektiğini düşünüyoruz.

Ceza hukukunun son çare olması ilkesi ile devletin cezalandırılabilme otoritesinin sınırlandırılması durumu ortaya çıkmaktadır. Burada amaç kanun koyucunun kişilerin özgürlüklerini güvence altına alarak sınırlandırılmasıdır³²². Bu duruma bakıldığında değişen ifade kültürü ile aslında sıradanlaşmış eylemleri de suç olarak kabul etmek mümkün olmamaktadır. Bu durum cezanın işlenebilirliğinin önünü açmaktadır. Bu haldeyken 1970’lerde suç olarak kabul edilen ifadelerin şimdilerde daha serkeş tavırlarla ve rahat ifadelerle daha çok eleştiri boyutuna vardığı, ifadelerin suç olarak kabul edilemeyeceği aşıkardır.

³²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=lUxnzwfyp4>, (19.04.2022).

³²² Ozan Ercan Taşkın, “Son Çare (Ultima Ratio) Olarak Ceza Hukuku”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, Haziran 2016, ss. 59-91, s. 59.

D. Instagram Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

1. Genel Olarak

Instagram isimli sosyal medya, en son çıkan ağlardan biri olmasına karşın çok fazla kullanıcıya sahip olması nedeniyle diğer sosyal mecralardan daha yüksek paylaşım başına katılım oranına ve aylık 2 milyar aktif kullanıcıya sahiptir³²³. Sosyal medya konusunda yayınlanan en geniş çaplı raporlardan biri olan Digital 2022 Global Overview Report'una göre, Türkiye dünya üzerinde Instagram'ı en çok kullanan ülke olarak dikkat çekiyor³²⁴.

Instagram Wikipedia'da³²⁵ tanımlandığı şekliyle aslında ücretsiz fotoğraf ve video paylaşma temelli bir sosyal medya tabanıdır. Bu yüklenen içerikleri kullanıcılar, etiketlerle, yer imi ekleme özellikleriyle (coğrafi etiketleme), filtreler ve hashtagler ile düzenlerler. Bu platformda da Facebook'ta olduğu gibi önceden arkadaş olunan ve onaylanan kullanıcılarla paylaşım yapılabileceği gibi genel olarak herkesin görebileceği açık hesaplardan da paylaşımlar yapılabilir. Instagram ilk olarak 2010 senesinde App Store'da yerini aldıktan sonra 2012 senesinde de Android tabanlı işletim sisteminde yerini almıştır³²⁶.

Instagram özelinde de diğer mecralarda olduğu gibi görseller, kullanıcıların rızalarına bağlı olarak paylaşılıyor ise de daha sonrasında bu görselleri yine diğer üye kullanıcılar yahut kullanıcı olmayan herkese açık erişimden faydalanan üçüncü kişiler de kullanıcının rızası olmaksızın kullanabilmektedirler. Gizlilik ile korunan bu paylaşımları erişimine izin verilmeyen başka kişilerin kullanması hukuka aykırıdır. Örneğin Facebook örneğinde olduğu gibi, bir gönderinin herkesin ulaşabileceği zaman tüneline yahut grupta paylaşılması, o gönderinin başkaları tarafından da

³²³ Websiterating, **Instagram İstatistik**, <https://www.websiterating.com/tr/research/instagram-statistics/>, (01.04.2022).

³²⁴ Onedio, **Instagram'ı Dünyada En Çok Biz Kullanıyoruz! İşte İnternetle İlgili Geniş Çaplı Rapordan Öne Çıkan Gerçekler**, <https://onedio.com/haber/instagram-i-dunyada-en-cok-biz-kullaniyoruz-iste-internetle-ilgili-genis-capli-rapordan-one-cikan-gercekler-1040293>, (01.04.2022).

³²⁵ Wikipedia, **Instagram**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>, (01.04.2022).

³²⁶ Wikipedia, **Instagram**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>, (01.04.2022).

kullanabileceğini doğuracağından bu tür durumlarda rıza çerçevesinde hukuka uygunluk mevcuttur³²⁷.

Ancak bu konuda da Yargıtay'da farklı görüşler mevcuttur. Örneğin her ne kadar Yargıtay bir kararında³²⁸; herkese açık profillerdeki fotoğrafların kullanılmasının hukuka aykırı olmadığını belirtmişse de kararın muhalefet şerhindeki görüş, fotoğrafın sanık tarafından yayılmasının hukuka aykırı olduğu yönünde olmuştur. Bir başka kararda³²⁹ ise, mağdura ait kişisel veri niteliğindeki fotoğrafların mağdurun rızası dışında yayınlanmasının hukuka aykırılık teşkil ettiğinden ötürü mahkumiyetine karar verilmesine ilişkin hüküm kurmuştur. Sonuç olarak mağdur/müştekinin kendi rızası ile herkese açık bir şekilde fotoğraf/video paylaşması, bu verilerin başka kişiler tarafından yayılmasını, paylaşılmasını hukuka uygun kılmamaktadır. Keza ilk başta rıza ile çekilmiş ve yayınlanmış fotoğraflar daha sonrasında talep halinde kaldırılması, herkese açık profilde paylaşıldığı suretiyle hukuka uygun olarak düşünülmemelidir.

Günümüzde çok popüler olan Instagram sosyal medya platformu sayesinde eski zamanların popülerlik koşulları da değişmiştir. Eski zamanlarda ünlülük bir televizyon ya da sinema oyunculuyla, şarkı söylemekle oluşuyorken, şimdilerde bu tür

³²⁷ Mine Kaya, **Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin Hukuk, Eylül 2015, Ankara, s. 196.

³²⁸ “herkese açık bir profilde paylaşılan fotoğraflara kolaylıkla ulaşılabilirdi, fotoğrafın kullanıldığı yerin ortak alan olduğu, buradan alınmasının hukuk aykırı olmadığı..” gerekçesinden hareketle fiilin özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu oluşturmayacağı belirtilmiş ise de, kararın muhalefet şerhinde; “Dairemizin 15.02.2012 tarihli ilamı ve aynı olaya ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2012/12-1510 Esas, 2014/331 karar nolu 17/06/2014 tarihli kararı ile vesikalık fotoğrafın internette yayınlanması TCK’nın 136/1. maddesine uyan kişisel verilerin yayılması suçu olarak kabul edilmiştir. Fotoğrafın kişisel veri olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Çünkü fotoğraf kişi hakkında bir sayfada yapılacak anlatımı ve tarifi tek bir karede ifade edebilme özelliğine sahiptir. Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısının 3/1-d maddesinde “Kişisel veri; kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi, ifade eder.” şeklinde tanımlanmaktadır. Uluslararası sözleşmelerde ve doktrinde de bu şekilde tanımlanmaktadır. Kişisel verilerin yayılması suçunda, kişisel verinin nasıl elde edildiği değil, hukuka aykırı olarak yayılması önemlidir. Somut olayda, sanığın haklı ve hukuka uygun olarak müştekinin fotoğrafını yayınlaması söz konusu değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerle, sanığın TCK’nın 136/1. maddesi gereğince kişisel verileri yayma suçundan cezalandırılması gerektiği”, Y.12.C.D., 2015/4349 E., 2016/5349 K., 30.03.2016., www.kazanci.com.tr, (22.04.2022).

³²⁹ “..İddiaya konu sanıkla mağdur arasındaki ilişkinin varlığını ve boyutunu gösteren fotoğrafların, daha önce mağdurun rızasına uygun olarak facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde yayımlanmış olması karşısında, bu fotoğraflar, mağdurun özel yaşam alanına ilişkin ve özel hayatının gizliliğini ihlal edecek nitelikte görüntüler olarak kabul edilemeyeceğinden, sanığın, mağdura ait kişisel veri niteliğindeki fotoğrafları, mağdurun rızasına aykırı şekilde yayımlamaya devam etmesi biçiminde sübut bulan eyleminden dolayı TCK’nın 136/1. maddesindeki verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçundan mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeksizin..”, Y.12.C.D., 2017/150 E., 2017/623 K., 13.09.2017., www.kazanci.com.tr, (22.04.2022).

sosyal medyalarda kişiler popülarite yakalamakta ve kolayca tanınabilmektedirler. Instagram platformu da sosyal medya fenomenliği olarak isimlendirilen ünlülük statüsünü rahatça sağlamaktadır. Örneğin, futbolcuların kendisine attığı özel mesajları ve iki kişi arasında geçen yazışmaları ifşa etmek suretiyle ünlenen fenomenler mevcuttur. Hatta hal böyleyken bu örneği gören diğer sıradan kullanıcılar, sosyal ağlarda ünlü olarak bir meslek haline gelen içerik üreticiliğine daha kolay ulaşabilmek için çoğunlukla bu yolu denemeye başlamışlardır. Bu durum ceza hukuku açısından değerlendirilmesi gereken bir konu olmuştur. Verdiğimiz bu gerçek örnekte, aslında TCK m. 132 kapsamında haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu tanımlanmaktadır:

TCK m. 132'ye göre,

Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlali haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, verilecek ceza bir kat artırılır.

Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 2/7/2012-6352/79 md.) Ifşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.

Buradaki suç tanımı, iki veya daha fazla kişinin başka kimseler tarafından öğrenilmeyeceği inancıyla internet, telefon, faks, mektup vb. bazı iletişim araçlarını kullanarak gerçekleştirdiği iletişimin ve haberleşmenin dinlenmesi, okunması, okutulması, kaydedilmesi yahut ifşa edilmesi yoluyla oluşmaktadır. Verdiğimiz örneğe bakılacak olursa, ünlü olmak amacıyla kasten kamuya mal olmuş ünlü ve tanınan kişilerin kendilerine özel mesaj yoluyla ulaşmalarını ve iletişim kurmalarını kullanarak, bu iletişimin içeriğini sosyal ağlardan çok fazla kişiye ulaştırmak kastıyla eylemde bulunan kişiler aslında haberleşmenin gizliliği suçunu işlemektedirler. Ancak olayı hakaret suçu bağlamında değerlendirmek gerekirse, bu iletişimin içeriğinde - yazılı değil sözlü iletişim de olabilir- hakaret ve tehdit unsurları var ise yine de karşı tarafın bilgisi ve rızası olmaksızın kayda almak, ifşa etmek suç sayılacak mıdır? İşte bu nokta uzun süredir uygulamada, doktrinde ve mahkemelerce de tartışılan bir nokta olmuştur. Ancak Yargıtay bir dosyada verdiği kararla³³⁰ bu konuya açıklık getirmiştir:

³³⁰ “sanığın, emri altında çalışan kardeşine disiplin cezası vermesi sebebiyle kendisini telefonla arayarak hakaret ve tehdit eden katılanla olan konuşmasını kayda almış olduğu ve telefonun hoparlörünü açarak odasında bulunanlara dinlettiği, sonrasında konuşmaya ilişkin seslerin bulunmuş olduğu CD’yi Cumhuriyet Başsavcılığına vererek şikayetçi olduğu vakada; sanığın başka şekilde

Başka şekilde ispata yer olmayan bir kerelik ani durumlarda suç içeren görüşmelerin kayda alınmasının hukuka aykırılık oluşturmayaacağına karar vermiştir. Bu karardan da anlaşılacağı üzere, haberleşmenin gizliliği ihlal suçu istisnai olarak genişletilmiştir. Ancak bu yalnızca kişinin başkaca ispat yönteminin olmayışı ve olayın anlık olarak gerçekleşmesi, tek seferlik gerçekleşen bu olayın tekrarlayacağını bilinemeyeceği gibi sebeplerle mümkün olacaktır. Verdiğimiz örnek ile tam olarak örtüştürülemeyecek olan durum, iletişimin içeriğinin hakaret oluşturma durumunda ilgili adli makamlarla durumun paylaşılmasına izin verilmektedir. Ancak verilen örnekte olduğu gibi, popülerite çabasıyla ve ünlü kişileri rezil etmek amacıyla kasten küçük düşürücü davranışlarla bu ifşa hareketinin yapılması hukuka uygun görülmemelidir. Sosyal medyanın bir yönü olarak bu durumun da sıklıkla günümüzde yaşandığını söyleyebiliyoruz. Ancak bu örneğin hakaret suçu tanımına girmeyeceğini, ancak haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu oluşturacağını düşünüyoruz.

2. Repost Etmek

Repost kavramı, Instagram üzerinde yer alan bir gönderinin tekrar uğraşılması gerekmeksizin bu işlevi kullanan kişinin kendi profilinde bahsi geçen gönderiyi paylaşabilmesine olanak sağlamaktadır³³¹. “Re” kelimesi İngilizce’de tekrar anlamına gelmekte olup Instagram üzerinde gönderi paylaşılmasının karşılığı olan “post” kelimesiyle tamamlanmıştır. Bu sayede tekrar gönderme teriminin ortaya çıktığı anlaşılabılır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, nasıl ki hakaret içerikli suç oluşturan bir Facebook gönderisinin yahut tweetin tekrar paylaşılması/retweet edilmesi suç oluşturuyor ise aynı şekilde suç içeren bir postun (gönderi) da “repost” edilmesi eylemi gerçekleştiren kişilerin sorumluluğunu doğuracaktır³³².

ispatlanması mümkün olmayan bir hal içinde iken kendisine yönelik hakaret ve tehdit içeren görüşmeyi kayda almış olduğu, sanığın eyleminin hukuka aykırı bulunduğunu kabul etmek mümkün olmadığı benzer biçimde, esasen o halde, hukuka aykırı hareket ettiği bilinciyle hareket ettiğinden de söz edilemeyeceği, ...anlaşılacakla, Meydana getirilen yargılama sonunda, sanığa yüklenen kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçu ile haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunun kanuni unsurlarının gerçekleşmediği,” Y.12.C.D., 2013/30383 E., 2014/14161 K., 09.06.2014., www.kazanci.com.tr, (22.04.2022).

³³¹ Mediaclick, **Repost-Nedir**, <https://www.mediatick.com.tr/tr/blog/repost-nedir>, (01.04.2022).

³³² Has Güler Hukuk, **Sosyal Medya Yolu İle İşlenen Suçlar Sonucunda Açılan Ceza Ve Tazminat Davaları**, <https://bit.ly/3Ke2k0v>, (01.04.2022).

Repost işlevi ile değindiğimiz gibi aslında var olan bir gönderinin tekrar ilgili kullanıcının profili aracılığıyla paylaşılması olduğundan, aslında Facebook'taki gönderi paylaşımı veya Twitter'daki retweet olgusuyla benzeştirebiliriz. Bu şekliyle Yargıtay'ın benzer olaylardaki yaklaşımları ve içtihatları dahilinde suç içeren bir gönderinin tekrar o profilden yayılması ve daha fazla kişiye ulaşmasının amaçlanması sonucu suça iştirak gerçekleşmektedir. Bu durum suçun failinin profilde repost yapan kişi olmasına sebebiyet vermektedir. Aslında bir bakıma suç fiilinin benimsendiğinin, suçu ilk işleyen ve yayınlayan kişiyle aynı fikirde olduğunun kanıtıdır. Bu durum benzerlik yoluyla aynı tür somut durumlarda benzer kararların verileceğini düşündürmektedir.

Yukarıda detaylı bahsettiğimiz gibi sosyal medya araçları vasıtasıyla diğer kullanıcıların hakaret içeren gönderilerini repost, retweet gibi işlevlerle tekrar paylaşmanın da hakaret suçunun işlenmesini mümkün kıldığı düşünülür. Bu noktada içeriği oluşturan olarak gönderi sahibinin değil gönderiye bağlantı sağlayan durumunda sorumluluk mevcuttur³³³.

3. Beğenme Fonksiyonu

Beğenme fonksiyonu, Instagram üzerinden paylaşılan bir gönderinin (fotoğraf ve video) “like etmek” şeklinde tanımlanan eylem ile beğenildiğinin gösterilmesidir. Instagram uygulaması üzerinde ilgili gönderiye çift tıklamak suretiyle gerçekleştirilen bu eylem gönderinin altındaki kalp simgesinin tıklanmasıyla da oluşabilir. Ancak bu işlev kişilerin dikkatsizlikle yapabileceği bir fiil olmakla aynı Twitter uygulamasındaki tweet beğenme (favorileme) eylemiyle benzerlik taşımaktadır. Kaldı ki, günümüz dünyasında bir telefon kadar uzağımızda olan bu uygulamalara erişim çok kolay olabilmekte, bazen ebeveynlere ait telefonlar 13 yaşından küçük çocukların ellerinde kullanılabilmektedirler. Bu durum suç içeren gönderilerin yanlışlıkla dahi beğenilmesi sorununu ortaya çıkarmaktayken saliselik gerçekleşen eylemlerin suça sebebiyet vermeleri bu kadar kolay olmamalıdır.

Instagram, çocuk güvenliği politikalarına uymaması nedeniyle eleştirilerin sıkça hedefi olmaktadır, 2019 senesinden bu yana artık hesap oluşturma kayıtlarında

³³³ Kaya, (Sosyal Medya Üçüncü Kişi), s. 292.

kullanıcıların doğum tarihlerini isteyeceğini ve böylelikle 13 yaşından küçük çocukların kayıt oluşturmamayaacağını duyurdu³³⁴. 2021 senesinde ise yayımlana bir haberle bundan böyle 16 yaşın altındaki kullanıcıların gizli hesap statüsüne alınacağı, böylelikle bunların yalnızca onaylı hesaplar tarafından görülebileceği, kullanıcılar hesaplarını herkese açık hale getirmek istediklerinde ise kullanıcılara bu konu hakkında bir uyarı bilgilendirilmesi yapılacağını duyurdu³³⁵.

Gelişen teknolojiyle birlikte çocukların mahremiyetlerinin korunmasının önemi oldukça artmıştır. Çocuğun ebeveyni dışındaki kişiler tarafından hak ihlallerine uğraması durumunda yargısal yollar belliyken, çocuğun kendi ebeveyni tarafından kişisel verilerinin ve haklarının ihlal edildiği durumlarda duraksamalar mevcuttur³³⁶.

Daha önce Facebook ve Twitter örneklerinde bahsettiğimiz şekliyle hakaret içerikli bir paylaşımın tekrar paylaşılma ve yayılmasını amaçlamaksızın yalnızca beğenilmesinin hakaret suçunun unsurlarını oluşturmayaacağını söylemiştik. Bu noktada TCK m.125 çerçevesinde düzenlenen hakaret suçunun 125/2 fıkrasınca; “Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde” düzenlenmesi karşısında Yargıtay bir kararında³³⁷ “hakaret içerikli mesajları beğenmekten ibaret eyleminin, bu mesajların sanık tarafından da internet ortamında paylaşılıp veya başkalarına aktarılmadığı taktirde hakaret suçunun unsurlarını oluşturmayaacağı” hususunu vurgulamıştır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, hakaret suçu özelinde yalnızca beğenme butonunun aktifleştirilmesiyle yapılan eylem suçun unsurlarını oluşturmadiğundan, yayılma veya paylaşma amacı taşınmayan bir gönderi ile ilgili suçun faili olunamamaktadır.

Sonuç olarak Instagram postları üzerindeki beğenme olgusu, yalnızca beğeni dürtüsünden ileri gelen bir eylem olup, paylaşım ve aktarım söz konusu olmadığından dolayı, herhangi bir tekrar paylaşma olarak kabul edilmemelidir. Bu nedenle bu eylemleri gerçekleştiren kullanıcılar bu fiillerinden ötürü cezalandırılmamalı, eylemler

³³⁴ Haber Türk, **Instagram 13 Yaş Sınırı Düzenlemesine Nihayet Geçti Haberler**, <https://bit.ly/3OA LKL>, (02.04.2022).

³³⁵ NTV Haberler, **Instagram'dan Yeni değişiklik: 16 Yaş Altındakilerin Hesapları Otomatik Olarak Gizli Olacak**, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/instagramdan-yeni-degisiklik-16yas-altindakilerin-hesaplari-otomatik-olarak-gizli-olacak,tfqGE-pTOka_ls67iH5omA, (02.04.2022).

³³⁶ Ömer Ali Girgin ve Seray Gönal, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 44, Ekim 2020, ss. 99-127, s. 99,100.

³³⁷ Y.4.C.D., 2013/5598 E., 2014/33171 K., 17.11.2014., www.kazanci.com.tr, (22.04.2022).

hukuka aykırı olarak kabul edilmemelidir. Yine de bir hakaret olgusunun kullanıcılar arasında direkt mesajlaşma aracılığıyla gönderilmesi, suçun yazılı olarak internet ortamında işlenmesine sebebiyet verirken, bu suçun herkese açık ana sayfa üzerinde paylaşılması suça alenilik durumu kazandıracığından cezada 1/6 oranında artırımı gidilecektir.

4. Canlı Yayın Yapma Özelliği

Instagram özelinde en sık kullanılan özelliklerden biri de canlı yayın yapma işlevidir. Bu sayede kişiler kendi aralarında iletişim kurma, bilindik markalar iş birliği yapma, siyasiler bilgi verme, ünlü kişiler ise işlerini paylaşma vs. amacıyla canlı yayın yapmaktadırlar. Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta, yapılan yayını kaç kişinin izlediği hususu olmaktadır. Bir hakaret suçu işlenirken, bu suçun huzurda mı gıyapta mı işlendiği, gıyapta işlendi ise en az üç kişinin duyacağı ve anlayacağı ölçüde ihtilat suçunun oluşup oluşmadığı durumları irdelenmelidir.

Yine bu noktada daha sonra Tiktok sosyal medyası bağlamında da detaylı olarak inceleyeceğimiz gibi yayın yapanın sorumluluğu sorunu meydana gelmektedir. Televizyon kanallarında yayınlanan canlı yayınlarda, her ne kadar yayın ve kanal sahibinin sorumluluğu olsa da sosyal medya platformlarında kişilerin aralarında yaptığı yayınlar ile ünlü bir kişinin yahut ünlü bir markanın takipçi sayısına kıyasla etki ettiği çevre fark edeceğinden, değerlendirmenin bütün ölçütler göz önüne alınarak yapılması gerekecektir. Twitter özelinde bahsettiğimiz gibi, içeriğinin takipçilere ulaşmasının önü ne kadar açılırsa Instagram özelinde de canlı yayın ne kadar çok kişi tarafından izlenirse suç o kadar kişiye ulaşabilecektir. Bu durumda tanınır kişilerin topluluk önünde tahkir edici fiillere maruz kalma olasılığının altını çizmek gerekecektir. Aynı zamanda yayın izleyiciler tarafından kayıt altına alınır ve daha da fazla kişiye ulaştırılırsa suçun etkisi büyüyecek ve somut olayda yayın sahibinin ve hakaret edenin sorumluluğu buna göre değerlendirilecektir.

E. Snapchat Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

Snapchat kendi içerisinde algoritmaya ve kullanım amacına dair farklılıklara sahip olmasına karşın diğer sosyal medya mecralarıyla uyum içindedir. Arkadaşlar arasında zaman sınırlamasına göre fotoğraf ve video gibi görsel paylaşımına izin veren ve gizliliğin hakim olduğu bir sosyal ağıdır. Kullanıcılar bir görsel gönderirken karşı tarafın ilgili görseli kaç saniye sınırı ile görüntüleyebileceklerini başından belirleyebilmektedirler. En fazla 10 saniye görüntüleme sınırıyla başlayan uygulama günümüzde ekranı kapatana kadar (sonsuzluk işareti ile tanımlanan) bir zaman tanımaya başlamıştır. Bu uygulama gönderilen görüntülerin belirlenen zamanın bitişyle kaybolmasını sağlamakta, aynı zamanda karşı kullanıcı bir ekran görüntüsü aldığı anda göndericiye bu konuda bilgi vermektedir. Bu bildirim yolu da kullanıcıların ekran görüntüsü alma reflekslerinin önüne geçmektedir. Bu gönderiler görüntüledikten sonra kaybolmakta olsa da Snapchat'in veri tabanından silinmemekte olduğundan uygulamanın hacklenmesi³³⁸ ile birlikte 2014 senesinde birçok ünlünün özel görüntülerinin ifşalanmasına neden olmuştur. Uygulamanın izin verdiği bir diğer paylaşım biçimi de “stories” adı altında paylaşılan hikayeler dizisidir. Kullanıcılar birbirlerine tekil olarak gönderebildikleri gönderilerin yanı sıra 24 saat süreyle kendilerini takip eden kullanıcıların görüntüleyebileceği bir dizi yaratabilirler. Bununla birlikte yine kullanıcılar birbirlerine mesajlaşma platformu üzerinden kısa mesaj göndermeye devam ederler. Bu mesajlar da aynı görüntülerde olduğu gibi kullanıcının ekranı kapatmasıyla kaybolur. Bir farklılık olarak mesajlaşma ekranında diğer kullanıcı mesajları kaydederse veya ekran görüntüsünü alırsa bu durum yine görüntülerde olduğu gibi ileti göndericisi/sahibine bilgi şeklinde verilir³³⁹.

TCK m. 125/2 gereğince, ‘..Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde..’ hakaret suçunun huzurda işlenmiş olacağı belirlenmiştir³⁴⁰. Bu noktada çalışmamızın başında bahsettiğimiz mağdurluk ve faillik

³³⁸ Türk Dil Kurumu, **Hacker; Bilgisayar Korsanı**, <https://sozluk.gov.tr/>, (02.04.2022).

³³⁹ Tolga Kara, Gençler Neden Snapchat Kullanıyor ? Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Üzerinden Bir Araştırma, **Intermedia International e-Journal**, Fall, Aralık 2016, Cilt: 3, Sayı: 5, ss.262-277, s. 266.

³⁴⁰ Mustafa Özen, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 75, 2008, ss. 94-108, s. 103.

durumu irdelenmelidir. Mağdur kişiye yönelik doğrudan doğruya bir hakaret söz konusuysa, Snapchat kapsamında tek seferlik görüntülemeler de suç oluşumu için yeterli sayılmalıdır. Aynı zamanda mesajlaşma platformundaki yazılı ifadeler de bir suçun konusunu oluşturuyorsa, failin kim olduğunun belirlenebilir olduğu durumlarda, fail suç isnadıyla karşı karşıya kalacaktır. Snapchat veya diğer sosyal uygulamalar bu kapsamda, internet yoluyla işlenen suçlar bağlamında büyük ölçüde genişlemiştir. Bu nedenle bir iletinin yahut gönderinin sürekli kalıcı olması ya da zaman sınırlamasına bağlı olarak yok olması, teknolojik gelişmeler ışığında o sosyal medya aracının doğasından gelen özellikler olarak kalmalı ve herhangi bir suç oluşumunda failin durumu belirlenirken genel ilkelere göre yorumlanmalıdır.

F. Tiktok Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

Sosyal medyada yeni veya eski olması fark etmeksizin, bütün uygulamalar zamanla birbirinin içine geçmiş ve birbirine benzemeye başlamıştır. Bunun bağlı olarak da Facebook şirketinin birden çok sosyal medya platformunu satın alması gösterilebilir. Günümüzde ise Tiktok da diğer sosyal mecralar gibi ortaya çıkışının ardından önlenemez bir yükselişe geçmiştir. Tiktok, çekilen kısa videolar ile içerik üretimini kolaylaştırıp hızlandırmaktadır³⁴¹. Tiktok, video oluşum ve paylaşım yapmayla birlikte aynı zamanda canlı yayın da yapabilme özelliği bulunan bir sosyal medya platformu olarak tanımlanmaktadır³⁴².

Hali hazırda var olan Rusya-Ukrayna savaşına ilişkin Tiktok özelinde örnekler mevcuttur. Rusya'nın Ukrayna'yı işgal ettiği görüntüleri de dahil olmak üzere, kentlerin bombalanması, Ukrayna halkının sığınaklarda korunmaya çalışırken verdikleri görüntüler ve propaganda içerikleri Tiktok videolarıyla milyonlarca kişiye ulaştı. Aslında ilk başlarda eğlence temalı olarak kurulan bir platform olmasına rağmen şimdilerde bir savaş ortamına ait görüntülerin bile yayılmasına neden olmaktadır. Özellikle modern dünyada görülen kuşak farklılıklarının neticesinde Z kuşağı olarak adlandırılan nesil, X kuşağı gibi dünya ve ülke gündemlerine dair gelişmeleri gazete ve televizyonlardan takip etmemektedirler. Bunun gibi durumlardan ötürü Z kuşağı

³⁴¹ Mustafa Eren Akpınar, "Tiktok Akımlarının Sosyal Medya Eleştirisi: Twitter Üzerinden Yapılan Eleştirilerin İncelenmesi", **19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 363-381, s. 363.

³⁴² Wikipedia, **Tik Tok**, <https://bit.ly/3MrPehF>, (20.04.202).

artık bütün gündemi Twitter, Tiktok gibi mecralardan yakalamaktadırlar. Aslında bu durum da İnternet'in hızı göz önüne alındığında gündeme, çoğu zaman akşam haberlerine yetiştirilen televizyon programlarından yahut ertesi sabaha basılan gazete haberlerinden daha hızlı ulaşmamızı sağlamaktadır. Ancak şu günlerde yapılan yeni araştırmalar bir sonuç ortaya çıkarmıştır: Tiktok'un algoritması kişileri, doğruluğu hileli olan ve tam olarak bilinmeyen kasıtlı şekilde yanlış savaş içeriklerine yönlendirmeye başlamıştır³⁴³.

Bir yandan da Tiktok sayesinde, hayatlarını saldırı altında devam ettirmeye çalışan Ukraynalı kullanıcılar Tiktok mecrası üzerinden seslerini duyurmaya ve dünyaya bilgiler vermeye devam ediyorlar³⁴⁴. Aslında dünya üzerindeki kullanıcılar da bir içeriğe ne kadar fazla ilgi gösterirlerse ve izlemeye devam ederlerse sosyal medya algoritmaları kullanıcılara benzer içerikler sunmaya devam ederler.

Günümüzde de sosyal medyanın stratejik savaşlarda büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Geçmişte sosyal medyanın varlığı olmadığından dolayı dünyanın her yerinde aynı anda bilgiye erişimin sağlanması da mümkün olmuyordu. Ancak şimdilerde savaşın gidişatını bile etkileyebilen bir pozisyona dönüşmüş durumdadır. Sosyal medyanın algıları şekillendirdiği, toplumdaki kişilerin tepkilerini değiştirdiği, duyarlılıkların artabileceğinin yahut sertleşebileceğinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda Doç. Dr. Ali Murat Kırık'a göre, sosyal medya artık bir savaş enstrümanı olarak algı yönetimine, dezenformasyona³⁴⁵, manipülasyona ve propagandalara sebebiyet vererek stratejik etki göstermektedir³⁴⁶. Bu noktada savaş konusu özelinde şu örneği de vermek yerinde olacaktır. Önceki bölümlerde ele aldığımız Youtube, Tiktok gibi bir video içerik paylaşma platformu olduğundan savaş dolayısıyla son günlerde bazı ülkelerde Rusya devletine bağlı medya kanallarını engellemeye başlamıştır. Uluslararası haber ajansı olan Sputnik Türkiye de bu

³⁴³ BBC Türkçe, **Dünya Haberleri**, <https://bbc.in/3K8SywA>, (02.04.2022).

³⁴⁴ Medya Scope Tv., **Tik Tok'da Rusya Ukranya Savaşı**, <https://medyascope.tv/2022/03/07/tiktokta-rusya-ukrayna-savasi/>, (02.04.2022).

³⁴⁵ *yanlış veya doğruluğu bulunmayan ve kasıtlı olarak yayılan bilgi; bilgi çarpıtma. Bkz: TDK, Wikipedia.

³⁴⁶ Milliyet, **'TikTok'ta oynanan ilk stratejik savaş!' Çarpıcı, Sosyal Medya Yorumu**, <https://bit.ly/3EK0jYN>, (02.04.2022).

uygulamadan etkilenererek ana sayfasına Youtube üzerinden erişilememeye başlamıştır. Bu durum Twitter kullanıcıları aracılığıyla duyurulmuştur³⁴⁷.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, video içerik paylaşma platformu olan Tiktok'u da diğer sosyal mecralar gibi değerlendirebiliyoruz. Savaş görüntülerinin bile paylaşıldığı bu platformda, kullanıcılar başkalarına karşı kişilik haklarını ihlal edici bilgi açıklayabilir, hakaret içerikli sözler sarf edebilir ve bunları kaydederek yayınlatabilirler. Özellikle Tiktok uygulamasının, canlı yayın paylaşımlarına da imkân sağladığı düşünüldüğünde, televizyon yayınlarındaki canlı yayınlar ile aynı frekansa ve etkiye sahip olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Yine bu noktada da daha önce incelediğimiz gibi, TCK m. 125/2 fıkrasının düzenleniş amacından yola çıkıyoruz. Sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenen suç anlamında kabul edilen iletişim vasıtalarından olan sosyal medya platformları kişilere karşı işlenen hakaret suçlarında öncelikli örneklerdendir. Anlık canlı yayını ne kadar kişi izliyorsa ve en az üç kişinin izlemesi ihtilat unsurunu oluşturduğu için, bu yayınlarda açıkça isim söylenmese dahi kimin kastedildiğinin açıkça anlaşıldığı durumlarda hakaret unsurunun varlığından söz edilebilecektir. Bu durum gıyapta hakaret suçunu oluşturacakken, direk olarak yayına katılmış bir kimseye karşı hakaret unsuru içeren sözler sarf ediliyorsa yine kanun tanımına uyacak şekilde iletişim araçlarıyla huzurda hakaret suçunun oluşması durumu ortaya çıkacaktır. Tiktok özelinde örneklendirmiş olsak da diğer canlı yayın yapılmasına imkân sağlayan bütün platformlarda bu durum geçerli olacaktır.

Konuyu bir başka açıdan ele aldığımızda, canlı yayın sahibi kullanıcının yayınında, katılan bir başka kişinin bir başka kişiye hakaret etmesi durumunda sorumluluk nasıl değerlendirilecektir? Çalışmamız çerçevesinde bu durumu televizyon kanallarında yayınlanan canlı yayınlarla kıyas şeklinde değerlendirmeliyiz. Örneğin bir gazeteci hakkında bir televizyon kanalında, canlı yayınlanan bir programda cumhurbaşkanı makamına hakaret ettiği gerekçesiyle soruşturma başlatılmıştır³⁴⁸. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ise, yayınlanan programa idari para ve yayın durdurma cezası vermiştir. Burada anlık gerçekleşen bir olay neticesinde, aslında

³⁴⁷ Yaman Akdeniz, **Twitter Postu**, <https://twitter.com/cyberrights/status/1502357759744000008>, (22.04.2022).

³⁴⁸ Yeni Şafak Gazetesi, **RTÜK'ten Sedef Kabaş'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret sözlerini yayınlayan Tele 1 televizyonuna ceza**, <https://bit.ly/3LsEO0Y>, (20.04.2022).

yayın ve kanal sahibinin oluşacak neticeyi öngörememesi durumu nedeniyle bir vaka söz konusudur. Bu durumu öngöremeyen yayın ve kanal sahibi, bu yaptırımla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu çalışma çerçevesinde anlaşıldığı üzere, bahsi geçen yüksek cezalar, sorumluluk gereğince kanala uygulanıyor olsa da sosyal medya platformlarında kullanıcıların kendi aralarında çoğu zaman eğlence amaçlı yayınları, bu tarz durumlara sahne olduğunda denetleyen herhangi bir organ olmadığından dolayı idari yaptırımla karşılaşmayacaktır. Ancak bu durumda sosyal medya hakkında düzenlenen kanunların gelişmesiyle ülke bazında yerel bazı denetim ve tedbir mekanizmaları oluşturulmaya başlanmıştır. Mesela hali hazırda Instagram ve Tiktok içeriklerinin topluluk kurallarını ihlal edici olmaları nedeniyle kaldırılmaya, kısıtlanmaya başladıkları görülmektedir. Bu gibi durumlarda, canlı yayınında başka bir katılanın bir başkasına hakaret ederek topluluk kurallarına aykırı içerik yayını oluşturduğu tespit edildiği taktirde ilgili yayın sahibinin profiline ihtar gönderilmesi ve devam ettiği taktirde kanalın/profilin kapatılması durumları oluşabilmektedir. Yine de her ne olursa olsun, ceza sorumluluğu açısından sıradan kişilerin yayınları bir televizyon kanalı gibi değerlendirilmemeli, daha basit uygulama bazlı ihlallerle denetlenmelidir. Çünkü aksi durumda ceza kanunlarının günümüz sosyal medya platformlarında gerçekleşen olaylara göre yenilenmesi sorunu ortaya çıkacaktır.

Bu noktada huzurda ve gıyapta hakaret suçlarının ayrımının incelendiği bir Yargıtay kararından bahsetmek gerekecektir. Buna göre dosya, hakkında hakaret suçundan mahkûmiyet verilen sanığın, müştekinin teyzesi tarafından kullanılan telefona müşteki hakkında hakaret içerikli mesajlar gönderilmesi, ancak bu mesajların teyze tarafından müştekiye gösterilmesiyle müştekinin haberi olması, müştekinin durumdan şikayetçi olması olarak özetlenmiştir. Yargıtay ise şu şekilde bir değerlendirme yapmıştır³⁴⁹: Sanığın hakaret içeren mesajları iletilmesi kastıyla

³⁴⁹ “.... Hakaret suçunun huzurda işlenmesinin en tipik örneği, fiilin mağdurun yüzüne karşı işlenmesidir. Fail, bu durumda hareketi doğrudan öğrenir. Suçun huzurda işlenmiş olması mutlaka fail ile mağdurun fiilin işlendiği sırada yüz yüze olmasını gerektirmez. Şayet fail, fiili işlediği sırada mağduru hedef alan hakaretinin mağdur tarafından da doğrudan algılanabileceğini biliyor ve istiyorsa, bu durumda da suç huzurda işlenmiş sayılacaktır. Hakaret suçunun huzurda işlenmemesine rağmen, Kanun tarafından huzurda işlenmiş gibi cezalandırılan hali ise, ileti yoluyla yapılan hakarettir. TCK’nın 125/2. maddesinde, “Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.” demek suretiyle, tahkir edici nitelikteki fiilin, ileti yoluyla mağduru hedef alması durumunda failin huzurda hakaret etmiş gibi cezalandırılacağı belirtilmiştir. Buna göre, hakaret içeren bir mektup, telefon konuşması veya yazılı bir mesaj huzurda söylenmiş gibi cezalandırılacaktır. İleti yoluyla hakarete, failin kullandığı vasıtalar ile mağduru hedef aldığı bilmesi ve mağdur tarafından bu fiilin

göndermediğinden bahisle, buna göre kararın bozulmasına ve sanığın beraatine karar verilmiştir. Buradan yola çıkarak bir mesajlaşma platformunda sanığa karşı direkt yöneltilmeyen sözlerin hakaret suçunun unsurunu oluşturmayacağı düşünülse de bizce madde hükmüne göre somut olayda eğer ki sosyal medya platformlarında herkese açık profillerde kullanıcılar arasında yayılan bir içerik mevcutsa suç oluşmaktadır. Çünkü bahse konu Yargıtay kararının hukuksal değerlendirmesinde de şu şekilde açıklanmıştır:

Hakaret suçu mağdurun olmadığı veya mağdurun doğrudan vakıf olamayacağı bir şekilde işlendiğinde gıyapta hakaret suçu oluşmaktadır. Ancak gıyapta hakaret suçunun cezalandırılması için, failin mağdur dışında toplu veya dağınık en az üç kişiyle ihtilat ederek bu suçu işlemesi gerekmektedir. Suçun faili ihtilat bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. İhtilat kişilerle birebir görüşerek gerçekleşebileceği gibi, üç veya daha fazla kişiye mektup göndermek, telefon etmek, SMS veya e-mail göndermek suretiyle de gerçekleştirilebilir. Ancak ihtilat unsurunun gerçekleşmesi için, failin sözleri en az üç kişinin duyabileceği bir ortamda ve şekilde söylemesi yeterli olmayıp, muhatapların bizzat anlamaları ve vakıf olmaları lazımdır.

Sosyal medya da en az üç kişinin duyabileceği bir ortam olduğundan, mağdur rencide oluyorsa bu durumda fail işlediği suçtan dolayı cezalandırılmalıdır.

G. Whatsapp Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi

1. Genel Olarak

İnternet aracılığıyla hakarete, tehdide, dolandırıcılığa istismara maruz kalan kişilerin mağduriyetlerinin önlenmesi için hukuka aykırılığı gerçekleştiren suçlulara lüzumlu yaptırımların uygulanabilmesi için yurtdışı tabanlı sosyal ağ sağlayıcılarından gerektiğinde gerekli bilgilerin alınması zorunludur. Aksi durumda, internet aracılığıyla işlenen suçlar takipsiz kalacak ve bu durum suçun faillerine suç

öğrenileceğini istemesi gerekir. Şayet ileti mağdurdan başka birisine gönderilmiş ancak tesadüfen mağdur tarafından öğrenilmiş ise, huzurda hakaret suçu oluşmayacaktır. Zira, fail mağdurun hakareti öğrenmesi kastıyla hareket etmemiştir. İleti yoluyla hakaretin, huzurda hakaret gibi cezalandırılabilmesi için sanığın iletme kastı ile hareket etmesi gerekir. Sanığın, müştekinin gıyabında teyzesine ait telefona hakaret içerikli mesajlar gönderdiği, müştekinin teyzesinin müştekiye bahse konu mesajları göstermesi üzerine müştekinin mesajları öğrenerek şikayetçi olduğu, bu suretle sanığın iletme kastıyla hareket etmediği anlaşılmakla sanığın hakaret suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur.”, Y.18.C.D., 2019/6276 E., 2019/12396 K., 17.09.2019, <https://bit.ly/3ESCzlg>, (28.04.2022).

işlemesi konusunda daha büyük cesaret verecektir. Suçun işlediği iddia edilen kullanıcılar adalete teslim edilmeli, gerekiyorsa yargılanmalı ve tazminat hükümleri uygulanmalıdır. Bunun da adil bir yargılama ile yapılması suretiyle maddi gerçek ortaya çıkarılmalıdır³⁵⁰.

Whatsapp uygulamasını diğer incelediğimiz sosyal mecralardan biraz ayrı tutmak gerekecektir. Çünkü bu uygulama yapısı gereği, arkadaş ekleme, profil oluşturma, paylaşımlar yapma gibi olanaklara diğer uygulamalar kadar sınırsız sahip değildir. Aksine bu uygulama kullanılmaya başlayan en eski ve ilk mesajlaşma platformlarından biridir. Bu nedenle de kişilerin telefon rehberindeki numaralar ile senkronize olarak mesajlaşma ve arama olanağı sunar. Yeni yeni son zamanlarda Facebook şirketinin Instagram gibi Whatsapp'ı da satın almasıyla 24 saatlik "hikaye ekleme" özelliği gelmiştir.

Bilindiği üzere Yeni Sosyal Medya Kanunu olarak isimlendirilen 7253 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 1 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yine de sosyal medya yasası olarak adlandırılan bu kanunda eksiklikler mevcuttur.

Whatsapp uygulaması, akıllı telefonlar için üretilen ve geliştirilen anlık haberleşme ve mesajlaşma/arama uygulamasıdır. Uygulama, internet bağlantısı aracılığıyla kullananların birbirlerine ücretsiz bir şekilde anlık olarak fotoğraf, video, belge, sesli mesaj, yazılı mesaj gönderebilmesini ve arama yapabilmesini sağlar³⁵¹.

Uygulama aynı zamanda kullanıcılara karşılıklı olarak tekil iletişim imkanı verirken, çoklu iletişim imkanıyla da grup yazışmaları yapılmasını sağlar. Günümüzde iş yerlerinde dahi haberleşme aracılığıyla birçok whatsapp grupları kurulmakta, okullarda öğretmenler-veliler-öğrenciler arasında yine haberleşmenin kolaylığı açısından haberleşme grupları kurulmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Whatsapp uygulaması dahilinde anlık mesajlaşma suretiyle iletilen içeriklerin herhangi bir suç ifadesi içermesi durumunda hakaret suçu çerçevesinde nasıl değerlendirileceğini incelemeye çalışacağız.

³⁵⁰ Ersan Şen, **Yorumluyorum** 22, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 400.

³⁵¹ Wikipedia, **Whatsapp**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/WhatsApp>, (03.04.2022).

Hakaret suçunda suçun tamamlanması konusunda fikir birliği bulunmasa da genel olarak suç teşkil eden eylemin mağdura ulaşmasıyla tamamlandığı düşünülmektedir. Ancak bu tamamlanma şu şekilde netleşebilir. Suç teşkil eden fiil mağdura ulaşsa da bunun anlaşılmasının imkansız olduğu durumlar hariç olmak üzere -sağır, dilsiz, tam akıl hastası, suç dilini bilmeyen kimse, çok küçük yaştaki çocuk- suçun öğrenildiği ve algılandığı an olarak ikrar edilmelidir. Bu noktada elbette ki iletinin mağdur tarafından öğrenildiği an kabul edilmelidir. İnternet aracılığıyla işlenen fiillerde olmak suretiyle Whatsapp örneğinde olduğu gibi, gönderici tarafından gönderilen ileti alıcısına ulaşmış olsa da alıcı tarafından okunup anlaşılan kadar suç tamamlanmış sayılmaz. Mağdur direkt olarak bir başkasından duyma yoluyla değil, kendi öğrenmelidir³⁵².

Bu görüşe göre, Whatsapp örneğini ele aldığımızda, gönderilen bir mesaj eğer ki tek tik dediğimiz şekilde kalmışsa (bu durum Whatsapp uygulamasında iletinin göndericiye ulaşmadığı yalnızca Whatsapp serverlerine ulaştığı bilgisini vermektedir³⁵³.) alıcı kişi henüz bu mesajı almadığından ve dolayısıyla okumadığından suç tamamlanmış sayılmaz.

2. Whatsapp Gruplarında Grup Yöneticisinin Sorumluluğu

Whatsapp gruplarında işlenen bir suçun failinin kim olduğu belirlenirken bunun tekil mesajlaşmaya göre daha zor olduğunu söylemek mümkündür. Keza diğer sosyal mecralarda sahte profil dediğimiz hesapların sayısının fazlalığı neticesiyle suçun failinin belirlenmesi zor oluyor³⁵⁴ Whatsapp uygulamasında çoğunlukla kullanıcılar numaralarını bildikleri kişilerle konuşmakta olduklarından failin belirlenebilmesi biraz daha kolay gözükmektedir.

Ancak farklı bir yönden bakılırsa, numarası bilinmeyen bir kişi tarafından ele geçirilen mağdura yönelik hakaret içeren iletilerin gönderilmesi durumunda telefon numarasının kimin üzerine kayıtlı olduğu ve kim tarafından kullanıldığı durumu söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte ispat işlemleri failin kimliğinin ortaya çıkarılmasında yardımcı olacaktır.

³⁵² Mustafa Özen, s. 102.

³⁵³ Sabah Gazetesi, **WhatsApp tikleri ne anlama geliyor?**, <https://bit.ly/36NRWPs>, (03.04.2022).

³⁵⁴ Mustafa Özen, s. 106.

Bir internet haberine göre, Hindistan’da çıkarılan yasa uyarınca, Whatsapp grup yöneticilerinin, grupta yazılan suç unsuru içeren içeriklerden sorumlu oldukları belirlenmiştir³⁵⁵. Ancak bu noktada içerik sağlayıcısının cezai sorumluluğunun incelenmesi yerinde olacaktır. Nitekim grup oluşumunu yaratan yöneticinin, yazılanlardan ne kadar sorumlu olduğunu da bilmesi gerekmektedir. İçerik sağlayıcılar, diğer sosyal medya platformlarındaki kullanıcılar gibi olduklarından asıl suçu işleyen kişinin sorumluluğu tartışmasıdır. Ancak kabul gören görüşe göre, Whatspp grup yöneticiliği de o grupta paylaşılan içeriklerden sorumlu kabul edilecektir. Aslında buna dair açık bir hüküm olmasa da bu durumu televizyon yayınında işlenen bir suçtan dolayı yayıncının yahut basılı bir eserde meydana gelen suçtan dolayı basımcının sorumluluğu şeklinde yorumlayabiliriz. Benzer pozisyonlardaki kişiler de suçlar karşısında belirli sorumluluk alanlarında olabilirler. Ancak şunu da unutmamak gerekecektir ki, ceza kanunları bu denli detaylı oluşturulmadığından dolayı ileriki zamanlarda bu konulardaki kanun boşluklarından dolayı duyulacak ihtiyaç neticesinde ceza kanunları yenilenebilir yahut uyarlanabilir ve duruma göre değerlendirme yapılabilir hale gelecektir. Sonuç itibariyle Whatsapp gruplarında yöneticinin sorumluluğu, bir televizyon programıyla aynı tutulmalı ancak somut olaya göre gruptaki kişi sayısı da göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır. Ancak suçun alenen işlenmesi durumu da göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır. Bir başka bakılması gereken nokta da grup yöneticisinin suç içeriğini fark ettiği anda bir aksiyon alması, faili gruptan çıkarması ya da grubu komple silmesi gerekebilecektir. Aslında bu noktada web sitelerinde yer sağlayıcıların hukuka aykırı içerikten haberdar oldukları gibi ilgili içeriği engellemeleri durumu somut olayda kıyasla uygulanabilecektir. Aksi halde ne kişilere günlük hayatta iletişim ve haberleşme için kullanılan bir sosyal ağ nedeniyle suç yüklemek ne de hiç kimsenin sorumluluğu üstüne almayacak kadar denetimsiz bırakılmasını sağlamak doğru olmayacaktır. Bu nedenle bir denge kurulmalı, değerlendirme ve cezalandırma ona göre yapılmalıdır. Örneğin hakaret suçunun gıyapta işlenmesi için gerekli olan ihtilat unsuru bile, en az üç kişinin bunu duyması ve öğrenmesine bağlıdır. Burada whatsapp grubu üç kişilikse zaten suç oluşmayacaktır. Bunun gibi durumlarda somut

³⁵⁵ Cumhuriyet Gazetesi, **WhatsApp grubu yöneticileri dikkat! Bu 5 hatayı yapan hapse girebilir**, <https://www.cumhuriyet.com.tr/galeri/whatsapp-grubu-yoneticileri-dikkat-bu-5-hatayi-yapan-hapse-girebilir-1901790>, (03.04.2022).

değerlendirme, grubun kişi sayısı, yayılım ve etki alanı gibi unsurları da barındırmalıdır.

3. Whatsapp Gruplarında Yönetici Olmayanların Sorumluluğu

İnternet aracılığıyla tehdit, hakaret gibi suçlar karşısında yaşanan mağduriyetlerin önüne geçmek için suçu işleyen kimselere karşı gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Günümüzde kullanılan sosyal ağların çoğu yurtdışı menşeli ağ sağlayıcılar oldukları için buralardan bilgi alınması durumu da zorunlu olmasına rağmen oldukça zorlaşmaktadır. Diğer türlü bu mağduriyetlerin hem önlenmesi hem de suçluların cezalandırılması hususu imkansızlaşmaktadır ve bu nedenle takibi zorlaşan suçlar her geçen gün artış göstermeye devam etmektedir³⁵⁶. Aslında bu noktada çok fazla çalışma, değerlendirme veya içtihat bulunmasa da burada Whastapp gruplarındaki yöneticinin sorumluluğuyla benzer şekilde değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Bu nedenle yine grup yöneticisinin sorumluluğu bir önceki başlıkta incelediğimiz şekilde vuku bulacaktır. Ancak yönetici olmayanların sorumluluğunda bu noktaya gidilemeyecektir. Bunu da şu tarz bir örnekle açıklamamız uygun olacaktır: Bir televizyon kanalında canlı yayınlanan bir programda nasıl ki seyirciler varsa ve etkileşimdeyse, burada da bir iletişim grubu olan Whatsapp içerisinde yönetici harici kişiler, birbirleriyle etkileşim içerisinde olan katılımcılardır. Zaten katılımcıların birbirleriyle girdiği iletişimde ortaya çıkan hakaret, tehdit vs. gibi suçlar konusunda genel suç ilkeleriyle değerlendirme yapılacaktır. Ancak onun haricinde yalnızca katılımcı olmaları nedeniyle bir Whatsapp grubunda işlenen suçtan ötürü sorumluluk altına girilmesi hukuka uygun görülmeyecek, toplumda ve sosyal medya görünümünde dengesizlik ve adaletsizlik yaratacaktır. Bu nedenle salt seyirci veya katılımcı olunarak ortaya çıkan sorumluluk sınırlı olarak değerlendirilmelidir. Ancak bir noktaya dikkat çekmemiz gerekecektir. Grup yöneticisinin gruptan ayrılması neticesinde uygulamanın otomatik olarak bir katılımcıyı yönetici ataması durumunda, kişilerin katılımcı gibi değil yönetici gibi sorumlulukları doğacaktır. Hatta bununla ilgili Hindistan'da 21 yaşındaki genç, üye olduğu Whatsapp grubunda işlenen bir

³⁵⁶ Ersan Şen, *Sosyal Medya Hesapları ve Whatsapp Denetim Altına Mı Alınıyor?*, <https://bit.ly/3xRJfi5>, (23.04.2022).

suçtan dolayı hapis cezasıyla cezalandırılmıştır³⁵⁷. Kişiler Whatsapp gruplarına kendi istekleri haricinde bile alınabilmekte, istekleri dahilinde de sorgulamadan bir link aracılığıyla kolayca katılım sağlayabilmektedirler. Bütün bunlardan dolayı sorumluluğun bu denli ağır olması ölçülülük ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

4. Whatsapp Uygulamasında Bire Bir Yazışma

Whatsapp sosyal ağının bir mesajlaşma platformu olduğundan bahsetmiştik. Bu nedenle burada farklı bir durum söz konusu olmayacaktır. Örneğin hakaret oluşturan fiiller, söz ile olduğu gibi yazıyla da işlenebilmektedir. Yahut Whatsapp uygulamasının bizlere sağladığı kolaylıklardan biri de ses kaydı atmaktır. TCK m. 125/2'e göre, *“Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolunur.”* Sonuç olarak; suçun yüz yüze sayılacak araçlarla işlenmesi halinde de suç oluşacaktır. Bu nedenle Whatsapp üzerinden grup harici bire bir yazışmalarda işlenen suçlar -özellikle hakaret suçu- diğer sosyal medya platformlarından bir farklılık göstermemektedir.

H. Wikipedia Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi ve Erişim Engeli

Wikipedia, Türkçe adıyla Vikipedi, -bundan sonra Vikipedi olarak anılacaktır- dünyanın her yerinden gönüllü ve internete bağlanabilen bireylerin kar amacı gütmeyen, özgür ve ortaklaşa hazırlanan en geniş kaynak sitesi olma amacı güden ücretsiz bir internet ansiklopedisidir³⁵⁸. Bu siteye özgür ansiklopedi de denilmektedir. Dinamik ve güncel olan bu site, kişilerin öznel yargılarına da bağlı olduğundan, doğru ya da yanlış bilginin ayrımını yapmak okuyucuya düşecektir. Burada yazılanlar sessizce düzeltilebilir, silinebilir ya da değiştirilebilir. Ancak burada da elbette ki bazı ciddi problemler ve rahatsız edici tutumlar ortaya çıktığında sitenin hizmet ve kullanım politikaları gereği hizmetliler maddeleri korumaya alma ve kullanıcıları engelleme

³⁵⁷ Sözcü Gazetesi, **Whatsapp Grubu Yüzünden Hapis Yattı**, <https://bit.ly/3KssgWt>, (23.04.2022).

³⁵⁸ Wikipedia, **Wikipedia**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Hakk%C4%B1nda>, (22.04.2022).

yetkileri mevcuttur³⁵⁹. Bu nedenle bu platformda da hakaret edici içerikler hoş karşılanmaz ve bir mahkeme kararıyla karşılaşılmassa da hizmetliler tarafından engellenir. Ancak Türkiye’de bir dönem Türkiye’nin terör örgütleriyle bağdaştırıldığı içerikler gerekçe gösterilerek Vikipedi’ye erişim engellenmiştir. Bahsi geçen dönemde Anayasa Mahkemesi’ne erişim engelinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasıyla başvuru yapılmıştır. Mahkeme Türkiye’nin erişim engelinin AİHS m. 10’da garanti altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir³⁶⁰. Birçok uluslararası sözleşmede ve Anayasa’da da korunan ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasının belirli koşulların varlığına bağlı olduğunu belirtmiştik. Bütün bunlar göz önüne alındığında her zaman yasak olanın daha çekici olduğu ve aslında yasaklanan içeriklerin günümüzde de internet ortamında çok hızlı yayıldığı aşıkardır. Yasakçılık her zaman farklı problemler meydana getireceğinden dolayı internet sitelerine URL bazlı değil de sitenin tamamına getirilen erişim yasakları tamamen tarihe gömülmelidir³⁶¹. Yalnızca hakaret içermese de bazı fikirlerin paylaşılması bu tür sorunlara yol açmaya devam etmektedir. Bu görüşe ve Anayasa Mahkemesi’nin kararına katılıyoruz. Çünkü, artık modern dünyada her türlü iletişimin ve bilgi paylaşımının internet üzerinden döndüğü düşünülürse URL bazlı engellemeler yerine aylar hatta yıllar süren siteye erişim engeli getirilmesi, sitedeki diğer bilgilere ulaşılması özgürlüğünü de engellemeye devam edecektir. Fikir ayrılıklarının yanı sıra hakaret ve kişilik ihlallerine dair paylaşımlar da olabilecektir. Elbette ki hakaret içerikli paylaşım, sitenin işleyişinde de bahsettiğimiz gibi, sitenin denetimini yapan hizmetliler tarafından kaldırılacaktır ve kaldırılmalıdır.

I. Ekşi Sözlük Bağlamında Değişen İfade Kültürünün Hakaret Suçuna Etkisi Ve Erişim Engeli

Ekşi Sözlük, internette yayına başlayan sanal paylaşım tabanı olarak tanımlanarak yayın hayatına 15 Şubat 1999 tarihinde başlamıştır³⁶². Vikipedi’ye

³⁵⁹ Wikipedia, **Vikipedi:Vikipedi’yi kim yazıyor?**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Vikipedi%27yi_kim_yaz%C4%B1yor%3F, (22.04.2022).

³⁶⁰ AYM, 2017/22355, 26.12.2019., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁶¹ Yavuz Selim Karakaya, “İfade Özgürlüğünün En Yeni İhlali: Wikipedia’ya Erişim Engeli”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Cilt: 9, 2018, ss. 103-124, s. 121, 122.

³⁶² A. Filiz Susar ve Bilge Narin, “Sosyal Paylaşımın Tecimselleştirilmesi Bağlamında İnternet Reklamcılığı: Ekşi Sözlük Örneği”, **İletişim Çalışmaları Dergisi**, Sayı: 3, 2013, ss. 53-66, s. 55.

göre³⁶³, kayıtlı yazarlarının yorumlarının olduğu katılımcı sözlüktür. Katılımcı sözlük sitelerinin Türkiye’de ilk ortaya çıkan ve en bilinenidir. Ekşi Sözlük’ün kuruluşundan sonra birçok farklı isimde benzer oluşum kurulmuştur³⁶⁴. Buradaki işleyişe göre, sözlüğün kuralları neticesinde denetimde uygunsuz bulunan yazarlar siteden silinmektedir. Hiyerarşik yapılanma içerisinde yazar nesilleri statü göstergesine sahiptir. Ekşi Sözlük’e ilk kez üye olunduğunda “çaylak” çerçevesi altındaki “entry³⁶⁵”lere giriş yapılabilirken bu mertebe belirli kriterler sağlandığında yazarlığa yükselmektedir. Aslında sözlüğün Vikipedi’den ayrılan yönü de budur. Örneğin Ekşi Sözlük’ün nasıl bir platform olduğunu Vikipedi’den öğrenebiliyor, tanımlayıcı ve hakaret unsuru dışındaki denetimsiz girilen ifadeler bütününden buna ulaşabiliyoruz. Ancak Ekşi Sözlük’e “Vikipedi nedir?” diye sorduğumuzda ayrı cevaplar altında farklı yazarların tek bir başlık altındaki öznel değerlendirmelerini bulabiliyoruz. Ekşi Sözlük sarkastik ifadelerin çoğunlukla yer aldığı bir mecradır. Sarkastik kelimesi Türk Dil Kurumu’nda tanımlanmamaktadır. Ancak iğneleyici ve alaycı olarak tanımlanmaktadır³⁶⁶. Aynı zamanda müstehzi kelimesi eş anlamlı olarak kabul edilebilmektedir³⁶⁷. Alaycı, iğneleyici ve kinayeli ifadeleri kullanarak yorumlar yapan kişiler sarkastik kişiler olarak bilinmektedir. Kıvrak zekaya sahip olan bu kişiler, mizahi ve hicive dayalı ifadeler kullanırlar. Ekşi Sözlük’te yazarlık yaparken ifadelerini tanımladığımız şekilde kullanmaktadırlar. Aslında Vikipedi’de bu tarz ifadeler pek yer almamaktadır. Daha çok özgür ansiklopedi olarak tanımlanan sitede tanımlar ve olaylar hakkında yine site yazarları tarafından tanımlama yapılmaktayken ekşi sözlükte yazarlarda böyle bir gaye bulunmamaktadır. İki sözlük arasındaki en önemli fark buradan kaynaklanmaktadır. Ekşi Sözlük’teki yorumlar nefret söylemleri içeriyorsa denetim mekanizmasından geçerek gelen şikayetler üzerine içerikler silinmektedir. Bu nefret söylemlerini engelleme amacıyla içerik silinmesi aslında ifade özgürlüğü açısından hoş karşılanmayacak olsa da bazen gerekli olmaktadır³⁶⁸. Bütün

³⁶³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ek%C5%9Fi_S%C3%B6zl%C3%BCk, (22.04.2022).

³⁶⁴ Engin Üngüren, “Yeni Medya İletişim Kanalı Olarak Katılımcı Sözlük Sitelerine Yönelik Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 18, Cilt: 11, Yıl: 9, Haziran 2019, ss. 2878-2907, s. 2881.

³⁶⁵ Bkz: bir yazara göre “girdi” kelimesinin yansımasıdır. <https://eksisozluk.com/entry/1109-46249>, (22.04.2022).

³⁶⁶ <https://tr.wiktionary.org/wiki/sarkastik>, (22.04.2022).

³⁶⁷ <https://sozluk.gov.tr/>, (22.04.2022).

³⁶⁸ Üngüren, s. 2895.

bu anlatılanlar aslında her ne sosyal medya sitesi olursa olsun hakaret, nefret, kişilik hakkı ihlali gibi paylaşımlar bir şekilde sosyal medyanın denetimiyle resen ya da şikayete bağlı olarak kaldırılmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta bu engellemelerin ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı duruma varmaması gerektiğidir. Aynı zamanda resen ya da şikayete tabii de olsa, Vikipedi’de değil ancak Ekşi Sözlük bünyesinde yazarların eleştirel ve alay edici tavırları ve yazımları herkese hitap etmek ve uymak zorunda değildir. Ancak bunun sınırı somut olaya göre değerlendirmeli ancak sınırı aşıcı seviyeye gelmemelidir. Çünkü bir kere bile bu şekilde her iğneleyici ifadelerin engellenmesi durumu ortaya çıkarsa bu durumunun önü alınamaz hale gelebilecektir. Her zaman olduğu gibi, radyo ve televizyon yayınları yahut basılı eserler herkesin düşüncesine uymadığı ve herkesin beklentisini karşılamadığı için en ufak bir karışıklıkta yayından kaldırılmıyorsa, internet üzerindeki paylaşımlarda da bu ince çizgiye dikkat edilmelidir. Soyut ve sübjektif ifadeler denetimden geçerken adaletsiz şekilde değerlendirilebilecektir. Örneğin bilgi paylaşımı sitelerinde bu tarz ifadeler hoş karşılanmayacağı için denetim de ceza hukuku açısından cezalandırılma da ona uygun yapılmalıdır. Ancak Ekşi Sözlük’ün yapısı gereği her alaycı ve yergi içeren ifade bu şekilde kısıtlanamayacak ve ilgili yazar cezalandırılmayacaktır. Ceza kanunlarında her ne kadar her sosyal medya platformuna uygun bir düzenleme yapılamayacağı aşikar olsa da somut olay mahkemelerce değerlendirilirken cezanın alt sınırına yakın bir hüküm kurulabilir yahut hiç ceza verilmemesine karar verilebilir. Bu da ancak ve ancak hakaret sınırına ulaşan ifadeler için geçerli olacaktır. Eleştiri sınırının aşılmadığı durumlarda, ağır eleştiri mahiyetinde bile olsa, özellikle kamuya mal olmuş kişilerin bu ifadeleri daha fazla kabul etmesi gerektiğinden ötürü bu tür paylaşımlara bir sınır getirilmemelidir.

Bir önemli husustan daha bahsetmek gerekecektir ki, ifadelerin bu platformda alaycı ve kinayeli tavırlarla yazıldığından suç karşısında mağdurun kim olduğunun belli olup olmadığı konusudur. Bilindiği üzere ekşi sözlükte yazarlık vasfı takma isimle yapılan bir iştir. Bu durum failin tespitinde önümüzdeki konuda ele alacağımız ispat sorununu meydana getirecektir. Ancak mağdur konusunda değinecek olursak, genelde başlıklarda isimler belliyse zaten mağdur da belli olacaktır. Ancak farklı başlıklar altında bir başkası örnek verilerek, kişilik hakkını ihlal edici nitelikte paylaşımlar yapılıyorsa ve ihlal edilen mağdurun kim olduğu açıkça olmasa da üstü

kapalı şekilde belirlenebiliyorken burada da ihlal yahut hakaret suçunun olduğu kabul edilmelidir.

II. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDE İŞLENEN HAKARET SUÇLARIYLA İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN BAZI HUKUKİ SORUNLAR

A. Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçunda Delil Elde Etme ve İspat Sorunu

Ceza muhakemesi çerçevesinde ispat, maddi gerçeği ortaya çıkarmaya yarayan ve ceza yargılamasında toplum menfaati ile sanıkların hakları arasındaki dengeyi korumak için yapılan faaliyettir³⁶⁹.

Sosyal medya içerisinde bulunduğu dünyada kamu hukuku ve özel hukuk sorunlarını da getirir. Bu sorunlar daha önce de bahsetmiş olduğumuz denetim yetersizliğinden dolayı sürekli izlenilme durumunu ortaya çıkarır. Elbette ki hukuki değişim, teknolojik gelişmelerle aynı hızı yakalayamaz³⁷⁰. Sosyal mecralarda anonim profil olarak ifade edilen sahte hesaplarla kullanıcılar gerçek hayatta yapamadıkları yorumları yapabilmekte, nefret söylemlerine zemin hazırlamaktadırlar³⁷¹. Bununla birlikte değişik sorunlar ortaya çıkmakta ve sosyal ağlara yönelik takip de bir hayli zorlaşmaktadır. Sosyal medya hesapları, Yargıtay'ın 12. Ceza Dairesi 2015/15291 E. ve 2016/1124 K. Sayılı kararına göre bilişim sistemi olarak kabul görmüştür³⁷². Sosyal medya suçları aslında ikiye ayrılarak incelenebilmektedir. Bunlardan birincisi yalnızca sosyal medya üzerinde işlenebilen bilişim suçlarıdır. Diğerisi ise klasik hakaret ve tehdit suçlarının sosyal medyada başkalaşması şeklinde işlenebilir. Hakaret suçu ilk zamanlarda kanunda düzenleniş şekliyle yalnızca yüz yüze, telefonla veya telgraf, mektup gibi iletişim araçlarıyla işlenebiliyorken günümüz teknolojisinin gelişmesiyle

³⁶⁹ Veli Özer Özbek, “Elektronik Ortamda Saklı Bulunan Verilerin Ceza Muhakemesinde Delil Niteliği ve Değerlendirilmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 59, Sayı: 1-2, ss. 181-202, s. 181.

³⁷⁰ Serhat Koç, **Hukuksal Bağlamda Sosyal Medya Analizi ve Kıyaslamalı Mevzuat Önerileri**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s. 57.

³⁷¹ Faik Uyanık, “Sosyal Medya: Kurgusallık ve Mahremiyet”, **Kocaeli Üniversitesi Yeni Medya Kongresi**, 2013, S. 15, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

³⁷² Servet Yetim, **Sosyal Medyadan Elektronik Delil Toplama ve Değerlendirme**, Ankara, Seçkin, 2016, s. 475.

sosyal medyada da işlenir hale gelmiştir. Esasında şimdiki koşullara göre kanunda değişiklikler yapılması gerektiği düşünülmektedir. Sosyal mecralarda işlenen bu suçun işleniş şekli, suçluların tespit edilmesi, delillerin toplanması, ispat ve maddi hukuk açısından da çokça değişiklik içermektedir³⁷³. Bu iki suç tipinde de failerin kimliği belirlenemez olabildiğinden dolayı mağdur bakımından çokça zorluk yaşanmaktadır. Sosyal medyada işlenen suçlarda sonuç olarak failin kimliğinin belirlenmesi noktasında yasal ve teknik metotlara bağlı sorunlar baş göstermektedir³⁷⁴.

Sosyal ağlarda ele geçirilen delillerin, sanıkların suçluluğu hususunda kesin delil olabilmesi için bunları destekleyen yan delillere de ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin yine Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin bir kararında, sanıkların mağdure ile arkadaş oldukları ve birbirlerine borç verdikleri, bu işlemleri Facebook isimli siteden yaptıkları, sanıkların mağdureden şantaj yoluyla para aldıklarına dair kesin delil olmadığı, mağdurenin sohbetlerindeki ifadelerden annesinin baskısıyla bu şekilde bir ifade vermiş olabileceği ve tüm bu nedenlerle suça sürüklenen çocuklar hakkında beraat yerine mahkumiyet kararı verilmesinin bozmayı gerektigine karar verilmiştir³⁷⁵. Yine bir başka kararda, suç eyleminin müşteki anlatımları, sanığın Facebook sayfasındaki fotoğraflar ve yazılı metin ile iddianameye konu olmayan ancak dosyaya delil olarak sunulan elektronik posta ifadeleri birlikte değerlendirildiğinde doğru olarak nitelendiği ve kanunda belirtilen suç tipine uyduğu kabul edilmiştir³⁷⁶.

1. Ekran Görüntüsünün Delil Değeri

Bir başka delil niteliği taşıyan belge ise, ekran görüntüleridir. Örneğin hakaret suçunun oluştuğuna dair ekran görüntüsü almak, daha sonra failin o iletiyi silmesi karşısında ispatlayabilirlik açısından önem arz etmektedir. Ancak burada da yine failin bilindik biri olması önemlidir. Aksi halde karşımıza anonim hesaptan işlenen bir suçta failin kimliğinin belirsiz olması sorunu çıkacaktır³⁷⁷. Sosyal medyada işlenen hakaret suçlarına ilişkin Yargıtay'ın da görüşleri mevcuttur. Örneğin, bir kararında Yargıtay,

³⁷³ Mustafa Buğra Şengül, **Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 4.

³⁷⁴ Özocak, s. 15, 16.

³⁷⁵ Y.4.C.D., 2014/55580 E., 2015/29668 K., 22.05.2015., www.kazanci.com.tr, (24.04.2022).

³⁷⁶ Y.4.C.D., 2013/33146 E., 2016/1081 K., 21.01.2016, www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁷⁷ <https://www.eyavuz.av.tr/sosyal-meyda-araciligiyla-hakaret-sucu/>, (03.04.2022).

sosyal medya hesabının kim tarafından kullanıldığı tespit edilmeden ve yeterli araştırma yapılmadan hüküm verilmesini doğru bulmamıştır³⁷⁸.

Bir başka kararında ise, hakaret içerikli eylemin öğrenme tarihinin ekran görüntüsündeki tarihten anlaşıldığı ve şikayet süresinin süresinde olmasından dolayı kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazın reddine karar verilmesini hukuka aykırı bulmuştur³⁷⁹. Bu kararlardan da anlaşılabileceği üzere, Yargıtay aslında günümüzde teknolojik gelişmelerin sunduğu ekran görüntüsü alma işlevini de delil olarak kabul etmeye başlamıştır.

İspat sorununu irdelerken, ekran görüntüsünün delil niteliğinden biraz daha detaylı bahsetmeye çalışacağız. Öncelikle de elektronik delilin ne olduğu ve niteliğine değinmemiz gerekecektir.

Elektronik delil dediğimiz kavram, telefon, bilgisayar, tablet gibi cihazlarda saklanabilen ve başka cihazlara iletilebilen elektronik cihaz verileridir³⁸⁰. İşte bu deliller, ekran görüntüsü yahut bilgisayar çıktısı gibi duyu organlarımızla algılayabileceğimiz fiziki şekillere dönüştürülebilirler³⁸¹. Kolayca zarar görebilen ve yok edilebilen deliller olduklarından dolayı, yargılama esnasında bu delillerin doğrulanması çok önemlidir. Bu nedenle aslında delil niteliğine haiz bilgi, ekran

³⁷⁸ “Dosya kapsamına göre, müşteki ... vekilinin şikâyet dilekçesi ekine sosyal medya hesabında ... ismi ile kayıtlı bulunan şahsın müştekiye yönelik “Adi şerefsiz töroris köpek vatan hayini onun bunun oooooooo orsbu çocuğu” şeklinde hakarete bulunduğu dair ekran görüntüleri çıktısını ibraz ederek şüpheliden şikâyetçi olması üzerine başlatılan soruşturmada, olay hakkında hiçbir araştırma yapılmadan atılı suçun unsurlarının oluşmadığından bahisle kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş ise de; şüphelinin sosyal medyasına ilişkin kaynak araştırması yapılması ve kolluk araştırması neticesinde şüpheli olduğu düşünülen şahsın kimlik bilgilerinin tespit edilmesi, bu yöne ilişkin tespit yapıldıktan sonra suça konu sosyal medya hesabının kendisi tarafından kullanıp kullanmadığı da sorularak şüphelinin savunmasının alınmasından sonra, oluşacak sonuca göre hukukî durumun takdir ve tayin edilmesi gerektiği gözetilmeksizin, itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.”, Y.4.C.D., 2020/25973 E., 2020/18538 K., 07.12.2020., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁷⁹ “...Somut olayda; müşteki vekilinin, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz dilekçesinde, sosyal paylaşım sitesinde yer alan hakaret içeren yazıyı öğrenme tarihinin 27/10/2019 olduğunu ve şikayet dilekçesi ekinde sunduğu ekran görüntülerinin sol üst kısmında yazan 27/10/2019 tarihinin de hakaret içeren yazının çıktısının alındığı tarih olduğunu belirtmesi karşısında; şikayetin süresinde yapıldığı gözetilmeden, şikayet hakkının süresinin geçtiğinden bahisle şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi ve bu karara yapılan itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesi hukuka aykırıdır. 5271 Sayılı CMK’nın 309. maddesi uyarınca BOZULMASINA....oybirliğiyle karar verildi.”, Y.4.C.D., 2020/19287 E., 2021/303 K., 12.01.2021., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁸⁰ Leyla Keser Berber, **Adli Bilişim**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 46.

³⁸¹ Şenel Sarsıkoğlu, “Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat Hukuku Açısından Elektronik Delil (E-Delil) Kavramı”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 22, Temmuz 2015, ss. 427-454, s. 520.

görüntüsü ya da bilgisayar çıktısı yerine dijital verinin kendisidir³⁸². Yani buradan kasıt, kâğıt parçasında yazan hakaret içerikli mesajdan ziyade dijital ortamdaki karşılığının delil niteliği taşımasıdır. Bu noktada delilin güvenilir olması durumu mevzu bahistir. Delilin geçerliliği unsurunun yanı sıra, doğrulanabilirlik, tarihsel uygunluk ve objektifliktir³⁸³. Yukarıda bahsettiğimiz üzere, sosyal medyada kullanılan delillerin geçerliliği yan delillere bağlıdır demiştik. Buradan hareketle Yargıtay'ın bir kararında da bu görüşü desteklediğini görebiliyoruz. Buna göre; dosya içeriğinde suça konu edilen Twitter hesabından gönderilen hakaret içerikli mesajların varlığının yalnızca ekran görüntüsünün çıktısına bağlı olarak kabul edildiği, bu nedenle³⁸⁴,

Eksik yapılan inceleme sonucunda verilen kararın bozma nedeni sayıldığı görülmektedir. Sonuçta ekran görüntüsü çıktısının varlığına dayalı olarak savcılık makamı tarafından iddianame düzenlenmesi sonucunda kamu davası açılrsa da³⁸⁵, mahkemece görüntülerin gerçekliği araştırılmadan hüküm kurulması sonucu karar Yargıtay tarafından bozulmuştur.

Yine özel hukuk bakımından incelenen başka bir kararda da belirtildiği üzere³⁸⁶; bütün bu belirtilenlere göre diğer yan delillerle desteklenmeyen ekran görüntüleri tek başına delil ifade etmeyecektir³⁸⁷.

Sonuç itibarıyla ekran görüntüsü almak anlık olarak hakaret içerikli gönderinin yahut iletinin o an için hızlıca ispatlanması için bir çözüm yolu gibi gözükse de

³⁸² Olgun Değirmenci, **Ceza Muhakemesinde Sayısal (Dijital) Delil**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 132.

³⁸³ İlker Koç ve Hüseyin Çakır, "Denetim Süreçlerinde Dijital Delillerin Elde Edilmesi ve Korunması", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 2, 2015, ss. 1092-1110, s.1096.

³⁸⁴ "(...)mesajların paylaşıp paylaşılmadığının tespit edilmesi, mesajların varlığının tespit edilmesi halinde suça konu paylaşımın yapıldığı twitter hesabının kime ait olduğunun tespiti için, sosyal paylaşım sitesinin yer sağlayıcısı olan şirketten, tespit edilen mesajın ne zaman ve hangi IP numarasından geldiğinin öğrenilmesi, daha sonra da tespit edilecek IP numarasının kime ait olduğu araştırılarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken (...)", Y.18.C.D, 2015/42049 E, 2018/371 K, 17.01.2018., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁸⁵ "... soruşturma aşamasında dosyaya sunulan Facebook çıktısı örnekleri esas alınmak suretiyle, internet servis sağlayıcısı ve IP adresinin tespit edilip edilemeyeceği hususunda, bilişim alanında uzman bilirkişilerden rapor alınması ayrıca söz konusu hesabın üzerindeki bilgilerden yola çıkarak açık kaynak araştırması yapılmak suretiyle ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesinin gerektiği" Y.4.C.D, 2014/44927 E., 2019/2543 K., 20.02.2019., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁸⁶ "Elektronik ortamdaki fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcılar, diğer delillerle desteklendikleri takdirde delil olarak hükme esas alınabilir. Bu veriler tek başına vakıaların ispatına yeterli değildir. (...) "³⁸⁶" denilmektedir. Bahse konu olayda yapılan konuşmaların sahte olduğunun anlaşılması üzerine, Yargıtay; "(...) Bu halde, sosyal paylaşım sitesi üzerinden yapılan görüşme kayıtları da vakıaların ispatında dikkate alınamaz(...)", Y.2.H.D, 2013/19577 E., 2014/1926 K., 05.02.2014., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁸⁷ Şengül, s. 101.

yargılama aşamasında bu görüntülerin delil niteliği taşıması için diğer bilişim teknolojilerinin de kullanılarak delil niteliğinin sorgulanması gerektiği ve yan delillerle bu delilin doğruluğunun desteklenmesi gerektiği tartışmasıdır. Günümüz teknolojisiyle üzerinde oynanacak görüntüler kötü niyetli kişilerin suçlu olmayan kişileri suçlaması için oldukça kolay bir yöntem olacaktır. Ceza hukukunda ve yargılamasında esas amaç maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olduğundan bu gibi durumlarda Yargıtay da sanığın suçluluğunu sabit görmeden önce bu olguların varlığının ve doğruluğunun tespitinin uygun olacağını belirtmiştir.

2. URL Adresinin Delil Değeri

Bilgi işlem terimlerinden olan URL kavramının açılımı, Uniform Resource Locator olarak geçmektedir. Bu kavram belirli bir internet sitesine erişmek için kullanılan adres linkleridir³⁸⁸. Örneğin bir web sitesine girildiğinde ana sayfaya yönlendiriliyorsa, ana sayfa altındaki diğer sekmeler için başka bölümlere erişmek gerekecektir. Bu erişim hakaret suçu kapsamında da içeriğin mevcut olduğu URL adresiyle bize ipucu verecektir. Bu nedenle web sitesinin URL'si denilen adres linki, eğer ki bahse konu hakaret içerikli gönderi kaldırılmadıysa, bilgiler girildiğinde bu gönderiye ulaşılabilecektir. Instagram veya Facebook üzerinden bahse konu gönderinin üzerine (genelde üç nokta) tıklamak suretiyle çıkan listede “bağlantıyı kopyala” işlevi yerine getirildiğinde bu sayfanın URL'si kopyalanmış olacaktır. Buna göre de ilgili sosyal medya herkese açık ise URL adresi delil niteliği taşımış olacaktır³⁸⁹.

Ekran görüntüsünün delil niteliğini değerlendirirken bahsettiğimiz üzere yan delillere ihtiyaç olduğunu vurgulamıştık. Buna göre web sitesi açıkken direkt olarak bilgisayar ekran görüntüsü çıktısı alınması durumunda URL linki ve çıktı alınma tarihi bu kağıt üzerinde yazılı olmaktadır. Ancak yine de bu delillerin kabulünün yetersizliği nedeniyle ek delil olarak URL linkine bağlı adreste var olan görüntünün de doğrulanması yerinde olacaktır³⁹⁰. Savcılık makamının da söz konusu görüntünün internet sitesi ve erişim sağlayıcısı tarafından doğrulanması gerekmektedir. Ancak bu

³⁸⁸ Türk Net Blog, **İnternet Hızı Url Nedir**, <https://turk.net/blog/internet-hizi/url-nedir/>, (03.04.2022).

³⁸⁹ Şengül, s. 102.

³⁹⁰ Halid Özkan, “Ceza Muhakemesinde Ekran Görüntüsü Çıktılarının Delil Niteliği,” iç. Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, ed. Yener Ünver, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 271.

şekilde dijital verinin orijinal hali içerik ve yer sağlayıcı internet firmalarından bilgi/belge talebiyle alınabilir³⁹¹.

Ceza muhakemesinin maddi gerçeği ortaya çıkarma gayesi vicdani delil sistemi ile delil serbestisini belirlemektedir. Hukuka uygun her delilin ceza yargılamasında kabul edilebileceği fikri benimsenmiştir³⁹². Bu konuda Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun da bir kararı mevcuttur: “Delil; ceza muhakemesinin konusu olan olayda maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla kullanılan ispat aracı olup ceza muhakemesi hukukunda “delil serbestisi” ilkesi gereği akılcı ve gerçekçi olmak ve hukuka aykırı bulunmamak şartıyla her beyan, belge ve belirtir, delil olarak kabul edilebilecektir³⁹³.

3. IP Adresinin Delil Değeri

IP adresi kavramı, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 3. Maddesi 1-h fıkrası uyarınca, “belirli bir ağa bağlı cihazların birbirini tanımak, birbirleriyle iletişim kurmak ve birbirlerine veri yollamak için kullandıkları, İnternet Protokolü standartlarına göre verilen adresi”³⁹⁴ olarak tanımlanmıştır. İnternet servis sağlayıcıları internet iletişimi kurmak isteyen elektronik cihazlara benzersiz bir kimlik numarası sağlar. Günümüzde bilgisayarların yanı sıra tabletler, akıllı televizyonlar ve telefonlar da IP adresi almaktadır³⁹⁵.

Hakaret içeren bir gönderinin hangi IP adresinden paylaşıldığı bilgisi bu şekilde tespit edilebilecektir. Tespit edilmeksizin yargılama sonucu verilen hüküm hukuka uygun olmayacaktır. Bahse konu bir kararda; sanık Twitter adresinin kendisine ait olmadığını iddia etmektedir. Bunun üzerine mahkemece, “(...)mesajın ne zaman ve hangi IP numarasından geldiğinin öğrenilmesi, daha sonra da tespit edilecek IP numarasının kime ait olduğu araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun

³⁹¹ Doğan Gedik, “Bilişim Suçlarında IP Tespiti ile Ekran Görüntüleri Çıktılarının İspat Değeri”, **Bilişim Hukuku Dergisi**, ss. 51-84, s. 78, 79.

³⁹² Doğan Gedik, **Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 24.

³⁹³ YCGK, 2012/3-309 E., 2014,121 K., 11.03.2014., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁹⁴ Mevzuat, **İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**, <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=11746&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>, (03.04.2022).

³⁹⁵ Dülger ve Dülger, s. 594.

belirlenmesi (...) ³⁹⁶” şeklinde bir değerlendirme yapılarak, IP sahibinin tespit edilebileceği, bu adresin delil niteliğine haiz olduğu, bu nedenlerle tespit yapılmaksızın bir karar verilmesinin hukuka aykırı olduğundan dolayı kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararda da belirtildiği üzere mesajın geldiği IP adresine ulaşıldıktan sonra ilgili kişi şüpheli konumunda olacaktır. Ancak herkese açık internet kafe vb. yerlerde bu bilgisayarları kullanan kişinin tespiti mümkün olmayacağından IP adresi kafe sahibi şüpheli olarak görülmemelidir. Bu tarz durumlarda sanığın mahkumiyeti yerine beraatine karar verilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 7/3. Maddesinde halka açık yerlerdeki ticari amaçlı kullanım sunan internet sağlayıcıların suçluların tespiti ve suçların önlenmesi kapsamında gerekli önlemleri almaları gerektiği düzenlenmiştir. Ancak yine de ticari işletme haricindeki internet sağlayıcılarına karşı bir yaptırım düzenlenmemiş olması kanuni bir eksiklik ³⁹⁷.

Savcılık sürecinde, her bilgisayarın kendine özel bir IP adresi olması nedeniyle yapılan her işlem bir delil taşır. Suç faillerine bu yolla paylaşılabılır ancak bu durumun da olanaksızlaştığı istisnalar mevcuttur. Örneğin, IP adresinin yabancı bir ülkeye ait olması, IP adresinin herkese açık bir işletme yahut kütüphane bilgisayarına ait olması, internetini başkasına kullandıran bir kişinin sorumlu olması ancak suç kastının olmaması gibi durumlarda faile ulaşılması yine güç olacaktır. Savcılık bu tür durumlarda mecburen bir bilgiye ulaşamadığı için takipsizlik kararı vermektedir ³⁹⁸.

Bir başka Yargıtay kararında ³⁹⁹, yalnızca ekran görüntüleri hüküm kurmak için yetmemiş, aynı zamanda IP adresi soruşturması da gerekmiştir.

³⁹⁶ Y.18.C.D, 2016/13808 E., 2018/5325 K.,10.04.2018, www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

³⁹⁷ Şengül, s. 103, 104.

³⁹⁸ Esin Tunceroğlu Göçgeldi, 5651 Sayılı Kanun Uyarınca İnternet Ortamından Doğan Ceza Sorumluluğu, s. 22, <http://www.gochukuk.com/pdf/5651-Sayili-Kanun-Uyarınca-Internet.pdf>, (04.04.2022).

³⁹⁹ “Sanığın aşamalarda Facebook üzerinden mesajları kendisinin paylaşmadığını savunması karşısında, dosya kapsamına göre suça konu Facebook hesabında paylaşıldığı kabul edilen hakaret içerikli mesajların, sadece şikayet dilekçesi ekindeki “siyah beyaz ekran çıktısı”na dayanılarak varlığının kabul edildiği somut olayda, Facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde, şikayet dilekçesi ve dayanağı ekindeki mesajların paylaşıp paylaşılmadığının tespit edilmesi, mesajların varlığının tespit edilmesi halinde suça konu paylaşımların yapıldığı Facebook hesabının kime ait olduğunun tespiti için, sosyal paylaşım sitesinin yer sağlayıcısı olan şirketten, tespit edilen mesajların ne zaman ve hangi IP numaralarından geldiğinin sorulması, daha sonra da tespit edilecek IP numaralarının kime ait olduğu araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken,

Yine bir başka kararda ise⁴⁰⁰, IP adresi araştırması ve bilirkişi incelemesi yapılmaksızın hüküm kurmak hukuka aykırı bulunmuştur.

Sonuç itibariyle IP adresinin tespiti, ekran görüntüsünün yanında ek delil olarak değerlendirilebilecek bir diğer delil çeşididir. Sosyal mecralarda günümüzde sıkça ve kolaylıkla işlenen hakaret suçunu içeren gönderilerin kim tarafından oluşturulduğu ve gönderildiği hususu netlik kazanamamakta olduğundan, teknolojinin gelişmesiyle, soruşturma ve dava açılması için yeterli olan ekran görüntüsünün yanı sıra URL ve IP adreslerine erişilerek, mahkemece araştırılacak hususlar genişletilmiştir. Bu sayede artık suçun failinin kim olduğunun tespiti maddi gerçeği ortaya çıkarırken anlam kazanmakta ve gerçek suçlular cezalandırılabilir.

4. Noterlikte E-Tespit Uygulaması

Uygulamadaki tespit sorunlarının artmasından dolayı birçok teknolojik yenilik de beraberinde gelmektedir.

Noterlik Kanunu m. 198/A gereğince Noterliklerce yapılacak tespit işlemlerinin elektronik ortamda da gerçekleştirileceği belirlenmiştir. Buna göre yapılacak usul ve esasları düzenlemek adına noterlerce elektronik ortamda ve güvenli elektronik imza kullanılarak yapılacak tespiti mümkün kılmak gayesiyle Türkiye Noterler Birliği nezdinde Noterlik Bilişim Sistemi Yazı Servisi oluşturulmuş ve Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır⁴⁰¹.

Sosyal medya üzerinden bir hak ihlali ile karşılaşan mağdur, artık delil olarak kullanılamama ihtimaline karşı ekran görüntüsü alarak yetinmeyecek, bunun haricinde adli makamlara yahut noterliklere tespit için ulaşılan kadar geçen sürede failin ilgili içeriği silmesi ihtimaliyle karşılaşılacaktır. Mağdur bundan böyle internet

eksik incelemeyle hüküm kurulması, bozma nedenidir.”, Y.18.C.D., 2016/10590 E., 2019/936 K., 09.01.2019., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

⁴⁰⁰ “Sanığın, internete giriş yaptığı bilgisayar üzerinde bilirkişi incelemesi yapılarak Twitter adresine suç tarihlerinde girip girmediği ve iddianameye konu olanlar dışında paylaşım yapıp yapmadığı tespit edilip, sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması, bozma nedenidir.”, Y.18.C.D., 2016/6377 E., 2018/7369 K., 15.05.2018., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

⁴⁰¹ Süha Tanrıver, “Noterler Tarafından Elektronik Ortamda Yapılabilecek Olan İşlemler ve Bu İşlemlerin Gerçekleştirilmesi Usulü”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4, 2016, ss. 3677-3686, s. 3677.

ortamındaki veya bilgisayar, tablet, telefon gibi herhangi bir cihazdaki verileri elektronik olarak tespit edebilecektir⁴⁰². Mağdur, hakaret içerikli iletiyi gördüğü anda ilgili siteye girerek yönlendirmeleri takip edecek, bu şekilde elektronik tespit yapacak ve herhangi bir noterden bu tespiti ilişkin tutanağı edinebilecektir. Bu şekilde sağlanan tespit tutanağı sayesinde, artık hakaret içerikli ileti silinse dahi yargılamada doğruluğu ispatlanamayan ekran görüntüsüne nazaran kesin delil niteliğinde kullanılabilir⁴⁰³.

İncelediğimiz delil uygulamalarından günümüzden teknolojiye en yakın ve güvenilir uygulamanın e-tespit uygulaması olduğunu düşünüyoruz. Ceza yargılamasında ekran görüntüsünün delil vasfı bazen yalnızca delil başlangıcı seviyesinde kalabiliyorken ya da Facebook, Twitter, Instagram gibi servis sağlayıcısı yurtdışında bulunan sosyal medya platformlarına ilgili konularda mahkemelerce bilgi/belge isteminde bulunduğu anda olumlu cevap alamıyorken ve çoğu zaman sosyal medyada işlenen suçlarda failin tespiti mümkün olmuyorken, noterliklerce uygulamaya konulan e-tespit uygulaması ile elektronik ortamdaki deliller herhangi bir adli makam izni olmaksızın istenildiği zaman 7/24 kayıt altına alınabilir ve sonrasında tespit tutanağı fiziki olarak da temin edilebilir şekle gelmiştir. Günümüz dünyasında sosyal medyada cesaret bulan failer, suç işlerken şimdilerde daha çekingен davranabilmekte, özellikle kamuya mal olmuş kişilere ve çoğunlukla ünlü simalara yapılan eleştiri boyutunu aşan hakaret içerikli gönderilerden dolayı ceza alabilecekleri ihtimaliyle karşı karşıya kalabilmekte ve bu şekilde caydırma politikası işlemeye başlamaktadır.

Elektronik ortamda yapılan tespit uygulaması, sosyal medya ve internet üzerinden yapılacak her türlü işlemin kayıt altına alınmasını sağlayacaktır. Bu sayede kolay ve zahmetsiz bir şekilde hak ihlalleri karşısında yapılan eylemlerden şikayetçi olma olasılığı da artacaktır.

⁴⁰² Yunus Tutar, **Elektronik Ortamda Tespit, Türkiye Noterler Birliği**, <https://www.profeli-s.com.tr/basari-oykuleri/elektronik-ortamda-tespit/>, (04.04.2022).

⁴⁰³ Şengül, s. 110,111.

B. İnternet Ortamında İşlenen Suçlar Karşısında Türlerine Göre Sağlayıcıların Cezai Sorumlulukları

1. Servis (Erişim) Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu

İnternetin otonom bir yapıya sahip olduğu, kendi içerisinde bağımsız şekilde yönetilen ve denetlenen ağlardan oluştuğu, bireysel olarak denetlenebilirliği bulunan ancak global anlamda denetim ve yönetim işlevi bulunmayan bir yapı olarak adlandırılmaktadır⁴⁰⁴. İngilizcede Internet Service Provider (IPS) olarak adlandırılan bu kavram Türkçeye İnternet Servis Sağlayıcı (ISS) olarak geçmiştir. Geniş olarak ifade etmek gerekirse, ulaşılabilir hizmet veren bir internet ağı bütünüdür. İnternet erişimi sunan ve buna karşılık ücret alan tüzel kişilerin genel adı olarak adlandırabiliyoruz. İnterneti kullanabilmemizi sağlayan aracı firmalardır⁴⁰⁵.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi de m.1’de hizmet sağlayıcıları şu şekilde tanımlamıştır:

“Hizmetlerinden faydalanan kullanıcılara bir bilgisayar aracılığıyla iletişim kurma imkânı sağlayan her türlü kamu ve özel sektör tüzel kişisi ve,

Söz konusu iletişim hizmeti veya bu hizmetin kullanıcıları adına bilgisayar verilerini işleyen veya saklayan diğer her türlü kişi ve kuruluş.”

Özel hayatın gizliliği ve gizlilik prensipleri bakımından, alınan ve gönderilen iletileri/e-postaları internet servis sağlayıcının okuması düşünülemez ancak bu durum teknik açıdan mümkündür. Ancak bu içeriğin okunması, denetlenmesi ve yasal ve etik açıdan uygun değildir⁴⁰⁶.

İnternetin kullanım tekniği gereği, anonim kullanıcıların kimliklerinin deşifre edilmesi hukuka aykırıdır. Ancak kullanıcıların anonim olması kimlik bilgilerinin ISS tarafından saklanmadığı anlamına gelmeyecektir. Bununla birlikte faillere sınırsız bir suç işlemi ortamı sağlayan internet alt yapısında ceza muhakemesi gereği bilgi alma durumu ile kişisel verilerin korunması çakışacaktır. ISS tarafından kullanıcılara

⁴⁰⁴ Sevil Yıldız, “İnternet Servis Sağlayıcılar ve Cezai Sorumlulukları”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 167-184, s. 168; Aliyev, s. 258.

⁴⁰⁵ Ticimax Blog, **İnternet Servis Sağlayıcı**, <https://www.ticimax.com/blog/iss-internet-servis-saglayici-nedir>, (04.04.2022).

⁴⁰⁶ Yıldız, s. 178.

verilen geçici IP numaraları sistemlerde üç gün süreyle saklanabilir olduğundan, ilgili şikâyetle ilişkin savcılık başvurusuna istinaden savcılık makamı tarafından ISS'den bilgi talep edilmesi gerekmektedir. Aksi halde çok büyük maliyetlere sebep olduğu için üç günden sonra bu bilgilerin saklanması mümkün olmadığı bildirilmektedir⁴⁰⁷.

İnternet aracılığıyla gerçekleşen suçlarda, hakaret, sövme, tehdit suçlarının sıklıkla işlendiğinden bahsetmiştik. ISS'lerin sorumluluklarına ilişkin TCK iştirak hükümlerinin uygulandığı düşünülmektedir⁴⁰⁸.

İnternet üzerinde işlenen suçlarda fail, bu hizmetten faydalanan kullanıcılar olarak bilinir⁴⁰⁹. Yargıtay bir kararında⁴¹⁰, internet servis sağlayıcı veya erişim sağlayıcı fonksiyonlarından hangisine sahip olunduğunun, sahibinin kim olduğunun ve internet sitesinin bir moderatöre bağlı olup olmadığının tespiti hukuki durumun takdiri eksik inceleme olarak görülmüştür.

Servis sağlayıcılar, internete erişimi sağlayan kanallardır. İnternetteki veriler buralarda depo edilirler. Bununla birlikte elbette ki diğer sunucular gibi üretilen içeriklerden sorumludurlar. Ancak bu noktadaki sorumluluk ancak ve ancak suç içeren verinin varlığından haberdar olmakla var olur. Alman doktrininde de kabul gören görüşe göre, servis sağlayıcıların, internet üzerinde oluşturulan içeriklere etki etmelerini beklemek çok olası değildir. Ancak sağlayıcı, suç içeren verinin varlığını öğrendiği taktirde gecikmeksizin aksiyon almalıdır, sorumluluk doğacaktır⁴¹¹.

Bir ek olarak da internet hattı sahibinin sorumlu tutulduğu Yargıtay kararından bahsetmek gerekecektir. Buna göre Yargıtay, ilginç bir karar vererek, internet hattının

⁴⁰⁷ Yıldız, s. 181.

⁴⁰⁸ Turgut Kaya, **İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Hukuk, Konya, Temmuz 2019, s. 113.

⁴⁰⁹ Veli Özer Özbek, "İnternet Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Bazı Ceza Hukuku Sorunları", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, 2002, (İnternet Kullanımı), ss. 101-158, s. 109.

⁴¹⁰ "...nin bir internet servis sağlayıcı mı, erişim sağlayıcı mı yoksa her iki fonksiyona birlikte mi sahip olduğu, internet servis sağlayıcı olması durumunda sahibinin kim olduğu, ayrıca dava konusu yazının yayımlandığı forumun ve web sitesi sisteminin bir işletene (moderatör) bağlı olup olmadığı hususlarının saptanmasından sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma ile hüküm kurulmaması...", Y.9.C.D., 2001/1854 E., 2001/2649 K., 25.10.2001., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

⁴¹¹ Özbek, İnternet Kullanımı, s. 112; Aliyev, s. 259, Bkz. 5651 Sayılı Kanun, 6/1-a.; Meryem Solmaz, "Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, Aralık 2017, ss. 195-232, s. 204; Bilge Çiner, **İnternet Yayınlarının Cezai Sorumluluğu ve Erişim Engellenmesi**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2022, s. 73.

sahibini hukuki yönden o hat üzerinden paylaşılan hakaret içeren içerikten sorumlu tutmuştur⁴¹².

Bütün incelemelere bakıldığında, servis sağlayıcısının içeriği üretenle aynı sorumluluğa sahip olması bizce de beklenemez. İhmali ya da kasti şekilde işlenebilen suça ilişkin bu durumda yalnızca servis sağlayıcısı, kendisine haricen bilgi verildiğinde yahut kendiliğinden bu veriyi fark ettiğinde gecikmeksizin gerekli önlemi almakla yükümlüdür. Onun haricinde dipsiz bir deniz misali olan internet ortamında, her yapılan fiilin sorumluluğuna koşulsuz katlanmak ceza hukuku açısından bile kabul edilebilir olmamalıdır.

2. İçerik Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu

İçerik sağlayıcılar, 5651 Sayılı Kanun’a göre, internet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. Yine aynı kanunun 4. Maddesinde içerik sağlayıcının sorumluluğu da düzenlenmiştir:

İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur. İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur. İçerik sağlayıcı olarak sunulan her türlü içerikten sorumlu tutulurken, başkasına ait içeriklerden sorumluluk doğmamaktadır. Ancak içeriğin benimsendiğine yahut içeriğe ulaşma gayesine sahip olunduğu ikna olunursa yine genel hükümlere göre sorumluluk doğacaktır⁴¹³.

Web sitesi oluşturan ve orada kendi yarattığı içerikleri paylaşan bir kişi, içerik sağlayıcısı olarak değerlendirileceğinden Twitter, Instagram gibi sosyal medyalarda

⁴¹² “.... Dosya kapsamından; davacının Facebook sayfasına sinkaf içeren mesajlar gönderildiği, suça konu mesajların gönderildiği bilgisayarların IP numaralarının davalılara ait olduğu, davacının e-posta ve Facebook adreslerine mail ve mesaj atıldığı saatlerde, mailin ve mesajın bırakıldığı mail adresine davalıların internete çıkış yaptıkları IP adresi üzerinden bağlantı yapıldığı anlaşıldığından, dava konusu mesajların gönderilmesinden hat sahibi davalılar sorumludur.”, Y.4.H.D., 2016/16612 E., 2019/1233 K., 06.03.2019., www.kazanci.com.tr, (23.04.2022).

⁴¹³ Çiner, s. 71.

içerik üreticileri ve kullanıcılar da birer içerik sağlayıcısıdır⁴¹⁴. Blog açan, internet haberine yorum yapan, forumlara katılan kişiler kanuni tanımına göre içerik sağlayıcıdır⁴¹⁵. İnternet sitesini oluşturan gerçek ya da tüzel kişi, bu tabanda bir kimsenin özel hayatını ihlal edici bir paylaşımda bulunuyorsa elbette bu içerik sağlayıcı, cezai ve hukuki yaptırımlara maruz kalacaktır⁴¹⁶. Aynı şekilde hakaret ve cumhurbaşkanına hakaret suçu için de bu durum geçerli olacaktır.

Bu noktada şu şekilde bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Örneğin bir web sitesi yaratıcısı, iş birliği için bir başka yazar ile ortak bir çalışma yaparak web sitesinde diğer yazarın içeriğinin eklenmesine müsaade etmiş olursa bu durumda eğer ki yazı içeriğinde bir suç oluşumuna yer veriliyorsa kişi kanuna göre başkasına ait bir içerikten sorumlu tutulamayacak olduğundan, kişinin sorumluluğu doğmayacaktır. Ancak burada yine kendi isteyerek web sitesinde içerik paylaşımına izin verdiğinden dolayı hiçbir yaptırıma tabii tutulmaması hakkaniyete uygun olmayacaktır. Burada mahkemelerce somut olaya göre taktir yetkisi kullanarak bir karar verilmesi gerekecektir. Ancak suçu işleyen gibi bir ceza olmasa da daha az da olsa bir yaptırımla karşılaşılabilmelidir. Ek olarak ikinci bir örnek ise kişinin yine sosyal medya hesabının çalınması ve başkalarının hesaba erişim sağlamasıyla ilgili düşünülecektir. Burada da çalınan bir hesaptan yapılan hakaret içerikli veya suç oluşturan davranışın, gerçekten de tespitine göre ilgili hesabın sahibi tarafından paylaşılmadığı anlaşılıyorsa burada sorumluluk doğmamalıdır. Ancak kişi hesabını geri alabildiğinde derhal suç içeren paylaşımı kaldırmalı, silmeli ve yok etmelidir. Eğer ki hesabı geri alan içerik sağlayıcısı suç içeren içeriği benimseyerek silmiyorsa, o içeriğe katılmış sayılmalı ve suç işleyen gibi cezalandırılmalıdır.

⁴¹⁴ Çiner, s. 71.; Kürşat Yüksel, **Yer ve İçerik Sağlayıcı Sorumlulukları**, <https://bit.ly/3Ozth1X> , (21.04.2022).

⁴¹⁵ Murat Volkan Dülger, **İnternet İletişiminin Engellenebilirliğinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi**, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3790517, s. 6, (25.04.2022).

⁴¹⁶ Tuğçe Aslan, İçerik, **Yer ve Erişim Sağlayıcıları**, <https://www.batur.av.tr/blog-post/hukuki-acidan-icerik-yer-ve-erisim-saglacilar-btk-kapsaminda>, (21.04.2022).

3. Yer Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu

“Yer sağlayıcısı kavramı, 5156 Sayılı Kanun’da içerik ve hizmetleri bünyesinde barındıran sistemleri sağlayan ya da işleten gerçek ve-ya tüzel kişiler olarak tanımlanmaktadır. Kanunun 5. Maddesinde;

Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.

Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür.

Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür... denilmektedir.

Bir önceki başlıkta tanımladığımız içerik sağlayıcı kavramından sosyal medya kullanıcıları anlaşılıyorken, buradaki yer sağlayıcı kavramı direkt olarak aslında sosyal medyanın kendisidir. Örneğin bir kişi kendi web sitesini oluşturup ilgili sitede başka kimselerin de içerik paylaşmasına ve yayın yapmasına müsaade ediyorsa bu durumda kişi veya kurum yer sağlayıcı tanımına girmektedir⁴¹⁷. Twitter, Facebook, Instagram yer sağlayıcı olan sosyal medya platformlarındandır⁴¹⁸. Tanımın detayı olarak bu kavramlara sosyal ağ sağlayıcısının sorumluluğunda tekrar değineceğiz.

Servis sağlayıcısının sorumluluğunda olduğu gibi yer sağlayıcısı da aslında yayınlanan her içeriği kontrol etme yükümlülüğüne sahip değildir⁴¹⁹. 5651 Sayılı Kanun m.5’e göre; “sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.” Denilmektedir. Ancak yine servis sağlayıcısında olduğu gibi haberi olduğu taktirde ilgili içeriği yayından kaldırmalıdır. Bütün bu yükümlülükler kanunla düzenlenmiştir ve buradan hareketle bizim de katıldığımız ortak görüşe göre yer sağlayıcılar kullanıcıların paylaştığı suç oluşturan ya da kişilik hakkı ihlali yaratan içeriklerden hukuki ve cezai anlamda sorumlu olmayacaklardır. Zaten aksi bir durumun varlığı pek adil olmayacaktır. İnternet ortamının verdiği avantajlardan biri olan anlık haberleşme olgusu, herhangi bir onay veya denetim mekanizmasından geçmeden yayınlanabildiği için caziptir. Eğer ki bahsettiğimiz bazı sosyal ağlardaki gibi herhangi bir denetim ve onay organından geçecek paylaşımların bekleme süresi olsaydı anlık haberleşme

⁴¹⁷ Kürşat Yüksel, **Yer ve İçerik Sağlayıcı Sorumlulukları**, <https://bit.ly/3Ozth1X> , (21.04.2022).

⁴¹⁸ Çiner, s. 72.

⁴¹⁹ Dülger, s. 8.

cazibesi kalmayacaktır. Bu durumda milyonlarca kullanıcıya sahip sosyal ağlar bu sorumluluğun altından kalkamayacaklardır. Ancak erişim engeli yahut yayından kaldırma konularında üzerlerine düşen sorumluluğa da uymalıdır.

4. Sosyal Ağ Sağlayıcının Suç Karşısında Cezai Sorumluluğu

Sosyal ağ sağlayıcıları yer ve içerik sağlayıcıların bir alt kırılımı olarak düşünülmektedir. Bütün sosyal medya platformlarının kapsadığı bir tanımdır. Youtube, Facebook, Twitter, bloglar vs. hepsi bu tanıma girmektedir. 5651 Sayılı Kanun'daki tanımıyla sosyal ağ sağlayıcısı; Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir.

Kullanıcılar ile sosyal medya hizmet sağlayıcıları arasında birtakım kullanım kuralları sözleşmesi yapılmaktadır. Kullanıcılar bu sitelere kullanıcı isimleriyle kaydolurken bu gizlilik ve kullanım sözleşmesini kabul etmektedirler⁴²⁰. Bazı düşünürler kişilik hakkı ihlalleri nedeniyle sosyal ağ sağlayıcılarının sorulu tutulacağını düşünmektedirler⁴²¹. Ancak bu düşünceye katılmak mümkün değildir. Yer sağlayıcısında olduğu gibi haksız fiil veya suç teşkil eden eylemlerden dolayı sosyal ağ sağlayıcının cezai sorumluluğu doğmamalıdır. Yine de suç teşkil eden bir içerik hakkında bilgilendirildiği takdirde erişim engelli yahut ilgili içeriği yayından kaldırmak suretiyle bu suça engel olabilmelidir. Fakat ülkede temsilci atama, başvurulara cevap verme gibi yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumu bu çalışma kapsamında değerlendirilmeyecektir.

⁴²⁰ Mine Kaya, “Sosyal Medya Hizmet Sağlayıcının Kişilik Hakkı İhlalleri ve Sorumluluğu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 108, Ağustos 2015, (Kişilik Hakkı), ss. 66-75, s. 67.

⁴²¹ Kaya, (Kişilik Hakkı), s. 74.

SONUÇ

Sosyal medya olgusu günden güne hayatlarımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Kişiler dünyanın bir ucunda da olsa bu sayede rahatça birbirleriyle iletişim kurar hale gelmişlerdir. Sosyal medya kişilerin profesyonel iş yaşamlarından gündelik yaşamlarına kadar her durumu paylaşımlarına imkân vermektedir. Bu noktada internetin ve teknolojinin gelişmesi yadsınamaz bir gerçektir. Artık çoğu zaman bilgisayarlara dahi ihtiyaç olmadan cep telefonlarıyla bu platformlara ulaşım sağlanmakta, dünyadaki toplumsal olayları da kapsayan gündem hakkında kullanıcılar yorumlarını dile getirebilmektedir. Bu durum sosyal medyanın paylaşım ve yayılım imkanının yanı sıra bazı suçlara da zemin hazırlamaktadır. Sosyal medya ve internet üzerinden sıkça işlenen birçok suç bulunmaktadır. Ancak hakaret suçu en fazla işlenen suçlar arasında istatistiki olarak da yerini almıştır. Bir ifadenin dış dünyaya yayılış şekliyle ortaya çıkan bu suç, kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarını hedef alan rencide edici somut fiil isnadı ya da sövmek suretiyle kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarına saldırılması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu noktada iç şeref ve dış şeref ayrımı yapılmakta iç şeref kişilerin kendi öz saygılarından doğan bir durum iken dış şeref başkaları gözündeki şereflerinden ileri gelmektedir.

Hakaret suçu Türk Ceza Kanunu m. 125'te düzenlenmiş ve 2. Fıkrasında da suçun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletileyle işlenmesi durumunda aynı şekilde değerlendirileceği belirtilmiştir. Herkes bu suçun mağduru olabilirken tüzel kişiler için farklı görüşler olduğu saptanmıştır. Suçun kime karşı işlendiği hususunda ise cezayı artırıcı sebepler ön plana çıkmaktadır. Buna göre hakaret suçunun kamu görevlisine karşı işlenmesi, alenen işlenmesi, dini değerleri aşağılaması ve yine kişinin mensubu olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi hallerinde kanunen suçun nitelikli hali olarak sayılmaktadır ve dolayısıyla cezada artırımı gidilmektedir. Suçun işlendiği sırada açıkça belirtilmese dahi üstü kapalı olarak geçirtilen bir ifade varsa da mağdurun kim olduğu ve belirlenebilirliği hususu kuşku yaratmayacak şekilde açıksa yine burada suç oluşumu gerçekleşmiş olacaktır. Ayrıca yine suçun kanunda düzenleniş şeklinde iki ayrıma gidilmiş, huzurda ve gıyapta hakaret olarak düzenlenmiştir. Gıyapta hakaret suçunun en az üç kişiyle ihtilat ederek gerçekleşmesi suçun oluşması için yeterli sayılmaktadır.

Bir insan hakkı olan ifade özgürlüğü, çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Söz dışında, yazı, resim, karikatür gibi değişik biçimlerde ifade ediliş şekilleri mevcuttur. Bir konunun ya da kişinin daha çok olumsuz yönlerine dikkat çeken eleştiri kavramı, kişilik haklarına saldırı niteliği taşımamalıdır. Bireylerin kamuya mal olmuş ünlü kişilere ya da siyasetçilere karşı eleştiri içeren ifadelerde bulunmaları normal karşılanmalıdır. Mahkemelerce de bu konuda varılan ortak görüş bazı ifadelerin ağır eleştiri kapsamına alınabildiğidir. Ayrıca en fazla ifade özgürlüğünün ortaya çıktığı alanlardan biri olan sosyal medya denetimsizliği nedeniyle faillere ulaşılamayan bir yer olarak kalmaktadır. Bir suç karşısında erişim sağlayıcıların gerekli profil bilgilerini vermemesinden dolayı faillere ulaşılamamaktadır. İşte bu nedenle takma isimle hesap açan çoğu kötü niyetli kullanıcı örneğin hakaret suçu özelinde cesaretlenmekte, bilgileri bulunamayacağından dolayı daha rahat suç işleme psikolojisine girmektedirler. Ancak artık teknolojinin gelişmesiyle birlikte ekran görüntüleri, noterlerce yapılan e-tespit uygulamaları ve URL adresleriyle IP adreslerinin delil nitelikleri daha kolay saptanabilir hale gelerek faillerin de bulunması hususunda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır.

İfade özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle garanti altına alınmıştır. Mahkeme önüne gelene uyuşmazlıklarda özellikle Türkiye'nin taraf olduğu bireysel başvurularda değerlendirmelerini yaparken ifade özgürlüğünü geniş olarak yorumlamaktadır. Buna ilişkin pek çok karar da mevcuttur. Mahkeme genel itibarıyla ifade özgürlüğünün korunması gereken elzem bir hak olduğunu ifade ederek değerlendirmelerini o şekilde yapmıştır. Çoğu zaman ulusal yargılamalarda ceza yaptırımıyla karşı karşıya kalan kişilerin başvurularını olumlu yönde değerlendirerek ağır eleştiri kapsamına girdiğine yahut paralel olarak ifade özgürlüğünün sınırlarını aşmadığına kanaat getirmiştir. Ek olarak sosyal medyanın ve internetin günümüz dünyasında artık önlenemez bir yükselişi mevcutken, kişilik haklarına ihlaller de bu çerçevede artmaktadır. Twitter son on senedir büyük toplumsal olaylarda, grevlerde veya ayaklanmalarda kişilerin birbirlerini bulduğu, bir bütün olduğu ve ses çıkarabildiği bir platform olarak varlığını sürdürmektedir. İşte bu noktada bazen devletler bu platformlara bazı olaylar sonrasında erişim engeli getirmektedirler. Buna ilişkin pek çok itiraz da yargıya taşınmıştır. Türkiye'de Anayasa Mahkemesi de Twitter, Youtube ve Vikipedi gibi internet sitelerinin ilgili suç oluşturan içeriklerine

değil de tamamına getirilen erişim yasakları hukuka aykırı bularak ifade özgürlüğüne getirilen bir engel olarak değerlendirmiştir. Biz de bu karara katılıyoruz. Artık günümüzde hakaret veya suç ifadesi içeren URL adresine erişim engeli getirilmesi gerekirken bütün siteye getirilen erişim engeli diğer kullanıcıların da kullanmakta olduğu internet sitesine erişimi haksız yere engelleyerek ifade özgürlüklerinin kullanılması hakkına ihlalin yanı sıra bilgiye ulaşım hakkının da ihlaline sebep olmaktadır. Bu nedenle 21. Yüzyılda bu şekilde engellemeler kabul edilemez görülmekte ve hak ihlallerinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Facebook günümüzden sosyal medyanın ilk ortaya çıktığı zamanlardan beri en çok kullanılan platform olmuştur. Onu takip eden Twitter, Youtube ve Instagram da son dönemlerde popülerliğini artırmaya başlamıştır. Tüm bunların yanı sıra, kullanıcıların birbirleriyle etkileşimde kalmalarını, ileti, görüntü, video içeriği paylaşımlarını sağlayan bu sosyal ağlar kişilerin iletişimini artırmaktadır. Bununla birlikte iletişimin arttığı noktalarda dolayısıyla sosyal medyadan suç işleme oranları da artmaya başlamıştır. Hakaret suçu en fazla işlenen suçlar arasında yerini alarak her geçen gün kişiler hakkında, birbirlerine karşı işlenen veya cumhurbaşkanına yahut Atatürk'ün hatırasına hakaret gibi suçlardan dolayı soruşturma açılmaktadır. Beddua her ne kadar Yargıtay tarafından hakaret olarak algılanmasa da “geri zekalı”, “aptal” gibi kelimeler ve sıklıkla sövme fiilleri hakaret olarak kabul edildiğinden suç oluşturmaktadır.

Bir diğer önemli husus da günümüz sosyal mecralarında hangi işlevlerle hakaret unsurlarını paylaşmanın suç oluşumuna sebebiyet verdiği konusunun değerlendirilmesidir. Çalışmamız kapsamında Facebook, Twitter, Instagram, Youtube, Snapchat, Tiktok, Whatsapp, Wikipedia ve Ekşi Sözlük isimli sosyal medyalarını kendi içlerinde değerlendirmeye çalıştık. Bu çerçevede edindiğimiz bilgiler ve görüşlerimiz neticesinde birçok sosyal ağ işlevinin farklı görünüşlerde suça sebebiyet verdiğini irdeledik. Örneğin, Facebook isimli sosyal medya sitesinde paylaşılan hakaret içerikli bir gönderinin başka bir kullanıcı tarafından beğenildiğini gösteren işlev ile diğer kullanıcı tarafından suça iştirak gerçekleşmiş sayılmamaktadır. Çünkü bu işlev bir tıklama ile mümkün olduğundan dolayı hakaret içerikli gönderinin yanlışla dahi beğenilmesi mümkün olabilmektedir. Benzer şekilde fonksiyon ile diğer sosyal ağlarda özellikle de Twitter ve Instagram mecrasında da karşılaşmaktayız.

Buralarda da değerlendirme aynı şekilde yapılacak olup suç tekrar işlenmiş sayılmayacaktır. Ancak bu sosyal mecraların çoğunun ortak özelliği olan Facebook için yeniden paylaşma, Twitter için retweet etme, Instagram için repost etme fonksiyonları için ise durum daha farklıdır. Yargıtay'ın ortak kararlarında da görüldüğü üzere, suç oluşturan bir içeriğin tekrar bir başka kullanıcı tarafından paylaşılması, o içeriğin benimsendiğini ve bu nedenle kendi ağzından söylenmiş gibi ve kendi fikriymişçesine tekrar paylaşıldığını göstermektedir. Bu durumlar suç oluşumunun tekrarlanmasına sebebiyet verdiğinden kullanıcılar, bizim de katıldığımız ortak görüşe göre hakaret suçu özelinde kanunda belirtildiği şekilde cezalandırılırlar.

Youtube örneğinde video paylaşım sitesi olarak bilindiğinden buradan yapılan paylaşımlar da genellikle herhangi bir üyeliğe gerek olmaksızın -Twitter'ın herkese açık profilleri gibi- site dışından katılımcılar tarafından da izlenebilmektedir. Bu tür mecralarda paylaşılan hakaret içerikli yayınlar, özellikle “Youtuberlık” mesleği ve içerik üreticiliği sayesinde çok fazla etkileşim alan profiller, izleyici ve ulaşılabilir katılımcı sayısının belirlenebilir olmaması dolayısıyla aleniyet unsurunun da mevcudiyetine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle bu gibi durumlarda suçun nitelikli hali ön plana çıkacak ve cezada artırımı gidilmesi söz konusu olacaktır. Tabii bunun yanı sıra Youtube içeriğindeki videolarda Tiktok ile benzer olarak bazen savaş ve terör propagandaları yapılabilmektedir. Bazen bu sitelerde de içerik engellenmesi yoluna gidilebilmektedir. Aynı zamanda Youtube bugünlerde bizlere 1970’li 1980’li yıllardan beri ifade kültürünün de ne denli değiştiği hususunda bir demec sunmaktadır. Buna göre çalışmamızda da yer verdiğimiz 1970 senelerinde geçen bir sokak röportajında o dönemki gençlerin üslupları, kendilerini ifade ediş tarzları ne kadar naif, kibar ve düzgün iken şimdilerde günümüzdeki röportajlarda bu üsluba rastlanması gittikçe zor bir hal almaktadır. Bütün bunlar göz önüne alındığında, Youtube’a içerik olarak eklenmek için çekilen bir sokak röportajında veya bu tür mecralarda yapılan canlı yayınlarda bir kişinin başka biri için hakaret etmesi ve bu yayının binlerce kişi tarafından anlık olarak izlenmesi durumunda suçu işleyen failin yanı sıra kanalında yayınlayan içerik sağlayıcıların da cezai ve hukuki sorumlulukları doğacaktır. Ancak bu durum bir televizyon kanalıyla aynı etkiyi vermemeli oradaki yayıncının sorumluluğu ve tazmin yükümlülüğü ile sosyal medyadaki içerik sahibinin sorumluluğu bir tutulmamalıdır. Bu nokta ince bir çizgi olduğundan somut olaya göre

mahkemelerce adil bir yargılama yapılmalıdır. Ancak burada ileriki dönemlerde artık televizyonların izlenme oranının iyice düştüğü zamanlar gelirse internet yayıncılığının doruğa çıkmasıyla ceza kanunları da uyarlanabilme ihtiyacını daha fazla hissettirmeye başlayacaktır. Bu durumda da ceza kanunlarının geçmişte düzenlenen kanunlar olmasından dolayı günümüz teknolojik gelişmeleri ve her geçen gün artan sosyal mecralarda işlenen suçlar karşısında yetersiz kaldığını görebiliyoruz. Çalışmamız çerçevesinde anlaşıldığı üzere kanunların yenilenmesi yahut uyarlanabilmesi için adımlar atılmasının gerekliliğinin kaçınılmaz olduğunu düşünmekteyiz.

Tiktok örneğine bakıldığında özellikle son dönemde Rusya-Ukrayna savaşının etkilerinde kullanıcıların birçok paylaşım ve savaş yerinden yayınlar yaparak tüm dünyaya bilgi verdiklerini görmeye başlıyoruz. Bunun gibi küresel ve toplumsal olayların yayınlandığı, bu yayınlar sırasında bazı suçların da işlendiği, örneğin terör propagandası yapıldığından bahisle iddialar ortaya atılmaktadır. Hatta Vikipedi örneğinde de önceki dönemlerde Türkiye'nin terör örgütleriyle bağdaştırılması nedeniyle tüm siteye uzun süre boyunca erişim engeli getirilmesi gibi bilgiye ulaşım hakkına getirilen sınırlamalarında farkında olmaktayız. Yahut yine Ekşi Sözlük örneğinde, yazarların mizah amaçlı, sarkastik ve eleştirel üsluplarla bilgi paylaşımı yaptıkları mecralardaki değişen ifade kültürleri çeşitlilik göstererek artmaya devam etmektedir. Tüm bu anlatılan sosyal medya platformlarında kullanıcılar farklı ifade tarzlarıyla kendi düşüncelerini dile getirmekte bunu yaparken de bazen kasti şekilde bazense bilmeyerek suç işlemeye devam etmektedirler.

Bütün bu değişen ifadelerin suç oluşumuna sebebiyet verdiği görülse de uzunca bir süredir suç faillerinin tespiti yapılamadığından birçok suçun soruşturması kapatılmış ve suçlar cezasız kalmıştır. Ancak yine çalışmamızda, suçun işlendiği esnada ekran görüntüsü almanın delil değeri tartışılmıştır. Burada önemli olan sosyal medya kullanıcısının kendi ismiyle hesap açmasıdır. Eğer bir anonim hesap var ise bu durumda yine delil niteliği sorunu ortaya çıkacaktır. Bunun yanı sıra yine o hesabı belirlenen kullanıcının kullanıp kullanmadığı hususu da ayrıca değerlendirilecektir. Çünkü günümüzde çok sık karşılaşılan bir diğer suç tipi de sosyal medya hesaplarının çalınması ve buna bağlı ortaya çıkan diğer suçlardır. Ancak bu suçlar çalışmamızın kapsamına girmediğinden burada incelemesi yapılmamıştır.

Bununla birlikte son zamanlarda yaygınlaşan noterliklerce e-tespit sisteminin çok büyük bir yenilik getirdiğini söylemek mümkündür. Bu şekilde artık suç içeriklerinin bazı adımların takip edilerek kayıt altına alınması ve suç içeriği fail tarafından internet sitesinden kaldırılrsa bile IP bilgileri gibi gerekli bilgilerin tespitinin yapılabildiğini görmek mümkündür. URL adres tespitinde yer sağlayıcılardan teyit alınması ya da IP adresinin tespitinde adresin başka bir ülkeye yahut ortak kullanılan bir internet ağına bağlı olmaması gibi yan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlar ceza muhakemesinde şüpheden sanık yararlanır ilkesiyle ve delil yetersizliği ile çatışabilmek mahkemelerin taktir edeceği delil serbestisi durumunu ön plana çıkarmaktadır.

Yine çalışmamızın üçüncü bölümünün son kısmında incelediğimiz internet ortamında işlenen suçlar karşısında erişim, içerik, yer ve sosyal ağ sağlayıcılarının sorumluluklarını değerlendirdik. Buna göre erişim sağlayıcı olarak da ifade edilebilen servis sağlayıcılar, interneti kullanımı sağlayan gerçek veya tüzel kişiler olduklarından dolayı suç içeriğinden tamamen kusursuz sorumlu olamazlar ve ancak haricen ilgili içerikle ilgili bilgi verildiğinde içeriği engellemedikleri dolayısıyla sorumlulukları doğabilmektedir. Yine içerik sağlayıcıların paylaşım yaptıkları ve izin verdikleri kadarıyla ürettikleri içerikten sorumlu olmaları beklenmektedir. Yer sağlayıcı ve onun bir alt kırılımı olan sosyal ağ sağlayıcılar da aslında kanun gereği, paylaşılan içeriği kontrol etmekle yükümlü olmamaktadırlar. Hali hazırda milyonlarca kullanıcısı olan sosyal ağlarda her gün milyarlarca paylaşım yapılmaya devam etmektedir. İşte bu durum aslında bir denetim mekanizması olmayan ancak çoğunun hizmet kuralları ve politikaları olan mecralarda hukuka aykırı olarak yapılan paylaşımlardan haberdar edildikleri yahut bu paylaşımların/içeriklerin şikayet konusu olduğu durumlarda bu içeriği kaldırmak veya engellemekle yükümlü olan sağlayıcıların cezai sorumluluklarının doğmaması buna bağlıdır.

Bu çalışma kapsamında edinilen ve değerlendirilen bilgiler açıkladığımız şekilde olmakla birlikte, özellikle sosyal medyada değişen ifade kültürünün suçlar üzerindeki ve en önemlisi hakaret suçu üzerindeki etkisini incelemeye çalıştık. Çalışmamızın genişletilmesi esnasında faillerin tespiti ve delillerin ispat kuvveti üzerinde durmaya çalıştığımız bölümler de oldu. Özellikle noterliklerce yapılan e-tespit uygulaması çok büyük bir yenilik getirmektedir. Bu sayede artık denetimsiz ve

bilinemezlik denizi sayılan sosyal medya ve internet üzerinde yapılan her adım kaydedilmekte, klavye başında başkalarının kişilik haklarını ihlal edici davranışlarda bulunan failer tespit edilerek cezalandırılabilmektedir. Hatta bu durumların artması, failerin tespit edilemediği noktalarda dahi suç işlemekten çekinmelerine zemin hazırlamaktadır. Ancak yine de ceza kanunların geçmişte düzenlenmesi sebebiyle günümüz olaylarına uygulanabilirliğinin zorluğu karşısında ceza hukukunun caydırıcılığı ilkesi bir nebze yetersiz kalmaktadır. Burada önemli olan zaten cezalandırılma değil caydırabilme gayesi olmalıdır. Hal böyleyken belki daha net, somut ve güncel olaylara uygulanabilecek yaptırımlar öngörülebilirse, kişiler kanunların müeyyideleriyle karşılaşacakları endişesiyle suç işlemekten kaçabileceklerdir. Hali hazırda önemli olan da budur. Elbette ki suç işleyenler cezasız kalmamalıdır ancak esas önemli nokta cezanın caydırıcılığı ilkesinin kullanılabilirliğidir.

Son dönemlerde gelişen ve oldukça da gelişeceği bilinen sosyal medya kavramıyla ve internetle ilgili olarak mevzuatta daha fazla düzenleme yer almalı, mutlaka her bir sosyal medya sitesi bağlamında olmasa da büyük çoğunlukta ortak fonksiyonlara ve platformun yapısına göre cezai durumları revize edilmeli, hatta belki internet sağlayıcıların cezai sorumlulukları daha net belirlenmeli, gelişen teknoloji karşısında çıkabilecek hukuki durumlara göre uyarlanabilmelidir. Sosyal medyanın önlenemez yükselişi hiçe sayılmamalı ve ilerleyen zamanlarda hukuki sorunlarla daha fazla ilişkilendirileceği göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Acay, Fırat. “Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar”, **Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 1, Haziran 2021, ss. 71 – 140, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1443988>, (24.03.2022).

Acu, Neslihan. Köşe Yazarı ve Tweet Yazarı Arasındaki Farklar, Yazı Tiplerine Göre Yazarların Ruh Halleri, <https://bit.ly/3LiaDtA>, (20.04.2022).

Aka, Beyza. “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, **İzmir Barosu Dergisi**, Mayıs 2017, ss. 231-287.

Akça, Emel Baştürk ve İdil Sayımer. **Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme**, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1113742> (14.12.2021).

Akdeniz, Yaman ve Kerem Altıparmak. “TCK 299: Olmayan Hükümün Gazabı Mı?”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Ekim 2015, <https://bit.ly/3kiLrY7>, (22.04.2022).

Akdeniz, Yaman. **Twitter Postu**, <https://twitter.com/cyberrights/status/1502357759744000008>, (22.04.2022).

Akgül, Mehmet Emin. “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 61, Sayı: 1, 2012, ss. 1-42.

Akkurt, Sinan Sami. **Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, Ekim, 2020.

Akpınar, Mustafa Eren. “Tiktok Akımlarının Sosyal Medya Eleştirisi: Twitter Üzerinden Yapılan Eleştirilerin İncelenmesi”, **19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 363-381.

Aksay, Atalay. **Sosyal Medya Paylaşımları/Hakaret**, <https://bit.ly/3Owjeeh>, (21.04.2022).

Albayrak, Mustafa. “Şikâyeteye Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 77, Temmuz 2008.

Aliyev, Cabir. **Çevrimiçi İfade Özgürlüğü: Teorisi ve Hukuku**, Liberte Yayınevi, İstanbul, 2018.

Anadolu Ajans. **Bilim ve Teknoloji**, <https://bit.ly/3voBjSt>, (01.04.2022).

Apaydın, Cengiz. “Kusurluluk”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 116, Nisan 2016, ss. 69-89.

Apaydın, Cengiz. **Ceza Hukukunda Kusurluluk**, Seçkin Hukuk, Ankara, Temmuz 2018.

Arık, Özge. “Eleştiri Hakkı ve Sınırları”, **Konya Barosu Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, Ocak 2019, ss. 75-100, <https://www.jurix.com-.tr/article/21354>, (22.02.2022).

Arısoy, Mine. “Hakaret”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 72, 2007, ss. 152-205.

Arklan, Ümit ve Nurullah Zafer Kartal. “Y Kuşağının İçerik Tüketicisi Olarak Youtube Kullanımı: Kullanım Amaçları, Kullanım Düzeyleri ve Takip Edilen İçerikler Üzerine Bir Araştırma”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 2, Eylül 2018, ss. 929-965.

Artuç, Mustafa. **Kişilere Karşı Suçlar**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018.

Artuk, M. Emin Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2015.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 11. Baskı, Ankara, Eylül 2017.

Aslan, Tuğçe. **İçerik, Yer ve Erişim Sağlayıcıları**, <https://www.batur.av.tr/blog-post/hukuki-acidan-icerik-yer-ve-erisim-saglacilar-btk-kapsaminda>, (21.04.2022).

Atasayan, Gözde. “Anayasa Mahkemesi’nin ‘Twitter’ ve ‘Youtube’ Kararları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran 2014, Cilt:2, Sayı: 1, ss. 13-36.

Atlı, Turan. “Kişi Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, 2020, ss. 4-32.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Yıldırım / Türkiye (18 Aralık 2012), başvuru no. 3111/10; www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2012/2074.html, (15.04.2022).

Aydın, Öykü Didem. “Düşünce Özgürlüğünün Anlamı ve İşlevi Işığında Düşünce Özgürlüğünü Sınırlamanın Anayasallığı”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2011, ss. 26-63.

Aydın, Öykü Didem. **Üç Demokraside Düşünce Özgürlüğü ve Ceza Hukuku 1 – ABD**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.

Aydın, Devrim. “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt:19, Sayı:2, İstanbul 2013, ss. 879-918.

Basın Hukuku ve Adalet. **Avrupa İçin Bir Kaynakça ve Eğitim Kılavuzu**, Şubat 2016, <https://bit.ly/36NKSCo>, (10.04.2020).

Bayındır, Sinan ve Özge Apiş. “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2010, Cilt: 91, ss. 67-109.

BBC Türkçe, **Dünya Haberleri**, <https://bbc.in/3K8SywA>, (02.04.2022).

Benedek, Wolfgang ve Matthias C. Kettemann. **İfade Özgürlüğü ve İnternet, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi**, Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, <https://rm.coe.int/16807005e4>, 15.04.2022.

Berber, Leyla Keser. **Adli Bilişim**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2004.

Bıçak, Vahit. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü**, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınevi, ss. 55-77.

Birtek, Fatih. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2018.

Bozkurt, Enver ve Süleyman Dost. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Türkiye”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2002, ss.47-74.

Caniklioğlu, Seher Kırbaç. “İfade Özgürlüğü Nedir? Eleştiri Hakkı ile İlişkisi Nasıl Kurulur?”, <http://www.bianet.org/biamag/biamag/148053ifadeozgurlugu-nedir-elestiri-hakki-ile-iliskisi-nasil-kurulur> (12.06.2021)

Cebre, Ayvaz. “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı: 7, 2016, ss. 287-319, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229905>, (05.03.2022),

Centel, Nur, Hamide Zafer, Özlem Çakmut. **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 4. Baskı, Beta Basım, Ankara, Eylül 2017.

Cihan, Murat ve Sıtkı Yıldız. “Sosyal Medya Aracılığı ile İşlenen Suçlar: Facebook, Twitter ve Instagram Örnekleri”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Ocak 2021, Cilt: 11, Sayı: 1, ss. 135-150.

Coe Avrupa Konseyi. **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması Uygulamacılar İçin El Kitabı.

Cumalı, Gamze. **Kamuya Mal Olmuş Kişilerin Kişilik Hakkı**, <https://bit.ly/3jGh90P>, (06.03.2022).

Cumhuriyet Gazetesi. **WhatsApp grubu yöneticileri dikkat! Bu 5 hatayı yapan hapse girebilir**, <https://www.cumhuriyet.com.tr/galeri/whatsapp-grubu-yoneticileri-dikkat-bu-5-hatayi-yapan-hapse-girebilir-1901790>, (03.04.2022).

Çakır, Cihangir. “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, Aralık 2017, ss. 155-193.

Çalışkan, Suat. **Eleştiri Hakkı Bağlamında Haber Verme Hakkının Sınırları**, <https://bit.ly/3OBoeOE> (17.01.2022).

Çelikel, Alper. **Youtube.com Web Sitesine Türkiye’de Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti Bakımından Sonuçları**, <https://bit.ly/38IJLKO>, (12.04.2022).

Çiçek, Emre. **Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali**, (Uzmanlık Tezi), Ankara, Kasım, 2011.

Çiner, Bilge. **İnternet Yayınlarının Cezai Sorumluluğu ve Erişim Engellenmesi**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2022.

Dede, Suzan. **İfade Özgürlüğü ve İnternet**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2021.

Değirmenci, Olgun. **Ceza Muhakemesinde Sayısal (Dijital) Delil**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Doğru, Osman ve Atilla Nalbant. **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar**, Legal Yayıncılık, 2. Cilt, İstanbul, 2013.

Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Rifat Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, Rifat M. Önok. **İnsan Hakları El Kitabı**, 9. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, Nisan 2021.

Dölger, Murat Volkan. **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Dölger, Murat Volkan. **İnternet İletişiminin Engellenebilirliğinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi**, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3790517, (25.04.2022).

Enson Haber. **En Çok Kullanıcıya Sahip Sosyal Medya Uygulamaları**, <https://bit.ly/3JZh97b> (31.03.2022).

Erdem, Mustafa Ruhan ve Candide Şentürk. “Sosyal Ağlar Üzerinde İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, Cilt: 19, Özel Sayı-2017, ss. 2703-2725.

Erdem, Mustafa Ruhan. “Karşılıklı Hakaret (TCK m. 129/3)”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 35, Aralık 2017, Sayfa: 203-211.

Erdoğan, Yavuz. “Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçu”, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 6, Aralık 2015, ss. 13-84.

Erman, Sahir. **Hakaret ve Sövme Suçları**, 2. Baskı, İstanbul, 1989.

Ersoy, Uğur. “Türk ve Alman Ceza Hukuku Sistemlerinde Kusur Prensibinin Kapsamı ve Objektif Cezalandırılabilme Şartlarının Kusur Prensibi İle Bağdaştırılabilirliği” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:109, 2013, ss. 203-250.

Gedik, Doğan. “Bilişim Suçlarında IP Tespiti ile Ekran Görüntüleri Çıktılarının İspat Değeri”, **Bilişim Hukuku Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 51-84.

Gedik, Doğan. **Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Girgin, Ömer Ali ve Seray Gönal. “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 44, Ekim 2020, ss. 99-127.

Göçgeldi, Esin Tunceroğlu. **5651 Sayılı Kanun Uyarınca İnternet Ortamından Doğan Ceza Sorumluluğu**, <http://www.gochukuk.com/pdf/5651-Sayili-Kanun-Uyarınca-Internet.pdf>, (04.04.2022).

Göktürk, Neslihan. “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan ‘Hukuka Aykırılık’ İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 2016, ss. 407-450.

Gül, Cengiz. “AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, 201), ss. 105-126.

Günaydın, Barış. **İnternet Yayıncılığının Hukuksal Düzenlemesi**, <https://muhas.org/aras-gor-bars-gunaydin.html>, (12.04.2022).

Güneş, Felemez ve Zeynep Güneş. “İfade Özgürlüğünün Sosyal Medya İçin Taşıdığı Anlam”, **Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, <http://www.umut.org.tr/userfiles/files/FElemez%20G%C3%BCne%C5%9F.pdf> .

Gürdoğan, Özkan. **Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, Ankara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi, s. 317, <http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/bitstream/handle/20.500.12416/1185/Sezen%2C%20Duygu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (05.04.2022).

Haber Sol Haber. **Hangi Cumhurbaşkanı İçin Kaç Hakaret Davası Açıldı**, <https://bit.ly/3EKQO-sg>, (20.04.2022).

Haber Türk. **Instagram 13 Yaş Sınırı Düzenlemesine Nihayet Geçti Haberler**, <https://bit.ly/3OALKL>, (02.04.2022).

Hafizoğulları, Zeki ve Güngör Devrim. “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 69, 2007, ss. 21-50.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Has Güler Hukuk. **Sosyal Medya Yolu ile İşlenen Suçlar Sonucunda Açılan Ceza ve Tazminat Davaları**, <https://bit.ly/3Ke2k0v>. (01.04.2022).

Henkoğlu, Türkay ve Bülent Yılmaz. “İnternet Erişim Özgürlüğünün Kısıtlanması: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Bilgi Dünyası**, 2013, Cilt: 14, Sayı: 2, ss. 215-239.

Hukuki Haber. **Twitter’da Propaganda Suçu İşlenebilir mi?**, <https://bit.ly/3vggI4d>, (19.04.2022).

İçel, Kayıhan. “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türünden Eylemler Alanındaki Boyutları”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı:7, 2016, ss. 621, 635.

Kanadoğlu, Korkut ve Bertil Emrah Oder. “Anayasa Mahkemesi’nin Twitter Kararı, Usul ve Esasa İlişkin Sorunlar”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Temmuz 2014, ss. 7-127.

Kara, Tolga. “Gençler Neden Snapchat Kullanıyor? Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Üzerinden Bir Araştırma”, **Intermedia International e-Journal**, Fall, Aralık 2016, Cilt: 3, Sayı: 5, ss.262-277.

Karaduman, Murad. “Sosyal Medya Geleneksel Medyanın Alternatifi Olabilir Mi?”, **Yeni Düşünceler Dergisi**, Sayı: 6, Ekim 2011, ss. 47-64, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/725291>, (20.04.2022).

Karagöz, Müyesser. **5237 Sayılı Türk Ceza Yasası’nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/46284.pdf>, (06.04.2022).

Karakaya, Yavuz Selim. “İfade Özgürlüğünün En Yeni İhlali: Wikipedia’ya Erişim Engeli”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, , Cilt: 9, Sayı: 2, 2018, ss. 103-124.

Karakaya, Yavuz Selim. **Sosyal Medyada Erişimin Engellenmesi: İfade Özgürlüğü Açısından Bir Değerlendirme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2018.

Kaya, Mine. “Sosyal Medya Hizmet Sağlayıcının Kişilik Hakkı İhlalleri ve Sorumluluğu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 108, Ağustos 2015, ss. 66-75.

Kaya, Mine. “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2015, Sayı: 119, ss. 277-306.

Kaya, Mine. **Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması**, Seçkin Hukuk, Eylül 2015, Ankara.

Kaya, Turgut. **İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu**, Seçkin Hukuk, Konya, Temmuz 2019.

Keçelioğlu, Elvan. “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 87, 2010, ss. 299-321.

Kılıçoğlu, Ahmet. **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 1982.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 39.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, Ekim 2019.

Koca, Mahmut. “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay Kararları”, **Ceza Hukuku Kriminoloji Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2015, ss. 103-118.

Kocaoğlu, Serhat Sinan. **Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu**, Seçkin Hukuk Ankara 2019.

Koç, İlker ve Hüseyin Çakır. “Denetim Süreçlerinde Dijital Delillerin Elde Edilmesi ve Korunması”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 2, 2015, ss. 1092-1110.

Koç, Serhat. **Hukuksal Bağlamda Sosyal Medya Analizi ve Kıyaslamalı Mevzuat Önerileri**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

Kolbüken, Bilal. “Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu Üzerine Bir Deneme”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 3, 2015, ss. 33-50.

Köken, Enes. “Şerefe Karşı Suçlar”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 2015, Cilt: 0, Sayı: 6, ss. 281.309.

Köse, Nuh Hüseyin. “Cumhurbaşkanı’na Hakaret Suçlarına Dair Bir İrdeleme”, **Hukuk Defterleri**, Sayı: 1, Mayıs-Haziran 2016, <https://bit.ly/36PUzQQ>, (05.04.2022).

Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoglu. **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınları, 16. Baskı, İstanbul, Ocak 2008.

Kurt, Duhan. **Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik’in İfade Özgürlüğü Bağlamında Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.

Kurt, Müjde. “Kamuya Mal Olmuş Kişi Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 66, Sayı: 3, 2017, ss. 581-604.

Kuşku Özdemir, Emel, “Bir Sosyal Medya Haber Alma Ağı Olarak Twitter’in Geleneksel Medyada Gündem Oluşturma Gücü: Gazete Haberlerine Yönelik Bir Analiz”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 67, 2019, ss. 915-928.

Macun, Şükrü. “Bir İfade Özgürlüğü Aracı Olarak Sosyal Medya”, **Dijital Çağda İletişim Okumaları II**, Hiperyayın, ss. 36-55.

Maviş, Volkan. “Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 3, ss. 2455-2500.

Mediaclick. **Repost-Nedir**, <https://www.mediatick.com.tr/tr/blog/repost-nedir>, (01.04.2022).

Medya Scope Tv. **Tik Tok’da Rusya Ukranya Savaşı**, <https://medyascope.tv/2-022/03/07/tiktokta-rusya-ukrayna-savasi/>, (02.04.2022).

Meraklı, Serkan. **Ceza Hukukunda Kusur**, 2. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, Şubat 2020.

Mevzuat, **İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**, <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=11746&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>, (03.04.2022).

Milliyet. **'TikTok'ta oynanan ilk stratejik savaş!' Çarpıcı, Sosyal Medya Yorumu**, <https://bit.ly/3EK0jYN>, (02.04.2022).

NTV Haberler. **Instagram'dan Yeni değişiklik: 16 Yaş Altındakilerin Hesapları Otomatik Olarak Gizli Olacak**, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/instagramdan-yeni-degisiklik-16yas-altindakilerin-hesaplari-otomatik-olarak-gizli-olacak,tfqGE-pTOka_ls67iH5omA, (02.04.2022).

Onedio. **Instagram'ı Dünyada En Çok Biz Kullanıyoruz! İşte İnternetle İlgili Geniş Çaplı Rapordan Öne Çıkan Gerçekler**, <https://onedio.com/haber/instagram-i-dunyada-en-cok-biz-kullaniyoruz-iste-internetle-ilgili-genis-capli-rapordan-one-cikan-gercekler-1040293>, (01.04.2022).

Örnek, Ender Cihat. **Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2021.

Öz, Nurten Karacan. **Siber Zorbalık: Araştırmaya, Önlemeye ve Müdahale Etmeye Yönelik En Güncel Bilgiler**, Anı Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020.

Özaydın, Özlem. “Sosyal Medya Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali”, **Fasikül Hukuk Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 111, Şubat 2019, ss. 511-521.

Özbek Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Hukuk, 11. Baskı, Ankara, Ekim 2020.

Özbek, Burcu ve Nilgün Sofuoğlu Kılıç. **Çocuk Öznelerin Youtube ve Youtuberlik Algısı**, <https://bit.ly/3KNemPq> ,(01.04.2022).

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Hukuk, 12. Baskı, Ankara, Şubat 2022.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer. “Elektronik Ortamda Saklı Bulunan Verilerin Ceza Muhakemesinde Delil Niteliği ve Değerlendirilmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 59, Sayı: 1-2, ss. 181-202.

Özbek, Veli Özer. “İnternet Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Bazı Ceza Hukuku Sorunları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, 2002, ss. 101-158.

Özbey, Özcan. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 106, Sayı: 1, 2013, ss. 41-92.

Özen, Muharrem. “**Hakaret Suçlarında Haber Verme ve Eleştiri Hakkı**”, 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Bahri Öztürk (edt.), İstanbul Kültür Üniversitesi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.

Özen, Muharrem. **Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Haller**, Cilt: 51, Sayı: 3, 2002, ss. 27-49, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629049>, (11.04.2022).

Özen, Mustafa. “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 75, 2008, ss. 94-108.

Özen, Mustafa. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Özen, Mustafa. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, Ekim 2017.

Özen, Yeşim Garipoğlu. “Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçlarında Özel Tahrik Halleri (TCK m. 129)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 70, Sayı: 3, 2021, ss. 1133-1146.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Özkan, Halid. “Ceza Muhakemesinde Ekran Görüntüsü Çıktılarının Delil Niteliği,” iç. Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat, ed. Yener Ünver, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Özkepir, Ramazan, Salih Zeki Kocaman, Erkal Hilmi Kart. **Sosyal Medya ve Basın Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2020.

Özocak, Gürkan. Sosyal Medyada İşlenen Suç Tipleri ve Suçluların Tespiti, <http://ozocak.com/Dosyalar/a104b3.pdf>, (12.06.2021).

Öztürk, Bahri, Durmuş, Tezcan, Mustafa Ruhan, Erdem, Özge Sırma, Gezer, Yasemin F, Saygılar Kırıt, Esra, Alan Akcan, Özdem, Özaydın, Efser, Erden Tütüncü, Derya, Altınok Villemin, Mehmet, ve Can Tok. **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, (edt. Bahri Öztürk), Seçkin Hukuk, 15. Baskı, Ankara, 2021.

Pekel, Abdulkadir. “İfade Özgürlüğünün Sınırlandırma Sebeplerinden Biri Olarak “Yargı Organının Otorite ve Tarafsızlığının Sağlanması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 2, 2014, ss. 367-394.

Pekmez, Tuba Kelep. “Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu (TCK m.125)”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 43, Ağustos 2020, ss. 523-565.

Polat, Burak, Necmi Emel Dilmen, Cem Sefa Sütçü. “Türkiye’de Twitter Kullanıcılarının Retweet Pratikleri Üzerine Kullanımlar ve Doyumlar Paradigması ile Bir Karma Araştırma”, **Yeni Medya Elektronik Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 112-135.

Sabah Gazetesi. **WhatsApp tikleri ne anlama geliyor?**, <https://bit.ly/36NRWPs>, (03.04.2022).

Salihpaşaoğlu, Yaşar. **Türkiye’de Basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007.

Sarsıkoğlu, Şenel. “Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat Hukuku Açısından Elektronik Delil (E-Delil) Kavramı”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 22, Temmuz 2015, ss. 427-454.

Savaş, Vural ve Sadık Mollamahmutoğlu. **Türk Ceza Kanunu’nun Yorumu**, 3. Baskı, 4. Cilt, Ankara 1999.

Sezen, Duygu. **Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ocak 2016.

Sınar, Hasan. “Cumhurbaşkanına Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama Suçları”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl:10, Sayı:27, ss. 29-69.

Sınar, Hasan. “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkartılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi”, **Ceza Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 24, Nisan 2014, ss. 75-119.

Solmaz, Meryem. “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, Aralık 2017, ss. 195-232.

Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu, <https://www.eyavuz.av.tr/sosyal-meyda-araciligiyla-hakaret-sucu/>, (03.04.2022).

Sosyal Medya Yoluyla “Suçu ve Suçluyu Övme Suçu”, <https://bit.ly/3uLYIOE>, (31.03.2022).

Sözcü Gazetesi. **Whatsapp Grubu Yüzünden Hapis Yattı**, <https://bit.ly/3KssgWt>, (23.04.2022).

Sunay, Reyhan. **Avrupa sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları**, Edt Yayınları, Ankara 2021.

Sunay, Zuhale Aysun. “AİHM ve Danıştay Kararları Işığında Radyo ve Televizyon Yayınlarının Önceden Durdurulması Suretiyle İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2015, Cilt: 1, Sayı: 2, ss. 95-117.

Susar, A. Filiz ve Bilge Narin. “Sosyal Paylaşımın Tecimselleştirilmesi Bağlamında İnternet Reklamcılığı: Ekşi Sözlük Örneği”, **İletişim Çalışmaları Dergisi**, Sayı: 3, 2013, ss. 53-66.

Şen, Ersan ve Nilüfer Yenice. **İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi (Yorumlu Karar Derlemesi)**, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Şen, Ersan. **Sosyal Medya Hesapları ve Whatsapp Denetim Altına Mı Alınıyor?**, <https://bit.ly/3xRJfi5>, (23.04.2022).

Şen, Ersan. **Yorumluyorum 22**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

Şen, Fulya ve Furkan Şen. **Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme**, s. 124. (Alexander, Larry (2005). Is There a Right of Freedom of Expression?, Cambridge: Cambridge University Press, pp.4.).

Şengül, Mustafa Buğra. **Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

Tabanoğlu, Hasan Serdar. “Genel Olarak Basın Hukuku”, **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları**, ss. 151-167, <https://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIII/125.pdf>, (20.04.2022).

Taneri, Gökhan ve Gani Kamışlı. **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2018.

Taneri, Gökhan. “Sosyal Medyada Paylaşım Sorumluluğu” **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 24, 2016, ss. 433-460.

Taneri, Gökhan. **Hakaret Tekzip Tazminat**, Bilge Yayınevi, Ankara 2. Baskı, 2013.

Tanör, Bülent ve Necmi Yüzbaşıoğlu. **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011.

Tanrıver, Süha. “Noterler Tarafından Elektronik Ortamda Yapılabilecek Olan İşlemler ve Bu İşlemlerin Gerçekleştirilmesi Usulü”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 65, Sayı: 4, 2016, ss. 3677-3686.

Taşdelen, Birgül ve Şakira Özkan. “X, Y ve Z Kuşaklarının Instagram Ve Facebook Aracılığıyla Oluşturdukları İmaj”, **Ata İlet Dergisi**, Cilt: 18, 2019, ss. 57-86.

Taşdemir, Erdem. “Sosyal Medyada Terör Propagandası: Deaş Örneği”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 5, Sayı:2, 2017, ss. 726-722.

Taşkın, Ozan Ercan. “Son Çare (Ultima Ratio) Olarak Ceza Hukuku”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, Haziran 2016, ss. 59-91.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Rifat Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Ticimax Blog. **İnternet Servis Sağlayıcı**, <https://www.ticimax.com/blog/iss-internet-servis-saglayici-nedir>, (04.04.2022).

Times Newspapers Ltd v. Birleşik Krallık (no .1 ve 2), (no. 3002/03 ve 23676/03, § 27, AIHM 2009, <https://bit.ly/3kdqjSM>, (15.04.2022).

Tumay, Murat. “Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü Kavramı, İçeriği ve Sınırlarının Belirlenmesi Sorunu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, 2019, ss. 117-130.

Turabi, Selami. “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, ss. 267-292.

Tutar, Yunus. **Elektronik Ortamda Tespit, Türkiye Noterler Birliği**, <https://www.profeli-s.com.tr/basari-oykuleri/elektronik-ortamdatespit/>, (04.04.2022).

Tümay, Murat. “Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı: 32, 2015, ss. 355-378.

Türk Dil Kurumu, **Sanal**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

Türk Dil Kurumu, **Zorba**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

Türk Dil Kurumu, **Zorbalık**, <https://sozluk.gov.tr/>, (14.12.2021).

Türk Dil Kurumu. **Eleştiri**, Türkçe Sözlük, (sozluk.gov.tr), (12.01.2022).

Türk Dil Kurumu. **Fikir Hürriyeti**, https://sozluk.gov.tr, (09.05.2021).

Türk Dil Kurumu. **Hacker; Bilgisayar Korsanı**, <https://sozluk.gov.tr/>, (02.04.2022).

Türk Dil Kurumu. **Hakaret Tanımı**, (www.tdk.gov.tr), (09.04.2020).

Türk Net Blog. **İnternet Hızı Url Nedir**, <https://turk.net/blog/internet-hizi/url-nedir/>, (03.04.2022).

Türk, Gül Dilek ve Şebnem Özdemir. **Sosyal Medya Sosyolojisi**, Aralık 2020, Ankara, Remzi Kitabevi

Türkkan, Lütfü. **Twitter Post**, <https://bit.ly/3LisTTt>, (20.04.2022).

Uyanık, Faik. “Sosyal Medya: Kurgusallık ve Mahremiyet”, **Kocaeli Üniversitesi Yeni Medya Kongresi**, 2013, Sayı: 15, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Ünal, Recep. **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Şeref Karşı Suçlar**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Üngüren, Engin. “Yeni Medya İletişim Kanalı Olarak Katılımcı Sözlük Sitelerine Yönelik Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 18, Cilt: 11, Yıl: 9, Haziran 2019, ss. 2878-2907.

Üzülmez, İlhan. “Hakaret Suçu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Nisan 2010, Cilt: 5, Sayı: 12, ss. 41-71, <https://www.jurix.com.tr/article/2947>, 11.04.2022.

Websiterating. **Instagram İstatistik**, <https://www.websiterating.com/tr/research/instagram-statistics/>, (01.04.2022).

Wikipedia, **Ekşi Sözlük**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Ek%C5%9Fi_S%C3%B6zl%C3%BCk, (22.04.2022).

Wikipedia, **Sarkastik**, <https://tr.wiktionary.org/wiki/sarkastik>, (22.04.2022).

Wikipedia, **Siber**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Siber>, (14.12.2021).

Wikipedia, **Tik Tok**, <https://bit.ly/3MrPehF>, (20.04.202).

Wikipedia, **Vikipedi:Vikipedi'yi kim yazıyor?**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Vikipedi%27yi_kim_yaz%C4%B1yor%3F, (22.04.2022).

Wikipedia, **Wikipedi**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Hakk%C4%B1nda>, (22.04.2022).

Wikipedia. **Facebook Beğenme Butonu**, <https://bit.ly/3xNM0kx>, (31.03.2022).

Wikipedia. **Instagram**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>, (01.04.2022).

Wikipedia. **Instagram**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>, (01.04.2022).

Wikipedia. **Whatsapp**, <https://tr.wikipedia.org/wiki/WhatsApp>, (03.04.2022).

Yeni Şafak Gazetesi. **RTÜK'ten Sedef Kabaş'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret sözlerini yayımlayan Tele 1 televizyonuna ceza**, <https://bit.ly/3LsEO0Y>, (20.04.2022).

Yenidünya, A. Caner, Alşahin, M. Emin. “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:68, 2007, ss. 43-93.

Yenidünya, A. Caner. **Hakaret, Haber Verme, Eleştiri Hakkı**, <https://caneryenidunya.com/hakaret-haber-verme-elestiri-hakki/>, (12.01.2022).

Yetim, Servet. “Sosyal Medya, İfade Özgürlüğü İlişkisi ve Türkiye”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 97, Eylül 2014, ss. 29-38.

Yetim, Servet. **Sosyal Medyadan Elektronik Delil Toplama ve Değerlendirme**, Ankara, Seçkin, 2016.

Yıldırım, Ali. “Bir halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 4, Eylül 2014, ss. 234-253.

Yıldırım, Canberk. “Sosyal Medya Üzerinden Bireysel Hakaret Suçu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 94, Sayı: 5, Eylül 2020, ss. 191-208.

Yıldız, Sevil. “İnternet Servis Sağlayıcılar ve Cezai Sorumlulukları”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 167-184.

Yılmazlar, Elif Gül. **Hakaret Suçu Bağlamında Eleştiri Hakkı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2015.

Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=lUxnzwfypi4>. (19.04.2022).

Yurtcan, Erdener. **Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Yüksel, Hale Akdağ. **TCK’da Düzenlenen Kusurluluğu Kaldıran ve Azaltan Nedenler**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2018.

Yüksel, Kürşat. **Yer ve İçerik Sağlayıcı Sorumlulukları**, <https://bit.ly/3Ozth1X> , (21.04.2022).

Yüksel, Kürşat. **Yer ve İçerik Sağlayıcı Sorumlulukları**, <https://bit.ly/3Ozth1X> , (21.04.2022).

Zabunoğlu, Yahya. **Düşünceyi İfade Özgürlüğü**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 1999.

Zabunoğlu, Yahya. **Düşünceyi İfade Özgürlüğü**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 1999.